

A. GAIDAR · JUMUSTUSI II

WT. H2 119

V A L I K S A R I

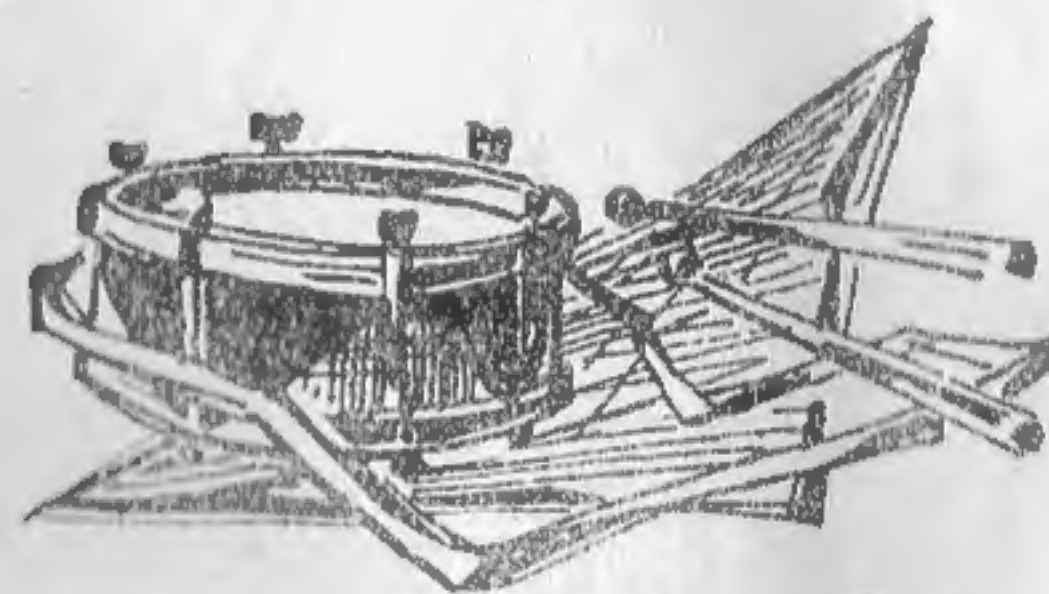

ARKADI GAIDAR

JUTUSTUSI

II

N 119

1965

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN

V
G 04

Originaali tiitel:

Аркадий Гайдар
СОВРАНИЕ СОЧИНЕНИИ
в четырех томах
Государственное Издательство
Детской Литературы
Министерства Просвещения РСФСР
Москва 1939

Ilustreerinud H. Mitt
Tõlkinud L. Soe

SÕJASALADUS

N 119

Mingi äparduse tõttu seisis rong pooljaamas kaks tundi ja jõudis Moskvasse alles poole nelja ajal.

Nee kurvastas Natka Segalovi, sest Sevastopoli kiirrong väljus täpselt kell viis ja nii ei jäänud tal aega oma onu poole sisse astuda.

Sila palus ta läbi automaadi korpuse staabi keskjaamast ühendust staabiülem Segalovi kabinetiga.

«Onu,» hüüdis nukraks muutunud Natka, «ma olen Moskvast... Nojah, mina, Natka. Onu, rong läheb kell viis ja mul on väga-väga kahju, et ma niiviisi ei saagi sind näha.»

Vastuseks sai Natka arvatavasti tõelda, sest ta hakkas kiiresti vadistades end õlgustama. Siis aga õeldi talle midagi niisugust, mille üle ta olsekohe rõõmsaks muutus ja naerma hakkas.

Väljunud telefoniputkast, kohendas kommunistlik noor Natka oma sinist pearätti ja võttis õlgadele seljakoti.

Oodata ei tulnud tal kaua. Peagi tuututas signaal, vaksali sissekäigu ees peatus auto ja tugev vanamees, orden rinnas, paiskas Natka ees ukse lahti.

«Mis tulekahju see on?» noomis ta Natkat. «Noh, võiksid sõita ka homme. Tema aga: «Onu», «kahju»... «kell vliis läheb rong»...»

«Onu,» lausus Natka süüdlaslikult ning ühtlasi lõbusalt, «sul on hea öelda «homme». Aga ma olen juba niigi kolm päeva hilinenud. Kord öeldi linnakomitees: «homme», siis palus ema — «homme». Siin veel rong kaks tundi... Sina oled juba palju kordi Krimmis ja Kaukaasiäs käinud. Sa oled nii soomusrongil sõitnud kui ka lennukil lennanud. Ma nägin kord sinu pilti. Sina seisad ja Budjonnõi, ja veel mingisugused ülemused. Mina pole veel mitte kuskil olnud, mitte millegagi mitte kuhugi mitte kordagi sõitnud. Kui vana sa oled? Juba üle viiekümne, mina aga kaheksateistkümnene. Sinul pole muud kui «homme» ja «homme»...»

«Oi, Natka!» hüüdis tüdruku tagasihoidmatust, kärarikast rünnakust peaaegu ehmunud Šegalov. «Oi, Natka, küll oled sa minu Maruska moodil!»

«Oled sina aga vanaks jäänud, onu,» jätkas Natka. «Ma mäletan sind veel — tead millisena? Mustas papahas. Küljel oli sul pikk läikiv mõök. Kannused — trah, trah! Kust sa meile sõitsid? Sul oli käsi läbi lastud. Kord heitsid sa magama, siis mina ja veel üks tüdruk — Verka — võtsime tasakesi su mõõga välja, peitsime end ahju taha ja uurisime seal mõoka. Ema nägi meid ja võttis vitsa. Meie pistime ulguma. Sina ärkasid ja küsisid emalt: «Daša, mis need tüdrukud uluvad?» — «Need nurjatud võtsid su mõõga välja. Vaata et murravad katki.» Sina aga puhkesid naerma: «Eh, Daša, vilets mõök oleks mul, kui sellised plikatirtsud ta katki suudaksid murda. Ara puutu neid, las vaatavad.» Kas sina mäletad seda, onu?»

«Ei, ei mäleta, Natka,» naeratas Šegalov. «See oli ammu, üheksateistkümnendal aastal. Ma tulin siis Bessa-raabiast.»

Auto ilikus aeglaselt mööda Mjasnitskajat. Oli tund, mil inimesed tulid töölt. Lakkamatult mürisid veokid ja trammid. Kõik see meeldis Natkale: inimeste vool, tolmu- sed kollased omnibussid ja kõlistavad trammid, mis kord lähenesid üksteisele, kord kaugenesid oma keerukatel tee-

del mingisugustesse kaugêtesse ja tundmatutesse linna- äärtesse: Dangauerovka, Dorogomilovo, Sokolniki, Tjufeleva ja Marlinaja Roštša suunas ning veel ja veel kuhugi.

Pärast keeramist kitsalt Mjasnitskajalt Zemljanoi Vali poole suurendas autojuht kiirust. Masin lendas nüüd kerge aurinaga piki asfaltsillutist, laia ja halli, mis oli nagu pinguletõmmatud kalevist vaip. Natka tõmbas peast sinise rätiku, et tuul tugevamini näkku puhuks ja oma tahtmist mõõda tema musti juukseid sasiks.

Rongil otel istusid nad vaksali einelauas varjulisel rõdul. Siit olid näha raudteeliinid, eredad semaforituled ja kõrged asfaltplatvormid, mida mööda inimesed linnalähedastele rongidele tõttasid.

Šegalov tellis kaks lõunasööki, pudeli õlut ja jäätist.

«Onu,» sõnas Natka mõtlikult, «kolm aastat tagasi ütlesin sulle, et tahaksin olla lendur või mereauriku kapten. Aga juhtus nii, et algul saadeti mind nõukogude ja partei töölajate kooli, öeldi: «Õpi nõukogude ja partei töölajate koolis», nüüd aga saadeti pioneeritööle, et «mine ja tööta.»»

Natka nihutas taldriku eemale, võttis alustassi kiiresti sulava roosa jäätisega ja vaatas Šegalovi poole nii, nagu ootaks vastust esitatud küsimusele.

Kuid Šegalov jäi ära klaasi õlut, pühkis peopesaga karme vurre ja jäi ootama, mis Natka edasi ütleb.

«Ja saadeti pioneeritööle,» kordas Natka visalt. «Lendurid lendavad oma teedel. Aurikud sõidavad oma meredel. Verkast, sellest samast, kellega koos me sinu mõõga välja tõmbasime, saab kahe aasta pärast insener. Mina aga istun pioneeritööl, ja ise ei tea, milleks.»

«Sa ei armasta oma tööd?» küsis Šegalov ettevaatlikult. «Ei armasta, või ei tule toime?»

«Ei armasta,» tunnistas Natka, «ma tean isegi, onu, et see on vajalik ja tähtis... Seda kõike tean ma ise. Aga mulle näib, et ma ei ole omal kohal. Sa ei saa aru? Noh, vaata, kui sulle näiteks oleks Kodusõja puhkemisel öeldud: ärge puutuge, Šegalov, püssi, jätke mõök maha ja sõitke sellesse ja sellesse kooli ning õpetage seal lastele grammatikat ja aritmeetikat. Mis sa oleksid öelnud?»

«Mingust oleks siis küll halb grammatik saanud,» vastas valvsaks muutunud Šegalov naljatades. Ta vaikis pisut, tuletas midagi meelde ja lausus siis naeratades: «Kord

võeti mind väesalgast ära, kutsuti rindelt tagasi. Ja tervelt kolm kuud loendasin ma kõige kibedamal ajal kaera- ja heinavaguneid, saatsin välja kotte jahuga, laadisin kapsatünni. Minu väesalk oli juba ammu purustatud. Meie omad olid ammu edasi tunginud. Ja meie omad olid juba ammu tagasi löödud. Ning mina ikka käin, loen, kaalun, saadan välja, et oleks täpsemalt, et oleks rohkem, et oleks paremini. Kuidas see sinu arvates on?»

Segalov vaatas kulmu kortsutavale Natkale otsa ja küsis heasüdamlikult uuesti:

«Sa ei tule toime? Siis, tütreke, õpi pisut, pinguta veidi. Mina ise olin ka hapušid kapsaid varem ainult sõdurisupi seest lusikaga helpinud. Siis läks aga kapsast vagunite kaupa, ja tubakat ja heeringaid samuti. Kaks ešeloni poolkärvanud kariloomi — needki hoidsin elus, nuumasin täis, ravisin terveks. Rindelt, kuueteistkümnendast armeest, sõitsid vastuvõtjad kohale. Vaatasid — loomad on rammusad, siledad. «Issake,» ütlesid nad, «kas meile tõesti on niisugused määratud? Ja meie polgud istuvad praegu palja kartuli peal, on väsinud, lahjad.» Mäletan, kuidas üks õnnelik komissar aina tükkis ja tükkis mind suudlema.»

Segalov peatus ja vaatas tõsiselt Natkale otsa.

«Suudlema ma muldugi ei hakanud: iseloom ei luba. «Olgu see teile terviseks, seltsimehed!» ütlesin. Jah... Noh, näed. Millest ma rääkisingi? Jah, ära karda, Natka, siis läheb kõik nii nagu vaja.» Ja Segalov, vaadates mööda pahaseks muutunud Natkast, tervitas kiirustamata möödaminevat komandöri.

Natka heitis Segalovile umbuskliku pilgu. Kas ta ei saanud aru või ütles meelega?

«Kuidas ei tule toime?» küsis ta pahaselt. «Kes sulle ütles? Selle mõtlesid sa ise välja, vaat mis!»

Ja punetav, solvunud Natka paiskas onule tervelt kümme korda tõendust sellest, et ta tuleb toime. Ja tuleb toime mitte halvasti, vaid hästi. Ja et suvisteks laagriteks parema ettevalmistumise võistlustel tulid nad kraisi esimesele kohale. Ja et selle eest sai ta vaat sellesama tuusiku puhkuseks parimas pioneerilaagris Krimmis.

«Oh, Natka!» häbistas teda Segalov. «Sa peaksid rõõmustama, aga mis sina?... Kui sind vaadata... no küll oled sa, Natka, sarnane minu Maruskaga!... Ka tema oli lendur!» lõpetas ta nukra naeratusega, ja kõlistades kan-

nuseld, tõusis toolilt, kuna helises kell ja valjuhääldajad teatasid, et reisijail on luba asuda Sevastopoli rongile nr. 2.

Nad läksid läbi tunneli platvormile.

«Kui tagasi sõidad, telegrafeeri,» lausus Segalov talle hõvastijärgul. «Kui on aega, tulen vastu, ei ole — saadan kedagi. Oled siis paar-kolm päeva minu külaliseks. Näed ka Surkat. Sa ei tunne teda nüüd ära. Noh, nägemiseni!»

Ta armastas Natkat sellepärast, et see tüdruk meenutas talle ta vanemat tüdrit, kes oli langenud rindel neil päevil, mil onu oma väesalgaga mööda leegitseva Bessaraabia pilti kihutas.

Hommikul läks Natka restoranvagnisse. See oli pea-aegu tühi. Punapäine välismaalane istus ja luges ajalehte, kaks sõjaväelast mängisid malet.

Natka palus endale keedetud mune ja teed. Oodates tee jahtumist, võttis ta lille tagant kellegi poolt mahaunustatud ajakirja. Ajakiri oli läinudaastane.

«Nojah... kõik on vana: «Tööliste demonstratsiooni tulistamine Austrias», «Marseille' sadamatöölise streik».» Ta pööras lehekülge ja vaatas silmi pilutades. «Ja see... See on ka minevik.»

Ta silmad peatusid musta leinaraamiga ümbritsetud fotol, see oli rumeenia, õigemini moldaavia juuditari — kommunistlik noor Maritsa Margulis. Olles mõistetud vileks aastaks sunnitööle, ta põgenes, kuid aasta pärast tabati ta uuesti ja siis tapeti Rumeenia vangla süngetes tornides.

Tõmmu nagu pehmete, mitte eriti korrapäraste näojoontega. Tihedad, pisut sassis patsid ja otse vaatavad heledad rahulikud silmad.

Just sellisena ta arvatavasti seisiski, nii ta arvatavasti vuhataski, kui oli toodud esimesele ülekuulamisele säravalele mündrites sandarmiohvitseride ja Rumeenia halastamatu kaitsepolitsei uurijate juurde.

Maritsa Margulis.

Natka sulges ajakirja ja asetaski selle endisele kohale.

Ilm muutus. Puhus tuul ja silmapiirilt lähenesid kiiresti liikuvad rasked pilved. Natka vaatas kaua, kuidas need ühinesid tumenesid, seejärel koos liikusid ning samal ajal olseku üksteisesse libisedes kangekaelselt äikese-pilveks kogunesid.

Lähenes sadu. Ettekandjad sulgesid kiirustades raskeid tolmuseid aknaid.

Rong jäi väikese jaama ees järsult seisma. Vagunisse astusid veel kaks inimest — pikakasvuline hallisilmaline mees ristilaolise armiga allpool vasakut meelekohta ja koos temaga kuueaastane poisike valgete juuste, kuid tumedate ja lõbusate silmadega.

«Siia,» ütles poisike, osutades vabale lauale.

Ta ronis osavalt toolile, ja seistes seal põlvedel, nihutas endale lähemale klaasvaasi.

«Isa...» palus ta, näidates näpuga suurele punasele õunale.

«Hästi, ainult hiljem,» vastas isa.

«Hea küll, hiljem,» nõustus poisike, ja võtnud õuna, asetask selle taldriku kõrvale.

Mees võttis paberossi.

«Alka,» palus ta, «ma unustasin tikud. Mine too.»

«Kus nad on?» küsis poisike ja hüppas kiiresti toolilt maha.

«Kupees, laual, kui aga laual ei ole, siis palitu taskus.»

«Siis palitu taskus,» kordas poisike ja suundus avatud vaguniukse poole.

Hallis frentšis mees avas ajalehe. Natka, kes kogu seda lühikest jutuaajamist uudishimuga oli kuulanud, vaatas temale kõõrdi ja halvustavalt.

Siis vilistas akna taga konduktor, andes signaali ära sõiduks.

Mees frentšis pani ajalehe kõrvale ja väljus kiiresti. Tagasi tulid nad juba kahekesi.

«Miks sina tulid? Ma oleksin isegi toonud,» küsis poisike, ronides jälle põlvili toolile.

«Ma tean seda,» vastas isa. «Aga mulle tuli meelde, et unustasin teise ajalehe.»

Rong kiirendas käiku. Mürinal lendas ta üle silla. Natka jäi silmitsema jõge ja aasu, mida piitsutas äikeseraju. Akki ta märkas, et poisike, küsides midagi isalt, näitab käega tema poole. Ümber pöördumata isa noogutas.

Poisike tuli toolikorjudele toetudes Natka poole ja naeratas sõbralikult.

«See on minu raamat,» ütles ta, osutades lille tagant paistvale ajakirjale.

«Miks sinu?» küsis Natka.

«Sellepärast, et mina unustasin selle. Noh, hommikul unustasin,» seletas ta, kartes, et Natka ei taha talle raamatut ära anda.

«Mis siis ikka, võta, kui see sinu on,» vastas Natka, määrgates, kuidas poisil silmad särama hakkasid ja vaevalt-määrgatavalt kulmud kiiresti kokku tõmbusid. «Kuidas su nimi on?»

«Alka,» lausus poisike selgelt, haaras ajakirja ja jooksis oma kohale.

Natka nägi neid veel kord siis, kui ta Simferopolis rongilt maha astus. Alka vaatas lahtisest aknast välja ja kõneles midagi isale, osutades käega lähedaste mägede helesinistele tippudele.

Rong kihutas edasi, Sevastopoli poole. Natka aga viskas kott selga ja sammus linna, et juba täna esimese autoga sõita selle temale täiesti tundmata mere kaldale.

Sinistes pükstes ja spordisärgis, käterätt käes, laskus Natka Segalova käärulisi teeradu mööda ranna poole.

Kui ta plataanialleele jõudis, kohtas ta märke tõusvaid oustulnukaid. Kandes pambukesi, kohvrikesi ja korvikesi, sammusid nad lõbusalt, tolmuste ja väsinutena. Käes hoides nad kiiruga korjatud ümmargusi kivikesi ja hapraid teokarpe. Paljud olid juba jõudnud oma suud teeäärseid hapusid viinamarju täis toppida.

«Tere, lapsed! Kust kandist te olete?» küsis Natka selle käärulikka salga juurde jõudes.

«Leningradlased!... Muurmanlased!...» hüüti talle kooris vastu.

«Autoga või laevalt?» küsis Nataša.

«Laevalt, laevalt!» hõikasid äsjasaabunud lapsed üksmeelselt, otsekui rõõmustades sõbraliku sõna üle.

«Noh, minge, ainult mitte piki alleed, vaid käänake vasakule, rajakest mööda üles, sealt on lähem.»

Kui Natka juba üsna ranna äärde jõudis ja kuumadele kividele astus, nägi ta, et Jaltast tulevat teed mööda kihutab jalgrattal laagri vanempioneerijuht Aljoša Nikolajev.

«Natka,» hüüdis ta jalgrattalt maha hüpates, «kas uraallased tulid?»

«Ei ole näinud, Aljoša. Leningradlasi kohtasin ja hommikul veel kedagi, inimest kümme. Vist jälle ukrainlased.»

«Tähendab, et ei tulnud veel.»

«Natka,» hüüdis ta uuesti, hüpates jalgrattale, «kui oled

supelnud, astu minu või Fjodor Mihhailovitši poole sisse. On tähtis asi.»

«Mis asi?» imestas Natka, aga Aljoša lõi käega ja kihutas mäest alla.

Meri oli vaikne, vesi selge ja soe.

Natkale, kes lapsest saadik oli alati harjunud suplema külmas ja kiirevoolulises jões, tundus ujumine soolaseis rahulikes lainetes imelikult kergena. Ta ujus kaugele. Kõp-ressipargid, rohelised viinamarjaistandused, kõverad teerajad ja laiad alleed — kogu see laager, mis oli laotunud võimsa mäe nõlvale, paistis siit merelt heledana ja suurepärasena.

Tagasiteel meenus Natkale, et Aljoša oli palunud teda enda poole sisse astuda. «Mis asi see peaks küll olema ja veel tähtis?» mõtles ta, ja käänates järsule teerajale ning liikates laiali oksi, suundus sinna poole, kus asus laagri staap.

Peagi jõudis ta lagendikule, madala majakese ette, mille juures oli veekraan. Ta tahtis juua. Vesi oli soe ja ebameeldiva maitsega. Hiljuti oli ootamatult ära kuivanud mäeallikaist täituv basseini. Laagris oldi ärevuses. Hakati ruttu uusi allikaid otsima ja lõpuks leiti mägedes väike puhas järv. Ent töö seal edenes kuidagi väga aeglaselt.

Natka ei leidnud Aljoša Nikolajevit kodust. Talle öeldi, et Aljoša oli just praegu läinud garaaži. Oli nimelt selgunud, et uraallastel oli kaheteistkümnene kilomeetri kaugusel laagrist masin rikki läinud — nad olid saatnud oma käskjalad abi paluma.

Käskjalad — need olid Tolka Šestakov ja Vladik Daševski — istusid õhetavate ja uhketena siinsamas pingil. Ent see uhkus ei seganud Tolkat teel taskuid õunu täis toppimast ega Vladikut mingisugusele paksule kohmakale poisile õunasüdamega selga viskamast.

Poiss pöördus vihaselt ümber, ei suutnud aga kuidagi mõista, kellelt ta selle vopsu oli saanud, kuna Tolka ja Vladik tegid näo, nagu poleks neil sellega üldse tegemist.

«Kust kandist sina oled? Palju teid tuli?» küsis Natka kohmakalt ja vähetaibukalt poisilt.

«Tambovi alt. Mina üksinda tulingi,» vastas poiss häbelikult bassihäälel. «Olen kolhoosist. Mind saadeti preemiaks.»

«Kuidas preemiaks?» ei saanud Natka hästi aru.

«Minu nimi on Barankin, Semjon Mihhailov Barankin,» seletas poiss meelsasti. «Mind saadeti preemiaks selle eest, et ma tehase välja mõtlesin.»

«Missuguse tehase?»

«Rändava filtreerimistehase,» vastas Barankin tõsiselt, ja umbusklikult sinna poole vaadates, kus vaikselt istusid kavalad sõnatoojad, lisas pahaselt: «Kes küll pillub selga? Siin niigi aina higista, aga nemad veel loobivad.»

Natka ei jõudnud küsitleda Barankinit üksikasjalisemalt, sest trepilt hõikas teda kõrgekasvuline vanamees. See oli laagriülem Fjodor Mihhailovitš.

«Astu sisse,» lausus ta, lastes Natka uksele endast mööda. «Istu. Vaat mis, Nata,» alustas ta sellise hella häälega, et Natka otsekohe ärevusse sattus, «ülemises sanatoorses rühmas jäi pioneerijuht Kortšaganov haigeks, tema abiline Niina Karašvili aga lõi jala vastu kivi katki. Ja muidugi läks jalg mädanema. Aga meil on praegu, näed isegi, vastuvõtt ja kiire: hea, et sa nii õigel ajal siia sattusid.»

«Aga ma ei tea midagi vastuvõtust ega kiirusest,» ehmus Natka. «Ma ise olen, Fjodor Mihhailovitš, alles kolmandat päeva siin.»

«Sul pole vajagi midagi teada,» vehkis kangekaelne vanamees pikkade kondiste kätega. «Seal on velsker ja õed. Nad võtavad ise vastu. Mis on siis sinu ülesandeks? Sina hakkad pioneerijuhiks. Noh, jaotad salkadesse, määrad salgajuhid, valite rühmanõukogu. Ja mis sulle seletadagi? Oled ju pioneerijuht!»

«Kaks aastat,» vastas Natka pahaselt. «Aga kas see Kortšaganov jääb kauaks haigeks? Võib-olla lamab ta veel paar nädalat?»

«Mis sa nüüd, mis sa nüüd!» lausus ülem, vehkides tõrjuvalt kätega ja raputades pead. «Noh, viis-kuus päeva. Ja siis võid jälle lõbutseda, niipalju kui tahad. Ongi hea, et mul ruttu kokku leppisime. Mulle meeldib, kui läheb ruttu. Noh, aga nüüd mine, mine. Muidu Niina on üksinda päris hädas.»

«Vähemalt palju selles rühmas inimesi on?» küsis Natka nukra häälega.

«Seal saad teada, mine, mine,» kordas vanamees ning tõusis üles nagisevalt kõrkjatest toolilt. Ja laialt väljapääsu poole sammudes lisas ta: «Ongi hea, väga hea, et ruttu kokku leppisime.»

Uldse oli laagris viis rühma. Kolm päeva valitses ülemises sanatoorses rühmas, kuhu Natka ootamatult pioneerijuhiks sattus, palavikuline tegevus.

Asja oli saabunud viimane grupp lapsi — keskvolgalased ja nižninovgorodlased. Tütarlapsed olid end juba puhataks pesnud ja tubadesse jooksnud, poisid aga, mustad ja tolmused, tunglesid kannatamatult vannitoa ukse juures.

Vannituppa läksid nad kuuekaupa. Vee juurde pääsedes aga kilkasid, solistasid, pladistasid ja sulgesid näppudega kraane, nii et vesi laialt avatud aknasse pritsis, mille tagant juba mitu korda kostis lillepeenrais kohmitseva tööliste Geika karm hää.

«Küll ma teile teen müramist!» hüüdis paljajalgne pika habemega Geika kähiseva bassiga. «Oodake ainult, võtan nõgese ja annan teile sellega läbi akna. Mis vallatu rahvus see küll on!»

Mitu korda jooksis vannituppa rühma korrapidaja, tedretähneline pioneer Joska Rosenzweig, ja tugevasti riipõristades riidles:

«Mis korralagedus see on? Lõpetage korralagedus!»

Ja uued poisid, kes veel ei teadnud, et Joska on alles kolmandat päeva laagris ja et ta ise on veel suurem valalleja kui paljud neist, jäid vaikseks. Joska ähvardavate hüüete saatel hüppasid nad kohmetunult veest välja, ja kuivatanud end kuidagiviisi, tõmbasid püksid jalga.

Vannitoast jooksid nad välja rühmakeste kaupa. Puhtad, sinistes püksikestes, hallid kummiga pluusid seljas, jõudmata veel kaelarätti kaela siduda, tormasid nad üksteise võidu juuksuri juurde järjekorda võtma.

«Joska!» hõikas Natka. «Vaata mis, korrapidaja: kõik, kes tulevad juuksuri juurest tagasi, saada velskri juurde rõugeid panema... Et niisama mööda väljakuid kihutada — siis on kõik kohal, aga kui peab minema rõugeid panema, pole ühtegi. Noh, kliirestil!»

«Rõugeid!» hüüdis väike suure peaga Osk hirmuäratavalt, joostes väljakule. «Kellele pole veel pandud, mingi kliirestil!»

«Niina!» hõikas Natka, silmates rõdul oma õnnetut abilist, kes pilliroost kepile toetudes tasahilju lähemale astus. «Miks sa käid? Istu paigal. Palju meil oktoobrilapsi on, Niina?»

«Oktoobrilapsi on meil kümme, parajasti salk. Salga-

juhiks on nalle vaja panna Roza Kovaljova. Aga kuidas on tšerkessi Inguloviga? Ta ei oska sõnagi vene keelt, Natka.»

«Ingulov tuleks panna samasse salka, kus on kasakakubaanlane.»

«Lõbatko?»

«Nojah, Lõbatko. Tema räägib pisut tšerkessi keelt. Aga baškiri tüdruk Emine jäta esialgu oktoobrilaste juurde. Nad saavad üksteisest ilma keeletagi hästi aru. Vaata, kuidas ta nendega askeldab!»

Nurga tagant lendas hoogsalt välja korrapidaja Joska.

«Aeg on minna õhtusöögile!» hüüdis ta hingeldades, lootsulades ja hüpeldes, otsekui oleks keegi ta lassoga jalust kinni püüdnud.

«Anna signaal,» vastas Natka, «ma tulen kohe.»

«Joska tuleks salgajuhiks edutada,» mõtles Natka.

Poole üheksa ajal oli pesemine. Ööseks tööle tulnud valvõrde tuli terve kimbu kraadiklaasidega ja Natka läks lühikese raportiga möödunud päeva sündmustest laagri vanempioneerijuh juurde. Pärast seda oli ta vaba.

Ohtu oli soe, kuupaisteline. Võrkpalliväljakult, kus mängisid kommunistlikud noored, kostsid kaua hüüded, palliloogid ja lühikesed kohtunikuviled.

Ent Natka ei läinud väljakule, vaid tõusis märke ja pöördus teerada mööda üksildase kalju poole.

Märkamatu oli ta jõudnud kaugele, väsis ja istus kivi-rahnule laiavõralise tamme tüve varjus.

Järsaku all mustendas rahulik meri, kuskil müdises mootorpaat.

Alles nüüd nägi Natka, et peaaegu tema kõrval, järsaku serval, seisis kalju all küpresside varjus valgustamata okendega tilluke maja, otsekui mängumajake.

Teekäänaku tagant kostsid kellegi sammud ja Natka nihutas end sügavamale lehestiku tumedasse varju, et teda ei märgataks. Nähtavale tulid kaks inimest. Kuu valgustas nende nägusid. Ent isegi kõige pimedamal ööl oleks Natka nad hääle järgi ära tundnud.

See oli too pikk valgepäine frentšis mees, tema kõrval aga sammus ta käest kinni hoides väike Alka.

Emine seda, kui nad jõudsid puuni, mille varjus peitis end Natka, olid nad vist millegi üle vaielnud ning nüüd astusid mõned sammud vaikides.

«Kuidas sa arvad,» küsis pikk peatudes, «kas maksab meil, Alka, selliste tühistate asjade pärast tülitseta?»

«Li maksa,» nõustus poisike ja lisas pahaselt: «Isa, isake, sa võiksid mind süle võtta. Muidu me läheme ja läheme, aga maja ei ole ikka veel näha.»

«Kuidas ei ole? Näe, jõudsimegi kohale! Vaata ometi — ongi maja, ja ma võtsin juba võtmegi välja.»

Nad läksid trepi juurde ja peagi süttis äärmises, merepoolses aknas valgus.

«Nad tulid Sevastopoli kaudu,» taipas Natka. «Mida siis nemad siin teevad?»

Valveõe toas öeldi Natkale, et Tolka Sestakov hiilinud käpukil tütarlaste tuppa ja haaranud baškiiril Eminel taskes kannast, millest see hirmsasti kisama pistis, ja punapäine lapsuke Vostretsova naeris kaua ning segas tüdrukul magamist. Üldiselt aga heideti magama rahulikult. See rõõmustas Natkat ja ta läks ümber nurga oma toakesse, mis oli siinsamas laste tubade kõrval.

Õõ oli lämbe. Õösel meri kuidagi mürises, kuid Natka magas raskelt ja vastu hommikut nägi ilusat und.

Natka ärkas kella seitsme paiku. Mässinud enda linasse, läks ta duši alla, hiljem väljus paljajalu rõdule.

Kaugel merel ajasid suitsu silmapiiri poole eemalduvad sõjalaevad. Kastemärjast rohelusest kostis kõikjalt helisevat sädistamist. Rõdu läheduses lõhkus Geika puid.

«Kui hea!» hüüatas Natka tasa ja puhkes naerma, kui kuulis kuskilt kalju alt samasugust hüüatust nagu tema oma — lõbusat, selget vastukaja.

«Natka... mis sul on?» kuulis ta oma selja taga imestunud häält.

«Laevad, Niina...» vastas Natka, lakkamata naerata-mast, ja osutas käega kaugete, sätendvate silmapiirile.

«Kas sa kuulsid, Natka, kuidas nad täna öösel merel põmmutasid? Ma ärkasin ja kuulen: uu-uh! uu-uh! Tõusin üles ja läksin tubadesse vaatama. Midagi ei ole, kõik magavad. Ainult Vladik Daševski oli üles ärganud. Otlesin talle: «Maga.» Ta heitiski pikali. Ma tulin toast välja. Tema — lipsti rõdule. Ronis kaitsevõrele, haaras kätega sambast, ja lahti ei saanud teda kuidagi tõmmata. Merel aga tuled, plahvatused, prožektorid. Mul endalgi oli huvitav vaadata. Otlesin talle: «Mine magama, Vladik.» Ma

peab olema ja tüdlesin, lubasin hommikusel loendusel välja tulla. Tema aga seisab, vaikib ja hoiab sambast kinni, nagu oleks kivistunud. Kas sina tõesti ei kuulnud midagi?»

Natka küsis Natka pärast lühikest vaikimist, «kas sa ei ole sinu kohanud kaht niisugust? ... Üks pikk, säärikute ja halli frentšiga, temaga koos aga valgepäine, tumedasil-mine tüdruk.»

«Ei, Natka, hallis frentšiga...» kordas Niina. «Ei, Natka, hallis frentšiga ja poisikesega ei ole kohanud. Kes see siis on?»

«Ma ei tea,» kordas Niina. «Selle nalgakas poisike.»

«Haa, ma nägin meest frentšis,» tuli Niinale veidi aja möödudes meelde. «See aga oli ilma poisikeseta ja ratsutas sõbra mööda mägedesse. Hobu oli tal kõrge, lahja, säärikud mahardunud.»

«Ja suur arm näol,» ütles Natka.

«Laht, suur arm näol. Kes see on, Natka?» küsis Niina ja vaatas uudishimulikult sõbratarile.

«Ei tea, Niina.»

«Ma olen üleval, kas võib helistada äratust?» teatas üks tagant nähtavale ilmunud korrapidaja bassihäälel.

«Võib,» lausus Natka. «Helista.» — «Kui tragil!» mõtles ta vaadates, kuidas Barankin, vehkides lühikeste kätega, mölalt kella poole sammus.

See oligi loosama pioneer Barankin Tambovi kolhoosist, kes «Frank» oli siia saadetud selle eest, et ta kevadel ajal oli organiseerinud rändava filtreerimis-remonditööd.

Talle tehase kogu sisseseade mahtus käsivankrile ja koosnes kahest pesuvannist, ühest restist, kolmest vanast tüt, kahest kraabitsast ja hunnikust kaitsudest. See tugev konstrueeritud tehnik liikus traktorite järel põldudel, kus filtreeris vett mootoreile ja peatuste ajal puhastas mootoreid porist.

Barankin astus kella juurde, surus narmendava nõõri-keele põlku ja lõi nii tugevasti, et korraka ümber-õudunud Niina ja Natka hüüdsid talle, et ta helistaks.

Kõikidest männiparki olid lapsed gruppideks asetunud liiv-veele künkale puhkama.

Frank tegi, mida tahtis. Ühed olid kogunenud Natka ümber ja kuulasid, mida see luges neile neegrite elust, teised joonistasid või kirjutasid; kolmandad mängisid vaik-

selt kivimängu; neljandat meisterdasid midagi puust; viiendad ei teinud lihtsalt midagi, vaid lebasid selili, loenud raamatuid, lapisid mändidel või vallatlesid tasa.

Vladik Daševski ja Tolka Šestakov olid asetunud väga mugavalt. Kui nad end paremale küljele keerasid, oli neile kuulda, mida Natka neegreist luges. Kui nad vasakule keerasid, oli kuulda, mida Joska jäälohkuja «Malõg-n» polaartannakunst luges. Kui roomata pisut tahapoole, siis võis taieisti märkamatuult pöõsa tagant Kašinile või Barankinile kuuseabi ja selga visata. Ja lõpuks, kui liikuda pisut edasi, võis vitsa otsaga kõditama kannast baškuri Fminet. Kes kivimängus vahvalt võitis kolme vene tütarlast ja nendega seltsinud oktoobrilast Karassikovi.

Nu nad tegidki. Kuulasid pisut neegreist ja jäälohkujast. Vasakasid Barankinile kahe kabiga vastu selga, kuna aga Fminel vitsaga üle kaana tõmmata ei riskinud, sest teadsid juba ette, et Fmine nüppab üles sellise kisaga, nagu oleks teda koer jalast hammustanud.

«Tolka,» küsis Vladik, «kas sa kuulsid, kuidas täna öösel põmmutati? Mina magan, korraka põ-pomm... põ-pomm... Justkui rindel. Need olid laevad, mis merel tulistasid. Neil on vist manöövrid. Aga mina, Tolka, olen rindel sündinud.»

«Valetad,» vastas Tolka ükskõikselt. «Sa mõtled alati midagi välja.»

«Sugugi ei valeta, ema jutustas mulle kõik. Nad elasid siis Brest-Litovski juures. Tead sa, kus on Poolas Brest-Litovsk? Ei? Noh, siis ma näitan sulle pärast kaardil. Kui kolmekümnendal punased tulid, seda ema ei mäleta. Tulid läksid. Aga taganemist mäletab hästi. Mürinat oli paar päeva. Öösel ja päeval oli mürin. Ema peitis õde Julka ja vanaema Juzefa keldrisse. Keldris põles küünal, ja vanaema muudkui pomises ja palus. Kui pisut vaiksemaks jäi, tõusis Julka üles. Kui aga müritsuma hakkas, lipsas ta jälle keldrisse.»

«Aga kus ema oli?» küsis Tolka. «Jutusta kõik, järjest.»

«Ma jutustangi järjest. Ema jooksis kogu aeg üleval: kord tõi leiba, kord hankis potitäie piima, kord sidus riide kottide. Vastu ööd jäi äkki vaikseks. Julka istus. Kedagi ei olnud, oli täiesti vaikne. Ta tahtis välja ronida. Tõukas, aga keldrituuk ei avanenud. Ema oli kuskile ara läinud ja kasti laugi peale pannud, et õde välja ei roniks. Siis paugatas üks... see oli ema. Ta tegi keldri lahti. Hingeldas,

poolad olid väsinud. «Ronige välja,» ütles. Julka ronis välja vanaema aga ei tahtnud. Ei roninud välja. Vaevu mõeldi ta noustuma panna. Püss käes, astus sisse isa. «Mida valus?» küsis ta. «Noh, rutem.» Vanaema aga ei tahtnud.

«Aga tagedalt.»

«Kas sa ei tõeles?» imestas Tolka.

«Mida püüad? Tõeles sellepärast, et misjaoks isa, lahch arm koos vene punastega.»

«Kas sa ei läinudki välja?»

«Läinud. Isa ei läinud ega tahtnud teisi lasta. Isa pani mulle istuma, ja sinna ta jäigi. Meie omad läksid vankrile. Ümberringi kõik põleb: küla põleb, kirik põleb. See oli mürskudest. Aga edasi läks emal kõik tühjaks taganeti, kuidas nad ümber piirati, läks sellele tagasi, et mina seal tee peal sündisin. Minu pärast läksid meie omad punastest maha ja sattusid Ida-Preisi-»

«See sel me elasime neli-viis aastat.»

«Kas sa ei põõsiga tuli?»

«Tolka,» oli rahvamiilitsas. Kui punased Poolasse läksid, ei olnud kohe rahvamiilits. Püüdsid mõisnikke ja aadlaid... Nii kui kinni võtsid, otse revolutsiooni.»

«Teda poleks tohtinud maha jääda,» nõustus Tolka. «Teda võiks võtnud hiljem üles puua.»

«Aga lihtsalt. Meil vanaisa ei olnudki kuskil mujal, ainult revolutsioonikomitee käskjalaks, ja ometi ta ei olnud olna vanglas. Ja mu õde — ta on nüüd juba kolme kaheksa aastane — istub praegugi veel vanglas. Igul pandi kinni — istus kolm aastat. Siis lasti vabaks. Oli kolm aastat vabaduses. Nüüd pandi jälle kinni. Ja on juba neli aastat istunud.»

«Kas varsti jälle lahti lastakse?»

«Ei, mitte niipea. Veel läheb neli aastat, enne kui lastakse lahti. Istub Mokotovski vanglas. Sealt nii ruttu välja.»

«Oma ta kommunist?»

«Mida sa ütled?» vastas vaikides ja mõlemad jäid vaikseks, mõtlesid mõneluse üle ning kuulatasid, mida Natka neegritest

«Mida sa ütled?» Vladik äkki tasa ning elavalt. «Aga mis me teeme? Mina ja sina oleksime teadised? Noh, kas me ei võiks mõelda mõtleksime välja niisuguse salvi või...»

«Mida sa ütled?» Vladik äkki tasa ning elavalt. «Aga mis me teeme? Mina ja sina oleksime teadised? Noh, kas me ei võiks mõelda mõtleksime välja niisuguse salvi või...»

Pärast lõunat pidi heitma puhkama. Kolmandas toas tegid puusepad hommikust saadik rõdule uut ust. Voodid olid välja viidud, põrandal vedelesid laastud ja krohv — löö ei olnud veel lõppenud.

Sellepärast oli teisel salgal lubatud pargis puhata.

Vladik ja Tolka pugesis sarapuuvõssa. Tolka uinus pea, ent Vladikul polnud und. Ta ootas täna tähtsat kirja, kuid kujukanaja ei olnud miskipärast lõunaks kohale jõudnud.

Vladik vähkres küljelt küljele ja vaatas kadedusega rahulikult norskavat Tolkat. Peagi tüdines ta vähkremisest, tõusis ja tõmbas Tolkat jalast.

«Tõuse, Tolka! Mis sa magad! Jõuad õöselgi küllalt magada.»

Tolka sipsas vaid jalaga ja pööras Vladikule selja. Vladik vihastas ja tõmbas Tolkat käest.

«Tõuse... tõuse, Tolka! Umberringi on reetmine! Kõik on vangis. Komandör on tapetud... Abi pörutada saanud. Mina olen neli korda haavatud, sina kolm korda. Heia lippul Viska pommel Trah-ta-ta-tahh! Lööme tagasi!...»

Ja toppinud jahmunud Tolkale pihku lipu asemel käterätti ning pommi asemel vana sandaali, tiris Vladik sõbra läbi põõsaste mäest alla.

«Nisukeste asjade eest võiks vastu kukalt...» alustas vihane Tolka.

«Lööme tagasi!» teatas Vladik pidulikult. «Selliste kangelaslike tegude eest esitan sind ordeni saamiseks.» Ja Vladik tõmbas okkalise takjanupu ning kinnitas selle Tolka särgi külge. «Tolka, jäta mossitamine! Nae, mae all on mingi maja. Nae, mae taga on mingi torn. Nae, seal kuristikus kopsib miski. Nae, meie jalge all on looklev teerada. Mis maja see on? Mis torn see on? Kes see kopsib? Kuhu see rada viib? Teele, Tolka! Kõik magavad, kedagi ei ole, ja me uurime kõik välja.»

Tolka haigutas, naeratas ja nõustus.

Küüsti, kuid ettevaatlikult, et mitte kellelegi silma alla sattuda, jooksid nad üle teede, sööstisid põõsastikku, ronisid üle oakanste tarade, roomasid üles, laskusid alla, jätmata oma teel midagi kahe silma vahele.

Nii sattusid nad pehastunud lehtlale, mille kõrval seisis roheliseks tõmbunud kivikuju. Siis leidsid nad mahajäetud sügava kaevu, seejärel ronisid puuviljaaeda, kust tigeda koera minat kulldes silmapilk minema tormasid.

... metsaväänkasvude, joudsid nad ... tagahoovi.

... aknast sisse ja nägid ühes ... kes igavust tundes laisalt ...

... vastu klaasi ja vehkisid poisile

... aga vihastus ja näitas neile

... ja näitasid vastu tervelt nelja.

Vladik hakkas kaljuröömus poiss valjusti kisama ja põe-

... poisid hüppasid ühekorraga üle

... teerada edasi.

... kõrgele merekaldale. Vasakul kuhju-

... mäed. Paremal, tiheda tamme-

... paistsid madala kindluse rusud.

... Oli väga palav.

... pidulikult tsikaadide

...

... meri. Umberringi — ei ainustki hinge.

... seletas Vladik. «Otsime,

... vanaaegset.»

... Ja leidsid pleekinud paberrossikarbi,

... viisu ja kollase koera

... mööku, roostetanud raudrüüd, ras-

... ei leidnud.

... Siin kaljuseina all, okka-

... sattusid nad pimedale avale, mis lõhnas

...

... mõeldes, mis teha. Sel hetkel kuuldus

... äratussignaali, mis kostis siia sääse-

...

... tulla, ja nad otsustasid siia veel kord tulla,

... kepi, küünla ja tikud.

... ja hakkasid

... kändima.

... Tolka uudishimulikult, «sa mõtled alati

... Aga kas sa tahaksid olla tõeline vanaaegne

... kolkaga ja raudrüüs?»

... Vladik. «Ma tahaksin olla mitte vana

... vaid nuudisaegne, viisnurga ja

... üks mees»

...

... Sa tead, Tolka, ka tema oli poolakas.

... tema vortree ja õde kirjutas sellele poola

keeles: «Armas rüütel. Kogu proletariaadi julge sõber». Kui ta suri, nuttis õde vanglas ja õhtul ülekuulamiseel sülitas mingisugusele sandarmikaptenile näkku.»

Laev postiga hilines ja seepärast paks kirjakandja, ja kelt ähkiides ja vanale okslikule kepile toetudes, jõudis alla mäe otsa alles õhtusöögi ajal.

Tõrjudes eemale teda ümbritsevaid lapsi, nimetas ta neid perekonnanimede järgi, neid aga, keda tundis, ka lihtsalt nimepidi.

«Kolja,» ütles ta bassihäälel ja tõmbas varrukast vaikselt seisvat poisikest, «noh, vennas, kirjuta alla. Arge ronige ometi käte ette, vallatu rahvas! Laske inimesel alla kirjutada. Sulle, Mišakov, ei ole kirja. Sulle, Barankin, on. Kes see küll sulle piisuguseid pakse kirju kirjutab?»

«Vend kolhoosis kirjutab mulle,» vastas Barankin valjusti, tugevalt õlaga surudes ja läbi poistejõugu trügides. «See on vend Vassili. Mul on kaks venda. Vend Grigori — see on Punaarmee, soomusväeüksuses. Aga see on vend Vassili — tema on meil kolhoosis vanem-tallimeheks. Grigori võeti armeesse, Vassili aga on oma aja juba ära teeninud. Meid on kolm venda ja kolm õde. Kaks kirjaoskajat, üks kirjaoskamatu — liiga väike veel.»

«Ja mitu tädi sul on?»

«Kas teil lehm on?»

«Aga kanad? Kas kits on?» hüüdis Barankinile korraka mitu inimest.

«Tädisid mul ei ole,» vastas Barankin valmisolevalt ja sirutas käe kareda ümbriku järele. «I ehm meil on, sea tapsime ära, ainult põrsas jäi järele. Kitsi meil külas ei peeta. Kitsel on meil vähe kasu, ainult juurviljaatule kahjuks. Aga mis te naerate?» küsis ta heasüdamlikult ja imestunult, kui kuulis enda ümber üldist naeru. «Ise küsivad, ja nüüd naeravad.»

Kui enamik lapsi oli laiali läinud, astus ligi Vladik Daševski ja küsis, kas temale kirja ei ole. Kirja ei olnud. Ta ähvardas kirjakandjat ootamatult näpuga, hakkas siis ükskõiksest vilistama ja läks minema, pekstes vitsaga maha teekäise rohu latvu.

Natka Segalova sai tähitud kirja Uraalist, sõbratarilt Veeralt.

Kohe pärast õhtusööki läks kogu sanatoorne rühm Nii-nagi alumiisele väljakule, kus alustati mängu.

Avantüür tulinud ja laialt lagendikul rõdu ees muutus ootavaliselt vaikseks ja tühjaks.

Veera läks oma tuppa, avas kirja, millest kukkus välja ootamatu ja millegipärast petrooleumi järele lõhnav kiri.

Lameda, malmist relssidega toetatud posti juures oli ohule polvele laskunud Veera ja tõmbas kinni kõvera «raudkassi» pandlaid. Tema musta kinnise tööriietuse muhkur oli tõmmatud lai presentvöö, mille metallrõngaste külge oli kinnitatud haamer, tangid ja veel mingisugused tööriistad.

Võis aru saada, et Veera kavatses ronida posti otsa ja et ta kirus, kuna mitte kaugel temast vaatles traate kasutavaid insener või elektrotehnik, tema kõrval aga seisis keegi väikesekasvuline mustajuukseline mees — arvatavasti brigadir või kümnik. Ja selle mustajuukselise nägu oli murelik ning vihane, nagu oleks ta äsja kõvasti tõrelda saanud. Taev oli päikesepaisteline. Kauguses paistsid lõpetamata elutuse ebaselged hallid hiiglakogud ja tiheda musta suitsu pilved.

Kiri oli lühike. Veera kirjutas, et ta on elus ja terve. Et nakklike varsti lõpeb. Et ta sai ennetähtaegselt lõpetatud töö eest madaldamisabijaama montaažil preemia. Et sai lõpuühenduse pärast noomituse. Üldiselt on kõik hästi — ta on väsinud, kosunud ja enne õpingute algust sõidab õigimata Uraalist Moskvasse, kus tahaks kohata Natkat.

Natka vajus mõttesse. Ta vaatas veel kord huviga musta, tolmust tööriietust, raskeid, tugevaid saapaid, tõtlikku loomust, millega Veera tõmbab kinni kümnenaelaseid «raudkassid», ja lükkas foto tusaselt kõrvale, kuna ta kadestas aegra.

Ootamatult nihkusid kõrvale aknakardina mõlemad poole ja nende vahelt ilmus nähtavale Barankini ümmargune pea.

«Barankin,» imestas ja pahandas Natka, «miks sa välja ei ole? Poisid mängivad, aga sina?»

«See pole mäng,» lausus Barankin veendunult ja laskus rinnuli aknalauale. «Sidusid mul jalad kotti — ja käskisid joosta. Mina astusin ja — patsti maha. Astusin, ja — jälle patstiti Nemad aga naeravad. Siis panid lusikale toore muna, andsid kätte, ja jälle — jooksel Muna muidugi — klops! ja katki. Kas see on siis mõni mäng? Meil kolhoosis võib sihukese mängu eest vitsa saada.» Ta vaatas ette-

heitvalt Natkale otsa ja lisas lahkesti: «Mina jään siia. Ei kao kuskile. Või parem lähen aitan Geikal puid saagida.»

Barankini ümmargune pea kadus.

Minuti pärast aga ilmus ta õhetav nägu jälle aknale.

«Unustasin,» ütles ta Natka rahulolematut nägu märgates. «Läksin väljakust mööda, kus kommunistlikud noored palli mängivad. Peatasid mu ja käskisid: jookse hästi kiiresti, ja kui Segalova on vaba, las tuleb ruttu. Unustasin täiesti,» kordas ta. Ja ta naeratas kohmetult, millegipärast meenutades: «Meil kolhoosis pandi kord öösel ait põlema. Venda ei olnud. Tormasin kuuri hobust rakendama — pime. Akki lendas sedelgas naela otsast alla ja mulle otse pähe. Nii rikkuski mul mälu ära. Vaevaga ronisin õue. Ait aga põles ja põles...»

«Barankin,» küsis Natka, pannes käe ta tugevale õlale, «kas sul ema on?»

«On. Aleksandraks kutsutakse,» vastas Barankin rõõmsalt. «Aleksandra Timofejevna. Ta on meil kolhoosis karjatalitajaks. Kogu kevade oli voodis. Nüüd pole viga... kosus pisut. Härg puskas teda rindu. Meil on hea härg, tõuloom. Kolhoos ostis möödunud talvel Moršanskist kuuesaja rubla eest... Tulen, tulen!» hüüdis Barankin, pöördudes kellegi kauge kähiseva kutse peale ümber. «Geika kutsub,» seletas ta. «Me oleme temaga sõbrad.»

Kui Natka väljaku poole sammus, laskus päike juba mere taha. Hääletult liuglesid hallid õhtused pääsukesed. Viinamarjaväljadel hakkasid suitsema valvelõkked. Süttisid rohelised majakatuled. Oo lähenes kiiresti, kuid mäng oli veel täies hoos.

«Kartuzik annab häid palle,» mõtles Natka, vaadates, kuidas kõva pall vihisedes taeva poole tiirles, hetkeks vanade küpresside teravate latvade kohal peatuma jäi ja samal sirgjoont mööda sujuvalt maa poole langes. Natka hüppas üles, katsus, kas sandaalid on kõvasti kinni, kohendas penähti, ja pööramata silmi pallut, jooksis võrgu juurde ning asus Kartuzikust vasakule, tühjale kohale.

«Anna passi,» ütles Kartuzik talle karmilt tasakesi.

«Annan,» vastas Natka samuti poolsosinal ja saatis palli tugeva löögiga kaugemale võrgu taha.

«Passi,» kordas Kartuzik. «Rahulikumalt, Natka.»

Aga siis lendas kaval pall vihdiga otse kolmanda joone

taha. Viltuse löögiga tagasi saadetuna tiirles pall eemale hüpand Kartuziku pea kohal.

«Anna!» hüüdis Natka Kartuzikule.

«Votai!» vastas Kartuzik.

«Annu!» hoikas Natka, andes talle madala palli.

«Tõhtu!» vastas Kartuzik ja lõi palli vihaga alla.

«Üks—null,» teatas kohtunik, vilistas ja hoiatas: «Segalova ja Kartuzik, ärge ajage juttu, muidu panen karistust!»

«Hilja!»

«Hilja» puhkes naerma. Häirimatu Kartuzik naeratas ja hoiatasid kavala ning teineteist moistva pilgu.

«Segalova,» hoikas talle keegi polstest, «sind otsib millegipärast Aljoša Nikolajev!»

«Või veel!» tõrjus Natka. «Mis tal öösel vaja on? Sinna ei ju Niina.»

Pluudus tihenes. Seisul «üks—null» kustus eha. Seisul «kubeksa viis» süttisid tähed. Aga kui kohtunik andis lõpuvile, ronis mägede tagant välja selline pimestavalt hele taeget alusta või kogu mängu uuesti.

«Võispall!» hüüdis kohtunik ja peaaegu samal hetkel lendas pall üles võrgu keskpaiga kohale.

«Anna!» palus Natka silmadega Kartuzikut.

«Votai!» vastas Kartuzik vaikse peanoogutusega.

«Surul!» hüüatas Natka silmi vidutades ja kuulis läbi pluuduse tumedat lööki ning kohtuniku kõlavat vilet.

«Segalova ja Kartuzik, ärge ajage juttu!» ütles kohtunik heasüdamlikult, mitte enam märkusena, vaid kuidagi hoiatavalt.

«Ju minnes kohtas Natka Geikat; see lohistas enda järel talle alla tervet virna kolisevaid ja hüplevaid latte. Ta andis Natka ära ja peatus.»

«Aljodor Mihhaïlovitš küsis teid,» teatas ta mornilt. «Saatis mind otsima, aga mina ei leidnud. Ei tea, milleks teid on kibeidasti vaja oli.»

«Kas midagi on juhtunud?» mõtles Natka ärevalt ja pöördus kiirustades teelt vasakule. Tillukesed kivikesed pudenesisid krabisedes ta jalge all. Põõsa juurest põõsa juurde hüpatas laskus ta kiiresti astmestikulist teerada mööda lagendikule.

Koik oli vaikne ja rahulik. Ta seisis pisut, mõeldes järele, kas maksab minna laagri staapi või mitte, ning otsustanud, et niikuinii on juba hilja ja kõik magavad, astus tasakesi koridori.

Enne kui minna korrapidaja poole ja küsida, milles asi seisis, astus ta oma tuppa, et raputada sandaalidest välja sinna sattunud teravad kiviakesed. Süütamata tuld, istus ta voodile. Üks pannal ei tahtnud kuidagi lahti tulla ja Natka sirutas käe lüliti poole. Ent äkki ta võpatas ja tardus: talle näis, et ta pole toas üksi.

Julgemata end liigutada, kuulatas ta, ja nüüd, kuuldes juba selgesti kellegi hingamist, taipas, et tuppa on keegi peidetud. Ta pööras tasakesi lüliti.

Süttis valgus.

Natka nägi, et vastasseina ääres seisab väike raudvoodi, milles sügavalt ja rahulikult magab ikka seesama talle tuttav ja tundmatu poisike. Seesama valgepäine ja tumeda-silmaline Alka.

Kõik see oli väga ootamatu, ja peaasi, täiesti arusaamatu.

Valgus lõi magavale Alkale näkku ja ta hakkas vähkrema. Natka tõmbas peast sinise räti ja heitis selle armatuurile.

Üks nagises ja tuppa ilmus valveõe unine nägu.

«Olga Timofejevna,» küsis Natka poolsosinal, «kes see on? Mispärast ta siin on?»

«See on Alka,» vastas valveõe ükskõikselt. «Sind otsin kogu öhtu. Sulle on laual kiri.»

Kiri oli Aljoška Nikolajevilt.

«Natka!» kirjutas Aljoška. «See on Alka, insener Ganini poeg. Insener töötab praegu Ülemise järve juures veevärgi ehitustöödel. Täna juhtus õnnetus: lõigati läbi maa-alune allikas ja vesi ujutab kaevendeid üle. Insener ise sõitis järve äärde. Ära pahanda, me asetasime voodi esialgu sinu tuppa, homme mõtleme välja midagi muud.»

Voodi ääres seisis valge taburet. Sellel lebasid sinised püksikesed, helesinine särk, ümmargune kivike, pappkarbik ja värviline pilt, mis kujutas üksikut ratsanikku, kes kihutas pimestavalt ereda viisnurkse tähe all.

Natka avas karbikese, sealt hüppasid talle põlvedele kaks halli rohutirtsu.

Natka puhkes tasakesi naerma ja kustutas valguse. Ta ei pahandanud Aljoška Nikolajevi üle.

Enne uue paisu juures olevate ülemiste barakkideni jõudmist keeras insener hobuse teise jaoskonna poole. Juba eemalt nägi ta korratult kaldale visatud kärusid, kirkasid

ja lahitud. Nähtavasti oli vesi tabanud töölisi ootama-

insener hüppas hobuselt maha. Sogane vesi oli valgunud ja ta oli poollise meetri kõrguselt. Veest pais-
at valpatsutamata jäänud mõõtmisvõi ja rahulikult uju-
al kaks puulabidat.

Insener mõistis, et vesi, tõustes veel poole meetri võrra, algab lahupoole ning täidab naaberlohu; kui aga vesi tõu-
ab veel meetri võrra, vajub ta üle harja, ning pöördudes
asdu paremale, purustab esimese jaoskonna, kus käis
rennide paigaldamine.

«Mõeld, Sergei Aleksejevitš!» hüüdis vanemkümnik
«Mõeld,» kes laskus mäest kahe vankri eel, mis raginal
põrsatud murdes vedasid laudu ja palke.

«Mullal vesi valla pääses?» küsis insener. «Kus Salimov

«Kus siis sellise rahvaga saab tööd teha, Sergei Alekse-
jevitš? Sellise rahvaga võib ainult tühje õlgi peksta. Vesi
on tulla üheksa paiku. Salimovi brigaad oli töö... Kui
...alt labi murdis, jooksid nad sinna-tänna, mine
...Kuni nad peatult rabelesid, kuni mind üles leid-
...oh vesi augu juba süllalauseks lõhkunud.»

«Kus Salimov on?»

«Kus tuleb. Kogub oma külas töölisi.»

...kopsisid kirved, lõomasid lõkkesid ja praksusid
...Koidu ajaks löödi kokku parv ja tervelt kolm
...loobiti kiviprügiga täidetud niimeriindest kotte kohta.
...purskas vallapaasenud vesi.

...lõpuks viimane laadung veealusesse avassee oli
...pühkis märg, poripritsmetega kaetud insener oma
...lõõnud näo puhtaks ja astus kaldale.

...vaevast jõudis ta põlvili laskuda, et lõkkest põlevat
...võtta, kui kaldalt kostis kära, kisa ja vandumist.
Insener hüppas üles ja viskas süütamata paberossi kõr-
ale.

Maapinnast välja tungides pulbitses ja vahutas vesi nagu
...kattas. Suletud allikasoon oli endale tee teinud
...kaugemal ja purskas nähtavasti veel suurema jouga
...varem.

Insener astus vihaseist maakaevajaist mööda Djagiljovi
...Salimovi juurde. Ta viis nad mööda lohu serva sellesse
...kus lõhk oli ümbritsetud madala, kuid paksu kivi-
...ga.

Teie missugune lausus ta. «Paneme siia kolmkümmend inimesi. Kaevake põiki, ja me laseme vee mäest alla.»

«Aga missugune maa siin on, Sergei Aleksejevits!» vaidles viir. D. Agalšov, vahetades Šalimoviga pilke. «Hea, kui me esmaga vaevalt meetrit nelikümmend ööpäevas teeme, aga edasi, näete ise, on paljas kivi.»

«Kaevake,» kordas insener, «kaevake vahetuste kaupa, vahelpidamata. Edasi aga purustame dünamiidiga.»

«Meil pole dünamiti, Sergei Aleksejevits, asjata ainult kumate inimesi.»

«Kaevake,» kordas insener, lahti päästes seismisest väsinud hobust. «Tuleb hankida, muidu on kogu meie töö kadunud.»

Joudnud laagrisse, ei läinud insener Alka juurde, vaid võttis telefoni ja tahtles kaua ning tungivalt ühendust Sevastopoliga. Lõpuks sai ta selle, kuid «Vzrõvselprom»¹ vastati, et ilma Moskva korralduseta ei saa talle anda ühtki kilogrammi dünamiti.

Insener sõitis välja maanteele, pöördus paremale ja traavis mere kallast mööda maanina poole, kus kaljuse pargi keskel paistsid ilusad valged hooned. See oli endine jõukas mõis, nüüd aga pioneerilaagri šeff, KTK² ja Rahvakomissaride Nõukogu puhkekodu Ai-Suu.

Ta hüppas ilusa kõrge raudvärava ees maha, astus valveruumi ning küsis, kas ei ole ehk puhkajate hulgas seltsimees Samarinit või Gitajevitši. Talle vastati, et Samarin sõitis juba hommikul Jaltasse ja tuleb tagasi alles õhtuks, Gitajevitš aga on siin.

Insener võttis loa ning suundus piitsa vastu porist säärikut plaksutades allee sügavusest paistva valgusviiru poole.

Ta kohtas Gitajevitši mere äärde viiva trepi juures. See oli tumedate, juba halliksminevate juustega mees, suurte ümmarguste prillide ja laia musta habemega.

«Terel» lausus insener valjusti ja tõstis kää mütsi sirmini.

Gitajevitš vaatas imestusega seda äkitselt ilmunud inimest poriseis säärikuis ja saviga maardunud frentšis.

«Ah... Ah!... Sergei!» sonas Gitajevitš järsku kraaksuma häälega ja naeratas. «Kust sa tuled? Ja missugune

¹ Vzrõvselprom — põllumajanduslike lõhkeainete tööstus.

² KTK — Kesk-Täitevkomitee.

ja valja ütled — säärikud, frentš... nuuti! Kas otse luulet polegu stuapi või?»

«Vaja paberit, seltsimees Gitajevitš,» vastas Sergei ja pöördus talle ulatatud kätt. «Kiire asi.»

«Ma ei taha,» lausus Gitajevitš pingile istudes. «Ajalehti ma ei loe, telegramme ei ava. Milles tahad? Meenuame vanu aegu... diviisi, Bessaraabiati. Noh, räägime siis

... et me ei meelsasti, aga asjaajamistest säästa mind. Mul ei ole ainet, ei ametit ega kohustusi. Laman päi

... lasepõlstel ja näed, loen luuletusi.»

«Vaja ja, seltsimees Gitajevitš,» kordas Sergei kange-

... poleks tähtis, ei palukski.»

«Noh, armiga põsel. Ah sind! Kuidas ta nüüd oli,

... jätkas Gitajevitš, otsekui poleks Sergeid

... andki.

«Palju oli armidega, seltsimees Gitajevitš. Ma olen ise

... armiga,» jätkas Sergei. «Mul on dünamiti vaja.

«Vzrõvselprom» ei anna. Ütleb, et Moskvast vaja luba

... hankida. Aga kui teie kirjutate, siis annab. Teie puhke-

... on meie šeff. Teie puhkate, seega olete ka šeff.»

«Missugust dünamiti? Missugused šefid?» küsis Gitaje-

... arritunult. «Ja kustkohalt sa mulle kacla langesid?

... kaim suplemas, tulen, loen luuletusi, ja tema äkki:

... dünamit... šefid... Noh, mis sul on? Arvatavasti

... tühine asi?»

«Võta,» nõustus Sergei ja jutustas kõik, mis

... vaja.

Lõppes sellega, et Gitajevitš kortsutas kulmu, võttis talle

... ulatatud paberi ja pliiatsi, kirjutas midagi ning andis

... argile.

«Võta,» lausus ta natuke jämedalt. «Sinust juba lahti ei

... tui.»

«Teie kool, seltsimees Gitajevitš,» vastas Sergei, ja

... lunud paberi, lisas: «Ma tundsin Ukrainas üht diviisi-

... lussari, keda vägede juhataja ükskord peavahti pani.

... et muidu ei saavat temast lahti.»

Pilutades kitsaid karme silmi tühimide prilliklaaside

... vaatas Gitajevitš viltu pilguga ja naeruse näoga,

... juulgustades Sergeid: noh, eks jätk, jätk. Ent Sergei

... vaadanud enam tema poole, vaid võttis vaikides port-

... lgarist päberossi.

«Pani peavahti, ütled?» küsis Gitajevitš ootamatult

lõbusa, kuid ikka samasuguse kraaksuva häälega ja võttis Sergei käest kinni ning patsutas talle sõbralikult õlale.

«See oli ammu, Sergei,» lisas ta juba vaiksemalt.

«Ammu, seltsimees, Gitajevitš.»

«Tähendab, sa pole enam armees?»

«Insener, Reservkomandör.»

«Miks sa, Sergei, siis inseneriks hakkasid? Ma ei mäleta, et sul selleks mingisuguseid eeldusi oleks olnud... Pea künnu siis nüüd?» küsis Gitajevitš, nähes, et Sergei üles tõuseb ja vältasku suleb. «Jah, sul on nüüd dünaamit. Noh, kui vaba aega leiad, astu sisse. Ainult tule ilma igasuguse asjata. Lähme mere äärde, supleme, ajame juttu. Oled üks?» küsis Gitajevitš miskipärast vaiksemalt ja ornemalt ning vaatas Sergeile näkku.

«Üks. See tähendab, meid on kaks — mina ja Alka,» vastas Sergei. «Kaks, mina ja poeg,» kordas ta ja vaikis.

«Noh, nägemiseni,» lausus Gitajevitš, kes tahtis nähtavasti midagi öelda või midagi küsida, kuid mõttes ümber ei öelnud ega küsinud midagi, vaid surus ainult tugevamini kui tavaliselt talle ulatatud kätt.

Et teed järve äärde lühendada, läks Sergei põiki üle tee raja, kuid veel enne mäeseljandikule jõudmist meenus talle, et oli unustanud sõita laagrisse ja saata auto Sevastopolisse. Pahasena oma hooletuse üle ja kartes, et masin võidakse ära saata mujale, peatas ta väsinud hobuse.

Teerada oli metsik, rohuga umbe kasvanud, kiviprahiga kaetud. Lähedal paistsid väikese vanaaegse, lagunenud torniga kindluse rusud, kus kasvas tihe, madal ja käharr põõsastik.

Hobune jäi kuulatama ja teerajale hüppasid põõsaste tagant kaks poisikest. Üks neist hoidis keppi, mille otsa oli kinnitatud tavaline steariinküünal, teine aga tassis suurt peenikese nõõri kera.

Saltunud vastamisi tundmatu mehega, kohmetusid mõlemad poisikesed.

«Laagrist?» küsis Sergei. «Noh, tulge õige siia!»

«Laagrist,» vastas pikem poiss vastumeelselt ja püüdis kiirelt ning keppi selja taha penta. «Me jalutasime»

«Teale mis,» ütles Sergei. «Te jalutate hiljem, praegu aga annan teile kirja, viige see kiiresti laagriülemale ja öelge: saadku mulle tunni aja pärast valmis auto Sevastopolisse sõiduks.»

«Noh, kui Sergei kirjutas, vahetasid mõlemad poisid pilke ja vanem noogutas rahustavalt nooremale.

Talutas, et juhuslikult kohatud inimene neid milleski hädas ei kahilusta, võtsid nad meelsasti kirja ja kadusid tihedalt põõsastesse.

«...» onnetuskohal, oli vesi ümbruse laialt üle uju-

...» poolastiku kohal lendlesid läbilõikavalt sirista-

...» roh, korred, ruuge kobrutav vaht — kõik see ujus

...» laevaste palju välja?» küsis Sergei brigadir Šali-

...» kes riidles väikese kuivetanud mullakaevajaga.

«Ei ole veel mõõtnud,» vastas Šalimov aeglaselt sõnu

...» «Kuupmeetrit kümme peaks olema.»

«Vähe,» ütles Sergei. «Halvasti töötad, Šalimov.»

«...» on raske,» vastas Šalimov ükskõikselt, «mitte

...» vaid lausa kivi.»

«...» siis kivi! Kivi on veel kaugel. Vaata, Šalimov,

...» lüüda. Ujutab teise jaoskonna üle ja me jätame lap-

...» ilma veeta.»

«...» saab siis ilma veeta!» nõustus Šalimov. «Juua

...» lõunat keeta ei saa, vanni teha ei saa, lilli kasta

...» «Kuidas saab ilma veeta!» lõpetas ta käsi laiutades

...» rahulikult kivile, kavatsedes alustada pikka ja

...» hõlmikku jutuajamist.

«Halvasti, Sergei Aleksejevitsš!» hüüdis hingeldav küm-

...» «Vaadake lohku, aina purskab põhjast, aina

...» ja kustkohalt tuleb säherdune jõud? See pole

...» vaid maa-alune jõgi ise.»

«...» vastas Sergei. «Hommikuni peame vastu.»

«...» toesti peame, Sergei Aleksejevitsš?»

«...» pidama.»

«...» andis käsul niipea kui paljastuvad kivid, panna

...» anke puurima, mullakaevajad aga viia üle väi-

...» juurde kaevama kraavi, mis võiks vee eemale juh-

...» takistada selle ülevoolamist veel kolme-nelja tunni

...» «...» lausus ta lõpuks, «mina tulen tagasi öösel,

...» «Sina vastutad. Ja ärge te Šalimoviga riidelge,

...» «Alati, kui ma siia tulen, on kaebamisi: kas

Šalimov kaeab sinu peale või sina Šalimovi peale. Kas

möödunud kümmepäevaku eest on töölistega arved õien-
datud?»

«Ammu juba, Sergei Aleksejevitš. See oli veel vana
palgalehe järgi, enne teie tulekut, eelmine tehnik kirjutas
alla.»

«Näidake pärast mulle kõiki neid palgalehti,» lausus
Sergei. «Nüüd ma sõidan.»

Jalta juures pääses valla äikeseraju. See viitis ära kaks
tundi: autojuht oli sunnitud vähendama kiirust, sest libeda
tee järskudel kurvidel libises masin tublisti. Sevastopoli-
lisse jõudsid nad alles kella kaheksaks õhtul. Oli vaja
pikki telefonikõnesid, oli vaja rajoonikomitee sekretäri ja
isegi linna komandandi vahetusegamist, et saada läbi-
pääsuluba ja avada «Vzrovselpromi» kinnipitseeritud laod.

Ja kui väike, kuid raske kast ettevaatlikult autosse oli
asetatud, lähenes kellaosuti juba poole üheteistkümnenele.

Kuu ei paistnud läbi tihedate mustade pilvede isegi nõrga
valguskumaga. Mäetippude kontuurid olid kadunud. Olid
hajunud pimedusse salud, aiad, põllud, viinamarjaväljad,
ja ainult laia ühetasase maantee vööt, otsekui sulatatuna
autolaternate silmipimestavast valgusest, helkis niiskelt ja
kollakalt.

«Noh, lase käia!» lausus Sergei julgustavalt ja istus
autojuhi kõrvale. «Õõ on pime, aga tee pikk.»

Alles nüüd, istudes rappuva auto nahkpatjadel, tundis
Sergei, et ta on tublisti väsinud. Lõõnud kinni vihmamantli
hõlmad ja tõmmanud mütsi laubale, sulges ta silmad. Ja
nii, poolunes, istus ta kaua, vaikides ning ainult koerte
haukumise ja hirmutatud kanade kaagutamise järgi mõõ-
dalibisevaid asulaid ja kulasid aimates.

«Tuu-uf! Tuu-u-uf!...» undas helisevalt ja ärevalt signaal
ning sujuvalt õõtsus auto arvututel järskudel kurvidel.

Tee tõusis mäkke.

Ja see läbipaistmatu tähtu pimedus, see värske ning
niiske tuul, koerte summutatud haukumine, heina ja küpse
viinamarja lõhn meenutasid Sergeile midagi rõõmsat ning
ühiaegu midagi väga noort ja kauget.

Millepärast lõõmas lõke. Tasakesi ratsmeid kõlistades
trampisid sealsamas lähedal mitut tõugu hobused.

«Tuu-u-uf!» undas masin kõlavalt, lennates üha järse-
malt ja järsemalt mäkke.

...Tunetad hobused, mustad ja kõrvid, olid nähtama-

...olid nähtava, valge lakaga, väike ja naljakas Pegaška,
olid tund õles lühikese pea ja ajanud pikad kõrvad kikki
...kuulatas erksalt arusaamatut müra.

«See on minu hobune!» ütles Sergei ja tõusis helisevaid
...kõlistades lõkke äärest üles.

«Lah,» nõustus vahisalga ülem, «see lahja, veel maha-
...hobune on sinu hobune. Aga mis seal eespool tee
...müra?»

«Hahh! Vaatamet!» hüüdis Sergei raevunult ja hüppas
...kõrvale, ulg olsekohe selgus, et see on parim hobune
...pärastatud, kuid uljas armees.

«Hahh!» hüüdis talle vahisalga tark ja ettevaatlik
...hobune. «See on häire, need on valged.»

...olsekohe kustlus lõke, kolksatasid kättehaaratud püssid.

«Need on sõjapõgenikud!» hüüdis tagasijõudnud Sergei.
...pole valged, vaid lihtsalt sõjapõgenikud. Neid on
...ulja, lerve voor.»

See valmistas kõigile nii palju rõõmu ja nalja, et nad
...hobuseid heledad lõkkes ja jõid lõbusalt teed, kostitades
...sõjapõgenikest poisse ja tüdrukuid, kes vahtisid
...hobuseid usaldavate silmadega.

«See on minu hobune!» ütles Sergei uhkelt, näidates
...vankest valgelakalist Pegaškat. «See on väga hea
...hobune.»

...rumalad lapsed ei mõistnud seda ja närised ahnelt
...kõrva.

«See on hea hobune,» kordas Sergei raevuselt ja kannu-
...matult ning vaatas rumalaid lapsi ebasõbralike silma-
...ga.

«See on hea hobune,» kordas vene keeles pisut kogelev kõh-
...hobune, lütarlaps, võibisedes katkise kireva rätiku

«Hobune on hea, ja sa ise oled hea.»

«Hahh!» huilgas masin ja Sergei otsustas: «Stoppl!

...Nüüd on aeg ärgata.»

...silmad ei avanenud.

«Hahh!» mõtles ta rahutult, kuna ilus unenägu võttis
...pöörde sinnapoole, kus oli pime, häiriv ja häda-
...hobune.»

...kõrva kaus tugev raputus, masin jäi seisma ja auto-
...hobune, valjult:

«Hahh! Tee me suitsul See on Baidarõ.»

«Hahh!» kordas Sergei mehaaniliselt ja avas silmad.
...hobune, mis mäeseljandiku kõige kõrgemal tipul. Mäge-

desse eksinud pilved olid jäänud selja taha. Kaugel jalge all uinus mustendavais küpressides kogu Lõunakallas. Umberringi oli vaikne ja rahulik. Uni oli kadunud.

Nad panid suitsud ette ja kihutasid kiiresti edasi, kuna oli juba kaugelt üle kesköö.

Kui Natka ärkas, nägi ta Alkat.

Alka seisis, olles avanud karbikese, ja imestas, et see oli tühi.

«Kas sina tegid lahti või ronisid nad ise välja?» küsis Alka, osutades karbikale.

«Mina, kogemata,» tunnistas Natka. «Ma tegin lahti ja isegi kohkusin.»

«Nad ei hammusta,» rahustas teda Alka. «Nad ainult hüppavad. Kohkusid sa väga?»

«Väga,» tõendas Natka poisi suureks meeleheaks ja viis ta pesemisruumi.

«Alka,» küsis Natka, kui nad pärast pesemist rõdule läksid, «ütles mulle, palun, mis inimene sa oled?»

«Inimene?» küsis Alka imestunult. «Noh, lihtsalt inimene. Mina ja isa.» Ta vaatas lõsiselt Natkale otsa ja küsis: «Aga mis inimene sina oled? Ma tunnen sind. Sina sõitsid meiega ühes vagunis.»

«Alka,» küsis Natka, «mispärast siis ainult sina ja isa? Miks teie ema ei tulnud?»

«Ema ei ole,» vastas Alka.

Natka kahetses, et oli esitanud sellise ettevaatamatu küsimuse.

«Ema ei ole,» kordas Alka, ja Natkale näis, nagu kahtlustaks poiss teda milleski, sest Alka vaatas teda umbusklikult ja peaaegu vaenulikult.

«Alka,» ütles Natka, tõstis poisi süle ja osutas merele, «vaata, kui kiire ja suur laev.»

«See on valvelaev,» vastas Alka. «Ma nägin seda juba eile.»

«Miks valvelaev? Võib-olla tavaline?»

«See on valvelaev. Sa ära vaidle. Isa ütles mulle nii, ja tema teab paremini kui sina.»

Sel päeval valmistuti laagris esimeseks lõkkeks ja Natka viis Alka oktoobrilaste juurde.

Legendikul oli paljajalgne pioneer Vassiljuk roninud kummargil seisva Barankini seljale ja opetas kergelt ning

hõlpsalt hõlpsalt lõminet, kellel oli punane lipp käes, tema lahkumise hüppama.

«Sa ei hüppa õigesti, Emka,» kordas Vassiljuk kannatamatult. «Kui oled hüpanud, seisa rahulikult, aga ära siputa. Sina sipled — mina löön kõikuma, ja me lendame sinuga Barankinile otse pähe. Oh sind! Noh, kuidas sa saad sinuga kokku rääkida?» kurvastas ta, kui nägi, et Emka ei saa aru üheski sõnast. «Ah, hea küll, jookse, kui tuleb Julai, küllap ta sulle teie keeles selgeks teeb.» Natka hüppas maha. Märgates Alkat, ta peatus ning vaatles undishimulikult seda väikest, talle tundmatut mehi-

ket. «Pioneer?» küsis ta julgelt, osutades poisi punasele vintpildile.

«Pioneer,» vastas Alka ja ulatas talle värvilise pildi mitavate ratsanikega. «See on valge,» püüdis Alka teda talle, pilgutades kelmikalt silmi ja osutades sõrmega ratsanikule. «See on valge. See on tsaar.»

«See on punane,» vastas Emine ja naeratas veel kelmikalt. «See on Budjonnoi.»

«See on valge,» kordas Alka visalt ja näitas mõõgale. «Aed, mõõk!»

«See on punane,» kordas Emine kindlalt ja osutas hallile ratsanikule. «Näed, viisnurk!»

Emine ja Alka, väga rahul sellega, et teineteisest hästi aru ei saanud, puhkesid naerma ning jooksid hüppeldes põõsaste vahel, kust kuuldus oktoobrilaste ebakõlalist laulu.

«Näed,» kordas Alka oktoobrilaste juurde, pöördus Natka ise ja läks poole ja kohtas Joskat. Ühes käes tassis Joska pikka, mis oli torusse keeratud, teises — väikest, kergesti seotud kompsukest.

«Kust sa tule? Kuhu lähed?»

«Klubis käisin,» vastas Joska kiiresti ja vastumeelselt, «kui pole põigeldes ja kompsukest selja taha peites. «Klubis käisin järel. Me hakkame praegu lugema jutustust tankidest.»

«Joska,» imestas Natka, «miks siis tankidest, kui sul on plaanis pioneeri-autoteeparandaja meelepea, aga mitte tankid?»

Meelepea hiljem. Me tuleme täna suplemast ja nägime, kui palju tanki roomasid. Huvitav! Mina ruttu raamatut. «Mõtlesin, et vaja õige täna, kui see huvi pakub, ruttu lugeda.»

«Noh, hüva, Joska. See on hea. Aga mis on selles kompsukeses, mida sa selja taha peidad?»

«Selles? Selles on pähklid,» lausus Joska meeleheitega, keksides kannatamatult ja hoidudes Natkast eemale. «Ma mõllesin niisuguse mängu välja. Instruktor kirjutas mulle seitse küsimust tankidest. Noh, kes vastab ära, aga kes ei vasta...»

«Aga ütle vähemalt, kust sa pähklid võtsid?»

Ent siin hüppas puiklev Joska üles, nagu oleksid kivid väga tugevasti ta paljaid kantu kõrvetanud, raputas pead ega jäänud uusi pärimisi ootama, vaid lipsas põosastesse.

Lõkkeks ettevalmistamise ajaks läksid segi ja lagunesid kõik salgad. Lauljad läksid laulukoori, võimlejad spordiväljakule, tantsijad klubisse. Ja kasutades seda lõbusat segadust, kadusid tasakesi, teistele märkamatu laagrist ära kaks poissi.

Jõudnud metsikut teerada mööda väikese kindluse varemeteni, võtsid nad välja kera peenikest nõõri ja jupi steariinküünalt. Nad lükkasid kõrvale lõhnava koirohu tihedad varred ja jõudsid väikese musta avauseni lagunenud torni jalal.

Keskpäevane päike oli silmipimestavalt hele ja rõskusest lõhnava avaus näis seetõttu veelgi mustemana ja mõistatuslikumana.

«Aga mis siis, kui meil nõõri ei jätku, kuidas siis saab?» küsis Vladik küünalt pika kepi otsa sidudes. «Ja mis siis, kui äkki kaob maa jalge alt? Mina, Tolka, olen kuskilt midagi niisugust lugenud, et lähed... lähed mööda maa-alust käiku, äkki — trahh! ja sa lendad sügavikku. Aga all, selles sügavikus, on igasugused rästikud... maod...»

«Missugused maod?» küsis Tolka, vaadates rõsket musta ava. «Ja miks sa, Vladik, alati nisukest loba välja mõtled? Kord on sul vaja end pulbriga hõõruda, kord on sul maod. Sa see õige küünal tugevamini kinni, muidu lendab ta otsast ära, vaat siis sulle maod.»

«Aga mis siis, Tolka,» jätkas Vladik mõtlikult, küünla ümber nõõri mässides, «aga mis siis, kui me alla laskume ja äkki torn ümber kukub ning me jäämegi maa-alustesse käikudesse? Ka seda olen ma kuskilt lugenud. Algul sõid nad küünlad ära, siis viisud, siis rihmad, lõpuks pistsid vist ka üksteist kinni. Väga huvitav raamat.»

«Ja miks sa, Vladik, alati sihukest loba loed?» küsis

«Aga juba üsna kartliku häälega ja hakkas jälle mõeldavat ava uurima. «Ronime!» katkestas teda Vladik. «Ja mis siis, ei rahgini! Ma narrin sind, tolka.»

Ja süütas küünla ja asetades ettevaatlikult jalad vildakale kivikünnisele. Tolka ronis talle, järele, hoides käes hargnevat mõnikera.

Kõmbates tasakesi iga kivi, läksid nad meetrit ühe. Siis pöördus kõik järsult paremale. Heitnud kolm kord pilgu valgusele, pöördusid nad otsustatult paremale. Kuid oma peettumuseks sattusid nad keldrisse, mis oli täis prahti ja kivi. Mitte mingisugust maa-alust käiku polnud.

«Kah mul kindlus,» vihastas Tolka. «Ja kõik, tolka, on sinu süü. Ronime ja ronime. Noh, ja muidugi. Lähme parem tagasi, ma juba astun jalaga mingisuguse rämpsuga sisse.»

Nad pugesid keldrist välja, ja hoides kätega kinni esile-
tungivaist müürikonarustest, ronisid põõsaid täis kasvanud
torni otsa. Siit oli näha meri — tohutu suur ja lage.

Laskunud alla rohule, muutusid poisid vaikseks ja päi-
kese tõttu silmi kissitades lebasid kaua sõnagi lausumata.

«Tolka!» ütles Vladik äkki ja ta silmad löid särema
nagu alati, kui ta midagi huvitavat välja mõtles. «Aga
mis siis, Tolka, kui lendaksid siia aeroplaanid, tungiksid
peale tankid, kahurid, tuleksid kokku valged kogu maa-
ilmast ja purustaksid Punaarmee ning seaksid kõik vana-
viisi? ... Kuidas meie siis sinuga oleksime?»

«Mida veel!» vastas ükskõikselt Tolka, kes oli juba har-
junud oma seltsimehe kummaliste fantaseerimistega.

«Ja nad purustaksid Punaarmee,» jätkas Vladik kange-
kaelselt ja julmalt, «põõksid üles kõik kommunistid, hei-
daksid vanglasse kommunistlikud noored, ajaksid laiali
kõik pioneerid — mis meie siis teeksime?»

«Mida veel!» kordas Tolka juba ärrituses, sest isegi
tema, kes oli harjunud Vladiku väljamõeldistega, leidis
need sõnad olevat liiga solvavad ja võimatud. «Nagu
olekski meie omad neile juba alla andnud! Tead, missu-
gune Punaarmee meil on? Üle maailma. Meil on endil tan-
kid olemas. Sa oled rumal, tola. Sa tead isegi kõike, aga
meelega pärid ja pärid...»

Tolka punastas, turtsatas põlglikult ja pöördus Vladikust
kõrvale.

«Noh, ja mis siis, et rumal! Mis siis, et tean,» jätkas
Vladik rahulikumalt. «Aga kui oleks? Mis me siis teek-
sime?»

«Siis mõtleksime midagi välja,» ohkas Tolka.

«Mis seal mõelda,» sõnas Vladik ruttu. «Me läheksime
mägedesse, metsa. Koguksime salga ja sooritaksime kogu
eluaja kuni surmani valgetele rünnakuid ja ei reedaks ega
annaks liialgi alla. Liialgi!» kordas ta ja vidutas halle sära-
vaid silmi.

Jutt muutus huvitavaks. Tolka toetus küünarnukkidele
ja pöördus Vladiku poole.

«Ja niiviisi elaksimegi kogu elu üksinda metsas?» küsis
ta lähemale nihkudes.

«Miks üksinda? Vahel riietuksime ümber ja läheksime
linna käskude järele. Siis tööliste juurde. Kõiki töölisi nad
ju ikka üles ei poo. Kes siis töötama hakkab — pursuid
ise või?»

«Tead, Vladik!» sosistas äkki Tolka ja pigistas seltsi-
mehe küünarnukki. «Vaata, Vladik, kes see on?»

Põõksed tagant väljus musta habemega tundmatu mees.
Ta ei hoida ta midagi piklikku, mis oli keeratud paberisse.
Tahtavasti ruttas ta väga. Vaadates ringi, seisis ta mõne
ja liikumatult, lükkas siis otsustavalt põõsad kõrvale ja
laskus musta avausse, millest alles hiljuti olid väljunud
poisid.

Mitte hiljem kui viie-kuue minuti pärast ronis ta tagasi
ta kaudu kiiresti põõsastesse.

Poisid olid muutunud poisid vahetasid vaikides pilke, libis-
tasid tasakesi alla ja hüppasid ettevaatlikult kummar-
metsa teerajale.

Nad kohtasidki Gitajevitši juurest tagasi tulevat
tüdrukut, kes käskis neil laagriülemale kirja edasi anda.

«Kas sa tead, kus mu isa on?» küsis Alka enne magama-
minekut. «Tal juhtus mingi õnnetus. Ta istus hobusele ja
laskis mäggedesse.»

Alka mõtles siis pisut, vähkres teki all ja küsis ootama-
tult.

«Kas sinul, Natka, on kunagi õnnetus juhtunud?»
«Ei, ei ole juhtunud,» vastas Natka veidi ebakindlalt.
«Kas sinul, Alka?»

«Minul?» Alka takerdus. «Minul, Natka, juhtus väga-
gi suur õnnetus. Ainult sellest ma sulle praegu ei
sõnasta.»

«Tal suri ema,» mõtles Natka millegipärast, ja et poiss
ta ei meenutaks, istus Natka ta voodi servale ning jutus-
talle naljaka loo paksust kassist, keda pettis kaval

«Maga, Alka,» lausus Natka, kui oli jutustuse lõpetanud.
«Mida juba hilja.»

«Mida Alkal polnud und.»

«Jutusta siis mulle ise midagi,» palus Natka. «Jutusta
mida sa ügune lugu.»

«Ma ei tea lugu,» vastas Alka pärast lühikest mõtlemist.
«Ma tean üht muinasjuttu. Väga ilus muinasjutt. Ainult see
pole niisugune... pole kassidest ega jänestest. See on
ulge sõjamuinasjutt.»

«Jutusta mulle, Alka, julget sõjamuinasjuttu,» palus
Natka, kustutas tule ja istus poisikesele lähemale.

Ja Alka, roninud padjale istuma, jutustas Natkale uhkest

Maltšiš-Kibaltšišist¹, reetmisest, kindlast sõnast ja mõistatamala jaanud Sõjasaladusest.

Siis ta uinus, Natka aga vähkres veel kaua, mõeldes Alka kummalisele muinasjutule.

Oi juba väga hilja, kui pärani avatud aknasse tungis kauge lugev kõmin, otsekui oleksid võimsad, rasked patareid merel kogupaugu andnud.

Natka võpatas, kuid talle meenus kohe, et eile oli hoiatatud kõiki pioneerijuhte, et kui öösel kostavad mägedest plahvatused, siis ärgu kohutagu — nii on vaja.

Ta läks kiiresti laste tuppa.

Paevasest jooksmisest väsinud lapsed magasid raskelt ja ainult kolm või neli tõstsid pead ning kuulatasid ehmunult arusaamatut müra. Natka rahustas neid ja läks oma tuppa tagasi. Ta lükkas ukse lahti ja nägi, et Alka seisab padjal, hoides kinni voodiotsast, veel unised silmad pärani:

«Mis see on?» küsis ta äreva poolsosinaga.

«Maga, Alka, magal» vastas Natka ruttu ja asetas poise pikali. «See pole midagi. Sinu isa parandab õnnetust.»

«Ah isa...» kordas Alka nacratahes, sulges silmad ning uinus peaaegu kohe.

Oktoobrilapsed olid kõige üksmeelsem rahvas rühmas. Nad hoidusid alati ühte: kui lauldi, siis lauldi; kui mängiti, siis mängiti. Nad isegi ei nutnud üksikult, vaid kooris, nagu see juhtus hiljuti, kui neid mägedesse ekskursioonile ei võetud.

Keskpäeval viis Natka nad legendikule, männivõsa juurde, sest oktoobrilaste salgajuht Roza Kovaljova oli sel päeval laagrikorrapidaja abiks.

Vaevalt jõudis Natka murule istuda, kui oktoobrilapsed kisaga tormasid võimalikult lähemale kohti võtma ja asetsid ruttu ta ümber lõbusa paljajalgse tähekesena.

«Jutusta, Natka!»

«Loe, Natka!»

«Näita piltel!»

«Laula, Natka!» hüüdsid oktoobrilapsed mitmehaalselt, ulatades talle raamatuid, pilte ja — teadmata milleks — pakkusid isegi rebestunud trummi ning sabata linna katkist, luitunud topist.

¹ Maltšiš on tuletatud venekeelsest sõnast мальчик — poiss, Kibaltšiš on pärisnime

«tulneda, Natka, midagi huvitavat,» palus tpsaselt teinud Karassikov. «Eile Roza lubas jutustada midagi huvitavat, kuidas käsi pesta ja hambaid puhastada, kas on see huvitav?»

Natka, Natka, muinasjuttu,» palus sinisilmaline tüdruk nacratas süüdlaslikult.

«Jutusta, Natka, muinasjuttu?» jäi Natka mõtlema. «Ma ei tea muinas-

juttu, ma ei tea... ma jutustan teile Alka muinasjutu.

«Lubas ta kuulatama jäänud Alkalt.

«Lubab,» lubas Alka, vaadates uhkelt vaikseks muutunud

oktoobrilapsi.

«Ma jutustan Alka muinasjutu oma sõnadega. Aga kui on midagi unustanud olen või valesti ütlen, siis las ta parandab mind. Noh, kuulake!»

«Pole palju aastaid tagasi, kui maal oli vast lõppenud

oktoober, elas Maltšiš-Kibaltšiš.

«Tajal oli Punaarmee ajanud ära kaugele neetud bur-

žuude valged väed ja vaikseks olid muutunud need ava-

ladid ja rohelistes aasad, kus kasvas rukis ja õitses

õunad, kus tihedate aedade ja kirsipõõsaste keskel seisis

õunad, milles elasid Maltšiš, keda hüüti Kibaltšišiks, ja

vanem vend, aga ema neil ei

olnud

«Tööotas — niitis heina. Vend tööotas — vedas heina.

«Maltšiš ise aitas kord isa, kord venda või mängis liht-

salt laste poistega, hüppas ja vallatles.

«Hoppl... Hoppl... Küll on hea! Ei vingu kuulid, ei

ole mürsud, ei põle külad. Pole vaja kuulide eest

peita, pole vaja mürsude eest keldrisse peita,

pole vaja tulekahjude eest metsa joosta. Pole vaja bur-

žuude karta. Pole kellelegi vaja maani kummardada. Ela

heade elu!»

«Siis läks Maltšiš-Kibaltšiš kord õhtu eel trepile. Vaa-

das taevast, taevast on selge, tuul soe, päike on õõseks Mustade

«Võeti taha laskumas. Kõik oleks nagu hästi, kuid siiski

«Pole. Kuuleb Maltšiš, kuidas müriseb miski või taob.

«Maltšišile näib, nagu ei lõhnaks tuul õite järele aedadest

«Ega mee järele aasadelt, vaid suitsu järele tulekahjudest

«Või püssirohu järele plahvatustest. Ta ütles seda isale, isa

«Nagu oli tulnud koju väsinuna.

«Mis sa nüüd!» ütles isa Maltšišile. «Need on kauged

¹ Buržuin on tuletatud venekeelsest sõnast буржуй — pursui.

äikesed, mis Mustade Mägede taga mürisevad. Need on karjased, kes Sinise Jõe taga suitsuseid lõkkeid teevad, karja hoiavad ja õhtueinet keedavad. Mine, Maltšiš, ja maga rahulikult.»

Maltšiš läks. Heitis magama. Aga uni ei tule — mitte kuidagi ei jää magama.

Äkki kuuleb ta tänaval müdinat, aknal koputust. Vaatab Maltšiš-Kibaltšiš ja näeb: akna juures seisab ratsanik. Hobune on süsimust, mõök on valge, papaaha on hall, aga viisnurk punane.

«Hei, tõuske!» hüüdis ratsanik. «Õnnetus tuli, kust ei ootatud. Meile tungis kallale neetud buržuini Mustade Mägede tagant. Juba jälle vihisevad kuulid, juba jälle lõhkevad mürsud. Meie salgad võitlevad buržuimidega ja sonumivijad kihutavad kutsuma kauget Punaarmeed.»

Punase tähega ratsanik lausus need häiresõnad ja kihutas minema. Maltšiši isa aga astus seina juurde, võttis sellelt püssi, heitis selga pauna ja pani vööle padruni tasku.

«Mis siis ikka,» ütles ta vanemale pojale, «ma külvastin rukist tihedalt — küllap tuleb sul palju koristada. Mis siis ikka,» ütles ta Maltšišile, «ma elasin tormisel ajal, küllap saad sina, Maltšiš, minu asemel rahulikult elada.»

Nii ta ütles, suudles tugevasti Maltšiši ja lahkus. Kaua suudelda polnud tal aega, sest nüüd oli kõigile näha ja kuulda, kuidas ulgusid aasade taga mürsud ja põlesid mägede taga suitsuste tulekahjude kumad...

Kas ma räägin õigesti, Alka?» küsis Natka, silmitsedes vaikseks jäänud lapsi.

«Õigesti... õigesti, Natka,» vastas Alka tase ja asetas oma käe Natka päevitunud õlale.

«Noh, nii... Möödus päev, möödus kaks. Maltšiš läks trepile: ei... ei ole veel näha Punaarmeed. Maltšiš ronis katusele. Terve päev ei tulnud ta katusele alla. Ei, ei ole näha. Heitis ööseks magama. Äkki kuuleb tänaval müdinat, aknal koputust. Maltšiš vaatas välja: akna juures seisab seesama ratsanik. Ainult hobune on lahja ja väsinud, ainult mõök on kõver, tume, ainult papaaha on läbi lastud, viisnurk katki raiutud, pea aga sidemes.

«Hei, tõuske!» hüüdis ratsanik. «Oli pool õnnetust, aga nüüd on õnnetus ümberringi. Buržuine on palju, meie omasid vähe. Põldudel on kuule pilvedena, salkade peale lendab mürske tuhandetena. Hei, tõuske, aidake!»

... ja vanem vend ja lausus Maltšišile: «Hüvasti, Maltšiš... Sa jääd üksinda... Kapsasupp on pajas, leib on laual, vesi on allikas, aga pea õlgadel... Ela, nagu eelad, aga mind ära ootama jää.»

Möödus päev, möödus kaks. Istub Maltšiš korstna juures katusel ja näeb, et traavib eemalt tundmatu ratsur.

Ratsur jõudis Maltšiši juurde, hüppas hobuselt ja ütles:

«Anna mulle juua, hea Maltšiš. Ma pole joonud kolm päeva, ma pole maganud kolm ööd, kolm hobust olen ma andnud vaeseomaks. Punaarmee sai teada meie õnnetusest.»

Pusunapuhujad puhusid kõigist signaalpasunaist. Sõnumitoojad põristasid kõikidel trummidel. Lipukandjad tõusid lahti kõik oma lahingulipud. Kogu Punaarmee tõusis ja tormab appi. Suudaksime me, Maltšiš, vastu võtta ainult homse ööni!»

Maltšiš ronis katusele maha, tõi juua. Sõnumitooja jõis ratsulasele edasi.

Tõusis õhtu ja Maltšiš heitis magama. Kuid Maltšišil polnud und — mis und seal olla võiski?

Äkki kuuleb ta tänaval samme, akna all sahinat. Vaatab Maltšiš ja näeb: akna all seisab jälle seesama mees. «Anna, ja ka mitte seesama; hobust ei ole — hobune on murtud, mõöka ei ole — mõök on murtunud, papaahat ei ole — papaaha on maha kukkunud, ta ise seisab ning tuihtub.»

«Hei, tõuske!» hüüdis ta viimast korda. «Mürske on, aga te kurid on tapetud. Püsse on, aga võitlejaid on vähe. Abi ei ole, aga jõudu ei ole. Hei, tõuske, kes veel on jäänud! Ainult üks öö on meil veel vastu panna ja üks päev vastu pidada.»

Maltšiš-Kibaltšiš vaatas tänavale: tänav oli tühi. Ei polnud aknalugid ega kriuksunud väravad — polnud kedagi tõusmas. Isad olid läinud, vennad olid läinud — keegi polnud jäänud kedagi.

Maltšiš näeb ainult, et väravast väljub vanake, umbes 70 aastane. Vanake tahab püssi tõsta, kuid nõnda vana ei saa, et ei suuda. Vanake tahab mõoka vööle panna, kuid nõnda nõrk on ta, et ei suuda. Istub siis vanake muldvalde, langetab pea ja puhkeb nutma...

Kas ma räägin õigesti, Alka?» küsis Natka, et hinge võtta ja vaatas ringi.

Nüüd ei kuulnud seda Alka muinasjuttu mitte ainult tööbrilapsed. Kes seda teab, millal oli kätatult siia tul-

nud kogu Joska pioneerisalk. Ja isegi baškiir Emine, kes vaevalt vene keelest aru sai, istus mõttesse vajununa ja tõsisena. Ja isegi vallatu Vladik, kes lamas kaugemal ja teeskles, nagu ta ei kuulakski, kuulas siiski, sest ta lamas vaikselt, kellegagi rääkimata ja kedagi puudutamata.

«Õigesti, Natka, õigesti... Veel paremini,» vastas Alka ja nihutas end Natkale lähemale.

«No mu... vanake istus muldvallile, langetas pea ja pulkes nutma.

Valus hakkas Maltšiit. Ta hüppas tänavale ja hüüdis valjult-valjult:

«Hei, teie maltšiisid, maltšiisid-malõsid¹! Peame siis meie, maltšiisid, ainult keppidega mängima ja üle nõõri hüppama? Isad on läinud, vennad on läinud. Kas peame siis meie, maltšiisid, istuma ja ootama, kuni tulevad buržuiniid ja meid oma neetud buržuinstvosse võtavad?»

Kui maltšiisid-malõsid² niisuguseid sõnu kuulsid, hakkasid nad kõigest jõust kisama. Mõned jooksid uksest välja, teised ronisid aknast või hüppasid üle aia.

Kõik tahtsid appi minna. Ainult üks — Maltšiis-Plohhiš² — tahtis minna buržuinstvosse. Aga see Plohhiš oli nõnda kaval, et ei öelnud seda kellelegi, vaid kohendas pükse ja tormas teistega, nagu tahaks ta appi rutata.

Ja maltšiisid võitlesid pimedast ööst kuni valge koiduni. Ainult Plohhiš ei võidelnud, käis vaid ringi ja vaatas, kuidas buržuiniine saaks aidata. Ja näebki Plohhiš, et kingu taga seisab hunnik kaste, kastides aga on mustad pommid, valged mürsud ja kollased padrunid peidus. «Ehee,» mõtleb Plohhiš, «seda mulle vaja ongi.»

Sel ajal küsis Peaburžuini oma buržuiniidelt:

«Noh, kuidas on, buržuiniid, kas saavutasite võidu?»

«Ei, Peaburžuini,» vastasid buržuiniid, «purustasime isad ja vennad ja võit oli peaaegu meie, aga neile tuli appi Maltšiis-Kibaltšiis ja temaga ei tule me kuidagi toime.»

Peaburžuini imestas ja vihastas väga ning hüüdis ähvardaval häälel:

«Kas võib see olla, et ei tulda toime Maltšiisiga? Ah teid kõlvatud argpüksid-buržuiniid! Kuidas te ometi ei suuda purustada sellist väiksekest? Ratsutage ruttu minema ja ärge tulge võiduta tagasi.»

¹ Ma,õš (vene. k.) — mudilane.

² Plohhiš on tuletatud venekeelsest sõnast плохой — paha.

Buržuiniid istuvad ja mõtlevad: mis siis teha? Akki olevad, põõsaste tagant ronib välja Maltšiis-Plohhiš ja ta nende poole.

«On taget!» hüüab ta neile. «Selle kõik tegin mina, kõik need kastid mustade pommidega, valgete mürsudega ja kollaste padrunitega. Kohe see raksatub!»

«Mõned rõomustasid, kirjutasid Plohhiši ruttu oma kottidesse ja andsid talle keedist terve tunni ning veel terve korvi.

«Lisaks Plohhiš istub, õgib ja rõomustab.

«Lendasidki süüdatud kastid õhku! Raksatas nii, et oleksid uhes ja samas kohas lajatanud tuhanded ja nagu oleksid ühest ja samast pilvest sähvatanud sadused väljud.

«Reetminel!» hüüatas Maltšiis-Kibaltšiis.

«Reetminel!» hüüatasid kõik ta truud maltšiisid.

«Aga lendasid suitsu ja tule varjust nende kallale pommide jõud, haarasid Maltšiisi-Kibaltšiisi ja sidusid kinni.

Maltšiis neediti raskeisse ahelaisse. Maltšiis pandi kivi- ja puurist. Ja kihutati küsima: mida käsib nüüd Peaburžuini argivõetud Maltšiisiga teha?

Kui Maltšiis mõtles Peaburžuini, kuni jõudis otsusele ja ütles:

«Me hukkame selle Maltšiisi. Aga enne jutustagu ta teile ära kogu oma Sõjasaladus. Minge, buržuiniid, ja kuulake temalt:

«Pärast, Maltšiis, sõdisid Punaarmee ja Nelikümmend ja Nelikümmend Kuningat, sõdisid, sõdisid, ja ise võitisid?»

«Pärast, Maltšiis, on kõik vanglad täis ja kõik sunniviisid tulvil, kõik sandarmid väljas ja sõjaväed jalul, ja ole meil rahu ei valgel päeval ega pimedal ööl?

«Pärast, Maltšiis, neetud Kibaltšiis, nü minu Kõrges Buržuinstvos kui ka teises — Tasandiku Kuningriigis, ja kolmandas — Lume Tsaaririigis, ja neljandas — Kõrges Riigis ühel ja samal päeval varasel kevadel ning

ja samal päeval hilisel sügisel lauldakse ühtesid ja teisi laule, kuigi eri keeltes, kantakse ühtesid ja samu laule, kuigi kandjaiks on erinevad känd?»

«Noh, buržuiniid, küsige:

«Kas ehk on, Maltšiis, Punaarmee Sõjasaladus?»
Ja ta jutustagu ära see saladus.

«Kas ehk on meie töölistel võõras abi?»

Ja ta jutustas, kust tuleb see abi.

Kas ehk on, Maltšiš, salakäik teie maalt kõikidesse teiste maadesse, mille kauda on ühendus teie ja teiste riikide vahel nii, et kui teil hõigatakse, siis hõigatakse meil vastu; kui teilt kostab laul, siis lauldakse meil kaasa. mida teil öeldakse, selle üle meil mõeldakse?»

Buržuunid lahkasid ja tulid pea tagasi.

«Ei, Peaburžuun, ei avaldanud Maltšiš-Kibaltšiš meile Sõjasaladust. Naeris vaid meile näkku.

«Võimab saladus olla tugeval Punaarmeele,» ütles ta. «Ja ainult te kallale ka tungiksite, ei saa te võitu.»

«On,» ütles ta, «loendamatu abi, ja kui palju te inimesi vanglaisse ka heidaksite, kui te ei suuda niikuini heita ja ei saa te rahu ei valgel päeval ega pimedal ööl.»

«On-olemas,» ütles ta, «sügavad salakäigud. Kuid kui palju te ka otsiksite, te ei leia neid kunagi... Ja kui leiaksitegi, te ei suudaks neid kinni ajada, sulgeda, täis puistata. Rohkem ma teile buržuunidele ei ütle mitte midagi, ja ise te, neetud, ei taipu nalgi!»

Peaburžuun tõmbas siis kulmud kortsu ja sõnas:

«Valmistage, buržuunid, sellele salatükile Maltšišile-Kibaltšišile kõige hirmsamaid piinu, mis üldse maailmas on, ja uurige talt välja Sõjasaladus, sest meil pole ilma selle tähtsa Saladuseta ei elu ega rahu.»

Buržuunid lahkusid, kuid seekord ei tulnud nad niipea tagasi.

Lõpuks tulid ja vangutasid päid.

«Ei,» ütlesid nad, «meie ülem Peaburžuun Maltšiš seisab kahvaluna, kuid uhkena ega öelnud meile Sõjasaladust, nõnda kindel on ta sõna. Ja kui me ära hakkasime minema, laskus ta põrandale, aetas kõrva vastu külma põrandatasket kivi ja, usud sa, oh Peaburžuun, naeratas nii, et meie, buržuunid, võpatasime ja meil hakkas hirm, kas ta ehk ei kaulnud, kuidas salakäike mööda sammub meie paratamatu hukk...»

«See ei olnud salakäike mööda... See oli Punaarmee, kes tuli!» hüüdis vaimustatult oktoobrilaps Karassikov, kes ei suutnud enam vaikida.

Ja ta lõi nii sõjakalt oma kujutletava mõõgaga, et see sama tüdruk, kes veel hiljuti oli hüpnud ühel jalal ja kartmatult narrinud teda: «Karasjuk — riikukuk», vaa-

... rahulolematult ja nihutas end temast igaks juhuks

... katkestas jutustuse, sest eemalt kostis signaal

... lõpu,» lausus Alka käskivalt ja vaatas talle

... lõpu,» lausus õhetama lõõnud Joska tungivalt.

... tume see-eest kiiresti.»

... vaatas ringi. Keegi lastest ei tõusnud. Ta nägi

... palju laste päid — valgeid, tumedaid, kastani- ja

... pruunid nagu Alka, selged, rukkilillevärvi nagu

... mustad nagu Eminel, ja palju-palju teisi silmi —

... olid lõbusad ja vallatud, praegu aga mõt-

... lapsed, jutustan lõpuni.

Ja hirm hakkas meil, Peaburžuun, kas ta ehk ei

... mis maa see küll on?» hüüdis siis imestunud Peabur-

... mis arusaamatu maa see küll on, kus isegi niisu-

... mudilased Sõjasaladust tunnevad ja nii kindlalt

... vad oma antud sõna? Rutake, buržuunid, ja hukake see

... Maltšiš. Laadige kahurid, paljastage mõõgad, avage

... kuulid, sest ma kuulen, kuidas puhuvad häiret

... signalistid ja lehvitavad lippudega meie lehvita-

... On näha, et meil ei tule kerge lahing, vaid raske

... hukkus Maltšiš-Kibaltšiš...» lausus Natka

... ootamatute sõnade juures muutus oktoobrilaps

... nägu äkki nukraks, kohmetuks ja ta ei vehki-

... enam käega. Sinisilmaline tütarlaps kortsutas kulme,

... Joska tedretähniline nägu muutus vihaseks, otsekui

... teda just praegu petetud või solvatud. Lapsed muu-

... rahutuks, hakkasid sosistama; ainult Alka, kes seda

... juba teadis, istus rahulikult.

«Aga... kas olete, lapsed, näinud tormi?» küsis Natka

... silmitsedes vaikseks jäänud lapsi. «Aikesena müri-

... lahingurelvad. Välkudena sähvisid leegitsevad plah-

... Tuultena tormasid kohale ratsaväesalgad ja pil-

... kandusid mööda punased lipud. Nii tungis peale

... armee.

Ja kas olete näinud äikesevihma kuival, kuumal suvel? Nagu tolmuseilt mägedelt allajooksvad ojad voolavad kokku mässavateks, vahusteks voogudeks, nii löid juba esine est sõjamürast Mägises Buržuinstvos lokkele üleslõusud ja hõikasid vastu tuhanded raevused hääled Tasa-düku Kuningrugist, Lume Tsaaririigist ja Kuumuse Riigist.

Hirmuga pogenes lõõdud Peaburžuini, needes valjult seda maad ta imepärase rahvaga, ta võitmatu armeega ja mõistmatu Sõjasaladusega.

Maltšis-Kibaltšis maeti Sinise Jõe kaldale rohelistele künkale. Ja hana kohale pandi suur punane lipp.

Ujuvad laevad — tervitavad Maltšiši!

Lendavad lendurid — tervitavad Maltšiši!

Soidavad vedurid — tervitavad Maltšiši!

Ja tulevad pioneerid — saluteerivad Maltšišile!

Ja see ongi teile, lapsed, kogu muinasjutt.»

Varahommikul, kui suurem vesi oli juba ära voolanud, jooksis Sergei juurde lungeldav kümnik Djagiljov. Ta lükkas kõrvale vanakese-töölise, kes tasa ja saamatult kaebas Sergeile, et teda olevat palgaga peletud.

«Ei, mõelge ainult! Küll on rahvas! Pead vaja neil maha võtta... Kus Salimov on? Oelge, Sergei Aleksejevitš, et see põrguline Salimov otsekohe siia kutsutaks.»

«Miks põrguline? Miks sa vannud?» kostis põõsaste tagant Salimovi ükskõikne hääl. «Räägi asjast ning ära huupi kisa ega kiunu nagu kukk rebase käes. Noh, milleks sul Salimovit vaja on?»

«Oösel tõmmati lukk eest,» seletas Djagiljov nutuse häälega. «Puhtalt. Koos obadusega. Varastati ära püss, kaheraudne. Laegas oli lukustatud. Selles oli kuuskümmend rubla riigi raha, dokumendid, palgalehed, allkirjad. Mis see siis on, Sergei Aleksejevitš?» küsis Djagiljov nõutult käsi laotades.

Ja pöördudes salga kuulatama jäänud tööliste poole, ähvardas ta rusikaga.

«Mis sa rusikaga vehkled?» küsis Salimov endiselt rahulikult. «Vargaid on igasuguseid. Milleks on sul, tühisei inimesel, vaja asjatult rusikaga vehelda?»

Salimov kortsutas vihaselt kulme ja lisas:

«Näe, inimesed kaevavad maad, aga näe, tuleb mees, on end täis joonud. Kas hea inimene joob end juba hommikul täis?»

Ja tõepoolest astus nende juurde läbi ja läbi purjus ähvarda kohmakalt Salimovit ja pahvatas mõtte-toll muertuna.

«Miks, miks magamal!» hüüdis kohmetunud Djagiljov rahulolevalt osavalt. «Ja mis rahvas see küll on! Mis rahvas!» lopetas ta kiirkõnes ja lõi abitult käega.

Sergei küskis kaevata meetrilaiuse kraavi ja raiuda kogu talad. Ta pöördus ümber, otsides vanameest, kes ta juhatas, et oli petta saanud, kuid vanameest polnud. Siis läks ta koos Djagiljoviga alla, laud- ja pöörde, kus oli kümnikkude kontor.

Sergei Djagiljov kirus nüüd kõiki, kes meelde tulid.

«Tõnna, tahate, Sergei Aleksejevitš, aga ma tõepoolest olen teid tootama. Jäägu Salimov. Rühmeldad, rühmeldad! Igal pool on riid. Kõik muudkui nurisevad. Ja siis veel sihuke lugul!»

Sergeil polnud kahju ei Djagiljovi kaheraudsest ega ühest rublast, kuid ta oli väga tusane, et koos rahaga olid kadunud kõik palgalehed ja dokumendid. Ta küskis teatada miilitsasse, ise aga, hõõrudes uniseid silmi, väljus barakist.

Enne esimesse jaoskonda nägi Sergei jälle sedasama meest. Ta seisis kaljunukile najatudes ja laulis jorutades laupäevast ning halvast ilmast, mil põllul ei saa töötada. Sergei tahtis talle läheneda ja küsida, mis tal häda, aga ta ei tahtnud. Ta end juba varahommikul täis on joonud. Ent ta ei tahtnud minna pöõsaste alla ja uinus.

Enne kolmanda jaoskonnas läks töö oma korras edasi. Noor leitnant brigadir jutustas murelikult, et on juba maha pandud sada kaheksakümmend meetrit renni ja et oleks veel rohkemgi pandud, aga nad kartsid vee läbimurret ja ei tahtnud kogu öö materjale märke.

Sergei lubas saata Djagiljovi juurest paar hobust ja kümnekond lihttöölisi.

Enne neljanda jaoskonnas palava päikese kätte, tundis Sergei, et ta tahab kangesti magada. Kuid enne oli vaja veel näha Alkat. Alka parast oligi ta selle puhkuse võtnud. Alka parast oligi ta nõustunud vaatama veevärgi rajamistöode. Ja ikkagi sai ta Alkat harva näha. Töö ise oli oluline asi, kuid ometi läks kõik kuidagi viltu. Näiteks üsna hilja enne tema siiasõitu oli kadunud nelikümmend labidat. Ja hoopis mõttetult oli välja kaevatud kakssada kuupmeetrit mulda mitte sealt, kust vaja.

Sergei rüpples kiiresti, pesti puhtaks porised säärikud, kohendas kortsunud frentši ja hakkas sammuma laagri poole.

Lõunalaualas küsis salgajuhht Joska Vladikult, miks see eile põlnud ei spordiringis ega ka rühma väljakul.

Valysaks muutunud Vladik avas suu, et otsekohe valelada, nagu oleks ta töökojas töötanud. Aga justkui kiuste astus samal ajal juurde jäätist jagav lauakorrapidaja pioneer Baškator; tema juuresolekul ei võinud kuidagi valelada, sest tema oli eile töökojas vahemaks.

Et küsimusest kõrvale poigata, pöördus Vladik kiiresti ringi ja justkui kogemata liikkas ümber Joska vaasikese jäätisega. See tuli kohmakalt välja ja kõik said aru, et Vladik tegi seda meeloga.

«Hullugaan!» vihastas Joska ja haaras kiiresti Baškatorit käest jäätise, mida parajasti Vladikule ulatati.

Kõik puhkesid naerma, Vladik aga tõmbas vaasikest ja jäätis sulpsatas salatikaussi.

Tõusis kära, läks isegi peaaegu kakluseks, kuid vahejuhtum lõppes siiski sellega, et tuli kohale laagrikorrapidaja ja Vladik aeti häbistatult laua äärest minema.

Vihaleaetud Vladik näitas Joskale rusikat ja läks otsekohe ära.

Kohe pärast lõunat läks Natka randa, staapi. Seal oli tänaseks määratud pioneerijuhtide nõukogu valmistatud kolmanda vahetuse ülelaagriliseks lõkkeks, mis oli määratud ülechomsele.

Vahepeal küsis Aljoša Nikolajev:

«Mis see on, Šegalova, et lapsed täna kogu aeg sumisevad, vaidlevad... Muinasjutt, muinasjutt... Ma ei saanud millestki aru. Mis sa neile jutustasid?»

«Muinasjutu jutustasin, Aljoša. Ilus muinasjutt.»

«Kuidas sulle päne tuli muinasjuttu jutustada? Oleksid võinud ju millestki tõelisest jutustada. Kas sa lugesid näiteks, kuidas pioneer on jälle rongiõnnetuse ära hoidnud? Oleksid võtnud ja jutustanud.»

«Olen juba jutustanud,» vastas Natka naerma puhkedes. «Noh, ütlevad, läks, nägi, et relsül oli mutter lahti läinud, jooksis siis ja teatas valvurile. Mis see on! Nii oleks igaüks meistki tingimata teinud. Aga kuula... Maltšiš neediti raskesse ahelaisse. Maltšiš pandi kivitorni. Ja kihu-

...mida, mida kosib nüüd Peaburžuun vangivõetud... ahelasse?»

«...mida, mida kosib nüüd Peaburžuun vangivõetud... ahelasse?» katkestas Natka.

«Missugune Peaburžuun? Kes neediti ahelaisse?»

«...neediti!» kordas Natka visalt. Ja rahustas Rongiõnnetusest jutustan ma tingimata veel kord.

«...transport, kauba liikumine... Egas ma esi-...»

«...» Ja ootamatult naeratades kordas ta: «Ujuvad... tervitavad Maltšiššil! Sõidavad vedurid - terv-...»

«Maltšiššil! Mis see siis sinu arust on? Kas pole trans-...»

«Ja kui tulevad pioneerid, Aljoša, saluteerivad...»

«Ah, sina... mutter!» lõpetas Natka naerina... haaras Aljošal käest ja tiris ta trepile, mida... suurt plakatit kärarikkalt väljakule tassiti.

...nõupidamist meenus Natkale, et rühma tantsi-... lastumid pole veel pidustuseks valmis. Laos valis ta...

...redaid riidetükke, kimbu mitmevärvilisi linte ja... läikpaberit.

...tagasiteed lühendada, läks ta otse. Kuid see ei kuk-... kiigi hästi välja. Varsti tihenes põõsastik sedavõrd,

...Natkal tuli iga hetk peatuda, arvutud juhuslikud tee-... aga tegid sõlmi ja hargnesid hoopiski mitte sinna,

...oli vaja.

Akki kriimustas teda miski valusasti altpoolt põlve.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

«...» ütles ja nägi, et see oli okastraat.

vaatas talle järele, ja siis ikka veel millegi üle naeratades kadus sahinal põõsaste taha.

Natka ronis künkale, lipsas sarapuuvõssa, ja kuuldes hääli, lukkas oksad kõrvale. Tema ees oli väike järsakute vaheline lagendik ja siin, mitte kaugemal kui kümme sammu eemal, lamasid Sergei ja Alka.

Muidugi oleks ta pidanud markamatult eemalduma, kuid nagu kiuste takerdusid värvilised riidetükid okastesse ja Natka jäi lukumatult seisma, kartes, et muidu võidakse mõelda, nagu peidaks ta end meelega.

«Isa,» pani ette Alka, «tead mis, kas me ei laulaks oma armsaimat laulu. Kord sõidad sa ära, kord tuled tagasi, ja meie ei laula kunagi.»

«Laula parem üksi, Alka. Ma karjusin ja riidlesin õõsades korda ja mul on hääl ära.»

«Aga ära siis karju,» soovitas Alka. «Noh, alustame.»

See oli ilus laul. See oli laul tehastest, mis üles tõusid, võitlusüksustest, kes lahingusse sammudes üha kindlamalt ja kindlamalt ühte liitusid, ja kangelastest-seltsimeestest, kes vaevlesid vanglaid ja püüesid külmates piinakambreis.

Ja imelik: nüüd, millal see naljakas oktoobrilaps Alka tühjal lagendikul isa varrukast rebides taktis pead vange ja kõlavalt seda suurepärase laulu laulis, näis Natka äkki, et kõik on hästi ja et tal on lõbus töötada.

Varsti-varsti kostab laste äratamiseks kell ja Natka rahutu rühm hüppab käre ja kulkamisega asemeilt üles. Küllap võrukaelad Vladik ja Tolka ongi juba ärganud, kihelevad signaal, ootel voodis ja segavad muidugi teiste und.

«Sirgub nii palju meie nõukogude noori,» mõtles Natka laulu kuulates. Kinnijäänud riidetükki lahti tõmmates murtis ta kogemata oksa ja jäi kohkudes lukumatult pangale.

«Isa,» küsis Alka, vaadates Sergeile näkku, «mispärast siis, kui me laulame «Tehased, tõuske» ja «read, tihenege», on kõik hästi? Aga kui jõuame lauluga «seltsimeesteni vanglaid, külmates piinakambreis», siis sa alati lamad ja vidutad silmi.»

«Kuidas siis alati?» vastas Sergei. «Päike paistab silma, sellest vidutangi.»

«Aga kui paistab kuu?» küsis Alka pärast lühikest vaikimist uuesti.

Tal paistab kuu, siis sellest. Küll sa oled naljakas, Alka!»

«Kui ei ole paikest, ei tähti ega kuud?» kordas Alka valjusti ja tungivalt. «Ma tean isegi, miks.»

Alka hüppas üles, sirutas käe välja ja näitas kuskile üles poole ja tõstis ruttu käe, otsekui saluteerides millegi, millele Natka ei ulatunud nägema.

Natka lukus pisut edasi. Ta jalge all veeresid kivid. Alka pöördus ümber ja nüüd ei jäänud Natkal muud üle kui minna talle vastu.

«See ongi tema!» hüüdis Alka, vaadeldes värvilistesse riidetükkidesse takerdunud tütarlast.

«Tasa?» taipas Sergei.

«Mina ise,» tõendas Natka.

«Noh, kuidas Alka on?»

«Kasab, vallatleb. Niisugune...» takerdus Natka, «nii- ja nii põngerjas. Ära rebi linte, Alka. Me teeme nendest riidetükkidest pulustusteks kostüümi. Kas sa temaga veel tülli oled lanud?»

«Ei, ei ole,» vastas Alka. «Aga Vaska Bubjakiniga ma juba kaklesin. Tema võtab, aga mina ei anna. Tema ütleb: «Mina ei anna. Tema lööb mind. Mina teda samuti. Me oleme juba kaks korda ära leppinud.»

«Isa poole pöördudes seletas Alka:

«Emine – see on niisugune väike tüdruk, lõbus... baš- baš...» Lana hakkas piripill Karassikov uluma: uul uul! Emine hüppas üles, naeris, hüppas ühel jalal ümber Karassikovi ümber baškiiri keeles: tör-bör-tör, bur-tör-tör... Ja kiitis: «Täna, aga aina hüppas ja hüppas. Väga tore tüdruk. Alati kardab, kui tal kandadest kinni haarata: kisab üle terve toa.»

«Näe, nalt kostis signaalikell. Natka hakkas kiirustama:

«Kas Alka tuleb minu juurde? Või võtate teie ta täna kaasa?»

«Ei võta,» vastas Sergei tõustes. «Lähen puhkan, siis lähen järve äärde, hommikul aga Jaltasse. Noh, jookse, uskus ülehommene näeme.»

«Ülehommene tingimata,» käsutas Alka. «Ohtul on lõke, muusika, aga pärast... Ei, parem ei ütle. Tuled, siis ise tule.»

Nad jooksid minema.

Sergei seisatas, lähenes siis järsakule, kuhu hiljuti

oli näidanud Alka. Ta vaatas alla ja naeratas, nagu oleks ka tema seal hallide niiskete kivirahnude vahel midagi näinud.

Siis ta vilistas, kohendas rihma ja sammus alla, käigul meenutades, et esimesse jaoskonda on vaja saata lubatud lühused ja samuti on vaja üles otsida vanamees, kes kaebas, et teda on petetud.

Brigadir Šalimovit Sergei eriti ei usaldanud.

Järgmisel päeval, kohe pärast hommikusööki, saadeti Tolka Sestakov alumisse latu värvi tooma. Tolka andis Vladikule märku, et see teda ootaks.

Kuid laos tuli tal nagu kiuste kaua järjekorras seista. Kõik rühmad lõpetasid kirustades pidustuste-eelseid töid. Kõskjalad muudkui jooksid ja nõudsid traati, nõõri, paberit, värve, kumatšit, latefnaid, küünlaid, naelu. Kõik askeldasid ning kellelgi polnud aega.

Kui Tolka lõpuks rühma tagasi jõudis, selgus, et Vladik oli kuskile kadunud.

Tolka jooksis sinna-tänna, tuhnis kõikides nurkades ja tülitas kõiki sedavõrd, et Natka pani ta lõpuks viisnurgale kuldranti väikeste naeltega külge lööma.

Vaevalt jõudis Tolka istuda, kui kuskilt hüppas välja Vladik, kes polnudki kaugele läinud, vaid meelega, et sõpra ära oodata, oli väljaspool järjekorda vanni lipsanud.

Pahameelest, ja samuti selleks, et nad rutem vabaneksid, hakkas ka Vladik naelu taguma. Kaval Natka taipas kohe, et sellisest tööst pole palju kasu, ta pistis Vladikule pihku terve kimbu väikesi lipukeid ning käskis need alla viia ja laagri peaväljaku korrapidajale anda.

Muul ajal oleks Vladik tingimata vastu vaieldud, aga nüüd polnud see kasulik: tal oli vaja näida sõnakuulelikuna.

Heitnud Tolkale vihase pilgu, läks ta rahulikult välja, kuid jõudnud ukse taha, tormas otseteed läbi põõsastiku, üle ojakeste ja kitsaste jäärakute, et rutem tagasi jõuda ja pidustuste-eelset segadust selleks ära kasutada, et Tolkaga vanade tornide varemete juurde joosta.

Kui higist märg Vladik tagasi jõudis, ei leidnud ta Tolkat. Tolka oli kohe pärast Vladiku lahkumist Natka kaest

¹ Kumatš — teatav helepunane puuviljane.

oli loodud naelte pärast tõrelda saanud ja Natka oli ta otsustanud ajanud. Tolka oli otsekohe Vladikule rõõmuga teatavaks lormanud, kuid mitte otsesuunas, vaid ümber aia, puude ja sealt edasi mööda teerada.

«Vant kus veel häda!» mõtles Vladik kurvalt ja andis teatavaks teinud tšerkessile Ingulovile ägeduses vastu kukalt. Ingulovile aga tuli appi tugev pioneer, kubaanlane Jühtko, ja Vladikul tuli jalga lasta.

Tolka naelkult kupresside all kohtas tige ja väsinud Vladik Karassikovi, kes askeldasid jämeda pappaku juures, püüdes seda mäest alla sohu lukata. Taile meenus, et ka oktoobrilaps Karassikovile on vaja anda vopsi. Karassikov oli hommikul ära kaevanud, et Vladik annaks Barankinile lina alla plekist seebitoosi ja riide-loomi.

Kui aga pöördus Alka ümber, vaatas rahulikult Vladikule ümber ja palus, et see aitaks tal pakkumist pakku lukata.

Vladikule meeldis selline julge palve.

Kohe pärast lendas puunolt raginal alla ja sulpsatas pomm sohu, pannes hirmunud konni igasse kanti laiali hüppama.

«Oled hea inimene, Alka!» lausus Vladik mõtlikult ja tõusis murule.

Alka naeratas ja vaatas uudishimulikult Vladikule alla.

«Oled hea inimene,» jõudis Vladik ootamatult otsustada. Kahju, et sa alles väike oled, muidu võtaksin su sõbraks. Me roniksime sinuga kõige kõrgema torni tippu, võtaksime püssid ja valvaksime sealt kogu maailma.»

«Ja mina roniksin ka,» lausus solvunult vahele Karassikovi. «Pärast seda, kui nägi, et yopsu ei saa, muutus ta naks ja nihutas end lähemale.»

Alka jätkas Vladik uuesti fantaasiast haaratuna ja teatas Karassikovile trääsa. «Mina seisaksin pussiga, sa vaataksid pikksilmaga ja Tolka istuks raadiosaatja. Ja niipea kui midagi juhtuks, vajutaksin nupule,»

kohe — sädemed, sädemed... häire!... häire!... ja, seltsimehed!... Siis hakkavad korraga kõikjal konna vile — vedurid, aurikud, hakkavad sähvima pro-
pionid. Lendurid — lennukeile. Ratsaväelased hobusetele. Järväelased rünnakule. Tööhised, nii mehed kui naised,

jooksevad tehaseisse. Rahulikumalt, seltsimehed! Meie e tunne hirmul!»

«Mina jookseksin ka!» hüüdis solvunud Karassikov nukk ralt. «Kõik jookseksid — tähendab mina ka.»

See kaeblik hüüd muutis Vladiku kalgiks. Tema ind kadus kohe, ta jahtus ja jätkas juba tasa ja pilkavalt:

«Hiljem, pärast lahingut, meenuks korraga: aga kus on, sobrad, see meie kangelang Karassikov? Ei ole teda ei elusate, ei surnute ega haavatute hulgas. Aga kes see vähk reb magamistoas voodi all? Ah see olete teie, kodanik Karassikov! Ah, te oskate ainult keelt peksta ja kaevata, kuidas ma Barankinile seebitoosi ja harja lina alla toppisin! Vops talle selle eest! Kaks vopsu! Nu-nii, Karassjatin!»

Ei jõudnud vopse saanud Karassikov veel piiksatada, kui vallatu Vladik oli juba kadunud.

Karassikov nuuksatas ja vaatas küsivalt Alkale.

«Pole vigal!» rahustas Alka. «Ta andis sulle ainult kaks korda. Ja kõike muud rääkis ta ainult sinu kiusamiseks. Punaarmee valvab ja ilma meietagi. Seal pole mitte ükstunnimees, vaid tuhandeid tunnimehi, ja kõik seisavad ega liiguta end.»

«Ja mina ka ei liigutaks,» ei andnud Karassikov alla.

«Ei, sina liigutaksid,» vihastus Alka. «Mispärast sa siis eile hommikul loendusid, kui kõik seisis valvel, aina keerlesid ja pöörlesid... isegi Natka hakkas riidlema?»

«Üldsegi ei keerelnud. See oli sellest, et mul läks pael katki ja püksid vajusid alla,» vaidles Karassikov solvunult vastu.

«Kas siis tunnimehel vajuvad?» muigas Alka üleolevalt.

«Ah sind, hooplejat!»

Põõsaste tagant hüppas välja Joska.

«Kuhu te kadusite?» vuristas ta kätega veheldes. «Jookske ruttu! Kaater on merel! Kohe on tarvis vastu võtta... Külalised tulevad. Madrused... Vorosilovlased!»

Juba pöristasid trummilööjad, juba puhusid signalistid pasunaid, hõikasid salgajuhid, ja merel huilgas kaldale läheneva kaatri sireen.

Siis jõudsidki kohale Sevastopoli sõjaväelaagri pioneerid — vorosilovlased.

Pikkades mustades pükstes, helesiniste kraedega mad-

naplunslides, kõik suurekasvulised, prisked, sammusid nad kiiresti, kindlalt, ja oli näha, et nad hindavad väga oma rühti ja distsipliini ning on sellele uhked.

Vladik silmas nende seas tuttavat poissi ja hüüdis talle kannatamatult:

«Mihha, tervist!»

«Mihha, rivas teda ainult silmadega ja naeratas vaevalt, ütlevat, nagu mõista andes, et kuigi ta ka ise on rõõm, tuleb kõik muu jätta hiljemaks, praegu on ta aga madrus, rivis vorosilovlane.

«Mihha, ohtusööki said lapsed uued spordipüksid ja -särk ning kaelaratid. Kõikjal oli kärarikas, segane ja...»

«Mihha, lööjad pöristasid trumme, signalistid puhusid kannatamatult pasunaid, mis läikisid nagu kuld. Rõdul, erutatud baškiir Emine kümnendat korda võõrastele laual peaaegu laeni, heitis mõlemale poole siidlipukesi ja...» oskamatult, kuigi julgesti:

«Tervitus vana kaardivägi noor vahetuselt!»

«Tules trepil nagu varblased, laulsid oktoobrilap-«d, õhust ja korratult. Siinsamas kõrval tagus hiline Baran-«viimaseid naelu vineertanki torni, väle Joska tiirles õõsumber, kiitis, riidles ja kiirustas, sest tank oli vaja veel ära värvida.

«Tähendab homme?» leppis Tolka Vladikuga kokku.

«Oeldud, homme.»

«Ja et ei tuleks nagu täna: mina siia, tema sinna, tema sinna sinna. Nii kui kohale tuuakse, käsk «rivitult» võetakse, mina kohe — hoppl, sina samuti. Ja ülemisel teel lehtla juures saame kokku.»

«Aga kui seal juba on keegi?»

«Kis lipsti põõsastesse. Istu ja vilista.»

«Kullap mina juba vilistan!» muigas Vladik, ja keelega «mufades, laskis lahti sellise trilleri, et Natka kahtlуста «nende poole vaatas ning sõrmega ähvardas.

«abub pidupäeva õhtu.

«Simele kellalöögiga vaikisid laulud, katkesid vaidlused, lakkasid mängud, ja rutemini kui tavaliselt tormati...» oma kohtadele.

«Aga sa isa näinud ei ole?» küsis murelik Alka Natkalt kolmandat korda.

«Ei, Alka, veel mitte. Noh, lapsed, kohendage särke ja

kaelarätt. Kuidas on sul püksipaelaga, Karassikov? Kas jälle hakkavad püksid alla vajuma?»

Seni kuu lapsed üksteist kohendasid ja sättisid, rahustasid Natka Alkat:

«Ära kurvasta. Kui ta ütles, et tuleb, siis ta ka tuleb. Vististi peeti teda tööl kauem kinni.»

Ravi leises otsas ahhetas ja keksis vihaleaetud salgajult Joska mossitava Barankini ümber

«Ise sundis tanki värvima, ja nüüd rüütleb,» õigustas ennast süngelt Barankin.

«Kas ma sundisin «siis» sind kaelaräliga värvima?» pahandas Joska. «Siin on plekk ja seal on plekk. Ah, Barankin, Barankin! Oleksid sa ometi varem öelnud, nüüd aga on ladu lukus ja laohoidja läinud. Noh, mis ma nüüd teen, Barankin?»

«Ma pesin ennist kaelarätti kuuma vee ja seebiga, aga nüüd, kui ära kuivas, näen — kuiva peal on jälle näha. Mina kastsin pintslit, äkki keegi mulle tonksti vastu käti ja nii pritsiski. Kas tohib siis, kui inimene töötab, tõugata? Kui inimene töötab, lähen ma temast parem saja sammu kauguselt mööda, aga tõukama juba ei hakka.»

«Tähendab, lehtla juures,» tuletas Tolka sosinal veel kord meelde. «Tikud võtsid?»

«Võtsin... Pea suu,» vastas Vladik tasa ja patsutas ettevaatlikult vastu pükstesse torgatud spordisärki.

Pooleldi tühi tikutoos krabises ja salgajult Joska pööras silmapilk ümber.

«Milleks sa tikud võtsid? Pole ilus. Jäta, Vladik.»

«Mis sul vaja on?» sisistas Vladik kohkunult. «Missu gused tikud?»

«Meie salk, Vladik, on lööksalk, aga vaata — ühel on kaelarätt värvine, teisel tikud peidetud. Pane ära, on parem! Mis sa ahvardad? Ma ei hooli, et oled sõber, ja ütlen pioneerijuhile.»

«Noh, ütle... Provokaator!»

Joska tõmbus tagasi. Heasudamlik tedretähneline nägu moonduks, huuled värastaksid, käed tõmbusid rusikasse. Kuid samal hetkel lendas alt peastaabi poolt õhku signaalrakett «kõigil koguneda». Ja tiivalt tiirvale kandus vali käsklus «Tähelepanu!»

Poleks see olnud Joska, vaid keegi teine, siis oleks arvatavasti signaalist ja käsklusest hoolimata rivis puhkenud häbistav kaklus.

... ja toibus kogu, langes raskelt, avas aeglaselt...

... tõi kiiresti, et peaaegu keegi lastest seda...

... loe algas loendus, siis pöörduti paremale ja li...

... mitte kaugel merest, asetses avar, kolme küljest...

... kungaslega raamistatud laagriväljak.

... istusid pinkidele, taburettidele, kaljuastanguile,

... rohelistele muruplatsidele ja jäid kannatamatult...

... millal pidustuste lõpul süttib ennenägematult...

... kunstipärase viisnurkse tähe kujuline lõke.

... atka rühma lapsed leppisid kogunemiskoha suhtes...

... ja jooksid laiali — igaüks kuhu tahtis.

... lüüa mürtsus muusika. Mootorpaadis sõitis kohale Jalla...

... teatsioon. Tulid lendurid sõjaväe-sanatooriumist ja...

... ette sadulais õõtsudes sõitsid vanamehed naaber...

... dhaosist.

... Rahvamüürikas hõikas Natkat talle tuttav kommunistlik...

... Kartuzikov:

«Noh, kuidas on?... Tore?...» küsis ta peatumata.

... tükki homme võrkpalli mängima.» Ja olles juba eemal,

... «Ühustasin... Sulle on seal kiri... kiire. Korra...

... laudade laual.»

... Mis kiire kiri see on?» mõtles Natka rahulolematult.

... kellelt? Veeralt alles oli. Ema kiiret saatma ei hakka...

... ettem poleks nagu kelleltki oodata. Küllap jõuan!» mõt...

... ja läks sinna, kus tantsisid lastering ümbritses hää...

... lunud lendureid.

... lunud lendurid, manööverdades oskamatult kord...

... kord sinna, püüdsid sellest nõjutud ringist välja pää...

... la. Vaevalt tegid nad sammu, ja lobus ring liikus koos...

... endega. Ja nii kestis see seni, kui nad vastu lehtla seinu...

... rüüdi. Seal haarati neil kätest ja nad viidi laiali ning...

... istuma kõik eraldi, et kellelgi lastest ei tarvitseks...

... anda.

... Natka seisis tükk aega, ja jälle meenus talle kiri.

... ja mis siis ikka, jõuan veel praegugi,» mõtles ta.

... Ema ma õige jookseni!»

... ta kohendas spordisärki ja pärimistele vastamata tor...

... korrapidajatuppa.

... Kiri oli siiski emalt. Kiri oli tõsine ja arusaamatu. Ema

kirjutas, et isa viiakse pikaks ajaks kuskile teise kohta üle ja ta lubab sõita koos perekonnaga. Seal on korter kolme toa ga, juurviljaaed ja kuur. Sõit sinna kestab terve päevaga. Ja et isa on rõõmus ning vneaaastane vennake Vaska veel rõõmsam ja lõhkus juba ära Natkale kingitud liidipoti. Ja et tema, ema, kuigi ta pole just kurb, ei rõõmusta ka millegi üle. Siin läks elu hästi, aga kuidas seal läheb, seda ei tea. Koht on seal võõras ja inimesed, räägitakse, polevat venelased.

Natka luges kirja kaks korda läbi, kuid ikkagi ei mõistnud: kes võib üle? kuhu viiakse üle? missugune koht ja missugused inimesed?

Ta mõistis ainult seda, et ema palub teda tulla rutiu ja Moskvas onu juures mitte kaua peatuda.

Natka vajus mõttesse. Äkki tungisid läbi akna tühja korrapidajatuppa kiire, lõbusa muusika helid ja seejärel paljuhääleline tuttav laul.

Natka pistis kirja põue, jooksis välja ja nägi mäelt, et laagripidu on juba täies hoos, särades sadades tuledes.

Paraadmarsil möödusid kehakultuurlased.

«Mispärast sa ära kadusid? Ma otsisin sind,» küsis kuskilt väljapugenud Alka kurjalt. «Lähme ruttu, sest seni kui ma sind otsisin, istus keegi poiss minu taburetile ja ma ei ulatu nüüd kuskilt midagi nägema.»

Natka võttis tal käest kinni ja puges sellesse serva, kus oli kümmekeond vaba tooli.

«Sinna ei tohi,» peatas teda murelik Aljoša Nikolajev. «Need kohad on šeffide jaoks. Ja miks nad küll hilinevad?»

«Mis sest, et šeffide jaoks! Kui tulevad, anname kohad neile. Ta on ju väike ja ei ulatu midagi nägema, Aljoša.»

«Lase üht, siis läheb teine, siis kolmas...» alustas Aljoša torisedes, kuid ei lõpetanud, sest väljakule astus lendur, et pidada tervituskõne.

Ta ei jõudnud veel keskkohani, kui kõik arvutud tuled korraga kustusid, pimeduses midagi sisiseima hakkas ja prassatas. Kahe-kolme sekundi pärast süttis korgel väljaku konal tuluke ja õhus, hoituna langevarjust, jäi peatuma väike hõbedane lennukimudel.

Nuol pääses muruplatsidelt ning pöösaste ja rahnu-liste kivide tagant valla misugune võidukalt juubeldav kisa, et lendur segaduses pead vangutas ja peaaegu terve minuti vaikis, teadmata, mida teha ja millest alustada.

Ent siis ajas ta enda sirgu ning leidis varsti sellised tuttavad sütitavad sõnad, et kõik vaikisid ja kuulatama jääd. Joska, kes ise juba ammu unistas saada lenduriks, teadmata komistas ning oleks peaaegu lennanud, ainult mitte kauge sinise taeva poole, vaid sügavasse, ohakaid kaetud kasvunud kraavi.

Sus jooksid välja tüdrukud — tantsijad ja kehakultuurlased, ning korraga tekkis seisak. Algul läbis väljakut kerge sosin, sus muutus see valjemaks ja lõpuks kisati ja hüüeti:

«Tulevad... Tulevad... Tulevad...»

Allee sügavuses ilmus nähtavale kümmekeond juba elatunud inimest. See oligi laagri šeffide delegatsioon KTK poliitkodust Ai-Suust.

Natka tõusis kiiresti ja võttis Alka sülle.

Kui tervitused olid vaibunud ja šefid kohtadele istunud ning pidu omasoodu edasi läks, nägi Natka, et äärmiselt tool, just see, millelt ta oli tõusnud, oli vabaks jäänud. Ta nihutas selle tasakesi lähemale, istus ja asetask Alka oma põlvedele.

Sel ajal kui tütarlapsed-kehakultuurlased keerukat püramidi tegid, silmitses Natka vargsi šeffe. Ja äkki märkas ta kõrvaltoolil väga tuttavat nägu.

«Kes see on?» hämmeldus Natka. «Nägu on tõmmu, musta habemega. Juuksed hallid, prillid... Kes ta ometi on?»

Sel hetkel hakkasid kõik üksmeelselt naerma puhkedes plaksutama.

Puhkes naerma ka musta habemega mees: karri! karri! Ja ta taipas Natka kohe, et see on muidugi Gitajevitš, too-õnna, kes nii sageli Segalovi juures oli käinud ja kollega Natka heaks sõbraks oli saanud, kui ta kaks aastat tagasi onu juures külas oli.

Natka nihutas tooli lähemale, võttis Gitajevitšil käest kinni ja vaatas talle näkku.

Gitajevitš tundis ta kohe ära ja puhkes naerma. Ta tahtsuse nii valjusti, et imestunud Alka libises Natka põlvilt maha ja jäi varjamatu uudishimuga vahtima seda lummalist, mustlasetaolist meest.

«Kes see sul on?» küsis Gitajevitš naljatades. «Pojaks või, vennaks väike. Vennapoeg või?»

«See on Alka Ganin, ühe inseneri poeg. Ta on minu vana komandeeritud,» naljatas Natka.

Gitajevitš nihutas end kohmakalt. Ta pühkis prille ja,

nagu Natkale näis, vaatas kuidagi väga teraselt enda ülesseisvale tillukesele inimesele.

«Mina jooksen nüüd... mul on aeg minna. Ma tulen siia tagasi,» tõttas Alka ja lisas solvunult: «Ah, isa, isa, ta ei tulnudki!»

«Serjoža Ganini?» küsis Gitajevitš eemalduvale Alkale järele vaadates.

«Jah, Ganini. Kas te tunnete teda?»

«Ma tunnen teda juba väga ammu,» vastas Gitajevitš. «Tunnen teda armeest.»

«Tähendab te tunnete neid kõiki hästi?» küsis Natka pärast lühikest vaikimist. «Aga, Gitajevitš, kus on Alka ema? On ta surnud?»

Trummipöörin ja muusika summutasid vastuse. Mööduksid laagri sõjalised pioneerirühmad. Algul möödus jalaväg. parimate laskuritega eesotsas. Jalga jala kohale asetades, otsekui maad puudutamata, möödusid madrused-vorošilovlased. Nende järel tütarlapsed-sanitarid. Siis roomasid kuidagi kavalalt mööda vineertankid. Seejärel jooksid tühjaksjäänud väljakule mingisugused väledad osavad kogud. Nad harutasid maapinnal midagi lahti, venitasid siis selle pikaks ja kadusid.

Muusikandid löid lahti «Budjonnõi marsi». Pioneeride kahekordne rida andis teed ja neljakaupa rivis sõitis ratas-tega mänguhobustel välja Maailmarevolutsiooni-nimeline Esimene Oktoobrilaste Koondeskadron.

Seal oli ka Alka.

Korralikult joondudes sõitis eskadron kiires tempos mööda. Sõbralike naerurõkatuste saatel, muusikaga ja budjonnõilaste marsilauluga, millele kaasa laulsid ka pioneerid, külalised ja šefid, kadus eskadron väljaku vastasküljel.

«Petised!» seletas lähedal istuv Karassikov kellelegi solvunult. «Kas nad siis ise sõidavad? Neid tõmmatakse sealt teiselt poolt nõõridega. Ma uurisin juba kõik välja. Kui mind oleks tõmmatud, oleksin ka mina sõitnud.»

Nüüd täitus peaaegu kogu väljak lastega. Alustati massimänge ning esinesid rühmade ringid.

Oo oli lämmatav. Gitajevitš pühkis laupa, pöördus Natka poole ja vastas tema küsimustele:

«Ta ema ei surnud. Ta ema oli rumeenia kommunistlik noor, hiljem kommunist, ja ta tapeti...»

«Maritsa Margulis!» peaaegu karjatas üllatunud Natka.

Gitajevitš noogulas pead, köhalas ja naeratas, sest väljakult jooksis kõigest väest nende poole Maailmarevolutsiooni-nimelise Esimese Oktoobrilaste Eskadroni ratsa — õnnelik ja naeratav Alka.

Sel ajal teatati Natkale, et Katjuša Vostretsova on oma muu katki löönud ja ulub hirmasti ning et Fedka Kukuškin hakkas kõht valutama. Arvatavasti oli see liigsööja Fedka salaja liiga palju tooreid viinamarju söönud.

Natka jättis Alka Gitajevitši juurde ja läks korrapidajalüppa.

Katjuša ei nutnud enam valju häälega, vaid nuuksus ainult ning hoidis märga rätti vastu ninajuurt, ehmunud Fedka aga tunnistas, et oli söönud kolm õuna ja kaks pirni, kui palju aga viinamarju, seda ei tea, sest oli ju pime.

«Tank riivas Katjuša nina,» seletas Natkale vihaselt kaitsejuht Vassiljuk. «Ma ütlesin talle: ära topi ennast ligule poole. Aga ei, kääpard ei kuula. Joska torn pöördus ja palstil talle kahuriga otse vastu nina.»

Natka käskis kääpard-Katjušal ja õgija-Fedkal koju minna, ise aga läks kallast mööda Alka juurde.

Varsti ta peatus. Tema ees olevat merd polnud siit näha; oli ainult kuulda, kuidas ühetasaselt laksusid lained.

Taevas polnud ei kuud ega tähti ja ainult kuskil õige kaugel virvendas nõrgalt vilkuv tuluke — tõenäoliselt piirivulvelõke. Ja äkki tuli Natkale mõte, et see kuri maa, Rumeenia, kus hukkus Maritsa, asetseb ju üsna lähedal, ainult mere teisel kaldal...

Keegi puudutas ta kätt. Ta pöördus vastumeelselt ja nägi Sergeid.

«Kus on Alka? Ma küsisin ja mulle öeldi, et ta on teiega, Nataša.»

«Ta on minuga,» rõõmustas Natka. «Praegu istub ta Gitajevitšiga. Tulge... Ta ootas teid nii väga...»

«Jäin hiljaks, Nataša,» vastas Sergei süüdlaslikult.

«Mul on seal hirmus segadus.»

Neil jäi vaid mõni samm Gitajevitšini, kui valgus jälle kitselt kustus ja kõik vaikis.

«Pidage!» sosistas Natka. «Kohe süüdatakse lõke.»

Pimedas vaikuses kostis järsk fanfaariheli ja väljaku härtel süttisid äkki viis suitsevat tõrvikut. Fanfaar helises veel kord ja tuled paiskusid hoogsalt, otsekui läbi õhu, väljaku keskkoha poole.

Kaua jooksis ja viskles tuli süüdatud lõkkes. Kord pää-

ses ta okste vahelt välja, kord pugus sügavusse tagasi, kord põikles võpatledes mööda maad. Ja äkki, otsekui naljatamisest ning vallatlemisest väsinuna, viskus ta tohutu leegikeerisena üles ning hakkas kohisema lõkke kohal.

Rasked oksad kõverdusid, hakkasid praksuma. Taevasse kihutas tuhandeid põlevaid sädemeid. Muutus nii valgeks ja palavaks, et isegi need, kes kaugemal istusid, vidutasid silmi ja pühkisid nägusid, rääkimata tule lähedal istujaist, kes üles hüppasid ja kiljudes eemale tormasid.

Kui Natka ümber pöördus, nägi ta, et Sergei hoidis Alkat juba süles. Erutatud, õhetava näoga Alka jutustas isale möödunud päeva sündmusi.

Oli juba hilja, kui Natka rühm kuidagiviisi ja segipaisatult koju jõudis.

Natka ei saanud veel trepile astuda, kui ta juurde jooksis erutatud valveõde ja hakkas tasa jutustama, et alles kümme minutit tagasi tõi Vladik Daševski koju kriimustatud ja vigastatud Tolka Šestakovi ja et Tolkal on vist käsi rikastunud.

Natka jooksis korrapidajatuppa. Seal, vahariidega kaetud diivanil, istus küüravajunud Tolka, nagu joodiga määritud, kompress silma all ja käsi kaela seotud. Oli näha, et tal on väga valus, kuid mingi kangekaelsuse tõttu ei taha ta seda tunnistada.

«Kuidas see siis juhtus? Kuskohas te niiviisi...?» küsis Natka osavõtlikult, istudes Tolka kõrvale.

Tolka vaikis. Valveõde segas end vahele.

«Ütleb, et kui lõke lõppes ja lapsed laiali hakkasid jooksuma, tormasid nad Vladikuga, et teistest ette jõuda, otsest teerada mööda... Seal aga olid ojad, pöösad, kivid ja jäärakud. Komistas kuskil kaldal ja prantsatas alla.»

Otsiti üles unine Geika. Geika hakkas askeldama ja rakendas ruttu hobuse ette. Tolka viidi oma laagri haiglasse ja Natka, vaatamata keskööle, valmistus minema ettekandega ülema juurde: oli range käsk kõigist õnnetusjuhtumest teatada talle ükskõik millisel päeva- või öö tunnil.

Enne minekut läks Natka laste tuppa. Ta astus sisse karatult, ootamatult, ja hämarusest hoolimata jõudis tahele panna, kuidas Vladik end kiiresti pööras ja vaikseks muutus. Tähendab ta ei maganud veel.

«Vladik,» ütles Natka, «jutusta palun, kus... kuidas see kõik juhtus.»

Vladik ei vastanud.

«Daševski,» kordas Natka karmilt, «sa ära valeta. Ma ei unust, et sa ei maga. Räägi, või ma jutustan sinust teile tana laagriülemale.»

Temaga Vladik kõnelda ei tahtnud, seepärast tõusis ta kohe ell ja kordas kuivalt ning lühidalt sõna-sõnalt seda, mida oli valveõele jutustanud juba Tolka.

«Saatan teid öösel neisse jaärakuisse ajab,» riidles Natka, suutmata end pidurdada, ja lonkis väsinult labi laaduse ülema juurde.

Sergei hilinemisel pidustustele olid aga omad põhjused.

Tulnud Jaltast tagasi, läks ta pärast lõunat jaoskondadesse. Esimeses liikus kõik kiiresti ja arukalt, seepärast ei peatunud Sergei seal, vaid läks teise. Siin oli alles lõpetamata teise tagavara-paisusilma kaevamine ning toetamine polnud veel üldse hakatudki.

Ta küsis: «Kus Djagiljov on?» Vastati, et Djagiljov on kolmandas. Siis läks ka Sergei paisu juurde, kolmandasse.

Laeva poole tõustes nägi Sergei juba kaugelt eespool laual sedasama vanameest, keda vajas.

«Amal ajal jõudis Sergeile järele lahjal hobusel ratsutav muuk Šalimov, kes kohe sadulast maha hüppas, hakates meiega kõrvuti sammuma.»

«Lood on halvad, ülem!» ohkas Šalimov ja pühkis pas-
tu otsaga oma tolmust, kortsulist nägu. «Inimesed töö-
avad halvasti.»

Näen ise, et halvasti. Paisusilm on lõpetamata, toesta-
on pole alustatudki. Head on vähel!»

«Pinnas on raske,» ohkas Šalimov veel sügavamalt, «vi ja kiviprügi. Inimene töötab, töötab, aga ei teeni midagi. Aina kurdavad. Eile ei tulnud kolm inimest tööle. Ma mõned räägivad, et kui lisa ei saa, siis ei tule keegi tööle. Noh, mis ma pean tegema, ülem?» Ja Šalimov laotaski kukralt käsi.

«Mispärast ainult sinule kurdetakse, aga mitte minule ja Djagiljovile? See on natuke imek, Šalimov.»

«Sina oled uus inimene, sinuga pole veel harjutud. Djagiljovile ongi juba räägitud. Aga mis temast kasu? Inimene nagu puupakk. Ja minult nõuavad kõik: sina oled vanem, sina räägi.»

«Iluva,» otsustas Sergei. «Ohtul kohe pärast tööd kogu kõik inimesed jaoskonda. Ma tulen ka, siis arutame. Aga

nüüd sõida tagasi. Ja vaata ise paremini, sest täna kaebasid mulle kaks töolist, et neil olevat valesi tööd mõõdetud.» luskas Sergei huupi.

«Kus, ülem?» muutus Salimov rahutuks. «Kas paisusil mal või vallil?»

«Ei küsinud. Polnud aega. Sina oled vanem — sina näed seal kohapeal paremini. Nägemiseni, Salimov. Niisiis kohe pärast tööd.»

«Midagi on korrast ära,» mõtles Sergei, kui nägi, et vanameest polnud enam teerajal. Sergei lisas sammu, jõudis käänakuni, kuid vanameest polnud ka käänaku taga.

Peagi jõudis Sergei väikese vaikse järve kaldale.

Vasakul, paisu juures, kopsisid kirved. Lõhnas tugevasti kuuma vaigu järele. Kuus saagijat hõikasis üks meelselt ja upitasid saagimispukile rasket ja alles niisket palki.

«Kus on Djagiljov?» küsis Sergei vastutulevalt noor mehelt.

«Näe, seal!» Ja noormees osutas kirvevarrega kuskile mäe otsa.

Sergei vaatas, kuid päike pimestas silmi ja ta ei näinud kedagi.

«Vaat seal!» kordas noormees. «Näed, seisab põõsa juures ja ajab vennaga juttu.»

«Missuguse vennaga?»

«Missuguse? Oma vennaga... lihase vennaga...»

«Ah vaat mis!» mõtles Sergei, kui nägi Djagiljovi kõrval sedasama onu, kes mõni päev tagasi oli niisugusel ebatavalisel ajal purjus olnud. «Sellepärast see Djagiljov siis kohmetuski!»

Silmates Sergeid, tervitas Djagiljovi vend teda kohmakalt ja läks minema.

«Vaadake siis,» hüüdis Djagiljov talle karmilt järele. «et õhtuks kõik kuuskümmend pakku valmis oleksid! See on meil puusepp,» seletas ta Sergeile. «Ta on neil vana mees. Hea töömees.» Ta pöördus kõrvale ja lisas vastumeelselt: «Muidugi... juhtub vahel, et joob.»

Nad läksid ehitusele.

«Kas Salimovi brigaadis on hindadest midagi räägitud?» küsis Sergei.

«Noh nii, lobiseti. Jõuad neid kõiki kuulata.»

«Mille üle nad kurtsid?»

«Midagi mille üle: maapind on halb, normid suured, ja väike. Mida neil siis veel rääkida?»

«Aga kolmandas jaoskonnas ja esimeses — miks seal kurdeta?»

Djagiljov vaikis.

«Imelik asi,» imestas Sergei. «Maapind on ühesugune, normid on igal pool samad, töötasu samuti. Ühed ei kurda, aga teised kurdavad. Mitte ei saa aru, millest see nõnda on, Djagiljov.»

Tähendab, et neil on niisugune paha iseloom,» oleas Djagiljov pisut ebakindlalt, ja otsekohe meenus talle: «Tõesti vahemaal, Sergei Aleksejevitš, pragunes toestatala ja ma käskisin selle asendada uuega. Näete, vaadake, puusepad raiuvad.»

On juba üsna hämar, kui Sergei läks teise jaoskonda. Talurustas, sest nagu oli Alkale lubatud, pidi ta otsekohe t kõik tööd pidustustele minema. Ja tühjal teerajal, ikka samal kohal, nägi Sergei sedasama vanameest.

Mis see on?» imestas Sergei ja suundus otse ootaja poole.

Vanamees teretas ja hakkas vaikselt kõrval sammuma.

Noh, mis on?» küsis Sergei kannatamatult. «Ja miks ennast alati peidad? Jutusta, mis sul on... Kas peleti?... Tehti ülekohut?...»

«Peleti,» nõustus vanamees ükskõiksest, «see on tõsi. Tä ülekohut tehti... tõsi!»

«Töötad sa praegu ka?»

«Jäi,» jätkas vanamees niisama ükskõiksest, otsekui polekski jutt olnud temast. «Tookord Salimov märkas, et ma sulle kaebasin. Järgmisel päeval laskis lahti. «Vana mees,» ütles, «töötad halvasti.» Aga enne, siis kui vait olin, teatasin hästi! Ja igaüks, kes vaikib, on hea. Eile saatis minulle kolm meest minema — töötavad halvasti. Aga sinule ütlema ütles: ise läksid ära. Tasu on madal! Muidugi on madal,» jätkas vanamees ja tõmbas Sergeid varrukast.

Ma võtsin välja kakskümmend kuupmeetrit, aga raha sain kolmeteistkümne eest. Ja kas mina üks? Nusuguseid on palju. Kuhu jäi neli kuupmeetrit? Niiviisi tuleb muidugi madal välja. Mina ütlen seda talle, tema vihastab: «Sa ära mu pead segi, mina olen sinust suurem kirjaoskaja.» Aga läksin vanema, Djagiljovi juurde, see aga ütleb: «Mina tean asja ei tea. Mina annan Salimovile paberi — palgata teie asja ja raha. Raha võtab ta vastu, paberi teie allkirja-»

dega toob aga mulle tagasi. Kui kõik on õigesti, siis ütlen ka mina õigesti. Oiendage temaga. Allah teist aru saab.» Muidugi allah,» kordas vanamees pilkavalt ja lõpetas hoopis ootamatult. «Nägemiseni, ülem, aitäh!»

«Oota!» hüüdis Sergei. «Oota, miks sa ära lähed? Tule minuga ühes.»

Ent küüruvajunud vanamees kadus tagasi vaatamata kiiresti kiiresti pöösastesse.

Sergei läks teise jaoskonda ja palus, et kohe otsitaks üles Salimov. Ta ootas kaua. Lopuks tuli saadetü tagasi ja ütles, et Salimov on endal jala vigastanud ja sõitnud ära koju.

Ta läks kuuride juurde ja nägi, et sinna oli kogunenud ainult kaheksa inimest. Ta küsis, miks nii vähe. Algul ei vastatud talle, siis aga seletati, et täna on külas pidu. Sergei huvitas, mis pidu see on, ja pärast lühikest vaikimist seletati talle, et Salimovi poeg oli üleile saanud isaks. Kuidas Sergei püüdis kokkutulnuid kõnelema panna, omelt näis, et need lõpuks ei mõistnudki, mida ta tahab.

Sergei laskis meestel minna ja hakkas ise laagri poole sammuma.

Ja siis otsustas ta seniks, kui asi selgub, Salimovi otsekohe minema ajada. Talle tuli meelde, et koos laekaga kadusid kõik palgalehed, dokumendid ja allkirjad, ning ta muutus süngeks.

O.i juba täiesti pime. Teerajast vasakul joonestusid ähmaselt torni varemete kontuurid. Väga kaugelt, alt, kanusid koos palava tuule puhangutega muusikat.

«Hilinen,» taipas Sergei. «Alka saab pahaseks.»

Pöösaste tagant sähvatas tuli. Kõmav lask lajatas nüvõrd ligida, et õhk võnkus. Kuskil Sergei pea kohal lõi havalilaeng raginal vastu kivirahnu.

«Kes on?» hüüatas Sergei, heites kividele ja tõmmates välja brauningu.

Talle ei vastatud ja ainult pöösaste ragin tõendas, et keegi kiiresti eemale jooksis.

Sergei ajas end rohkem püstakile ja tulistas kaks korda õhku. Ta kuulatas ja talle näis, et kaugel keegi karjatas.

Siis tousis Sergei püsti. Brauningut käes hoides läks ta edasi ja sammus nõnda senikaua, kui mäekurul avanes tema ees lai tasane tee.

Muusika mängis all ikka valjemini ja valjemini ning laagri väljak säras kõigi oma tuledega.

Sergei klõpsatas ette kaitsevinna, peitis brauningu taski ja hakkas kiiresti Alka juurde sammuma.

Hommikul pärast lõket äratati lapsed tund aega hiljem. Juba ammu enne loendust said lapsed teada, et Tolka takoviga oli juhtunud õnnetus. Mis nimelt oli juhtunud ja kuidas, seda ei teadnud õieti keegi ja seepärast jäeti üksteise järel vahelpidamata Natka juurde küsima. Paritu: kas on tõsi, et Tolka on endal murdnud jala? Kas on tõsi, et Tolkale oli eilse ilutulestiku ajal kild vastu pead lennanud? Kas on õige, et arst oelnud, et Tolka jääb pimedaks ja kurdiks ja nagu päris lollakaks? Või ainult pimedaks? Või ainult kurdiks? Või mitte kurdiks ega pimedaks, vaid lihtsalt poole aruga?

Algul Natka vastas, aga hiljem, kui nägi, et sellest hoolimata ümberringi ikkagi targutati, vaieldi ja mingisugust rumalust akti, sai ta pahaseks ja kartes, et rumalad jutud rüülaagrilise hommikueine ajal teistesse rühmadesse edasi võivad kanduda, kutsus ta enda juurde sünge Vladiku ja palus, et see otsekohe hommikusel loendusel välja astuks ja rühmale jutustaks, kuidas asi oli.

Ent Vladik keeldus järsult. Natka palus, manitses, käskis, kuid kõik oli asjata.

Ärritatud Natka ähvardas seda meeles pidada ja käskis anda signaali viis minutit varem kui tavaliselt.

Koguneti kaua, rivistuti kärarikalt ja korratult, joonduti halvasti.

Vladik seisis vaikselt, mitte nii nagu alati; ta ei puutunud kedagi ega vastanud kellegi küsimustele.

Joska jalgis Vladikut vaikides ja tähelepanekumalt kui tavaliselt. Nähtavasti polnud ta unustanud eilset, nähtavasti ta taipas midagi ja valmistus millekski.

Vladiku sõnade järgi jutustas Natka lastele lühidalt, kuidas oli lugu Tolkaga. Ta häbistas neid rumalate väljavalitudite pärast ja hoiatas, et järgmistel korradel karistatakse omavolilise rühmast ärajooksmise eest karmilt ja et nüüd võivad lapsed selle põhjal, mis juhtus Tolka Šestakoviga, ise veenduda, milleni viib säärane omavoli.

«See pole tõsi!» kõlas üle terve loendusväljaku kellegi nõrduinud hää. «See on kõik vale, see ei ole tõsi!»

Kulme kortsutades otsis Natka korrarikkujat ja nägi oma suureks imestuseks, et hüüdjaks oli punane ja ärevil Joska.

Lapsed elavnesid ja hakkasid sosistama.

«Pasa!» hüüdis Natka valjusti. «Miks sa ütled, et see pole tõsi?»

«Kõik see on vale,» kordas Joska veendunult. «Kui me elle rivistusime, olid Vladik Daševiskil millegipärast tikud salaja kaasas. Ma häbistasin teda, tema aga nimetas mind provokaatoriks. Lõkkel polnud ei teda ega Tolkat, nad käisid kuskil mujal. Aga kus, seda ma ei tea. Ja seal, mitte lõkkelt tulles, nendega midagi juhtuski. Mina provokaator ei ole, aga Daševski on valelik ja petab kogu rühma.»

Kõik olid veendunud, et pärast selliseid sõnu tormab Vladik Joskale kallale või hakkab end vihaselt õigustama. Ent kahvatu Vladik virildas ainult põlglikult huuli ja seisis vaikides.

«Daševski,» esitas Natka otsese küsimuse, «on see tõsi, et teie eite lõkkel ei olnud?»

Vladik vaikis, ei liigutanud end ega pööranud Natka poole isegi pead.

«Daševski,» ütles siis Natka vihaselt, «tänaõhtuses ettekandes teatan kõigest sellest laagriülemale, praegu aga lahku rivist ja hommikust sööma lähed sa eraldi.»

Sõna lausumata lahkus Vladik ja läks tuppa.

Minuti pärast sammus rühm lauldes hommikueinele.

Vladik ei läinud hommikueinele üldse.

Peale lõunat, pärast puhketundi, kui lapsed tegid seda, mis keegi tahtis, istus nukker Vladik tühjal künkal päikesest kõrvetatud akaatsia all. Kõik oli tulnud välja kuidagi teisiti... rumalalt ja arutult.

Oigupoolest tahtis Vladik väga, et midagi poleks olnud: ei eilset tüli Joskaga, ei eilset juhtumit Tolkaga, ei hommikust tüli Natkaga ega häbistavat hommikust loendust. Kuna aga midagi enam parandada ei saanud, siis otsustas ta, et tulgu mis tuleb, tema ei tunnista ega ütle midagi. Ja kutsugu teda välja kas või sada ülemat, tema seisab vaikides, mõtelgu nad, mida tahavad.

Teisel pool tara mängiti lõbusalt palli. Akki lendas pall kõrvale, põrkas vastu posti ja veeres otse Vladiku jalge ette.

Vladik vaatas palli ega teinud sellest väljagi.

Ta ei liigutanud end ega hõiganud isegi siis, kui tara taga tekkis segadus: kõik jooksis, otsides kaotatud palli, ning kõige valjemini kostis Joska nõutu hää: «Ta lendas ju sinnapoole... Ma ju nägin, et sinna!»

«Mis minul sellest on?» mõtles Vladik isegi ilma kahju-
tõõmuta; siis pöördus ta tahtmatult ümber, sest kuulis tallegi samme.

Talle lähenes tundmatu poisike ja istus tema juurde maha. See oli vanem ja tugevam kui Vladik. Tema nägu oli kuidagi hall, otsekui seebine, suu aga poolavatud, nagu oleks tal isegi niisuguse kuumusega nohu olnud.

Ta kraapis kokku tubakat, tõstis maast tüki paberit, pilgutas Vladikule silma, keeras paberi kokku ja hakkas sülitsetama.

Nurga tagant hüppas välja Joska. Silmanud Vladikut, tahtis ta peatuda, kuid märkas siis palli, astus ligi, tõstis selle üles ja lausus etteheitvalt:

Mis see siis on! Kui sa minu peale vihane oled, siis on sul kõik süüdi? Poisid otsivad ja otsivad, sina aga ei või palli üle aia visata! Mis seltsimees sa niisugune oled?»

Joska jooksis minema.

«Nägid?» sõnas solvunud Vladik põlglikult, pöördudes poisikese poole. «Nemad hakkavad palli mängima, aga mina visaku seda neile kätte. Leidsid tola-palliviskaja.»

«Teadagi,» nõustus poisike meelsasti ja sülgas murule. «Neile ainult seda vaja ongi. Näe, missugune tähniline ta on!»

Tegelikult teadis vihane Vladik isegi, et räägib praegu loba, ja tal oleks palju kergem olnud, kui see poiss poleks temaga nõustunud, vaid oleks hakanud vaidlema. Ent poiss nõustus ja sellepärast suurenes Vladiku ärritus veelgi ning ta jätkas juba hoopis rumalalt ning võltsilt:

«Ta mõtleb, et kui on salgajuht, siis hoia tal isegi pükse üleval. Ei, vennas, valetad, tänapäeval toapoisse ei ole!»

«Muidugi,» toetas poiss niisama meelsasti. «See on niisugune rahvas!... Sa annad neile sõrme, nemad aga katavad terve kääri kinni pista. Nihuke on juba nende sugu.»

«Missugune sugu?» ei mõistnud imestunud Vladik.

«Kuidas missugune? Poiss, kes siia jooksis, oli ju — juut? Tähendab, ongi niisugune sugul!»

Vladik hämmeldus, otsekui oleks keegi talle täiest jõust nogestega vastu nägu löönud.

«Vaata mis! Näe, kes sinu poolt on!» läbis mõte tema pea. Joska on ikkagi oma... pioneer... seltsimees. Aga nüüd vaat mis välja tuli!»

Isegi mõistmata, kuidas, hüppas Vladik üles ja lõi poisile koigest jõust vastu pead. Poiss hakkas jahmunult van-

kuma. Kuid ta oli suurem ja tugevam. Vandudes viskus ta Vladiku kallale. Vladik aga ei osutanud löökidele tähelepanu ja sööstis sellise raevuga ettepoole, et poisil äkki hakkas hirm, ja kahmanud kuidagiviisi mütsi, tormas ta minema, unustades künkale tubaka ja tikud.

Kui Vladik toibus, polnud ta kõrval enam kedagi. Tara taga mängiti endiselt vallatult ja lõbusalt palli. Arvata-vasti ei kuulnud seal midagi.

Vladik vaatas ringi. Hallil spordisärgil valgus laiali erepunaseid laike: ninast tilkus verd. Ta tahtis peita end põõsastesse, kui äkki nägi Alkat.

Löötsutav Alka seisis ainult viie-kuue sammu kaugusel ja vaatas Vladikut tähelepanelikult ning kaastundlikult.

«Kas see paks peksis su veriseks?» küsis Alka tasa. «Aga miks ta ise ulgus? Kas sina andsid temale ka?»

«Alka,» pomises kohkunud Vladik. «Tule... ara sa ära mine... lähme kohe koos.»

Nad läksid põõsastiku sügavusse. Seal istus Vladik maha ja heitis pea tagasi. Verejooks lakkas, kuid erepunased plekid spordisärgil ja kriimustus pisut allpool meelekohta jäid.

Kui oleksid olnud ainult vereplekid, oleks võinud öelda, et päike liialt pead kõrvetas. Oleksid olnud ainult kriimustused, oleks võinud öelda, kriimustasin end ohakates. Aga kui kõik on koos, kes siis usub? Kes siis usub pärast eilset ja täna? Ja kas on võimalik seletada, end õigustada, kuidas ja mispärast juhtus kaklus? Ei, seletada ei saa mitte kuidagi...

«Alka,» lausus Vladik kiiresti, «ära mine ära. Jookseme koos ruttu mere äärde. Ma lean kohla kalju taga. Seal pole kunagi kedagi... Ma loputan särgi puhtaks. Seni kui tagasi jookseme, kuivab ära ja keegi ei märka midagi.»

Nad laskusid kõrvalteed mööda mere äärde. Alka istus rahnude taha ja hakkas kividest torni ehitama, Vladik võttis särgi seljast ja läks vee äärde. Et aga õõsel oli olnud torn, oli see kalda äärde igasugust rämpsu kandnud ja Vladik läks kaugemale vette. Siin oli vesi puhas ja Vladik hakkas tõtates spordisärgi pesema.

«Pole viga,» mõtles ta, «pesen puhtaks, kuivab ära, ja keegi ei märkagi. Noh, kutsutakse ülema juurde või laagri nookogasse. Tehakse muidugi noomitus. Hüva, kannatan välja, ajan läbi. Siis aga saab Tolka terveks ja me võime alustada teisiti, hästi...»

«Ah, koer!» meenutas ta halli näoga poissi kahjurõõm-ult. «Said sa? Leidis endale kah seltsimehe!»

Ta kastis end kaelani vette, pesi puhtaks näo ja kriimustused.

Ja korraga näis talle, nagu oleks keegi teda vihaselt hõiganud. Ta võpatas, ajas end sirgu ja nägi, et üleval kalju peal seisab Natka ja ähvardab teda sõrmega.

Natka seisis pisut, lõi käega ja kadus.

Ja samal hetkel mõistis Vladik, et nüüd pole pääsmis-loomustki, et ta on kadunud lõplikult, jäädavalt, ja miski maailmas ei või teda päästa sellest, et ta hommepäev inimest välja heidetakse ja koju saadetakse.

Selles hiigellaagris kehtisid paljud seadused. Nagu kõikjal, astuti neist seadustest sageli üle ja rikuti neid. Nagu kõikjal, püüti, paljastati, häbistati ja karistati süüdlasi. Inimene kõige sagedamini andestati.

Liiga palju oli siin sädelevat päikest lapsele, kes kar-mist Murmanskist oli esmakordselt lõunasse sõitnud. Liiga lepsakalt õitsesid siin imestusväärsed taimed, kasvasid õunad, pirnid, ploomid, viinamarjad poisile, kes oli siia saadetud külma Arhangerski lähedalt. Liiga palju leidis siin jahedaid kuristikke, sulisevaid vooge, varjulisi lagen-dikke, ennenägemata lillepeenraid tüdrukule, kes oli tul-nud Kesk-Aasia kõrbetest, Lapimaa tundraist või rõõmu-luist ja ääretuist Kaspia-taguseist steppidest.

Andestati päikese eest, õunapuude eest, viinamarjade eest, nopitud lillede eest, sõtkunud muru eest.

Kuid mere eest ei andestatud kunagi.

Sellest ajast peale, kui palju aastaid tagasi ilma järele-valveta supeldes, uppus merre kaheteistkümnenda-aastane pio-neer, maksis laagris vankumatu ja karm seadus: igauks, kes ilma loata, ilma järelevalveta suplema läheb, kirjuta-takse laagrist otsekohe välja ja saadetakse koju.

Ja selle halastamatu seaduse täitmisest polnud laager veel kordagi kõrvale kaldunud.

Vladik tuli kaldale, väänas spordisärgi tugevasti välja, riietus ja võttis Alka käest kinni.

Nad läksid mööda rannäärt ja sattusid mäeharjalt varisenud lohutuist rahnudest kivilinnakesele. Nad istusid kiviruisle ja vaatasid kaua, kuidas vahused lained mühi-sedes ja vihaselt kohisedes hulkusid mööda mahajäetud väljakuid ja tänavakesi.

«Tead, Alka,» lausus Vladik nukralt, «kui ma alles nii väike olin nagu sina või ehk pisut väiksemgi, siis ei elanud me siin, Nõukogudemaal. Kord läksime õega võsastikku. Aga ode Vlada oli juba suur — seitsmeteistkümnepaastane. Joudsime võssa. Tema heitis lagendikule pikali. «Mine,» ütles ta, «jookse, mina ootan sinu.» Mina aga, mäletan seda, nagu oleks see praegu olnud, kuulsin äkki: viuh, viuh! Vaatan, linnuke hüpleb põõsalt põõsale vupsti-vupsti! Mina talle tasakesi järele. Tema aina hüppab ja mina talle ikka järele. Läksin kaugele. Siis ta lendas — ja puu otsa. Vaatan, puu otsas on pesa. Seisan pisut ja lähen siis tagasi. Lähen, lähen — kedagi ei ole. Hüüan: «Vlada!» Ei vasta. Mõtlen: «Vististi teeb nalja.» Seisan veel, ootan, hüüan: «Vlada!» Ei, ei vasta. Mis see siis on? Äkki näen, et põõsa all on midagi punast. Tõstan üles, näen — see on lint tema kleidi küljest. Ah nii! Tähendab, ma pole ära eksinud. Tähendab, et see on seesama lagendik, aga tema pettis mind, jättis meelega üksi, et lahti saada. Hea veel, et võsastik oli kodu ligidal ja tee tuttav. Ja ma vihastasin siis nii, et sõimasin teda kogu tee endamisi tolaks ja rämpsuks ja veel kuidagi. Jooksin koju ja hüüdsin: «Kus Vladka on? Noh, ärgu ta nüüd parem enam koju tulgugil!» Ema hüüatas pahameelest, vanaema Juzefa hüppas selja tagant mulle ligi ja andis paar korda vastu kukalt. Mina seisin ega saanud millestki aru.

Hiljem jutustati mulle, et seni kui ma lindu taga ajasin, tulid kaks sandarmit, võtsid ja viisid Vlada minema. Tema aga, et mind mitte ehmatada, ei hõiganud meelega. Tuli välja, et ma asjata kirusin ja siunasin teda. Valus oli mul siis, Alka.»

«Kas ta istub ka praegu veel vangis?» küsis Alka, kes polnud sõnagi lasknud kõrvust mööda minna.

«Praegu ka, ainult ta ei istu enam sedajärge, vaid kolmandat korda. Ma ootasin kõik need päevad kodunt kirja. Oli juttu, et hakatakse amnestiat andma; kõik mõtlesid: niigi istub juba neli aastat, võib-olla lastakse vabaks. Üle-eile tuli kiri: ei, ei olnud vabaks lastud. Teistest parteidest mingisuguseid lasti, aga kommuniste — ei... ei lastud... Aga pärast, järgmisel päeval, läksin ma juba üksinda võsastikku ja lõhkusin nimelt pesa ära ja loopisin lindu kividega nõnda, et ta vaevu pääses.»

«Kas siis tema süüdi oli, Vladik?»

«Aga ma ju ei teadnud, kes süüdi oli!» vaidles Vladik

ühaseft vastu. Ja äkki tuli talle meelde see, mis juhtus lüüa, ning ta jäi kohe vaikseks. «Homme aetakse mind tulnast minema,» seletas ta Alkale. «Seni kui sina kalju taga mängisid, nägi mind ülevalt Natka.»

«Aga sa ei supelnud ju, sa pesid ainult särkil» imestas Alka.

«Kes seda usub?»

«Aga sa ütle tõtt, et pesid ainult,» erutus Alka ja vaatas Vladikule näkku.

«Kes minu tõtt nüüd enam usub?»

«Noh, mina ütlen. Mina, Vladik, nägin kõik. Mina mängisin, aga nägin kõik.»

«Aga sina oled ju alles mudilanel» puhkes Vladik naerma.

Vladik haaras tugevasti Alka käest. Ta ohkas ja palus juba tõsiselt:

«Ei, parem juba vaiki. Muidu saad veel sinagi, et minuga legemist teed. Ja minul läheb veel halvemini: milleks ma sind mere äärde vedasin? Tule, Alka. Ah sind! Kes küll sinu, niisuguse mudilase, maailma sünnitas?»

Alka vaikis.

«Minu ema tapeti vanglas,» vastas ta ootamatult ja vaatas oma rahulike mitte-vene silmadega hämmeldunud Vladikule otsa.

Ohtusöögile läks rühm ilma Natkata. Natka askeldas kaua haiglas, kus tal tuli oodata arsti, kes oli tegevuses sidumisruumis.

Ilmnes, et Tolkaga polnud asi nii väga halb. Kolm muhku ja väike nikastus. Natka oli kartnud halvemat.

Tagasiteel hõigati teda raamatukogust. Seal näidati talle kahjurõõmsalt kahte raamatut väljarebitud lehtedega ja ühte väljalõigatud pildiga.

Kahest raamatust ei teadnud Natka midagi, aga kolmanda kohta ütles ta komsomoli raamatukoguhoidjale, et see valetab ja et pilt oli välja lõigatud juba enne seda, kui raamat tema rühma jõudis. Raamatukoguhoidja hakkas valdlema, Natka ägestus, ja olles juba ukse juures, tuletas talle meelde, kuidas ta hiljuti oktoobrilaps Bubjakinile oli raamatu asemel koduloomadest andnud Flammariioni populaarse astronoomia.

Näljasena ja väsinuna jooksis ta sööklasse. Seal oli kõik

juba ammu koristatud, talle oli jäänud ainult kaks tomatit ja külm keedetud muna.

Natka pöördus rühma tagasi, ent seal ootas teda juba nagu kiuste riietelao-hoidja oma paberite ja arvestustega. Kõrvale hiilida Natka ei jõudnud.

«Kui palju teil taskurätte on kaotatud?» küsis laohoidja, asetaski Natka enda kõrvale istuma ja laotas aeglaselt oma kirjad laiali.

«Kui palju?» ohkas Natka kibedusega ja hakkas endamisi sõrmedel loendama. «Vasja!» hõikas ta möödajooksvat oktoobrilast Bubjakinit. «Jookse, kutsu salgajuhid siia. Ainult Rozat ära otsi — ta on all. Ja siis küsi järele, kas Karassikov leidis oma taskuräti või ei. Küllap see käpard vist ei leidnud.»

«Tema eile sülitas minu peale,» teatas Vasja süngelt, «ja mina temaga enam tegemist ei tee.»

«Noh, ära tee, aga nüüd jookse. Oodake, ma teiega loendusel veel räägin,» ähvardas Natka. Ta pöördus laohoidja poole ja jätkas: «Käterätte on meil juba neli tükki puudu. Kaelarätid olid eile veel kõigil olemas. Aga eile leidsid meie lapsed põõsastest kaks võõrast panamat, väikese padjakese ja ühe nahksandaali. Ärge veel kirjutage, Marta Adolfovna, kohe tulevad salgajuhid — võib-olla on ka kaelarättidest juba puudus. Mina ei tea midagi. Ma olen täna terve päeva nagu peata kana.»

Natka pöördus ümber ja nägi, et Alka puudutab teda tasakesi varrukast.

«Noh, mis sul vaja on?» küsis Natka mitte pahaselt, kuid ka mitte lahkelt nagu tavaliselt.

«Tead mis?» lausus Alka tasa, nii et laohoidja ei kuulaks. «Mina otsisin sind igalt poolt... Tead... Ta pole üldse süüdi. Ma ise olin seal ja nägin kõik.»

«Kes pole süüdi?» küsis Natka hajameelselt ja lõpuni kuulamata sõnas: «Aga kaks eilset spordisärki, Marta Adolfovna, need pole üldse meie omad. Meil pole niisuguseid lapsigi. Need on suurele onule parajad. Võib-olla leidub esimeses rühmas kaks-kolm niisugust. Aga minul... kus mul niisuguseid?»

«Ta pole üldse süüdi,» jätkas Alka veel tasemini ja ärevamalt. «Sa kuula, Natka... Ta läks lihtsalt poisiga kaklema ja tahtis pärast riided ära pesta. Ta on hea, Natka. Ta ootas kogu aeg kirja õe kohta. Teised lasti lahti, aga õde ei lastud.»

«Küll ma neil kaklen! Küll ma neil kaklen!» ähvardas Natka masinlikult. «Jookse, Alka, mis sul siit vaja on? Noh, kuidas on, Vasja, kas salgajuhid tulevad? Ja kuidas Karassikoviga on?»

«Ta näitas mulle trääsa,» kaebas Vasja mornilt, «ja ma ei tee temaga enam kunagi tegemist. Aga taskurätti pole tal ikkagi. Ma ise nägin, kuidas ta praegu näpuga nuuskas.»

«Hea küll, hea küll. Oiendan teiega hiljem. Niisiis kuus rätikut puudub, Marta Adolfovna.»

«Ta pole üldse süüdi, aga sina arvad, et on,» pomises Alka juba vihaselt, vaevaga pisaraid tagasi hoides. «Tema ise kirus ka kord õde: tola ja rämp, aga õde polnud üldse süüdi. Pärast oli nii valus. Kuula ometi, Natka... Tema, Vladik, lamas...»

«Mis Vladik? Kes on rämp? Kes lubab sul temaga joosta?» pöördus järsult ümber Natka, kes ei olnud mitte millestki aru saanud ja hakkas otsekohe riidlema Joskaga, kes, nagu talle näis, ei tulnud küllalt kiiresti.

Kui Natka poleks olnud nii ärritatud ja kui ta sel hetkel oleks ümber pöördunud, siis oleks ta Alka ikkagi ära kuulanud. Aga talle meenus see ja ta pöördus ümber alles siis, kui Alkat selja taga enam polnud.

Kõigile üllatuseks Alkat õhtusel loendusel ei olnud. Mindi tuppa vaatama, et ehk on jäänud magama. Ei, ei olnud. Hõlgati rõdult — ei, ei vastanud.

Siis muututi rahutuks, joosti ja päriti üksteiselt: kus, kuidas ja kuhu?

Peagi selgus, et Karassikov, hiilinud ukse taha kuulama, kuidas Vaska tema peale trääsa pärast kaebama hakkab, oli näinud, kuidas üleni pisarais Alka temast mööda jooksis. Kui aga kahjurõõmus Karassikov hakanud talle järele jooksuma ja «piripill-viripill» hüüdnud, oli Alka seisma jäänud ja sähvanud talle kiviga nii vahvalt, et Karassikov peatunud ja tahtnud Natkale kaebama minna, kuid loobunud sellest, kuna Vaska Bubjakin alles vähe aja eest tema enda peale oli kaevanud.

Kõike seda ei uurinud välja muidugi mitte Natka, vaid lapsed ise, kes üksteise võidu sellest loost Natkale jutustasid. Siis kutsus ta välja kümnekond suuremat ja terasemat poissi ning käskis tuhvida läbi kõik lähedased väljakud, teed ja rajad. Ta ise istus pingile, väsinud ja rõhutatud.

Ahmaselt meenusid talle Alka arusaamatud sõnad: «Mina otsisin sind igalt poolt... Ta ootas kogu aeg kirja... Kuula ometi, Natka...»

«Milleks ta mind otsis? Missugust kirja?» arutas ta vaevaliselt. Ja ta otsustas, et kõige lihtsam on minna ja küsida Vladiku enda käest. Ent ka Vladik oli kuskile kadunud.

«Hästi,» mõtles Natka. «Hästi, homme tuleb seegi kõik mulle meelde.»

Otsimasaadetud tulid üksteise järel tagasi. Ja kui lõpuks tuli tagasi viimane, kümnēs, jooksis Natka trepile, ja ekseldes pimeduses, tormas kolmanda korpuse juurde, et sealt helistada laagri korrapidajale.

Kui läbi põõsaste juba tuled vilkuma hakkasid, kui Natka juba esimese laternani oli jõudnud, kostis kuskilt kõrvalt ragin, praksumine ja otse risti üle tee lendas välja Vladik.

«Pole vaja,» lausus ta hingeldades. «Pole vaja...»

«Kas leidsid?» hüüatas Natka. «Kus ta on? Kas juba kodus? Rühmas?»

«Aga kuidas siis!» vastas Vladik tasa. Ja Natka nägi, et poisi silmad vaatavad temale otsese ja avameelse vihkamisega.

Vladik ei lausunud enam sõnagi ja pöördus kõrvale Natka hõikas teda valjult ja erutatult, Vladik aga ei teinud väljagi ja kadus. Karta polnud tal nüüd niikuinii mitte kedagi ega midagi.

Kui Natka laagrisse tagasi jõudis, jutustati talle, et Vladik Daševski oli leidnud Alka kahe kilomeetri kaugusel laagrist, väikesest kalju all asetsevast majakesest, isa juurest. Sinna oli Alka esialgu jäänudki.

Natka läks oma tuppa ja laskus toolile.

Kuulatades hajameelselt, kuidas suur liblikas lambi juures sabistab, meenus Natkale kogu see nukker ööpäev: Katjuša Vostretsova oma katkise ninaga, Tolka oma käega, Vladik, laohoidja oma kaelarättidega, tobe raamatukoguhoidja oma vālega... Ja kõigest sellest läks tal meel nii kurvaks, et tuli tahtmine isegi nutma puhkeda.

Äkki koputati uksele. Valveõde vaatas sisse ja ütles Natkale, et teda tahab näha Alka isa.

Natka ei imestanud. Ta sirutas ainult kae kiiresti karahvini poole, ent karahvin oli soe. Mõõdudes pesemisseadeldisest, jõi ta kiiruga otse kraanist ja läks läbi rõdu parki.

Õõ oli pime, kuid otsekohe silmas ta kivitrepi astmeil istuvat mehekogu.

Nad teretasid ja jutlesid sel õõl väga kaua.

Järgmisel päeval ei kutsunud Vladikut laagriüleva juurde ega ka laagri nõukogusse.

Ulejärgmisel päeval ei kutsunud samuti.

Ja kui Vladik aru sai, et teda ei kutsutagi, muutus ta vaikseks, jäi kõhnaks ja käis algul ikka üksinda, üksiku ettevaatliku hundipojana, kes on iga hetk valmis kallale kargama ja purema.

Kuna aga polnud, keda pureda, ja elu Natka rühmas kulges kõigi rõõmuks hästi, üksmeelselt ja lõbusalt, siis rahunes ta varsti, ja oodates Tolka paranemist, veetis rohkesti aega laagri lasketiirul.

Natka vastu oli ta tagasihoidlik ja viisakas.

Kuid niipea kui Natka alustas temaga juttu sellest, kuidas Tolka oma kae nikastas, vaikis ta ja kadus tingimata mingisugusel ettekäändel, mille väljamõtlemises ta oli tületamatu meister.

Ja mida Natka veel tähele pani, oli see, millise püsivusega see häbematu võitu poisike märkamatu ja kirglikult kaitses kõiges Alka lõbusat lapseelu.

Hiljuti, jalutuselt tagasi tulles, küsis Natka karmilt Alka käest, kuhu see oli pannud uue karbi sitikate ja liblike jaoks.

Alka punastas ja vastas ebakindlalt, et ta vist unustas selle koju. Natka aga vastas väga kindlalt, et karp on vist jalle unustatud põõsa alla või oja äärde. Ja ometi, kui nad koju jõudsid, seisis metallkarp koos võrguga Alka voodi juures õõkapil.

Segadusse sattunud Natka oli juba valmis uskuma, et ta oli eksinud, kui kogemata märkas lõõtsutava Vladiku juubeldavat pilku.

...Laager aga valmistus uueks pidustuseks. Vesi tiikides oli juba ammu kahanenud, juba ammu olid hakanud õitsema basseinid, olid vaikinud purskkaevud ja kuivanud lõbusad ojakesed. Isegi vann ja dušid olid lukustatud ja neid avati üksnes õõsel pooleks tunniks või tunniks.

Olid käimas viimased kiired tööd, sest kolme päeva pärast pidi mägedest paiskuma laagrisse terve juga külma, värsket vett.

Kord tuli Sergei varakult töölt koju. Vanaeidest valvur ütles, et talle on laual telegramm.

Tähtsaid telegramme polnud tal kuskilt oodata ja seepärast võttis ta algul seljast sõjaväepluusi, pesi end, läitis paberossi ja alles siis avas telegrammi.

Ta luges selle läbi. Istus. Luges veel kord ja süvenes mõltesse. Telegramm polnud pikk ja mitte just päris arusaadav. Selle mõte oli niisugune, et tal kästi olla iga hetk valmis katkestama puhkust ja sõitma tagasi Moskvasse.

Kuid Sergei sai sellest telegrammist aru, ja äkki tuli tal tahtmine näha Alkat. Ta riietus ja hakkas sammuma laagri poole.

Laagris parajasti õhtustati ja Sergei istus pöösaste taha kivile, jäädes ootama, millal lapsed sööklast tagasi tulema hakkavad.

Algul möödusid temast vaikides kaks last, kõhud täis. Sergei nad ei märganudki. Siis tormas mööda terve kari. Siis kuuldus eemalt veel vaidlust ja kisa ning lagendikule jooksid kolm: juba ammu äraleppinud oktoobrilapsed Bubjakin ja Karassikov ning koos nendega rõõmsameelne Emine. Igal neil oli käes suur punane õun.

Sattudes tundmatule mehele, pillas kohmetunud Karassikov õuna maha. Osav Emine võttis selle kohe üles.

«Kits! Kits! Anna kätte, Emka! Vaska, pea teda!» kisas Karassikov; segaduses vaatas ta külmavereliselt seisma jäänud seltsimehe poole.

«Piia!» hõikas Emine kurguhäälega, visates raske õuna osavalt üles ja püüdes selle jälle kinni. «Oh, rumal... sähl!» hüüdis ta pahaselt ja viskas õuna murule. Ja äkki pöördus ta Sergei poole, naeratas kelmikalt ja viskas talle oma õuna. «Sähl!» Ise aga hüüdis juba eemalt oma kõlava häälega: «Oled sa Alka oma?... Jah? Söö!» ja leidmata rohkem sõnu, raputas ta pead, puhkes naerma ja jooksis minema.

«Aga teie Alka valas eile selle Emka veega üle,» kaebas juubeldavalt Karassikov. «Ja Vaska Bubjakinit tõmbas kõrvast.»

«Miks te siis talle kolki ei anna?» tundis huvi Sergei. Karassikov vajus mõttesse.

«Teda pole tarvis kolkida,» seletas ta pärast lühikest vaikimist. «Tal oli hea ema.»

«Kust teie teate, et hea?»

«Teame,» vastas Karassikov lühidalt. «Natka jutustas meile.» Ta vaikis pisut ja lisas: «Aga kui Vaska teda kolkida tahtis, siis puges ta vastu seina, tõmbas maa seest

nõgese ja tõrjus sellega eemale. Eks proovi ligi minna, jalad on ju paljad.»

Sergei puhkes naerma.

Kuskil lähedasel võrkpalliväljakul kõmatas tumedalt pall ja lapsed tormasid sinna.

Siis tuli Natka, tema taga Alka ja Katjuša Vorontsova, kes vedasid enda järel nööri otsas väikest veokit, mis oli ääreni täis õunu, pirne ja ploome.

«Lapsed laadisid need õhtusöögi ajal siia peale. Meie aga veame ära,» seletas Alka. «Palun saada meid, isa, rühmani, siis lähme jalutama.»

Veok hakkas liikuma ja Sergei ning Natka astusid sellele järele.

«Arvatavasti sõidab ta neil päevil koos minuga Moskvasse,» teatas Sergei vastu tahtmist. «Nii on vaja,» vastas ta Natka imestunud pilgule. «Nii on vaja, Nataša.»

«Ganin,» küsis Natka, kui oli kogunud julgust ja otsustavust, «kas Alka on kunagi oma ema näinud? See tähendab... muidugi on... aga kas ta mäletab teda hästi?»

Veok rappus, kaks õuna kukkusid välja ja veeresid teepele. Alka pöördus kiiresti ümber ja vaatas isa poole.

Sergei kummardus, korjas õunad üles, pani need veokisse ja lausus etteheitvalt:

«Mis autojuht see siis on? Sa pidurda sujuvalt, muidu raputad hammasrattad küljest ja ajad masinagi ümber.»

Nad jõudsid majani. Sergei ütles, et ta ei pea Alkat kaua kinni. Kuid Alka tuli tagasi alles magamamineku ajaks.

Natka riietas ta lahti, pani magama, kattis armatuuri rätikuga ja hakkas lugema teist, just praegu saadud kirja.

Ema kirjutas ärevusega, et isa viiakse üle ehitusele Tadžikistani ja et varsti peavad kõik ära sõitma. Ema närveeris, palus tungivalt, et Natka tuleks kiiresti, ja teatas, et isa on juba linnakomiteega kokku leppinud ja kui Natka tahab, võib ka tema sõita koos perekonnaga.

Vastukäivad tunded valdasid Natkat. Oleks tahtnud siin olla kuni puhkuse lõpuni, seda enam et pioneerijuht Kortšaganov oli juba paranemas. Hea oleks sõita ka Tadžikistani, kuigi on kurb jätta maha linn, kus oli möödunud kogu lapsepõlv. Ta oli kuidagi rahutu ja rõõmus. Natka tundis, et siin see ongi — elu, mis nüüd hargneb ja sirutab laiali kõiki oma teid. Ammu see oli... onu... papaaha, onu mõök ahju taga... ema vitsaga... Ja siis pioneerirühm... ise pioneer... Siis nõukogude ja partei töötajate

kool. Ja järsku — veel aasta-kaks, ning juba käib ta üheksa-ahiskümmendat.

Ta tundis, et toas on umbne, ja lükkas akna pärani lahti ning tõmbas võrgu ette.

Umbes pöördudes nägi ta, et Alka ikka veel ei maga, vaid lebab avatud ja hoopiski mitte uniste silmadega.

«Mis sul on? Maga, põngerjasi!» ütles Natka poisile.

Alka naeratas ja tõusis pooleldi istukile.

«Me ronisime täna isaga kõrgele mäele. Tema ronis ja tiris mind kaasa. Kõrgele tiris. Midagi ei olnud näha, ainult meri ja meri. Mina küsisin temalt: «Isa, aga kuspool on see koht, kus meie ema oli?» Ta mõtles ja näitas: «Näed, seal.» Ma vaatasin, vaatasin — ikka ainult meri. Ma küsisin: «Aga see, kus Vladiku, Vlada vanglas istub?» Ta mõtles ja näitas: «Näed, seal.» Eks ole imelik, Natka?»

«Mis asi siis imelik on?»

«Sealpool... ja teisel pool...» lausus Alka pikkamisi. «Igal pool. Mäletad, justkui meie muinasjutus, Natka?» jätkas ta elavalt. «Isa on venelane, ema rumeenlane, aga kes mina olen? Noh, arva.»

«Sina? Sina oled nõukogude laps. Maga, Alka, maga,» lausus Natka kiiresti, kuna Alka silmad olid kuidagi väga elavalt läikima hakanud.

Kuid Alkal polnud und. Natka istus ta juurde voodile, mähkis ta teki sisse ja võttis sülle.

«Maga, Alka. Tahad, ma laulan sulle laulu?»

Alka toetus ta najale, jäi vaikseks, tukastas, tema aga laulis talle lihtsat, unistavat laulu, sedasama, mida oli talle laulnud ema väga kauges, peaaegu unustatud lapsepõlves:

Mere! sinilaevaga
sõitsin mina sinuga.
Üle sinimere vee
taevas vilkus täheke.
Taamal, seal, kus pilvesoon,
paistab võõras rannajoon.

Siis hakkas Alka unes vähkrema. Ta avas ootamatult silmad ja õnnelik naeratus valgus üle ta õhetama lõõnud näo.

«Tead, Natka?» sõnas Alka rõõmsalt ja surus end Natka ligi. «Uhe korra ma ikkagi oma ema nägin. Kaua nägin... terve nädala.»

«Kus?» küsis Natka kiiresti, suutmata end tagasi hoida.

Alka mõtles pisut, vaikis ja raputas siis otsustavalt pead.

«Ei, ei ütle... See on minur ja isa sõjasaladus.»

Ta puhkes naerma, surus näo vastu Natka õlga ja hoia-
tas siis tasa, juba täiesti magama jäädes.

Vaata... ja sina ära ka kellelegi räägi.»

Pärast lõunat tuli laagrisse Djagiljov, et võtta laost polte ja naelu. Sergei andis käsu, et Djagiljov pärast materjali kättesaamist teda hõikaks, ja siis sõidavad nad koos järve äärde.

Laagri tiir asetses rannas, just tee ääres, maanteest pisut madalamal. Sergei pöördus tiirule.

Oli just lõppenud pärastlõunane puhkus ja seepärast oli tiirul lapsi vähe — umbes kaheksa. Nende hulgas olid Vladik ja Joska.

Sergei seisis eemal, jälgides Vladikut. Kui Vladik bar-
jääri juurde astus, kahvatus pisut ta nägu ja hallid silmad
tõmbusid pilukile, kui ta aga kuuli teele saatis, tõmblesid
ta huuled ja pigistused kokku, otsekui polekski ta tulista-
nud märklauda, vaid selle taga peituvat vaenlast.

Tulistati väikekalibrilisest viiekümne meetri kaugusele.

«Kolmkümmend viis,» lausus Vladik rahulikult, pöör-
dudes Joska poole ja asetades püssi kõrvale. «Võin ükskõik
mis anda, et sina ei saa kolmekümmendki.»

«Kolmkümmend lõõn välja,» otsustas Joska kõheldes.

«Ohoo! Noh, proovil!»

Joska vaatas süüdlaslikult seltsimeestele ja võttis püssi.
Ta valmistus lasuks kauem, sihtis aeglasemalt, ja kui ta
pärast lasku uuesti püssi laadis, neelatas ta sülg, otse-
kui oleks tal kurk ära kuivanud.

Ja ikkagi lõi ta välja kolmkümmend silma.

Sel hetkel astus Sergei juurde Djagiljov.

«Puupea!» sõnas ta tusaselt ja koputas endale vastu
laupa. «Ise sõitsin siia, aga nõudelehe jätsin kontoris.
Kirjutage uus alla, Sergei Aleksejevits. Ja kui tagasi
jõuame, rebin endise puruks.»

«Nelikümmend lõõn välja,» teatas Vladik veendunult
ja võttis õhetava Joska käest püssi. «Vähem kui neliküm-
mend ei tule,» lausus ta kindlalt, tundes, kui hästi ja kuu-
lekalt püss ta õla vastu toetus.

«Neljakümmend mina ei saa,» tunnistas Joska. «Pärast
kolmandat lasku väsis mul käsi.»

«Ära siis sihi terve tund,» andis Vladik nõu. Ja pannud püssi palgesse, tabas ta esimese lasuga kolme kümme.

Poisid muutusid tähelepanelikuks ja naeratasid.

«Ära sihi terve tund,» kordas Vladik ja tabas jälle kümme.

Kolmanda lasu eel püssi laadides heitis juubeldav Vladik kiire pilgu Sergeile.

Samas oleks nagu keegi teda tõmmanud. Ta tõstis püssi üles kuidagi kohmakalt, mitte nii nagu tavaliselt, vajutas päästikule mitte õigeaegselt, ja neljas kuul lenda vihisedes hoopis kuskile märklaua taha.

«Nurja ajasid! Mis sul on? Mis sul on?» sosistasid liikvelelõõnud poisid.

Tötates laadis Vladik uuesti. Nüüd sihtis ta kaua. Sõrmed värisesid ja kirp hüppes.

«Noh, kaks!» hüüdis keegi pettunult, kui ta oli tulistanud.

Vladik lükkas püssi kõrvale ja läks sõna lausumata minema.

Sergeil hakkas tasakaalu kaotanud Vladikust kahju.

«Ära siis vihastu,» rahustas ta, hoides Vladikul käest. «Sa lased hästi. Ainult polnud vaja ümber pöörduda.»

«Ei,» vastas Vladik pahaselt. «See pole üldse sellest.»

Nad astusid vaikides mõne sammu mööda kallast. Vladik hingas raskelt.

«Ma tean,» ütles ta peatudes, «see olite teie, kes mind Natka ees kaitses. Palun ärge vaielge, ma tean hästi.»

«Ma ei vaidle, aga ma ju ei kaitsnud. Ma jutustasin talle ainult seda, mida Alka mulle jutustas. Ja teda, Vladik, usun ma väga.»

«Ja mina ka.» Vladik niisutas keelega oma kuivanud huuli. Ja teadmata, kuidas alustada, lõi ta jalaga ettesattunud kivikest. «Kes see oli, kes praegu teie juures käis?»

«Praegu? See on vanemkümnik. Aga mis siis, Vladik?» Vladik takerdus.

«Aga kui ta on kümnik, milleks ta siis relvi peidab? Milleks? Tema pärast me oleksime Tolkaga teid kogemata peaaegu ära tapnud. Tema pärast nikastas Tolka oma kae. Tema pärast lasksin ma praegu mööda. Mul oli kolm padrunit — kolmkümmend silma. Akki näen... Mis? Kes see on? Kustkohalt? Muidugi ajasin ühe korra nurja... ajasin teise, aga kui oleksin kohe alguses ümber pöördunud, olek-

in kõik viis korda nurja ajanud. Ma ju ei aimanudki, et ta siia ilmub.»

«Pea, pea, ära kisa!» peatas Vladikut Sergei. «Kes mind oleks tapnud? Missugune relv? Kes peidab? Tule siia, tu.»

Nad istusid kivile.

«Mäletate, kui te ratsa sõitsite ja kahele poisile laagritulema jaoks kirja andsite?»

«Noh?»

«Need olime mina ja Tolka. Ronisime, tobud, torni otsa... Mäletate, kord te läksite ja äkki kõmatas midagi teie lähedal. Teie hüüdsite ja tulistasite nagaanist põõsasse...»

«Ma ei tulistanud põõsastesse, vaid õhku.»

«Ükskõik. Need olime mina ja Tolka, kes kõmmutasid. See oli kogemata. Siis pistime jooksu; ja siis ta kukkus alla ning vigastas ennast.»

«Aga relv? Kust te relva võtsite?»

«Relva peitis seesama onu torni alla auku. Me ronisime sinna ja sattusimegi kogemata relvale.»

«Missugune onu? Võib-olla keegi teine? Võib-olla hoopiski mitte see?» päris Sergei visalt.

«Seesama. Mina ja Tolka istusime kõrvuti üleval. Ja pidi ta meie juurde sattuma!» lisas Vladik tusaselt. «Ma pöördusin ringi ja näen — tema. Kustkohalt, mõtlesin? Võib-olla tuli relva järele? Üks, kaks — ja ajasin nurja.»

«Aga kus relv on?»

«Seal... kuskil võsas, järsakus,» lõpetas Vladik juba vastumeelselt. «Kui on vaja, siis lähme, võib ju üles otsida.»

«Vladik,» palus Sergei tõtates, kui ta lähenevat Djagiljovi nägi. «Sina jookse tiirule. Mina tulen ka kohe. Siis võtame Alka kaasa ning läheme koos jalutama. Ja üheskoos siis vaatame ja otsime.»

Sama päeva õhtul kutsus Sergei enda juurde Šalimovi ja saatis ta kolmandasse jaoskonda Djagiljovi järele. Vastu liivisid ärakriimustatud porine kaheaudne seisis nurgas. See oli leitud järsakust, ohakate seest.

Kõikidele Sergei küsimustele vastas Šalimov vaikimisi ja loidas ainult üht: et allah on suur ja muidugi saab, et tema, Šalimov, pole milleski süüdi.

Astus sisse Djagiljov. Juba lävel hakkas ta kaebama,

et Salimovi brigaad on täiesti käest ära ja et kast meetriste mulritega on kadunud.

Ent sattudes Salimovile, muutus ta kohe ettevaatlikuks, liikkas toolilt noore käskjala ja istus Sergei vastu.

«Valetad, et sind paljaks on varastatud,» ütles Sergei järsku. «Sa oled ise varas. Dokumendid viskasid minema ja kaheraudse peitsid ära.»

Ta osutas vaikseks muutunud Salimovile ja küsis:

«Aga töölisi riisusite koos? Oelge, palju on varastatud?»

«Kuus tuhat kuussada kuuskümmend kuus,» vastas häirimatu Djagiljov kiiresti. «Mis sul pähe on tulnud, Sergei Aleksejevitš? Või on dünamit su pead põrutanud?»

Siis aga silmas ta Sergei selja taga seisvat kaheraudset ja vaatas õelalt vaikivale Salimovile.

«Ah vaat mis! Püha Muhamed, kas ennustasid sina midagi?»

«Mina ei ole midagi rääkinud,» pomises Salimov kohkunult. «Mina ei ole midagi näinud ega kuulnud ega tea midagi. Jumal teab kõik.»

«Püha tõde,» nõustus Djagiljov süngelt. «Noh, ja mis edasi?»

«Dokumendid on sul omad või võõrad?» küsis Sergei.

«Dokumendid on Nõukogude, omade eest saab nüüdsel ajal karmilt. Ja mis sa mind kiusad, Sergei Aleksejevitš? Varas võttis, varas viskas ka minema, ja mis osa minul siin veel on?»

Sel hetkel käis uks ja Djagiljov nägi lävel tundamatut poissi.

«Vladik,» küsis Sergei poisilt ja osutas Djagiljovile, «kas see mees peitis relva?»

Vladik noogutas vaikides. Sergei pöördus telefoni poole.

Aimates halba, tõusis ka Djagiljov, ja tõugates eemale teda kinni hoida püüdvat käskjalga, läks ukse poole.

«Seisa, varas!» hüüdis kahvatuks muutunud Vladik. «Siin seisan veel mina!»

«Ja mis kotkas sina oled?» hüüdis segadusse viidud Djagiljov ja istus vastumeelselt, kuna Sergei oli telefonitoru ära pannud.

«Laske parem minna, Sergei Aleksejevitš,» sõnas Djagiljov. «Ehitus on lõpetatud. Pais on valmis. Teie rahulikult ühele poole, mina teisele. Kõigil on süüa tarvis.»

«Kõigil on tarvis, kuid kõik ei varasta.»

«Teil pole vaja varastada. Teil on niigi kõik oma.»

«Aga teil?»

«Aga meil? Meie kohta on omaette jutt. Laske heaga minna, talle endale on see parem.»

«Mulle pole paremat vaja. Mul on niigi hea... Aga sina, ma vaatan, oled kulak. No-noh! Ära tembuta!» hüüdis Sergei, kui nägi, et Djagiljov püsti tõusis ja rasket taburetti enda poole nihutas.

«Oli rusikas, jäi järele trääs¹,» urises Djagiljov ja lõi lootusetult käega, kui nägi, et aknale lähenesid kaks ratsamiilitsat.

«Parem oleksite minna lasknud, teete ainult endale halba,» kordas Djagiljov otsekui kaastundega ja tõmbas elalt varrukast ikka veel midagi pomisevat Salimovit. «Lause, püha Muhamed! Sotsialismi ehitasime... ehitasime ja katkestasime end. Nüüd sõidame paradiisi, koju! Nüüd, peatinglid on juba akna taga.»

Kahe päeva pärast, keskpäeva ajal, avati pidulikult uksid ja külma vee joad paiskusid mägedest laagri poole.

Ohtul sõideti alumisel pargitiigil, kuhu oli juhitud esimene, sogane vesi, juba paatidega.

Ilommikul purskasid fontäänid, sädelesid selged basseinid, duššide alt kostis ülemeelikut kilkamist. Ja karm Geika, keda juba mitu korda oli akendest pritsitud, kastis tolmunud muruplatse heldelt ja pomises hoopiski mitte kurjalt:

«Noh, aitab, aitab! Vaat kui võtan nõgese ja annan sellega läbi akna vastu paljast kohta. Küll on see aga vallatu üdivus!»

Kuhu see väike tumedasilmaline poisike ka ilmus — kasale muretatud oktoobrilaste hulka, lagendikule, kus metsikult kihutasid kasakad ja röövlid, hulljulged poisid, või võrkpalliväljakule, kus innukalt mängisid palli täiskasvanud kommunistlikud noored —, kõikjal rõõmustati tema tuleku üle.

Ja kui juhtus, et keegi võõras teda tõukas, kõrvale liukkas või ei lasknud teda ronida kõrgesse kohta, kust kõik oli näha, siis peatati selline inimene alati ja öeldi talle pehmelt:

¹ Sõnademäng. Sõnal кулак on vene keeles kaks tähendust: rusikas ja külakurnaja. Antud juhul tähendab see ütlus: «Olin kulak, kuid nüüd pole enam midagi!»

«Oled sa rumalaks läinud või? See on ju meie Alka.»

Ja poolsosinal lisati veel midagi niisugust, et tähelepanematu, kohmakas, kuid mitte tige inimene hämmeldus ja süüdlaslikult selle lõbusa põngerja poole vaatas.

Sergei ootas iga tund telegrammi. Kuid möödus päev, moodus leine, ja telegrammi ei olnud ikka veel ning Sergei hakkas juba lootma, et ülejäänud osa puhkusest veedavad nad Alkaga rahulikult ja lõbusalt.

Juba hämardus, kui Sergei ja Alka veel lagendikul lebasid ja Natkat ootasid. Natka oli täna vaba, sest pioneeri-juht Kortšaganov oli täiesti terveks saanud ja rühma tagasi tulnud.

Ent Natkat peeti kuskil kinni.

Sergei ja Alka lamasid soojal lõhnaval lagendikul, kuulatades arvutute tsikaadide siristamist, ja mõlemad vaikisid.

«Isa,» ütles Alka ja puudutas teda õlast, «Vladik räägib, et ühel lenduril lasti aeroplaan kuulidega läbi. Siis hüppas lendur alla, lendas, lendas, ja ikkagi langes otse valgete kätte. Milleks ta siis hüppas?»

«Arvatavasti ta ei teadnud, et satub valgete juurde, Alka.»

«Aga kui oleks teadnud?»

«Noh, siis ta oleks mõelnud, et võib-olla saab ära põgeneda või neid eemale tõrjuda.»

«Ei saanud,» ohkas Alka kahetsusega. «Vladik ütleb, et sellel kohal, kus lendurit piinati ja kus ta lõpuks ära tapeti, on nüüd hüppetorn ja sealt hüppavad alla lapsed langevarjudega. Kui sina sõjas olid, kas sa hüppasid siis palju kordi?»

«Ei, Alka, mina ei hüpanud kordagi. Meil polnud niisugune sõdagi, oli ilma langevarjudeta.»

«Aga missugune meil tuleb?»

«Teil võib-olla ei tule mitte mingisugust sõda.»

«Aga kui tuleb?»

«Noh, siis kasvad suureks, näed ise. Mispärast sulle lendur meelde tuli, Alka?»

«Muinasjutu järgi. Mäletad, kui Maltšiš ahelaisse neediti, siis seisis ta kahvatuna ja temalt ei saadud midagi teada.»

Alka hüppas rohult üles ja palus:

«Lähme, isa! Me saame Natkaga teel kokku. Mul on padja alla kaks kompvekki peidetud ja ma annan teile

lummalegi poole. Ära sa ainult talle ütle, et see on padja alt, sest meil saab selle eest tõrelda.»

Nad laskusid teerajale ja läksid kodu poole piki okas- traataeda, mis eraldas parki sõiduteest.

Nad olid jõudnud juba üsna kaugele, kui Sergeile äkki meelde tuli, et ta oli oma paberossid lagendikule unustanud.

«Too ära, Alka,» palus ta, «mina ootan sind siin. Jookse otse läbi põõsaste. Sa oled väike ja pääsed kiiresti läbi.»

Alka kadus võssa.

«Uu-uu! Kus te olete?» kostis eemalt Natka hää.

«Ehee-hei! Siin!» hõikas Sergei valjusti vastu. «Siia, Natašal!»

Tema hääle peale tuli nähtavale tee poolt põõsaste tagant kellegi pea ja Sergei tundis ära Djagiljovi venna. Mees oli jälle tugevasti purjus, kuid jalgadel püsis siiski kindlalt. Ta tegi katset läheneda, aga pörkas vastu okas- traati ja peatus.

«Mispärast venna istuma panid?» sõnas ta kõlatult ja vaatas Sergeid uduste, õelate silmadega. «Kavall!» lisas ta venivalt ja ähvardas sõrmega.

«Mine, maga end välja,» soovitas Sergei. «Vaata, sa tegid oma käe vastu traati veriseks.»

Kõik te olete kavalad!» kordas joobnu niisama venivalt ja akki, kummardudes kehaga ettepoole, hakkas nii hoog- salt edasi tungima, et traat raksus ja helises.

Ta hüüdis kähinal:

«Mispärast venna istuma panid? Lase ta lahti, muudu läheb sul halvasti!»

«Sinu vend on kulak ja varas — seal ta koht ongi. Kui hakkad ka sina varastama, lähed samuti istuma. Mine magama,» vastas Sergei järsult, pööramata silmi loomas- tunud mehelt.

«Vend on varas, aga mina olen hoopis bandiit!» karjus joobnu metsikult, haaras maast raske kivi ja viskas sel- lega kõigest jõust Sergeid.

«Jätal!» hüüdis Sergei kõrvale hüpates.

Kuid vihast pimestatud ja viinast uimastatud mees kum- mardus maha, ja terve munakivirahe lendas Sergei poole. Ta sai suure kiviga vastu õlga ja samal ajal kuulis, kuidas ta taga praksusid põõsad ning keegi tasa karjatas.

«Pea!... Tagasi... Tagast, Alka!» hüüdis Sergei hir- muga, tõmbas taskust brauningu ja tulistas joobnut.

Joobnu pillas kivi, ähvardas sõrmega, vandus kurjalt ja kukkus raseesti traadile.

Sergei pöördus ümber.

Nähtavasti oli midagi juhtunud, sest ta lõi tuikuma. Ühel ja samal hetkel nägi ta vangitornide raskeid paasi kuid, roostetanud ahelaid ja elutu Maritsa tõmmut nägu. Ja veel nägi ta tornide kõrval kuiva, teravat rohtu. Ning sellel rohul lamas liikumatult, näoga allapoole ja kiviga meelekohta juures, Maailmarevolutsiooni Esimese Oktoobrilaste Rühma ratsanik — väike Alka.

Sergei sööstis juurde ja tõstis Alkat. Ent Alka ei tõusnud.

«Alka,» palus Sergei peaaegu sosinal, «palun tõuse...» Alka vaikis.

Siis Sergei võpatas, asetas Alka ettevaatlikult kätele, ja võtmata üles mahakukkunud mütsi, läks taarudes märke.

Käänaku tagant jooksis vastu Natka. Ta oli täna eriliselt lõbus, mustajuukseline, palja peaga, kaelarätita; ta jooksis ligi, heitis käed laiali ja küsis rõõmsalt:

«Noh, kas väsisite ootamast? Olengi siin. Kas tema magab juba?»

«Ta vist enam ei maga,» vastas Sergei kuidagi võõralt ja peatus.

Ja nähtavasti juhtus jällegi midagi, sest hämmastunud Natka taganes, lähenes siis uuesti, vaatas Alkale naku ja äkki kuulis ta kauget laulu sellest, kuidas ujus ära sini-laevuke...

Kalju otsa, kivisele platsikesele, kõrgele sinise mere kohale tehti järelejäänud dünaamidiga tugev haud.

Ja selgel, päikesepaistelisel hommikul, kui linnud laulsid veel kõigest väest, kui pargi varjulistel lagendikel polnud veel kuivanud kaste, tuli kogu laager saatma Alkat.

Midagi seal haua ääres räägiti, kedagi vihkamisega neeti, midagi kindlalt töötati. Natka aga kuulis seda kõike nagu läbi une.

Ta nägi Karassikovi, kes seisis nüüd liikumatult, ja talle meenus, et Karassikovi isa on kaevur.

Ta nägi paljajalgset, kuid täna vöötatud ja siledaks kammitud Geikat, ja talle meenus, et see heasüdamlik Geika oli kunagi olnud vangiroodudes soldatiks.

Ta nägi Vladikut, kahvatut ja niivõrd pinguldatut, et näis, nagu ei võiks keegi teda praegu sõrmegagi puudu-

lada, ja mõlles, et kui see Vladik kunagi tõeliselt püssi tõstab, siis ei ole tema poolt halastust ega vääratust.

Siis nägi ta Sergeid. Sergei seisis liikumatult nagu tulumees lipu juures. Ja alles nüüd märkas Natka, et ta nägu on rahulik, peaaegu karm, et säarikud on läikima hõõrutud, rihm pingule tõmmatud, puhtale sõjaväepluusile on kinnitatud lahinguorden.

Siis hõigati Natkat tasa ja öeldi, et baškiir Emine on viskunud murule ja nutab väga valjusti.

Hiljem kõik lahkusid. Jäid ainult Sergei, Geika, korrapidaja-salk esimesest rühmast ja neli töölist.

Nad ajasid peale kuhja raskeid kive, tegid avause, valasid haua tugevalt tsemendiga üle, katsid künka lilledega.

Ja püstitasid haua kohale suure punase lipu.

Samal päeval sai Sergei telegrammi. Ta läks oma tuppa ja hakkas pakkima. Ta pani kokku kogu oma lihtsa pagasi, ent kui ta kirjutuslaua juures hakkas kokku korjama pabereid, siis ei leidnud ta sealt Alka fotot.

Ta hõõrus meelekohti, püüdis meenutada, kas ta ehk võttis selle kaasa. Vaatas isegi välitaskusse, ent pilti polnud ka seal.

Pea töötas ebaselgelt, mõtted lagunesid kuidagi, valgusid laiali, läksid segi, ja ta ei teadnud, kelle üle, kas enda või teiste üle pahane olla.

Ta läks Natka juurde. Ka Natka pakkis.

Alka voodi valge padja ja helesinise tekiga seisis ikka veel puutumatuna, otsekui oleks Alka jooksnud kuskil lähedal, aga tema armastatud pilti, mis kujutas ratsanikku punase viisnurgaga, polnud enam.

«Ma sõidan, homme ära, Nataša,» lausus Sergei. «Sain kulse.»

«Ja mina ka. Me sõidame koos. Tahad sa juua? Joo karahvinist. Nüüd on vesi külm.»

«Jah, nüüd on vesi külm,» kordas Sergei masinlikult.

«Kas sina ei käinud täna minu pool, Nataša?»

«Ei, ei käinud. Aga mis siis on... Serjoža?»

«Ma ei tea, Alka pilt on laualt kadunud. Võib-olla pistsin ise ärrituses kuskile — ei mäleta. Otsisin, otsisin — ei ole. Moskvas on mul veel,» lisas ta otsekui ennast õigustades. «Siin aga ei ole rohkem.»

Uksest vaatas sisse pioneerijuht Kortšaganov, kes oli terve päeva otsinud juhust, et Natkaga millegipärast

torelda. Ent märgates Sergeid, mõistis ta, et praegu ei ole selleks vist õige aeg ega koht. Ta kadus sõna lausumata.

Nad otsustasid sõita homme varahommikul — autoga Sevastopolini ja sealt rongiga Moskvasse.

Viimast korda kais Natka läbi oma kärarikka ja ulja neljanda rühma. Mitte kõikjal polnud veel vaikinud kurvad kõnelused, mitte kõikjal polnud veel kuivanud äranõutud silmad, aga juba põrisesid kuskil vähehaaval trummid, hävitades vaikust. Juba olid istunud palkidele oktoobrilapsed ja laulsid nagu alati üksmeelselt ning korralt oma laulu. Juba olid Vasja Bobjakin ja Karassikov jõudnud uuesti tülili minna ja jälle ära leppida. Juba hõiklesid lapsed rannas, huikasid pargis ja kilkasid sädeleva külma duši all.

Natka astus jahedasse tuppa. Seal seisis Vladik üksinda akna juures. Natka lähenes talle selja tagant, kuid Vladik oli mõttesse vajunud ega kuulnud. Natka vaatas üle ta õla ja nägi, et Vladik silmitseb nukralt Alka pilti.

Vladik hüppas eemale ja peitis pildi kiiresti selja taha. «Milleks nii?» küsis Natka etteheitel. «Kas sa oled varas? See on halb. Anna tagasi, Vladik.»

«Ähvarda kas või ära tappa, ikkagi ei anna,» vastas Vladik hambaid kokku surudes, ent rahulikult, häält tõstmata.

Ja Natka mõistis: tõepoolest, ka surma ähvardusel ei anna ta pilti ära.

«Vladik,» lausus Natka hellalt ja pani käe ta õlale. «Alka isal on ju väga, väga valu. Anna talle tagasi, vii ära. Ta ei saa su peale pahaseks...»

Vladiku huuled tõmblesid. Kadus väljakutsuv, häbematu võitu muie, päris lapselikult avanesid ta alati pilukil silmad ja silmalaud hakkasid tõmbuma, ta hoidis Alka pilti enda ees juba nõrgalt ning ebakindlalt. Ta hääli värises ja ebataavaliselt suured pisarad veeresid ta põski mööda alla.

«Jah, Natka,» kõneles ta abitu, palava poolsosinaga, «isal on arvatavasti veel. Arvatavasti võib ta veel hankida. Aga mulle... aga mina ju teda enam mitte kunagi...»

Minut hiljem jooksis sisse ikka veel Natkaga millegipärast tõrelda kavatsev pioneerijuht Kortšaganov, avas suu ja peatus. Voodil, otse puhtal tekil, istusid tugevasti teineteise ümbert kinni hoides Vladik Daševski ja Natka Segalova ning nutsid. Nutsid häbenematult, valjusti nagu väikesed rumalad lapsed.

Kortšaganov seisis pisut, väljus tasa, kikkivarvul, talle tuli millegipärast tahtmine juua hästi külma vett.

Teele saatma tulid paljud. Juba kõige viimasel minutil, kui Sergei ja Natka autosse istusid, tormas kohale Vladik kogu suletud lilledega, tema järel aga Joska ja Emka.

«Võta... See on temale ja sinule,» lausus Vladik katkendlikult. «Võta ometi. Ära arva. Seda ma ei varastanud. Me läksime Geika juurde. Me palusime aednikku. Me ütlesime, kellele, ja ta andis. Võta, võta! Hüvasti, Natka!»

Kõrgelt maelt jooksid teineteisel käest kinni hoides Vasja Bobjakin ja Karassikov. Nähes, et niikuinii ei jõua, peatusid nad, vaatasid hämmeldunult teineteise otsa, hakkasid kätega vehkima ja hüüdsid:

«Nägemiseni, nägemiseni!»

Auto tuututas ja Natka tõusis üles ning hüüdis Vasja Bobjakinile ja Karassikovile, kõigile neile headele lastele ning kogu sellele kärarikale rohelisele laagri:

«Nägemiseni, nägemiseni!»

Auto veeres sujuvalt allapoole. Sõites ümber laagri, kihutas ta ranna suunas, seejärel tõusis märke.

Siin vähendas autojuht otsekui meelega kiirust. Natka vaatas tagasi.

Puhus värske tuul. See lendas vihinal kõrvust mööda, pani vahutama helesinised lained ja raputas hellalt eripunast lipukangast, mis tõusis kaunilt üle laagri, üle lugeva kalju, üle Alka uhke haua...

Sellel päikesepaistelisel sügisel lõhnas äikeste, sõdade ja uusehituste tsemendi järele.

Rong kihutas üle Sivaši, roiskunud mere; Natka vaatas selle halle laisku laineid ja talle meenus, et kuskil siin oli tapetud ja maetud kahekümnendal aastal nende naaber, lohus kingsepp, kes enne seda, kui rindele läks, viskas kõik koonid oma toast välja, nimetas oma linalakk-tütred Manka-Vsemiraks¹ ja heasüdamlikult naeratades tammus hälli vaksalisse, et enam mitte kunagi koju tagasi tulla.

Ja Natka mõtles, et seda maja pole enam ammu olemas ja sellesse kvartalis ehitati õppekombinaat ja veetorn. Ning Mankat-Vsemirat ei hüüdnud ega hüüa mitte keegi niisuguse imeliku nimega, vaid teda kutsutakse lihtsalt Miraks

¹ Vsemira on tuletatud venekeelsest sõnast всемирная — ülemaailmne.

või Mirkaks. Ning ta on nüüd juba metallurg-laborant ja tal sündis hiljuti poeg Paška, samasugune linalakk.

«Aga kus ikkagi Alka Maritsat nägi?» küsis Natka, pöördudes ootamatult Sergei poole.

«Alka nägi teda poolteist aastat tagasi, Nataša. Maritsa põgenes siis vanglast. Ta viskus Dnestrisse ja hakkas ujuma Nõukogude piiri poole. Teda haavati, kuid ta ujus siiski kaldani. Siis lamas ta Moldaavias haiglas. Oli juba õö, kui me Baltasse jõudsim. Maritsa ei tahtnud oodata hommikuni. Meid lasti tema juurde öösel. Alka küsis talt: «Kas sinust läks kuul läbi?» Tema vastas: «Jah, kuul.» — «Miks sa siis naerad? Kas sul siis valu ei ole?» — «Ei, Alka, kuulist on alati valu. Ma naeran sellepärast, et sind armastan.» Alka tõmbus mossi, istus lähemale ja puudutas ta patse: «Hea küll, meie laseme ka nendest enestest läbi.»

«Aga miks Alka rääkis, et see on saladus?»

«Rumeenia otsis Maritsat siis Bulgaariast. Meie aga mõtlesime — las otsib. Ja ei kõnelnud kellelegi.»

«Ja siis?»

«Ja siis sõitis ta Tšehhoslovakkiasse ning sealt pääses uuesti Rumeeniasse. See ongi kõik, Nataša.»

Rong kihutas läbi Tauria steppide. Ruugete hiiglastena kerkisid tasandiku kohal viljakuhjad. Elevaatorid paistsid valvetornidena. Ja nende juurde kiirustasid igast küljest autod, venisid vankrid, arbad, mis kõik olid täidetud värske lõhnava teraviljaga.

Igas suuremas jaamas tormati ajalehtede järele. Ajalehti ei jätkunud. Tavalised teated, arvud ja aruanded jäeti vahele ning loeti tähelepanelikult ridu, kus räägiti raskest sõjapilvedest ja kahuripaukude kõminast, mis kostsid üha selgemini ja selgemini ühe kauge-kauge piiri äärest.

Natka pani ajalehe kõrvale.

Rong kihutas nüüd läbi võimsa Donbassi. Seal mässas leek, sisisesid koksihjud, ragisesid tõstukid ja ekskavaatorid. Kasvasid ja kasvasid prožektoreist valgustatud kaevanduste puurtornid, vabrikute hooned — terved linnad, veel rõsked, hallid, suitsu, lubja ja tsemendi järele lõhnavad.

«Serjoža,» ütles siis Natka, istudes ta kõrvale ja surudes tasa ta kätt, «see on ju tõsi, et meie Punaarmee pole kõige nõrgem maailmas?»

Sergei naeratas ja silitas hellalt ta pead.

Vaksalis oli neid vastu võtmas Segalov ise.

Sattudes vastamisi Sergeiga, peatus ta ja kortsutas lõhke. Ka imestunud Sergei seisis, vaatas Segalovile otse näkku ja naeratas millegi üle.

«Oot! Mis see siis on?» pomises Segalov, puudutades Sergeid varrukast. «Serjožka Ganin!» hüüdis ta äkki, pat- nutas Sergeile õlale ja puhkes naerma. «Mina aga vaa- tan... Kes? Kes see on?... Kust sa tuled?... Kuhu?...»

«Me tulime koos. Kas sa tunned teda?» rõõmustas Natka. «Me tulime koos. Ma jutustan sulle pärast, onu. Sul on auto? Me sõidame koos.»

«Sõidame, sõidame,» nõustus Segalov. «Ainult mul tuleb piirangu otse staapi minna. Ma sõidutan teid laiali, koju, ja õhtul tuleb ta tingimata minu poole. Noh, mis sa vai- luld?»

«Sõnu ei ole,» vastas Sergei. «Aga õhtuks, Segalov, tule- tan ma kõik meelde.»

«Baltat mäletad? Moldaaviat mäletad?»

«Onu,» katkestas otsekohe valvsaks muutunud Natka, «lähme, onu. Kus auto on?»

Natka istus keskele. Segalov aga küsitles lõbusalt Sergeid:

«Noh, kuidas siis on? Muidugi on sul naine, lapsed?»

«Onu,» katkestas Natka ja tõmbas teda varrukast, «sa andsid mulle kannusega otse vastu jalga.»

«Kuidas nii?» imestas Segalov. «Sinu jalad on näe kus, minu kannused aga siin.»

«Mitte praegu,» kohmetus Natka, «see oli siis, kui me autosse istusime.»

«Kas tõesti pole abielus?» jätkas Segalov ja puhkes naerma. «Aga mäletad, kuidas me kord Bessaraabias sõja- põgenike laagrile sattusime, ja seal oli üks niisugune tumedasilmaline, mustade patsidega tütarlaps...»

«Onu!» hüüatas Natka peaaegu ehmunult. «See oli...» Ta takerdus. «Kas see oli samasugune auto, millega me möödunud kord sõitsime?»

«Aga miks sa, võrukael, ei lase inimesega sõnagi rää- kida?» pahandas Segalov. «Kord on tal kannused, kord auto. Seesama auto,» vastas ta tusaselt. «Noh, olemegi kohal, roni välja. Tule tingimata täna või homme õhtul,» pöördus ta Sergei poole. «Ma ise sõidan ka neil päevil komanderingusse. Asjaajamised, vennas!» lisas ta juba vniksemalt. «Tõsised asjaajamised! Aina püüavad meid alla neelata, aga küllap jääb kurku kinni.»

Ohtul Segalov helistas ja ütles, et ta tuleb täna alles hilja öösel. Poole tunni pärast helistas Sergei ja teatas, et tal täna pole kuidagi võimalik ja ta püüab tulla homme.

Natka ärkas hommikul kell kümme ja talle öeldi, et onu on juba ära sõitnud, aga lubas tagasi tulla tingimata varem.

See kurvastas Natkat väga. Kella neljani ootas ta telefonikõnet, ent siis hakkas tal pea valutama ja ta läks välja. Enesele märkamatuks astus ta Aleksandrovski parki. Ohtu oli valge, jahe. Pargis oli vaikne. Jalge all sahisesid kuivanud lehed, lõhnas tooreste pihlakamarjade järele.

Ajalehekioskite juures seisis kannatamatud järjekorrad. Inimesed avasid tõtates ajalehti ja lugesid ahnelt viimaseid uudiseid. Sündmused olid ärevad.

«On vaja rutem tegevusse asuda,» mõtles Natka ja langetas ajalehe. «Kas koju või Tadžikistani... ükskõik. Kõikjal on töö, vajalik ja tähtis.»

Ja Natkale meenus jälle Alka Sõjasaladus: «Mispärast sõdisid Punaarmee nelikümmend tsaari ja nelikümmend kuningat? Sõdisid, sõdisid, ja ainult ise purunesid.»

«See võitlus oli ammu,» mõtles Natka. «Aga katsugu nüüd. Või oodaku veel seni, kui Vladik, Tolka, Joska, Barankin ja veel tuhanded ning miljonid samasugused lapsed suuremaks kasvavad... Vaja on töötada,» mõtles Natka. «Vaja on hoida neid. Et nad õpiksid veel paremini, et nad armastaksid oma maad veel enam. Ja see on meie kõige õigem, kõige kindlam sõjasaladus, mida mõistatagu, kes tahab.»

Kui ta koju tagasi tuli, öeldi talle, et tema äraoleku ajal oli käinud Sergei.

Ta tormas laua juurde ja leidis kirjakese.

«Nataša,» kirjutas Sergei. «Ma sõidan täna Kaug-Itta. Palav tänu Sulle Alka eest, enda eest, kõige eest.»

Sealsamas laual lebas foto. Sellel naersid helisevalt ja lahkelt teineteist embavad Alka ja Maritsa Margulis.

Ja siis tuli tal äkki tahtmine veel kord näha Sergeid.

Ta astus telefoni juurde ja sai teada, et reisijaterong Kaug-Itta väljub kell seitse kolmkümmend. Oli jäänud veel poolteist tundi aega.

Ta kujutles tohutut, kärarikast vaksalit, kus kõik sagivad, tõttavad, saadavad, jätavad hüvasti. Ja ainult Sergei täiesti üksi, ilma Maritsata, ilma Alkata, seisab vaikivana, arvatavasti süngena, ja ootab, millal kord vilistab vedur,

hakkavad liikuma vagunid ja rong asub sellele väga kaugetele teekonnale.

Natka läks kiiresti kodunt välja ja hüppas trammi.

Vaksalis jooksis ta saalist saali, silmitses teraselt kõiki õmbritsevaid inimesi, kuid Sergeid ei leidnud kuskilt.

Meeleheitel peatus ta lõpuks kolmandat korda puhvetis, tendmata, kust otsida või mida mõelda.

Akki, täiesti juhuslikult, silmas ta Sergeid äärmise laualise juures, kus vaikselt jutlesid ärasõitvad sõjaväelased.

Ta oli inseneriväeosade komandöri vormis, samuti ta kuulsused.

Mis aga Natkat otse hämmastas, oli see, et Sergei polnud ei süng ega vaikiv ja hoopiski mitte üksik.

Ta oli pisut kummargil ja kuulas tähelepanelikult ning tõsiselt, mida talle poolsosinal räägiti. Millegagi mitte nõustudes raputas ta pead. Siis aga naeratas, pühkis laupa ja kohendas välitasku rihma.

«Serjožat!» hüüdis Natka teda tasa.

Sergei pöördus ümber, tõusis kohe, lausus kiiresti midagi oma kaaslastele ja astus väga rõõmsana Natkale vastu.

«Noh nii,» ütles ta Natka kätt surudes ja millegipärast rõõdlikult naeratades. «Noh nii, Nataša, näed nüüd, kuidas kõik läks.»

Perroonil kõnelesid nad vähe: segas undamine, kära, villed, rahvamurd ja mingisugust delegatsiooni saatev muusika.

Mõlemad nagu oleksid tahtnud hüvastijätuks midagi meenutada ja öelda, ent nad mõlemad tundsid, et parem on midagi mitte alustadagi.

Kui nad tugevalt teineteist olid suudelnud ja Sergei polnud vagunis akna juurde astus, tuli Natkal äkki tahtmine hüüda talle hüvastijätuks midagi mõjuvat ja sooja.

Klaas oli aga paks, juba huikas vile, sõnad ei tulnud keelele, ja Sergeid vaadates jõudis Natka ainult täiesti Alka kombel kää tōsta ja langetada, otsekui saluteerides millelegi niisugusele, mida peale nende kahe polnud keegi näinud.

Ja Sergei mõistis teda ning langetas pea.

Natka läks väljakule, ja ootamata trammi, hakkas aeglaselt minema. Tema ümber helises ja säras Moskva. Üsna la kõrval kihutasid mööda väljakut suuresilmalised autod, rasked veokid, kolisevad trammid, tolmused omnibussid, ent need ei puudutanud, vaid otsekui hoidsid Natkat, kuna ta läks ja mõtles kõige tähtsamast.

Ta mõtles sellest, et lapsepõlv ongi möödas ja on avatud paljud teed.

Lendurid lendavad kõrgetel teedel. Kaptenid sõidavad sinistel meredel. Puusepad taovad tugevaid naelu ja Sergell ripub puusal rihma küljes nagaan.

Natka aga ei kadestanud nüüd kedagi. Ta mõistis nüüd teisiti Vladiku jahedat pilku, Joska temperamentset käitumist ja hukkunud Alka julgeid mitte-vene silmi.

Ja Natka teadis, et igaüks on omal kohal ja tema on ka omal kohal. Sellest hakkas tal korraga rahulik ja rõõmus.

Enesele märkamatuult pöördus ta mingisugusesse täiesti tundmatusse kõrvaltänavasse ainult sellepärast, et sinna oli lauluga läinud valjekorrast tagasitulev üksmeelne punaarmeeelaste rühm.

Mööda minnes heitis Natka pilgu madala majakese katmata aknasse ja nägi, kuidas vana eideke, pannud pähe raadio-kõrvaklapid, tähelepanelikult kuulas ning samas käega meeleheitlikult ähvardas taibukat väikemeest, kes julgelt lauale suhkrutoosi poole ronis.

Siis kuulis Natka rasket lööki, käänas nurga taha ja nägi ähmaste tolmupilvede taga tervet mäge just praegu purustatud vana kabeli rususid.

Kui raske lubjapilt oli laiali hajunud, lõi Natka ees üle lageda mahajäetud platsi särama alles täiesti uus, üllatavalt valge palee.

Selle palee sissekäigu juures seisis kolm seltsimeest püssidega ja ootasid lõbusat tüdrukukest, kes juba nende poole jooksis, pildudes hüplemisel üles suurt nahkpalli.

Natka küsis neilt teed.

Suur vihmapiisk kukkus ta näole, tema aga ei märganud seda ja läks naeratades tasakesi edasi.

Temast jooksis mööda poiss, vaatas talle näkku. Puhkes naerma ja jooksis minema.

1935. a.

SININE TASS

Mina olin siis kolmekümne kahe aastane, Marusja kahekümne üheksane, meie tütar Svetlana aga kuue ja poole aastane.

Ma sain puhkuse alles suve lõpul ja me üürisime viimaseks soojaks kuuks Moskva lähedal suvila.

Meie Svetlanaga kavatseti kalu püüda, supelda, korjata seeni ja pähkleid korjata. Kuid meil tuli hoopis hoovi pühkida, kõdunenud tarasid parandada, nõõre üles tommata, tugesid ja naelu laguda.

See kõik tüütas meid vürsti, Marusja aga mõtles välja üha uusi ja uusi töid — mil enda kui meie jaoks.

Alles kolmanda päeva õhtuks oli lõpuks kõik tehtud. Ja kui me parajasti kolmekesi hakkasime jalutama minema, tuli Marusja poole ta nober — polaarlendur.

Nad istusid kaua aias kirsipuu all. Meie Svetlanaga läksime õue kuuri juurde ja

hakkasime pahameele pärast puust tuuleveskit meisterdama.

Kui pimedaks läks, hüüdis Marusja, et Svetlana piima jooki ja magama heidaks, ise läks lendurit jaama saatma.

Minul hakkas ilma Marusjata igav ja ka Svetlana ei tahtnud üksida tühjas majas magada.

Me võtsime sahvrist jahu. Valasime sellele keeva vett — tuli välja kliister.

Kleepisime sileda tuuleveski üle värvilise paberiga, silusime selle hästi tasaseks ja ronisime läbi tolmuse pööningu katusele.

Istusimegi kaksiti katusel. Siit ülevalt oli näha, kuidas naaberaias rõdu juures samovaritoru suitses. Rõdul istus lombakas vanamees balalaikaga ja tema ümber tunglesid lapsed.

Siis hüppas tagakojast välja paljajalgne küürus vana-ei. Ta ajas lapsed minema, sõimas vanamehe läbi, haaras nartsu ja hakkas taguma samovari ülemist osa, et samovar rutem keema läheks.

Me naersime ja mõtlesime: kui nüüd tuul tõuseb, hakkab meie kärme tuuleveski tiirlema ja surisema; kõikidest õuedest jooksevad lapsed meie maja juurde kokku. Nii saame meiegi seltskonna.

Homme aga mõtleme veel midagi välja.

Võib-olla kaevame sellele konnale, kes meie aias röske keldri juures elab, sügava koopa.

Võib-olla palume Marusjalt jämedat lõnga ja laseme õhku paberlohe — kõrgemale silotornist, kõrgemale kollastest mändidest ja kõrgemale isegi sellest harksaba-kul-list, kes täna terve päeva pererahva kana ja kodujänese-poegi luuras.

Aga võib-olla istume homme varahommikul paati — mina aerude juurde, Marusja tüüri taha, Svetlana reisi-jaks — ja sõuame jõge mööda sinna, kus asub, nagu räägitakse, suur mets, kus kasvab kaldal kaks õõnsat kaske, mille alt naabritüdruk eile kolm ilusat valget seent leidis. Kahju ainult, et need kõik olid ussitanud.

Akki tõmbas Svetlana mind varrukast ja ütles:

«Vaata, isa, vist meie ema tuleb, ja me võime praegu sinuga tõelda saada.»

Ja tõesti, mööda teerada, piki täratuli meie Marusja, meie aga mõtlesime, et ta niipea tagasi ei tule.

Lase kummargile,» ütlesin ma Svetlanale. «Võib-olla ta ei markagi.»

Kuid Marusja märkas meid kohe, tõstis pea ja hüüdis:

«Milleks te, kõlvatud inimesed, katusele ronisite? Väljas on juba niiske. Svetlanal on ammu aeg magada. Teie aga ootate, et mind kodus ei ole, ja olite valmis kasutada õõni vallatust tegema.»

«Marusja,» vastasin mina, «meie ei vallatle, me lööme tuuleveskit siia kinni. Oota veidi, meil on ainult veel kolm nuala lüüa.»

«Homme lööte,» käskis Marusja. «Praegu aga ronige alla, või ma saan päris pahaseks.»

Vahetasime Svetlanaga pilke. Nägime, et meie lood olid halvad. Võtsime kätte ja ronisime alla. Marusja peale aga olime pahased.

Ja kuigi Marusja tõi Svetlanale jaamast suure õuna ja mulle paki tubakat, solvunud olime ikkagi.

Niiviisi solvunult uinusimegi.

Hommikul aga juhtus uus lugul Niipea kui ärkasime, tuli Marusja ja küsis:

«Tunnistage parem üles, vallatu rahvas, et lõhkusite sahvris mu sinise tassi ära!»

Mina polnud tassi lõhkunud. Ja ka Svetlana ütles, et tema ei lõhkunud. Vaatasime teineteisele otsa ja mõtlesime mõlemad, et seda ajab Marusja juba täiesti asjatult meie peale.

Kuid Marusja ei uskunud meid.

«Tassid pole elusad,» ütles ta, «jalgu neil ei ole. Põrandale hüpata nad ei oska. Aga peale teie kahe ei kälnud eile keegi sahvris. Lõhkusite ära ja ei tunnista üles. Häbi, sõbrad!»

Pärast hommikusööki seadis Marusja end äkki valmis ja läks linna, meie aga istusime maha ning jäime mõttesse.

Säh sulle paadisõit!

Akendest paistis sisse päike. Liivasel teel hüpplesid varblased. Kanapojad käisid läbi vitstest pununud tara tänavale ja tänavalt jälle õue tagasi. Meil aga polnud sugugi loobus.

«Mis siis ikka!» laususin ma Svetlanale. «Katuselt aeti meid eile alla. Petrooleumipurk võeti meilt hiljuti ära. Minusuguse tassi eest tõeldi ilmaasjata. Kas siisugune on siis hea elu?»

«Muldugi,» ütles Svetlana, «elu on päris paha.»

«Võta õige, Svetlana, ja pane endale oma roosa kleit selga. Võtame ahju tagant minu matkakoti, paneme sinna sinu õuna, minu tubaka, tikud, noa, saia ja läheme sellest majast minema, kuhu silmad vaatavad.»

Svetlana mõtles pisut ja küsis:

«Aga kuhu su silmad vaatavad?»

«Nad vaatavad, Svetlana, sellele kollasele lagendikule, kus sööb perenaise lehm. Lagendiku taga, ma tean, on hanede tiik, tiigi taga vešiveski ja veski taga mäel kasesalu. Aga mis seal mäe taga on, seda ma enam ei tea.»

«Hea küll,» nõustus Svetlana, «võtame leiva, õuna ja tubaka, ainult sa võta veel jäme kepp kaasa, sest kuskil sealpool kandis elab hirmus koer Polkan. Poisid rääkisid mulle, et ta pidi kellegi peaaegu surnuks purema.»

Nii me tegimegi.

Panime kotti, mis vaja oli, sulgesime kõik viis akent, lukustasime mõlemad uksed ja pistime võtme trepi alla.

«Hüvasti, Marusja! Sinu tassi me siiski katki ei teinud.»

Läksime väravast välja, vastu tuli piimanaine:

«Piima läheb?»

«Ei, vanaemake! Mille ei ole enam midagi vajal!»

«Piim on mul värsket, hea, oma lehmalt,» solvus piimanaine. «Tulete tagasi, kahetsete.»

Ta kolistas oma külmade piimanõudega ja läks edasi. Kus siis tema võis aimata, et me läheme kaugele ja võib-olla ei tulegi tagasi.

Ja keegi ei aimanud seda. Jalgrattal sõitis mööda päevitunud poisike. Sammus mööda, arvatavasti metsa seenile, tüse onu spordipükstes, piip suus. Möödus linalakk-tütarlaps suplustest märgade juustega. Aga tuttavaid ei kohanud me kedagi.

Läbi juurväljaaedade jõudsimme tulililledest kollasele lagendikule, võtsime sandaalid jalast ja läksime paljajalu mööda sooja teerada üle aasa otse veski poole.

Läheme, läheme ja korraga näeme, et veski poolt tormab meile kõigest väest vastu üks inimene. Ta on kummargil, remmelgapõõsaste tagant aga lendavad talle selga mullakamakad.

Meile näis see veidrana. Mis see on? Svetlanal on terased silmad, ta peatus ja sõnas:

«Mina tean, kes see jookseb. See on üks poiss, Sanka

... ja elab selle maja juures, kus kellegi sead tomatipeenardele ronisid. Ta ratsutas alles eile meie suvila ... võora kilse seljas. Mäletad?»

Sanka jooksis meieni, jäi seisma ja kuivatas kägarasse tühjendatud salkolikesega pisaraid. Meie küsisime temalt:

«Mispärast sa, Sanka, kõigest väest tormasid ja mispärast sulle põõsaste tagant mullakamakad järele lendasid?»

Sanka pööras kõrvale ja lausus:

«Vanaema saatis mind kolhoosipoest soola tooma. Veski aga istub pioneer Paška Bukamaškin ja tahab mulle naha peale anda.»

Svetlana vaatas teda. Küll on lugu!

Kas siis Nõukogudemaal on olemas niisugune seadus, et kui inimene jookseb kolhoosipoest soola tooma, kedagi ei puuduta, kellegagi tüli ei nori, et siis võib talle äkki asja anda, teist taga naha peale anda?

Tule meiega, Sanka,» ütles Svetlana. «Ära karda. Meil on üks tee ja me astume sinu eest välja.»

Läksime kolmekesi läbi tiheda remmelgavõsastiku.

«Seal ta on, see Paška Bukamaškin,» ütles Sanka ja näitas.

Me nägime veskit. Veski juures oli vanker. Vankri all lebas karvane, üleni takjanuppe täis koeranäss. Ta oli avanud ühe silma ja vaatas, kuidas vilkad varblased nokkisid liivale puistatud teri. Liivahunnikul aga istus särpita Paška Bukamaškin ja näris värsket kurki.

Paška nägi meid, kuid ei kohkunud, vaid viskas kurgiotsa koerale ja ütles kellelegi vaatamata:

«Võta!... Sarik... Võta!... Näe, tundub fašist, valgekaartlane Sanka tuleb. Oota, neetud fašist! Küll me veel nautume sulle!»

Paška sülgas kaugele liiva sisse. Koeranäss hakkas urima. Kohkunud varblased lendasid sädistades puu otsa. Meie Svetlanaga aga astusime selliseid sõnu kuuldes Paškale lähemale.

«Oota, Paška,» ütlesin mina. «Võib-olla sa eksid? Mis fašist ja valgekaartlane ta siis on? Ta on ju lihtsalt Sanka Karjakin, kes elab selle maja juures, kus kellegi sead võõrasse aeda tomatipeenardele ronisid.»

«Ikkaagi on valgekaartlane,» kordas Paška kangekaelselt. «Kui ei usu, siis võin jutustada teile kogu ta loo, kui soovite.»

Meie Svetlanaga tahtsime väga teada kogu Sanka lugu. Istusime palkidele, Paška meie vastu. Koeranäss asetus meie jalge ette murule. Ainult Sanka ei istunud, ta läks vankri taha ja hüüdis sealt vihaselt:

«Jutusta siis juba kõiki! Ja seda jutusta ka, kuidas ma vastu kukalt sain. Arvad, et vastu kukalt ei ole valus? Võta ja koputa endale!»

«Saksamaal on olemas linn Dresden,» ütles Paška rahulikult, «sellest linnast põgenes fašistide eest üks tööline, juut. Põgenes ja sõitis meile. Temaga koos tuli tüdruk, Berta. Mees ise töötab nüüd selles veskis, aga Berta mängib meiega. Ainult praegu jooksis ta külasse piima järele. Noh nõnda, ülelele mängisime me siisikest: mina, Berta, see seal — Sanka, ja veel üks asulast. Berta lõi kepiga siisikest ja andis kogemata sellelesamale Sankale vastu kukalt või...»

«Lõi otse lagipähe,» ütles Sanka vankri tagant. «Mul hakkas pea undama, tema aga naerab veel.»

«Noh nii,» jätkas Paška, «ta koputas sellele Sankale siisikesega vastu pealage. Sanka tormas talle algul rusikatega kallale, pärast aga rahunes. Pani kobrelehe pähe ja mängis jälle meiega. Hakkas ainult pärast seda võimalult sohki tegema. Võtab ja astub ülearuse sammu, ja sihib siisikesega otse linna.»

«Valetad, valetad,» hüppas Sanka vankri tagant välja. «Sinu koer tõukas ninaga, ja siisike veereski.»

«Kuid sina ei mängi koeraga, vaid meiega. Oleksid võtnud ja pannud siisikese kohale. Noh nii. Tema viskas siisikest, aga kui Berta kepiga andis, siis lendas see siisike otse teise väljaku otsa nõgestesse. Meile tegi nalja, aga Sanka oli vihane. Arusaadav, et tal polnud tahtmist siisikesele nõgestesse järele joosta. Ronis üle tara ja karjus sealt: «Tola, juudiplikal! Et sa oma Saksamaale tagasi kaoksid!» Berta saab «tolast» vene keeles juba aru, aga «juudiplikast» ei saa veel kuidagi. Ta tuli minu juurde ja küsis: «Mis see juudiplika on?» Minul aga oli häbi öelda. Mina hüüdsin: «Ole vait, Sanka!» Tema aga karjub kiuste üha valjemini. Mina talle üle tara järele. Tema — põõsalsse. Nii ta kaduski. Tulin tagasi, vaatasin: kepp vedeleb murul. Berta istus nurgas palkidel. Hüüdsin: «Berta!» Tema ei vastanud. Läksin ta juurde ja nägin: ta silmis olid pisarad. Tähendab, et taipas ise. Võtsin siis maast kivi, pistsin taskusse ja mõtlesin: «Noh, oota, neetud Sanka. Siin

pole sul Saksamaa. Sinu fašismiga tuleme me isegi toimet!»

Me vaatasime Sankat ja mõtlesime: «Noh, vennas, muga on lugu halb. Isegi kuulata vastik. Ja meie veel tahtsime sinu eest välja astuda.»

Ma tahtsin parajasti seda öelda, kui veski äkki võpatas, hakkas mürisema ja vees lõi tiirlema puhanud ratas. Veski kiirelt hüppas välja üleni jahune ja hirmust segane kass. Unisena ei tabanud ta märki ja kukkus tukkuvale Šarikule otse selga. Šarik kiunatas ja hüppas üles. Kass kargas puu otsa, varblased — puu otsast katusele. Hobune tõstis koonu üles ja tõmbas vankrit. Kuurist vaatas välja keegi kassis juustega, jahust hall onu, kes ei saanud asjast aru ja hakkas pika piitsaga ähvardama vankrist eemale hüpanud Sankat.

«No-noh... vaata, ära tembuta, muidu annan sulle kohe naha peale!»

Svetlana puhkes naerma ja tal hakkas kuidagi kahju sellest õnnestusest Sankast, kellele kõik tahtsid naha peale anda.

«Isa,» ütles ta mulle. «Aga võib-olla ta polegi fašist? Ehk ta on lihtsalt rumal?» küsis Svetlana ja vaatas hellalt poisile näkku.

Vastuseks Sanka ainult turtsatas vihaselt, raputas pead, nohises ja tahtis midagi öelda. Aga mis seal ikka rääkida, kui ise kõiges süüdi oled, ja rääkida pole tõtt öelda midagi.

Siis jättis Paška koeranäss äkki kassi peale haukumise järele, pöördus põllu poole ja ajas kõrvad kikki.

Kuskil metsatuka taga plaksatas lask. Teine. Seejärel veel ja veel.

«Lähedal on lahing!» hüüdis Paška.

«Lähedal on lahing,» ütlesin ka mina. «Need on püssipaugud. Aga kas te kuulete? See on kuulipilduja tärin.»

«Aga kes kellega sõdib?» küsis Svetlana väriseval häälel. «Kas siis on juba sõda?»

Esimesena hüppas püsti Paška. Tema järel tormas koer. Mina haarasin Svetlana kätele ja jooksin ka metsatuka poole.

Me ei jõudnud poolt teedki ära joosta, kui kuulsime selja tagant kisa. Pöördusime ümber ja nägime Sankat.

Ta oli käed üles tõstnud, et teda rutem märgataks, ja tormas otse üle kraavide ja küngaste meie poole.

«Näe, hüppab nagu kits!» pomises Paška. «Aga mille peale see tola pea kohal vehib?»

«Ta pole tola. Ta toob mu sandaale!» hüüdis Svetlana rõnksalt. «Ma unustasin nad palkidele, tema leidis need ühes ja toob ära. Võiksid temaga ära leppida, Paška!»

Paška tõmbus mossi ega vastanud midagi. Me ootasime Sankat, võtsime ta käest Svetlana kollased sandaalid. Ja nüüd läksime juba neljakesi, koos koeraga, läbi salu legendiku poole.

Meie ees laius künklik, põõsaisse kasvanud väli. Oja kaldal näris rohtu vaia külge seotud kits, kõlistades kaelas plekk-kellukest. Taevast lendas sujuvalt üksik harksabakull. Ja see oligi kõik. Rohkem polnud sel väljal kedagi ega midagi.

«Kus siin siis sõda on?» küsis Svetlana kannatamatult.

«Kohe vaatan,» ütles Paška ja ronis kännu otsa.

Ta seisis kaua, kissitas päikeses silmi ja varjas neid peopesaga. Ja kes teab, mida ta seal nägi, ainult Svetlanat tüütas ootamine ära ja ta läks ise rohus takerdudes sõda otsima.

«Rohi on kõrge, aga mina madal,» kaebas Svetlana kiki-varvule tõustes. «Ja ma ei näe üldse.»

«Vaata jalge ette, ära puuduta juhett,» kostis ülalt vali hääl.

Paška lendas silmapilkselt kännult maha. Sanka hüppas kohmakalt kõrvale. Svetlana aga sööstis minu juurde ja haaras mul tugevasti käest.

Me taganesime pisut ja nägime, et otse meie kohale, üksiku puu tihedaisse okstesse, oli peitunud punaarmee-lane.

Püss rippus tema kõrval oksal. Hoides ühes käes telefonitoru, vaatas ta musta läikiva binokliga üksisilmi kuskile tühja välja servale.

Me ei jõudnud veel sõnagi lausuda, kui eemal lajatas kohutav suurtükkide kogupauk, mille mürin veeres nagu piksekärgatus kõikjale laiali. Maa jalge all vappus. Meist eemal tõusis välja kohale terve pilv musta tolmu ja suitsu. Kits hüppas üles nagu pöörane ja tõmbas enda niinekõie otsast lahti. Harksaba-kull aga tegi taeva all tiiru ja kihutas kiiresti-kiiresti tiibu lehvitades minema.

«Halvad on fašistide lood!» ütles Paška valjusti ja vaatas Sankale. «Näe, kuidas meie patareid peksavad.»

«Halvad on fašistide lood,» kordas kähisev hääl nagu kaja.

Ja me nägime, et põõsaste all seisab halli habemega vanamees.

Vanamehel olid võimsad õlad. Käes hoidis ta rasket okslikku keppi. Tema jalge ees seisis kõrge sagra karvaga koer ja paljastas hambaid Paška Sarikule, kes oli saba sorgu lasknud.

Vanamees kergitas tohtu laia õlgkübarat, kummardas lihtsalt algul Svetlanale, seejärel meile kõigile. Siis pani ta kepi rohule, võttis kõvera piibu, toppis selle tubakat täis ja hakkas süütama.

Ta süütas kaua, kord vajutades tubakat sõrmega, kord kogades seda naelaga justkui roobiga ahjus.

Lõpuks hakkas piip põlema, ja siis ähkis ja suitsetas vanamees nii, et puu otsas istuv punaarmee-lane aevastama ja kõhima hakkas.

Siis hakkas patareid uuesti müristama ja me nägime, et tühi ning vaikne väli elavnes korrapealt, muutus käreks, koksiks ja hakkas liikuma. Põõsaste, kungaste, kraavide ja mülaste tagant — kõikjalt hüppasid välja punaarmee-lased, laskevalmis püssid käes.

Nad jooksid, hüppasid, kukkusid, tõusid uuesti. Nad lihenesid, liitusid, neid sai ikka rohkem ja rohkem; tohtu hulgana tormasid nad hurraahüüete saatel täagivõitlusse lunge kõrgendiku harjale, kus hõljus veel tolmu- ja suitsupilv.

Siis jäi kõik vaikseks. Kõrgendikul hakkas lippudega vehkima meile vaevu märgatav signalist. Sõjaparasus puhus lõpusignaali. Punaarmee-lane-vaatleja ronis puu otsast alla, murdes oma raskete saabastega oksid. Ta silistas kiiresti Svetlana pead, pistis talle kätte kolm läikivat tammetoru ja jooksis kiirustades minema, kerides kaabli-rullile penikest telefonijuhett.

Sõjaline õppus oli lõppenud.

«Noh, nägid?» ütles Paška etteheitvalt ja müksas Sankat küünarnukiga. «See pole sulle siisike vastu kukalt. Seal lükkakse teid kiiresti kuplid maha.»

Küll kuulen ma imelikke asju,» ütles habemik vanamees ja liikus ettepoole. «Näha, et olen kuuskümmend aastat ära elanud, aga mõistust pole endale pähe saanud. Mitte millestki ei saa aru. Seal mäe all on meie kolhoos «Koit». Need ümberringi on meie põllud: kaer, tatar, hirss, nisu. Seal jõel on meie uus veski. Aga seal metsatukas meie suur mesila. Ja mina olen selle kõige peavalvur.

Olen näinud sulisid, püüdnud hobusevargaid, aga et minu maa peale oleks ilmunud kas või üks fašist — seda pole veel kordagi juhtunud. Tule minu juurde, Sanka — karde-tav mees. Las ma vähemalt vaatan sind. Pea ometi, pea, korista ila ja pühi nina puhtaks. Mul on niigi hirm sind vaadata.»

Pilkav vanamees lausus kõike seda tõttamata ja vaalas uudishimulikult kulmupuhmaste alt hämmastunud ning silmi pungitavat Sankat.

«See pole tõsi!» hüüdis solvunud Sanka ja tõmbas ninaga. «Ma pole fašist, ma olen täitsa nõukogude inimene. Ja tüdruk Berta pole enam ammu pahane ning hammustas eile minu õuna küljest üle poole. See Paška ässitab kõiki poisse minu peale. Riidleb, ise aga näppas minult vedru ära. Kui mina olen fašist, siis ka vedru oli fašisti oma. Tema aga tegi sellest oma koerale mingi kiige. Ma ütlesin talle: «Lepime ära, Paška.» Tema aga vastas: «Enne annan sulle naha peale, siis lepime.»»

«Illa naha peale andmata on vaja leppida,» ütles Svetlana veenvalt. «Tuleb võtta teineteisel väikesest sõrmest kinni, sülitada maha ja öelda: «Tüli mitte kunagi, rahu, rahu alati.» Noh, tehke nii. Ja sina, peavalvur, kärata oma kohutava koera peale, et ta meie väikest Šarikut ei hirmutaks.»

«Tagasi, Polkan!» hüüdis valvur. «Heida maha ja ära omasid puutu!»

«Ah vaat, kes see on! Siin ta ongi, see Polkan-hiiglane, sassiskärvaline ja pikakihvaline.»

Svetlana seisis pisut, keerutas end ringi, astus lähemale ja ähvardas sõrmega.

«Mina olen ka oma ja omasid ära puutu.»

Polkan vaatas: Svetlanal olid selged silmad, käed lõhnasid rohu ja lillede järele. Koer naeratas ja liputas saba.

Sankal ja Paškal hakkas kade, nad lähenesid ja palusid ka:

«Meie oleme ka omad ja omasid ära puutu!»

Polkan vedas kahtlustavalt ninaga — kas ehk ei lõhna kavalad poisid porgandite järele kolhoosi juurviljaaedades? Ent siis kihutas nagu kiuste teerajal mööda vallatu varss, keerutades üles tolmu. Polkan aevastas ega jõudnudki selgusele. Puutuda ta ei tahtnud, aga saba ka ei liputanud ja sülitada ka ei lasknud.

«Meil on aeg minna,» taipasin, ma' äkki. «Päike on kõr-gel, varsti on keskpäev. Oh, kui palav!»

Nagemiseni» jättis Svetlana koriga kõlavalt hüvasti. «Me läheme jälle ära kaugele.»

«Nagemiseni!» vastasid juba leppinud poisid sõbralikult. «Fulge kaugelt jälle meie juurde.»

«Nagemiseni,» naeratas valvur silmadega. «Ma ei tea, kuhu te lähete või mida otsite, ainult teadke: kõige halvem koht minu jaoks kaugel on vasakul jõe ääres, kus asub meie vana külakalmistu. Aga kõige parem koht kaugel — see on paremal, üle aasa, üle jäärakute, kus kivi kaevatakse; edasi läbi metsa, et sohu ei satuks. Seal, järve ääres, laiub suur männimets. Selles on seeni ja lilli ja vaarikaid. Järve kaldal on maja. Majas elavad mu tütar Valentina ja ta poeg Fjodor. Ja kui sinna juhtute, viige minu poolt teile terviseid.»

Kummialine vanamees kergitas kübarat, vilistas koera, puhvis piipu ja hakkas sammuma kollase hernepõllu poole, jättes enda taha laia vöödi paksu suitsu.

Vaatasime Svetlanaga teineteisele otsa: milleks minna nukrale kalmistule! Võtsime käest kinni ja pöördusime paremale, kõige paremasse kaugel asuvasse kohta.

Läksime üle aasade ja laskusime jäärakuisse.

Nägame, kuidas inimesed tassisid mustadest sügavatest aukudest kivi, mis oli valge nagu suhkur. Ja polnud mitte ühtki kuskile vedelema jäänud kivikest. Nad olid juba terve mäe kokku ajanud. Rattad aga aina pöörlesid, kärud nagi-nesid. Ja ikka veel veeti. Ja ikka kuhjati.

Oli näha, et maa all on palju igasuguseid kive peidus.

Svetlanal tuli tahtmine maa alla vaadata. Ta lamas kanna kõhuli ja vaatas musta auku. Kui ma ta jalgupidi ära tirisin, jutustas ta, et oli algul ainult pimedust näinud. Siis aga nägi ta maa all mingisugust musta merd. Ja keegi käratses ning vähkres selles meres. Vististi kahe naha haikala: üks saba ees, teine taga. Ja veel viirastus talle Koletis kolmesaja kahekümne viie jalaga. Ja ühe kuldsilmaga. Koletis istus ja undas.

Ma vaatasin kavalalt Svetlana poole ja küsisin, kas ta ei näinud seal ühtlasi ka laeva kahe korstnaga, halli ahvi puu otsas ja valget karu jääväljal.

Svetlana mõtles, tuletas meelde. Jah, tõepoolest, ka seda oli ta näinud.

Ähvardasin teda sõrmega: oi, kas ta ehk ei valeta?

Tema aga puhkes vastuseks naerma ja pistis jooksma, kuidas jalad võtsid.

Läksime kaua, peatusime sageli, puhkasime ja noppisime lilli. Hiljem, kui kandmine ära tüütas, jätsime kimbud teele.

Ma viskasin ühe kimbu eidekesele vankrisse. Algul eideke kohkus, ei saanud asjast aru ja ähvardas meid rusikaga. Siis aga märkas, naeratas ja viskas koormast kolm suurt rohelist kurki.

Tötsime kurgid üles, pühkisime puhtaks, panime kotti ja läksime lõbusalt oma teed.

Teel jõudsime külakesse, kus elavad need, kes künnavad maad, külvavad põllul vilja, kasvatavad kartuleid, kapsaid, peete ja töötavad viljapuu- ning juurviljaaedades.

Küla taga nägime madalaid rohelisi haudu, kus puhkavad need, kes on oma osa juba kündnud ja külvanud.

Juhtus meile ette välgust purustatud puu.

Sattusime karjale hobustele, kellest igaüks oleks võinud olla kas või Budjonnõi enda oma.

Nägime ka pappi pikas mustas kuues. Vaatasime talle järele ja imestasime selle üle, et maailma on veel veidrikke jäänud.

Kuid hiljem, kui taevast tumenes, muutusime rahutuks. Kõikjal jooksis kokku pilvi. Nad ümbritsesid päikest, püüdsid selle kinni ning katsid täiesti. Päike aga pugest kangekaelselt välja küll ühest, küll teisest august. Lõpuks ta pääseski välja ja lõi ääretu maa kohal veel palavamalt ja heledamalt särama.

Kaugele selja taha oli jäänud meie puukatusiga hall majake.

Ja Marusja oli arvatavasti juba ammu tagasi. Vaatab — ei ole. Otsib — ei leia. Istub ja ootab, rumall!

«Isa,» ütles lõpuks väsinud Svetlana. «Istume õige kuskile ja sööme midagi.»

Otsisime ja leidsime niisuguse legendiku, missugune ei juhtu mitte igäühele maa peal ette.

Sahinal paiskusid meie ees kõrvale sarapuu lopsakad oksad. Meie ette kerkis noor hõbekuusk, terav latv taeva poole. Ja eredamalt kui lipud esimesel mail, ümbritsesid kuuske tuhanded liikumatult seisvad sinised, punased ja lillad lõhnavad lilled.

Isegi linnud ei laulnud selle legendiku kohal — nii vaikne oli.

Ainult hall tola-vares patsatas lennult oksale, vaatas ringi, nägi, et oli valesse kohta sattunud, kraaksus imestu-

nult: «Karr... karr...» ja lendas otsekohe minema oma rapaste prugitaukude juurde.

«Istu, Svetlana, vaeva kotti, mina aga lähen ning võtan plaskusse vett. Ja ära kardat: sin elab ainult üks loom — pikakõrvaline jänes.»

«Ma ei kardat isegi tuhandeid jäneseid,» vastas Svetlana julgelt, «aga sa tule ikkagi ruttu tagasi.»

Vesi oli kaugel ja tagasi tulles tundsin ma Svetlana pärast juba muret.

Kuid ta polnud nutnud ega kartma lõõnud, vaid laulis.

Ma peitsin enda põõsa taha ja nägin, kuidas ruugejuukseline paks Svetlana seisis lilled ees, mis talle õlgadeni ulatusid, ja laulis innuga vastluuletatud laulu:

Heil... Heil...
Me ei lõhikunud sinist tassi.
Eil... Eil...
Väljal liigub Punaarmee.
Kuid me ei roninud porgandiaeda.
Mina ei roninud ja tema ei roninud.
Sanka aga ükskord ronis.
Heil... Heil...
Väljal liigub Punaarmee.
(Ta tuli siia linnast.)
Punaarmee on kõige punasem.
Valge armee on kõige valgem.
Tru-ru-ru! Tra-ta-ta!
Need on trummilööjad,
need on lendurid.
Need trummilööjad lendavad lennukeil.
Ja mina, trummilööja, seisan siin.

Kõrged lilled kuulasid seda laulu vaikides ning pidulikult ja noogutasid Svetlanale oma lopsakaid päid.

«Minu juurde, trummilööja!» hüüdsin mina ja lükkasin põõsad kõrvale. «On olemas külm vesi, punased õunad, valge leib ja kollased präänikud. Hea laulu eest pole millegi kahju.»

Svetlana kohmetus veidi. Ta vangutas etteheitvalt pead, pilulas silmi täiesti nagu Marusja ja ütles:

«Peitis enda ära ja kuulas salaja. Häbi, kallid sõber!»

Akki jäi Svetlana vaikseks ja vajus mõtteisse.

Kui me sõime, laskus oksale hall siisike ja siristas midagi.

See oli julge siisike. Ta istus otse meie vastas, siristas oma lennanud ära.

«See on tuttav siisike,» otsustas Svetlana kindlalt. «Ma nägin teda, kui me emaga aias kiikusime. Ema kiigutas mind kõrgele. Viuh!... Viuh!... Ja milleks ta küll meie juurde nii kaugele lendas?»

«Ei! Ei!» vastasin mina otsustavalt. «See on hoopis teine siisike. Sa eksisid, Svetlana. Tollel siisikesel puuduvad sabas suled, mis perenaise ühe silmaga kass ära kiskus. Too siisike on paksem ja ta ei sirista üldse mitte niisuguse häälega.»

«Ei, seesamal!» kordas Svetlana kangekaelselt. «Mina tean. Tema lendas meile nii kaugele järele.»

«Hei, hei!» laulsin ma nukra bassiga. «Aga meie ei lõhkunud ju sinist tassi. Ja meie otsustasime ju päriseks kaugele ära minna.»

Hall siisike siristas vihaselt. Ükski tervest miljonist lillest ei õõtsunud ega noogutanud pead. Ja tusaseks muutunud Svetlana lausus karmilt:

«Sul pole niisugust häält. Ja inimesed nii ei laula. Vaid ainult karud.»

Me asusime vaikides teele. Väljusime võsast. Ja minu õnneks sädeles mäe all jahe sinine jõgi.

Ja siis tõstsin ma Svetlana üles. Kui Svetlana nägi liivast kallast ja rohelist saari, unustas ta kõik maa peal, plaksutas rõõmsalt käsi ja hüüdis:

«Suplema! Suplema! Suplema!»

Et teed lühendada, läksime jõe äärde otse üle niiskete aasade.

Peagi jõudsimme soovõsastiku tihedate puhmaste juurde. Tagasi pöörduda me ei tahtnud ja otsustasime kuidagi läbi tungida. Ent mida kaugemale me läksime, seda enam tõmbus soo meie ümber kokku.

Me ringlesime mööda sood, pöördusime paremale, vasakule, ronisime mööda lirtsuvaid latikesi, hüppasime mättalt mättale. Saime märjaks, määrisime end ära, aga välja ei pääsenud kuidagi.

Kuskil üsna lähedal põõsaste taga liikus ammuv kari, laksutas piitsa karjane ja haukus vihaselt meid haistev koer. Meie aga ei näinud midagi peale roostese soovee, kõdunenud põõsastiku ja tarnheina.

Vaikseks muutunud Svetlana tedretähniliisele näole ilmus juba ärevus. Oha sagedamini ja sagedamini pöördus ta ning vaatas mulle näkku vaikiva etteheitena: «Mis see

on, isa? Sina oled suur ja tugev, aga meil on päris halb.»

«Seisa siin ja ära liigu paigast!» käskisin mina ja asetasin Svetlana kuivale maalapile.

Keerasin tihnikusse, kuid ka sealpool oli ainult lopsakate soolilledega läbipõimitud roheline vedelik.

Tulin tagasi ja nägin, et Svetlana üldse ei seisnud, vaid tuli ettevaatlikult põõsastest kinni hoides mulle vastu.

«Seisa seal, kuhu sind pandi!» ütlesin ma järsult.

Svetlana peatus. Ta silmad hakkasid pilkuma, huuled värisema.

«Mis sa riidled?» küsis ta tasa, väriseva häälega. «Ma olen paljajalu, seal aga on konnad ja ma kardan.»

Mul hakkas minu pärast hädasse sattunud Svetlanast väga kahju.

«Säh, võta kepp,» hüüdsin ma, «ja peksa neid kõlvatuid konni! Ainult seisa paigal! Kohe pääseme edasi.»

Ma keerasin jälle tihnikusse ning vihastusin. Mis see küll on? Kas võib seda räpast sood võrrelda lõputute kõrkjajäljadega Dnepri avarail kallastel või Ahtõrka sünge luhaga, kus me kunagi Wrangeli valget dessanti peksime?

Ronisin mättalt mättale, põõsa juurest põõsa juurde. Üks — ja vööni vees. Kaks — ja praksus kuivanud haab. Ilaava järel lendas mudasse kõdunenud palk. Raskelt sulpsatas sinna veel mädanenud känd. Tugi oligi valmis. Veel üks lomp. Ja oligi kuiv kallas.

Lükkasin pilliroo kõrvale ja sattusin kohkunult üles hüpanud kitse ette.

«Ehee-hei! Svetlanat!» hõikasin ma. «Kas sa seisad?»

«Ehee-hei!» kostis tihnikust tasa kaeblik peenike hää.

«Ma se-ei-sa!»

Jõudsimme jõe äärde. Puhastasime end mudast ja kont-
nast, millega me üleni koos olime. Loputasime riided puh-
taks, ning seni kui need tulisel liival kuivasid, suplesime.

Ja kui me sädelevaid vahuseid veejugasid naerdes üles pritsisime, tormasid kõik kalad hirmuga kõige sügava-
masse sügavusse.

Must vurrudega vähk, kelle ma tema veealusest riigist
välja tõmbasin, pööritas oma ümmargusi silmi ja hakkas
hirmunult siputama ning lakaga peksma: arvatavasti nägi
ta esmakordselt sellist talumatult heledat päikest ja nii-
mugust võimatult punapäist tüdrukut.

Vihaselt haaras ta Svetlana sõrmest kinni.

Svetlana viskas vähi kisaga otse hanekarja keskele. Ruinalad paksud hanepojad pörkasid laiali.

Lemalt aga tuli ligi vana hall hani. Ta oli maailmas palju kohutavamatki näinud. Ta kallutas pead, vaatas ühe silmaga, lõi nokaga — ja nii sellele vähile lõpp saabuski.

Suplesime, kuivasime, riletusime ja läksime edasi.

Ja jälle sattus meie teele kõike: inimesi ja hobuseid, vankreid ja autosid, ja isegi hall loom siil, kelle me kaasa võtsime. Ainult peagi torkis ta meie käed puruks ja me lükkasime ta külma ojasse.

Siil turtsatas ja ujus teisele kaldale. «Vaata tembutajaid!» mõtles ta. «Otsi nüüd siit oma urgast.»

Lõpuks jõudsimme järve äärde.

Siin lõppeski «Koidu» kolhoosi kõige kaugem põld, teisel kaldal aga laiusid juba «Punase Koidu» maad.

Siis nägime metsaveerel palkmaja ja taipasime kohe, et siin elavad valvuri tütar Valentina ning tema poeg Fjodor.

Lähenesime tarale sellest küljest, kus maja valvasid sõdureina pikad päevalilled.

Aiatrepil seisis Valentina. Ta oli pikakasvuline ja laiailgne nagu ta valvurist isagi. Helesinise pluusi krae oli avatud. Ühes käes hoidis ta põrandaharja, teises märgalappi.

«Fjodor!» hüüdis ta karmilt. «Kuhu sa, nurjatu, halli poti panid?»

«Näe sealt!» kostis vaarikapöösaste alt tähtis hää ja linalakk. Fjodor näitas lombile, kus ujus pilbaste ja rohu laadungiga keedupott.

«Kuhu sa, häbitu, sõela peitsid?»

«Näe sealt!» vastas Fjodor ikka niisama tähtsalt ja näitas kivi alla vajutatud sõelale, mille all miski end liigutas.

«Oota sa, ataman!... Tuled koju, küll ma sind märja nartsuga siliitan,» ähvardas Valentina, nägi siis meid ja tõmbas üleskeeratud seelikusaba alla.

«Tervist!» ütlesin mina. «Isa saadab teile terviseid!»

«Aitäh!» vastas Valentina. «Astuge aeda, puhake.»

Läksime jalgväravast sisse ja heitsime õunapuu alla pikali.

Pakul poja Fjodoril oli ainult särk seljas, kuna savised ja määjad püksid lebasid murul.

«Mina süün vaarikaid,» teatas Fjodor meile tõsiselt. «Kas pöösast olen tühjaks süüanud ja süün veel.»

«Söö aga terviseks,» soovisin mina. «Ainult vaata ette, ober, ära lõhki mine.»

Fjodor peatus, toksis endale rusikaga vastu kõhtu, heitis mulle vihase pilgu, võttis oma püksid ja tatsas maja poole.

Me lebasime kaua vaikides. Mulle näis, et Svetlana oli minunud. Pöördusin tema poole ja nägin, et ta hoopiski ei maganud, vaid vaatles hinge kinni pidades hõbedast liblikat, kes pikkamisi ta roosa kleidi varrukal roomas.

Akki kostis võimas kõmisev mürin, õhk lõi värisema ja liikiv lennuk kihutas nagu torm üle vaiksete õunapuulavade.

Svetlana võpatas, liblikas tõusis lendu, taralt lendas alla kollane kukk, kisades vilksatas üle taeva ehmunud hakk — ja kõik jäi jälle vaikseks.

Seesama lendur lendas, ütles Svetlana tusaselt, «see-mama, kes eile meil käis.»

«Miks siis see?» küsisin mina pead tõstes. «Võib-olla oli see hoopis teine.»

«Ei, seesama. Ma ise eile kuulsin, kuidas ta emale ütles, et sõidab homme kaugele, ja päriks. Mina sõin punast tomatit, ja ema vastas talle: «Noh, hävasti. Õnnelikku matk!»

«Isa,» palus Svetlana, ronides istuma mu kõhule, «jutusta midagi emast. Noh, näiteks, kuidas siis kõik oli, kui mind veel ei olnud.»

«Kuidas oli? Väga lihtsalt: enne päev, siis öö, siis jälle päev, ja veel öö...»

«Ja veel tuhat päeva!» katkestas Svetlana kannatamatult. «Noh, jutusta, mis nendel päevadel oli. Isä tead küll, aga teeskled...»

«Hüüva, jutustan. Sa roni ainult minu pealt murule, kuidas on mul raske jutustada. Noh, kuul!»

«Meie Marusja oli siis seitsmeteistkümne-aastane. Nende linnakesele tungisid kallale valged, võtsid Marusja isa kinni ja panid ta vangi. Aga ema polnud tal juba ammu ja meie Marusja jäi päris üksik.»

«Kuidagi kahju hakkab temast,» lausus Svetlana vahele ja muutas end lähemale. «Noh, jutusta edasi.»

«Marusja tõmbas rätiku õlgadele ja jooksis tänavale. Linnaval viisid valged sõdurid töölisi vangi. Pursuud plid

muldugi valgete üle rõõmsad ja kõikjal nende majades põlesid tuled, mängis muusika. Aga meie Marusjal polnud kuskile minna ega kellelegi jutustada oma muresid.»

«Kuidagi päris kahju juba,» katkestas Svetlana kannatamatult. «Isa, sa jutusta rutem ära kuni punasteni.»

«Marusja läks siis linnast välja, kuu paistis. Tuul vihis. Ja Marusja ees avardus lai stepp.»

«Kas huntidega?»

«Ei, ilma huntideta. Kõik hundid olid siis laskmise eest metsadesse pugenud. Marusja mõtles: «Põgenen läbi stepi Belgorodi linna. Seal seisab seltsimees Vorosilovi Punaarmee. Räägitakse, et seltsimees Vorosilov on väga vapper. Ja kui paluda, siis võib-olla aitab.»

Seda aga rumal Marusja ei teadnud, et Punaarmee ei oota kunagi palumist, vaid ta ise kihutab appi sinna, kuhu on kallale tunginud valged. Punaarmee väesalgad liikusid juba Marusja lähedal mööda steppi. Iga püss oli laetud vile padruniga, iga kuulipilduja kahesaja viiekümnega.

Mina sõitsin siis mööda steppi patrulliga ringi. Äkki vilksatas mööda kellegi vari ja kohe — künka taha. «Ahaa!» mõtlesin. «Seisa, valge luuraja. Edasi ei lähe sa kuskile.» Andsin hobusele kannuseid. Kihutasin künka taha. Vaatan — mis ime see on: ei ole valget luurajat, aga kuupaistel seisab mingi tüdruk. Nägu ei ole näha, ainult juuksed lehvivad tuules.

Hüppasin hobuselt maha, nagaani aga hoidsin igaks juhuks käes. Astusin ligi ja küsisin: «Kes sa oled ja miks sa südaööl mööda steppi jooksed?»

Pilve tagant tuli välja suur, väga suur kuu. Tüdruk nägi mu papaahal Punaarmee viisnurka, kaelustas mind ja puhkes nutma.

Seal me siis Marusjaga tutvusimegi.

Hommiku eel lõime valged linnast välja. Tegime vanglad lahti ja lasksime töölisel vabaks.

Päeval lamasin ma haiglas. Rind oli mul pisut läbi lastud. Ja õlg valutab: kui hobuselt maha kukkusin, olin vastu kivi löönud.

Eskadroni komandör tuli minu juurde ja ütles:

«Noh, hüvasti, meie läheme valgete järel edasi. Säh, siin on seltsimeestelt head tubakat ja paberit kingituseks, lama rahulikult ja parane rutem.»

Päev möödus. Tervist, õhtu! Rind valutab ja õlg pakit-

es. Ja südames oli igatsus. Igav on olla üks ilma seltsimeesteta, sõber Svetlanal

Äkki avanes uks ja kiiresti ning kätatult astus kikkivul sisse Marusja. Ja ma rõõmustasin siis nii, et isegi hüüatasin.

Marusja tuli lähemale, istus mu kõrvale, aetas oma käe mu kuumale peale ning ütles:

«Ma otsisin sind kogu päeva pärast lahingut. On sul valu, kallis?»

Mina aga ütlesin:

«See on tühi asi, et valu, Marusja. Miks sa nii kahvatu oled?»

«Sina maga,» vastas Marusja. «Maga rahulikult. Mina jään sinu juurde kõikideks päevadeks.»

Nii me kohtusime Marusjaga teist korda, ja sellest ajast peale elasime juba alati koos.»

«Isa,» küsis siis Svetlana erutatult, «ega me tõsiselt kodust ära ei läinud? Ta ju armastab meid. Me ainult lõime natuke ja läheme jälle tagasi.»

«Kust sa tead, et armastab? Võib-olla sind veel armastab, aga mind enam mitte.»

«Oi, va-aletadi!» raputas Svetlana pead. «Ma ärkasin öösel, vaatan, ema oli raamatu kõrvale pannud, sinu poole pöördunud ja vaatas sind kaua.»

«Kus mul asi, et vaatas? Ta vaatab ka aknast välja, vaatab kõiki inimesi. Silmad on olemas, ja vaatabki.»

«Oh ei!» vaidles Svetlana veendunult vastu. «Kui vaatab aknast, siis ei vaata üldse nii, vaid näe kuidas...»

Svetlana tõmbas peened kulmud kortsu, kallutas pea villu, surus huuled kokku ja vaatas möödaminevat kukke ükskõiksest.

«Aga kui armastatakse, siis vaadatakse teisiti.»

Svetlana helesiniseid silmi valgustas otsekui sära, langetatud ripsmed võpatasid ja Marusja armas mõtlik pilk langes mu näole.

«Võrukael!» hüüdsin ma ja tõstsin Svetlana õhku. «Aga kuidas sina mind eile vaatasid, kui tindi ümber ajasid?»

«Noh, sa ajasid mu siis ukse taha, ja väljaetud inimesed vaatavad alati vihaselt.»

Meie ei lõhkunud sinist tassi. Selle lõhkus võib-olla Marusja ise kuidagi. Aga meie andestasime talle. Paljugi, kui inimene vahel teisest asjalt halba mõtleb! Kord mõtles Svetlana minust ka. Ja mina mõtlesin Marusjast halba.

Ja ma läksin perenaise Valentina juurde, et küsida, kas ta teab meile juhatada lähemat koduteed.

«Praegu sõidab mees jaama,» ütles Valentina. «Ta viib teid veski juurde, ja sealt pole enam kaugel.»

Aeda tagasi tulles kohtasin trepi juures hämmeldunud Svetlanat.

«Isa,» teatas ta salajase sosinaga, «see poeg Fjodor ronis vaarikaist välja ja näppab su kotist präänikuid.»

Me läksime õunapuu juurde, kuid kaval poeg Fjodor kadus meid nähes kiiresti taraäärseisse takjaisse.

«Fjodor!» kutsusin ma. «Tule siia, ära karda.»

Takjate ladvad hakkasid liikuma, oli ilmne, et Fjodor meist otsustavalt eemaldub.

«Fjodor!» kordasin ma. «Tule siia. Ma annan kõik präänikud sulle.»

Takjad lakkasid liikumast ja peagi kostis tihnikust valju nohisemist.

«Ma seisan siin püksteta,» kuuldus lõpuks vihane hää, «ja igal pool on nõgesed.»

Siis astusin ma läbi takjate nagu hiiglane läbi metsa, sain kätte morni Fjodori ja puistasin ta ette kõik, mis kotti oli järele jäänud.

Fjodor korjas kiirustamata kõik särgisabasse ja ütlemata isegi aitäh hakkas astuma küla teise otsa.

«Ennäe, kui tähtis!» lausus Svetlana halvustavalt. «Võttis püksid ära ja käib nagu härra.»

Maja ette sõitis kahehobusevanker, Valentina tuli trepile.

«Asuge peale, hobused on head — viivad ruttu kohale.»

Jälle ilmus Fjodor. Tal olid nüüd püksid jalas ja kiiresti sammudes tassis turjapidi ilusat kassipoega. Kassipoeg oli niisuguse käitumisega arvatavasti harjunud, sest ta ei rabelnud ega näugunud, vaid ainult keerutas aeglaselt oma kohevat saba.

«Säh!» ütles Fjodor ja andis kassipoja Svetlanale.

«Päriseks?» rõõmustas Svetlana ja vaatas kõheldes minu poole.

«Võtke, võtke, kui vaja,» pakkus Valentina. «Meil on seda vara palju. Fjodor! Miks sa präänikud kapsapeenarde vahele peitsid? Ma nägin aknast kõik.»

«Kohe lähen ja peidan veel kaugemale,» rahustas teda Fjodor ning tatsas minema, otsekui tähtis pätajalgne karupoeg.

Lutsa vanaisa, e,» naeratas Valentina. «Sihuke müralas. Ise ainult nelja-aastlane.»

Sõitsime mööda laia tasast teed. Oli õhtueelne aeg. Meile tulid vastu lõöst väsinud, kuid lõbusad inimesed.

Garaaži poole mürises kolhoosi veoauto. Põllul hüüdis ajapasun.

Külas kolksatas signaalkell.

Metsa taga vilistas raske-raske vedur. Tuut! ... Tuut! ... Pöörrelge, rattad, kiirustage, vagunid, tee on raudne, pikk ja kaugel.

Onnelik Svetlana surus pehmet kassipoega tugevasti vastu rinda ja laulis vankrirataste mürina saatel niisugust laulu:

Tšiki-tšikil
Hiired käivad.
Sabad neil taga,
ise väga kurjad.
Ronivad kõikjale,
ronivad riulile.
Trah-tararah!
Ja lass lendab.
Aga kes on süüdi?
Noh, keegi pole süüdi,
vaid hiired
mustadest urgudest.
«Tervist, hiired!
Tulime tagasi.

Ja mida me siis
kaasa tõime? ...
See näub,
see hüppab
ja joob tassist piima.
Nüüd kaduge
mustadesse urgudesse,
või ta rebib teid
tükkideks.
Kümneks tükiks,
kahekümneks tükiks,
sajaks miljoniks
näruseks tükiks.»

Veski juures hüppasime vankrilt maha.

Oli kuulda, kuidas Paška Bukamaškin, Sanka, Berta ja veel keegi tara taga siisikest mängisid.

«Ära tee sohki!» hüüdis pahane Sanka Bertale. «Enne läkkisite minust halba, nüüd aga astute ise seadusest üle.»

«Keegi astub seal jälle seadusest üle,» seletas Svetlana, «arvatavasti lähevad uuesti tülli.» Ta ohkas ja lisas: «Niisugune on juba mäng!»

Arevusega lähenesime kodule. Oli jäänud ainult nurga taha käänata ja künkale tõusta.

Akki vaatasime kohmetult teineteise otsa ja peatusime.

Auklikku tara ega kõrget treppi polnud veel näha, kuid tuba pajstis meie halli majakese puukatus, millel pöörles lühike suminaga meie uhke särav tuuleveski.

«Ema on ise katusel käinud!» kilkas Svetlana ja tõmbas mind edasi.

Jõudsime künkale.

Ohtupäikese oranžid kiired valgustasid treppi. Ja sellel seisis meie Marusja punases kleidis, ilma pearätita, paljaste jalgade otsas sandaalid, ning naeratas.

«Naera, naera!» lubas teda ligijooksnud Svetlana. «Andsime sulle juba niigi andeks.»

Ka mina astusin Marusja juurde ja vaatasin talle näkku.

Marusja silmad olid pruunid ja vaatasid hellalt. Näis, et ta oli meid kaua-kaua oodanud. Lõpuks me siis tulime, ja ta oli väga rõõmus.

«Ei,» otsustasin ma kindlalt, pildudes saapaninaga sinise tassi kilde eemale. «Need olid ainult õelad hallid hiired. Meie ei lõhkunud. Ja Marusja ei lõhkunud ka midagi.»

Ja siis oli õhtu. Ja kuu ning tähed.

Me istusime kaua kolmekesi aias, valminud kirsid pea kohal, ja Marusja jutustas meile, kus ta oli olnud, mida teinud ja mida näinud.

Svetlana jutustus aga oleks vist veninud poole ööni, kui Marusja poleks seda märganud ja teda magama ajanud.

«Noh, mis?» küsis mult kaval Svetlana, võttes kaasa unise kassipoja. «Kas meil on nüüd halb elu?»

Ka meie tõusime püsti.

Kuldne kuu säras meie aia kohal.

Kauge rong möödus mürinal, tõtates põhja poole.

Õine lendur sumises mööda ja kadus pilvedesse.

Ja elu, seltsimehed... oli täiesti hea!

1936. a.

TRUMMILÖÖJA SAATUS

Mu isa sõdis kunagi valgetega, sai haavata, põgenes vangist ja lõpuks läks reservi kui sapööride roodu komandor.

Minu ema uppus supeldes, kui ma olin kaheksa-aastane. Suure mure eest pagesime Moskvasse. Ja siin saime isa kahe aasta pärast ilusa neiu Valentina Dolguntsovaga.

Räägitakse, et algul elanud me vaikselt ja tagasihoidlikult. Valentina hoidis meie kehvaõitu korteri puhtana. Ja riietus lihtsalt. Hoolitses ka eest ega olnud minu vastu olekohtune.

Siis aga kadusid jaotuspunktid, igasugused talongid ja leivakaardid. Rahvas hakkas elama paremini ja jõukamalt. Valentina hakkas üha engeدامini käima kinos, küll üks, küll saatjatega. Koju tuli ta sealt hajameelsena, mollikuna, ja sellest, mida kinos näinud, ei jutustanud kunagi ei isale ega emale.

Ja üsna pea — meile täiesti ootamatult — määrati mu isa suure tekstiilikaupluse direktoriks.

Siis oli vast pidu. Tulid külalised. Tuli isa vana sõber Platon Polovtsev, ja temaga koos ka tema tütar Niina. Vaevalt olime teineteist näinud, kui kukkusime kahekesi naerma ja kallistama ning terve öhtu kestel poidud meil enam kellegagi tegemist.

Isale hakati nüüd autot järele saatma. Järjest sagedamini tuli tal käia igasugustel istungitel ja nõupidamistel. Paar korda võttis ta ka Valentina mingisugusele banketile kaasa. Ja Valentina muutus äkki tigidaks ning närviliseks. Ta kiitis isa ülemusi, nende naisi aga siunas. Ja minu suurt ning tugevat isa nimetas tossuks ja nartsuks.

Isa kaupluses oli palju kalevit, lõuendit, siidi ja mitmesuguseid kirjusid riideid.

Kaua käis isa aukuvajunud näoga ja kahvatuna, aimates ette kohutavat õnnetust. Ning nagu ma hiljem kuulsin, oli ta salaja isegi avalduse andnud, et teda üle viidaks pleki- ja rauatarvete kaupluse juhatajaks.

Kuidas see juhtus, seda ma ei tea, aga peagi läks meie elu heaks ja lõbusaks.

Meile tulid puusepad ja maalrid; seinalt võeti ära isa koltunud portree, millel põiki üle öla ja mõõga jooksid kõverad praod, kisti maha vanad rukkilillevärvi tapeedid ja kõik tehti ning värviti uut moodi.

Vana koli sai müüdud vanakraamikaupmeestele või antud kojamehele, ja meil muutus valgeks, avaraks ning isegi kuidagi ebatavaliselt tühjaks.

Ent murevari — ebamäärane ja arusaamatu — asus sellest ajast kestvalt meie korterisse. Kord tekitas teda ootamatu telefonihelin, kord kirjakandja või hilise küllalise öine koputus uksele, kord peitus ta töölt tulnud isa silmanurka.

Ka mina nägin ja tundsin seda ärevust, ent mulle öeldi, et ei ole midagi, et isa on lihtsalt väsinud. Kui saabub kevad, siis sõidame kõik kolmekesi Kaukaasiasse, kuurorti.

Lõpuks kevad saabub, ja mu isa anti kohtu alla.

Juhtus see just sel päeval, kui tulin koolist väga lõbusas meeleolus, sest lõpuks ometi oli mind määratud meie neljanda rühma vanemaks trummilööjaks.

Joostes oma hoovi, kus naabrilapsed sooja päikese paistel käratsesid, lõin ma valjusti joonlauaga vastu

meid pidulikku rännakumarssi, kui nad karjas mulle, et loomastid ja üksteise võidu hüüdsid, et meil oli olnud läblotsimine ja et miilitsad olid võtnud mu kinni ning viinud vanglasse.

Ma ei otsin kaua. Valentina lohutas mind ja opetas kannatlikult, kuidas mul tuleb vastata. Ühtlasi või uurija peaks minult midagi küsima. Muult aga ei küsinud keegi mitte midagi. Kõiges jõuti ainult kiiresti selgusele ja isale mõisteti raiskamise eest vangi.

Ma sain sellest teada enne magamajäämist, kui ta juba voodis. Tõmbasin teki üle pea. Läbi kullatud vilkusid nõrgalt kollased valgusesädemed nagu

muutua ukse taga sulises vesi. Pisaraist paistetanud meel valgesid ja mulle tundus, nagu ujaksin kuskile kaugemale.

«Täna» mõtlesin ma isale. «Praegu olen ma kaheksakümneaastane, viie aasta pärast saan seitseteist, lapse- ja mõõdu ja poisieas ma enam sinuga kokku ei saa. Ma mäletad, kuidas sügavas metsas kõlavalt ja kurtlikult kukkus kägu ja sina õpetasid mind taevast leidma lendavat Põhjanaela? Siis aga sammusime eemalt läbi tulukese poole ja laulsime ühel meelel sinu lihtsaid laule.

Mäletad, kuidas sa mulle kord vaguniaknast näitasid ühe lagendikku kollaste võililledega, heinasaadu, onni, lõugast ja kaske? Sa ütlesid, et selle kase otsas oli istunud ronk ja kraaksunud katkendlikult: kraaks... kraaks! Selle lagendikul oli langenud palju teie omasid ning ta olevat lamanud seal, künkast pisut paremal, hallis rohus, kus praegu hulgub lapiline härjavärss ja ammub: muu-muu! Küllap ta on eksinud, va juhm loomapässakas, ja kardab nüüd, et metsast tulevad hundid ning pistavad ta nahka...»

«Täna» vajusin ma unne. «Trummid löövad rännakumarssi. Igal rühmal on oma tee, oma häbi ja oma au. Ikskimegi lahku. Kabjaplagin on vaikinud ja väli on tühi...»

Ma jätin ma poolunes isaga hüvasti, raskesti ja kibedalt, kuna ma ikkagi armastasin teda, sest — milksa valetada? — ta oli mulle vanemaks sõbraks, aitas

sageli hädast välja ja laulis ilusaid laule, mis muutsid maailma kuidagi nukralt avaraks, ja selles maailmas olime meie kõige üksmeelsemad ja õnnelikumad inimesed. Hommikul ärkasin ja läksin kooli. Ja kui minult nüüd küsiti, mis isaga juhtus, vastasin ma, et istub petmise ja varguse pärast kinni. Vastasin kuivalt, otsekoheselt, pisarata. Sest kaks korda järjest inimesega südames hüvasti jätta ei saa!

Isa töötas algul kuskil laagris Vologda lähedal metsatööl. Kirjutas Valentinale sageli kirju ja oli näha, et igatses väga tema järele.

Siis äkki vaikis kauaks. Ja vist alles kolme kuu pärast saatis kuskilt kaugelt Põhjast, Soroka linnast kaardi, ainult mitte enam Valentinale, vaid minule. Ta kirjutas, et tema kui sapöör on üle viidud kanalile. Ja seal nende brigaad purustab maad, kive ning kaljusid.

Kaks aastat möödusid kiiresti ja kasutult.

Kolmanda aasta kevadel abiellus Valentina Osoaviahlmi instruktoriga, kelle perekonnanimi oli vist Lobatšov. Et mehel korterit polnud, kolis ta oma välitasku ja väikese kohvriga meile.

Juunis jättis Valentina mulle kuuks ajaks sada viiskümmend rubla ja sõitis mehega Kaukaasiasse.

Jõudnud vaksalist tagasi, ei leidnud ma kaua endale õiget asu. Ja kui tuul õhuakna paukudes kinni lõi ning ma kuulsin, kuidas meie kassipoeg ettevaatlikult kõõgis koristamata nõude hulka jäetud piima lakub, siis mõistsin, et olin korterisse jäänud täiesti üksi.

Seisin mõtteisse vajunult, kui läbi akna hõikas mind meie kojamees, onu Nikolai. Ta ütles, et umbes tund aega tagasi oli meil käinud minu rühma juht Pavel Barošev. Olnud väga tusane, et Valentina nii ruttu ära sõitis, ja ütelnud, et tuleb homme uuesti.

Öösel magasin halvasti. Nägin unes telefoniposte, hakke, vareseid. Kõik käratses, karjus, kisas. Lõpuks hakkas mürlsuma trumm ja kogu see ilmatu hulk viskus ulgumise ja vilega taeva poole ning lendas minema. Kõik jäi vaikseks. Ma ärkasin.

Saabus päikesepaisteline hommik. Seesama, kus mu elu järsult kõrvale pööras. Ja oleks viinud ei tea kuhu, kui... kui isa poleks mulle näidanud võililledest kolla-

adikke ja laulnud ilusaid sõdurilaule, neid, mis ühtlased mu südant. Mul hakkab nendest lõbus olema. Isegi kui oleksin valmis natuke nutmagi, üldse ei oleksin ma ilmaasjata nutta.

Tepealt panin ma teekannu priimusele, helistasin oma sõbraks Jurka Kovjakinile, kellele olin terve kuu jooksul kaksikümmend kopikat võlgu. Poisid rääkisid, et ta oleks juba vaeseomaks peksta.

«Kas oli minust kaks aastat vanem, ta kandis Voronin laskuri märki, kuid oli kelm ja petis. Ta jättis kooli lõpetamata, kõigile aga valetas, et valmistub kaugõppe teel ühiteaduseks.»

«Kas ta sisse taarudes ja libistas kiire pilgu üle kogu ruumi, haistis midagi, astus laua lähedale ja viskas kassipoja toolilt maha ja istus.»

«Valentina sõitis ära?» küsis Jurka. «Nii-nii! Täheandab, et ta sulle raha ja sa tahad mulle võla ära maksta. Ta meeldib mulle. Sinu arvel on rubla kaksikümmend — kaks kopsa jaoks — ja seitse kümmelist — eskimojäätitise jaoks. Kokku on kokku rubla üheksakümmend ehk ümmargu kolm rubla.»

«Mida?» vaidlesin ma vastu, «mingisugust eskimot pole ma söönud. Seda sõite teie, mina aga tulin juba ümber ja istusin kohe paigale.»

«Või nii!» krimpsutas Jurka nägu. «Mina ostsin kõigi jaoks — kuus tükki. Istusin ju ääre peal. Uhe võtsin endale, teie võtsite viis andsin edasi teile. Mäletan väga hästi Charles Chaplin lendab parajasti vette, kõik kisavad, lagistavad naerda, mina aga topin teile jäätist pihku. Küllap olete vist nii kätse kistud, et ei märganudki, kui alla lip-
pate!»

«Ei, Jurka, ma ei olnud kaasa kistud ja mitte midagi ei olnud kuskile. Annan sulle seitse kümmekopikalist. Sa võid valetada või siis vehkis mõni pimedas selle minult ära!»

«Muidugi anna!» kiitis Jurka. «Teie sõite, mina aga pole teie pärast kahju kannatama! Kas mäletad, kuidas Charles Chaplin vette lendas?»

«Mäletan.»

«Aga kas mäletad, et siis, kui ta välja ronis, väratas ümber ja tema — jälle vette?»

«Kas seda mäletan.»

«Noh, näed! Ise mäletad kõike, aga räägid, et ei sõõnud. See pole ilus, vennikel Jättis Valentina sulle palju raha? Küllap oli vist kitsi?»

«Miks kitsi? Poolteistsada rubla jättis,» vastasin ma, kuid sain siis äkki oma veast aru ja seletasin: «Selle jättis ta terveks kuuks. Sina ehk arvasid, et nädalaks? Ja siis on veel vaja petrooleumi osta, ja pesunaisele pesu eest...»

«Oled sa ikka tolat!» ütles Jurka heatahtlikult, «Säherdune raha, ja see puha ära süüal!»

Ta vaatas mind imestunult ja pahvatas naerma.

«Kui palju siis vaja läheb?» küsisin mina umbusklikult, ent uudishimuga, sest mõtlesin nüüd juba isegi: «Ehk saab muist kuidagi taskurahaks kokku hoida?»

«Ah kui palju?... Anna mulle arvelaud. Ütlen sulle kohe nagu raamatupidaja... täpipealt! Pool kilo leiba päevas, see tähendab kolmkümmend korda. Teed on Kilo suhkrut kuus — saad juua ülearugi. Tangud, kartulid — tühi asi! Noh, siis veel võid, liha. Kruus piima kahe päeva peale. Seega viiskümmend seitse rubla, kopikad jätame ära. Noh, hüva, hüva! Ära mossita midagi. Panen sulle veel kompvekke ja küpsiseid. Tähendab, kuuskümmend kolm, petrooleum — kaks... Pesunaisele palju? Kümme? Näed, kuhu raha läheb! Kokku... Kokku — ei nagu pankur — seitsekümmend viis rublat... Aga ülejäänud raha? Sa, sõber, võiksid Vitka Tšesnokovilt fotoaparaadi osta. Kuus korda üheksa, aga valgusjõud!... Rõni kas või voodi alla ja pildista. Ta annab selle oda vält ka. Tahad, lähme kohe ja vaatame?»

«Ei, Jurka!» kohkusin. «Parem mitte praegu, vaid pärast... Ma veel mõtlen.»

«Noh, eks mõtle!» nõustus Jurka. «Selleks pea on, et mõelda. Anna siis kaks rubla... Eh, vennas, sul on kõik viielised, aga mul pole tagasi anda... Noh, hea küll, kannatan veel! Aga pärast lõunat hüppan uuesti sisse. Vahetad ära ja annad.»

Mul polnud vähimatki tahtmist, et Jurka uuesti minu poole tuleb, ja ma tegin talle ettepaneku koos alla kauplusse minna. Kuid Jurka pani osavalt pähe oma pannkoogi-taolise soni ja raputas kannatamatult pead.

«Ära parem palugi. Aega ei ole! Istun, tuubin. Eleroonid, lanžeroonid, vibratsioon, derivatsioon... Lennuk pole tramm. Pingutad pisut vähem ja ongi pöörises, pin-

...plaut üle ja — midagi veel hullemat. See pole nii halb, jalameestel.»

...tõstis käe hooletult mütsi alla võtma.

...pärast nägin ma aknast, kuidas meie paks halli... Nikolai kõigest väest Jurkale järele... tagajärjetult püüdes talle äiata oma pika luuga.

...asusin ma koostama oma edaspidise elu... otsustasin end raamatukogusse sisse kirjutada... võtma raamatuid. Peale selle olid mul järele... matemaatikas.

...koristades avastasin ootamatult, et kirjutuslaua... parempoolne laegas on lukus. See pani mind... kuna arvasin, et selle laua võtmed on juba... ajast kadunud. Ja ka lukustada polnud seal... värvilised riideribad, paar telefoni... jalgrattapumba ots, luust heegelnõel, poolik... viillane lõngakera.

...laegast: ehk on seestpoolt millegi taha kinni... ei olnud.

...välja kõrvallaeka ja imestasin veel enam... pandimajakviitung, riigilaenu obligatsioonid... Osoaviahimi loteriipiletit, poolik pudel lõhna... habras luust karp, kus Valentina... toredaid asjakesi.

...kõik oli minu eest lukustamata. Lõhest uudishimust ja viljatuist oletusist muutus mu... halvaks.

...hoovi. Kuid enamik tuttavaid poisse oli juba... sõitnud. Valget tolmu üles keerutades... müürsepad keldri seina. Kogu ümbrus oli auklik... laudu ja palke täis. Lisaks sellele olid... välja ja rõdudele riputanud talverii... kõikjal oli pööritamapanev naftaliini lõhn.

...teha ma ei viitsinud. Otsin poest rosinasaia, ...limonaadi, tüki vorsti, kruusi piima, heeringa ja... grammi jäätist.

...koju, sõin ja hakkasin veel enam igavust tundma. Isegi haavunud, et Valentina mind Kaukaasiasse... võtnud. Oleks olnud isa, tema oleks võtnud!

Mäletan, kuidas ta mind vahel aerudele pani ja me... sõudsimel.

«Isa!» palusin ma kord. «Laula veel mõnda sõdurilaulu.»

«Hästi,» ütles tema. «Pane aerud kõrvale.»

Ta võttis peoga vett, jõi, pühkis käed vastu põlvi kuivaks ja laulis:

Kõrged mäeharjad
uinunud on öös;
oru põhja varjab
karge uduvööd.
Tolm ei tõuse teedelt,
vaiksed lehedki.
Oota ainult — peatselt
puhkad sinagi

«Isa!» ütlesin ma, kui tema hääle viimne kaja imekauni Istra jõe kohal vaikselt hääbus. «See on ilus laul, kuid see pole ju sõdurilaul.»

Ta kortsutas kulme:

«Kuidas ei ole sõdurilaul? Kujuta endale ette: siin on mäed. Videvik. Sammub väesaik. Ta on väsinud ja liigub vaevaliselt. Seljas on kuuekümnenaelane kandam... püss, padrunid. Mäekurus aga on valged. «Oodake veel natuke,» ütleb komandör, «jõuame pärale, lööme puruks... küll siis puhkame. Kes hommikuni, kes igavesti...» Kuidas ei ole sõdurilaul? Täiesti sõdurilaul!»

«Isa oli hea,» mõtlesin ma. «Ta kandis pikki säärikuid, halli särki, lõhkus ise puid, sõi lõuna ajal tatraputru ja talvelgi tegi lahti akna, kui Punaarmee meie majast lauluga mööda sammus.»

Ent kuidas siis kõik ometi juhtus? Naabrid ütlevad, et «armastus viis selleni», kuid joodik veevärgitöölaine Mikeškin — see, kes lastele alati päevalilleaseemneid ja iiriseid jagab — peatus kord meie akna juures, kus istus Valentina, tõmbas lõõtsa lahti ja kisas üle terve hoovi laulu sellest, kuidas ühed mustad silmad hukutasid ühe tubli mehe.

Valentina hüppas siis kiiresti püsti. Sülgas vihaselt, tuli akna juurest ära, tõmbas mu eemale, virildas huuli ja pomises:

«Kah... lauljal Joodik. Kaeban majavalitsejale.»

Ent majavalitsejale Mikeškini peale kaevata oli asjata. Esiteks oli tema peale kaevatud juba sada korda. Teiseks — joobnuna ta kedagi ei puudutanud, ainult õurgas laulda. Kolmandaks ajasid meie maja elanikud sageli

õukaudsesse ja käimlaisesse igasugust rämpsust, mille all palju skandaale. Mikeškin aga käis alati nuri- ja sõda, ja puhastas, samal ajal kui iga teine vee-... line tema asemel oleks juba ammu kõigele süli-

«Armastus!» mõtlesin ma. «Kuid armastust on ju väljameelne majagi küllalt. Ole tee, kus ehitatakse metsasavvad tunnimehed ja neilgi on võib-olla keegi...» Ohiselamus elavad lendurid ja neil on kindla. Kuid nende armastuse tõttu ei roosteta püssid tululennukid taevast alla, vaid kõik läheb nii nagu kohus.»

«Hästi,» ütlesin ma, et ma kaua lamasin ja mõtlesin, või sellest, et soovin ülearu vorsti ja heeringat, kuid mul hak- valutama pea ja kuivasid huuled. Ning seekord oli juba hea meel, kui helises uksekell ja Jurka sisse

«Ole hetkega lendasime tänavale. Edasi läks kõik väga...» Samal päeval ostsin montöör Vitka Tšesnoko-... kümme viie rubla eest fotoaparaadi. Ja sama... ohtul viis Jurka mind Puškini väljakul kolme mõt- ku poisi juurde, kes kannatlikult vaatlesid kino rek-

«Tuttavaks,» ütles Jurka ja tõukas mind poiste... «Need on Zenja, Petja ja Volodja kaheksateist-... nendast koolist. Poisid kui tulesädemed, ja kõik... rindlikud õpilased.»

«Põlksid-tulesädemed» ja «eesrindlikud õpilased» —... ja, Petja ja Volodja — pöördusid kõik nagu käsu... minu poole, silmitsesid mind pealaest jalatallani... midagi minu vist ei meeldinud neile.

«Ta on tore poiss,» tutvustas mind Jurka. «Oleme temaga... meelel nagu vennad. Isa on tal vanglas, võõrasema... kantslas.»

«Põlksid-tulesädemed» tervitasid mind vaikides, mina... punastasin pisut: «Ta tola oleks võinud isa kohta... suu pidada. Mis nüüd need sõbrad küll ütlevad?»... Ühed sõbrad ei ütelnud aga midagi, ja kui olime pida-... nud non, läksime kõik viiekesi kinno.

Kui ma koju tagasi tulin, kuulsin kojamehelt, onu Niko-... ill, et ploneerijuht Pavel Barošev oli jälle siin käinud... andnud kõva käsu, et ma homme otsekohe tema juurde... heksin, sest temal olevat minuga üks asi ajada.

Kuid järgmisel päeval ma siiski Barõševi juurde ei läinud. Hommikul tabas mind esimene lõök.

Kiiruga einestanud, tormasin ma fotoaparaadi jaoks kauplusest plaate ostma. Ja seal õeldi mulle, et aparaat on küll korras, kuid see pole kuus korda üheksa, vaid vana tüüp ja plaate sellise suuruse jaoks müügil pole ega tehla ka.

Vihaselt jooksin ma otsima Jurkat. Teda aga polnud ei kodus ega hoovis ja ta sattus mu silma alla alles õhtul, kui ma otsinguist ja pärimistest väsinuna ning jõuetuna veel vaevu keelt liigutasin.

«Mäherdune hädal!» haletses mind Jurka. «Või nii ütlevadki, et pole olemas ega tehtagi?»

«Just nii — pole olemas ega tehtagi!» kordasin ma meeleheitel. «Mis sa teeskled, Jurka! Teadsid seda ise juba varemgi.»

«Või teadsin! Mis ma siis olen, mõni fotograaf või? Oleksid küsinud mult aeroplaani kohta — see on teine asi: lennukikere, propeller, sabatüür... Tõmbad käepidet enda poole — lähed üles, lükkad ettepoole — lähed alla. Aga fotograafid, need pole minu meelest üldse inimesed... ptüil Lendurid on hoopis teine asi!...»

«Jurka,» palusin ma, «lähme Vitka Tšesnokovi juurde, las ta võtab siis oma aparaadi ja annab raha tagasi!»

«Mis sa nüüd! Mis sa...!» imestas Jurka. «Tal pole seda raha enam ammu alles. Kolmekümne eest ostis ta eile balalaika, muist andis naisele, muist ämmale. Võib-olla et mõni viierublaline on veel järele. Ei, vennas, parem on sul ära kannatada.»

Mu mure oli nii suur, et ma vaevalt talitsesin ennast, et fotoaparaati mitte vastu kive virutada. Jurka märkas seda ja tal hakkas minust hale.

«Olen ma su sõber või mitte?» hüüdis ta ja lõi soniga vastu põlve.

«Muidugi mitte... see tähendab, muidugi sõber... Ja siis... mis me teeme?»

«Kui sõber, siis tule minuga kaasa! Aitan su hädast välja.»

Läbi kahe kvartali läksime fõökotta, kus Jurka arvatavasti oli juba varemgi käinud. Pärast põgusat pilku minu (nähtavasti neile juba tuttavale) fotoaparaadile õeldi, et seda võib teha ümber kuus korda üheksa peale. Hind — nelikümmend rubla, sissemaks — kümme.

välja,» ütles Jurka juubeldavalt. «Teid, tolasid, lõpela ja lõpela, aga aitähki ei õeldal!»

«A,» kiitaskin mina, «aga kust ma hiljem veel kolme...»

«Lõpetad! Kogud vähehaaval, aga kui ei, siis ostan sinu esimest aparaadi välja. Võtan endale, aga sina raha, annad mulle ära ja aparaat on jälle sinu!»

«Aidamega maksin ma kümme rubla ja lonkisin pääl kodu poole.»

«Nõnda,» andis Jurka mulle hüvastijätul nõu. «Nii, kui pead viletsaks kipub minema, istu õhtul number kolmnägemise või metroosse ja sõida Sokolnikisse — see seal hästi.»

Õhtul leidsin kirjakestist kirjakese Barõševilt. Ta riidetas, et ma polnud tema pool käinud, ja käskis kohe teatada Valentina aadress Moskva-läheploneerilaagri ülemale, sest mind tahetavat Valentinasitulekuni sellesse laagrisse kutsuda.

Mul oli muidugi hea meel, kuid... kord polnud tinti, kumbrikku, ja aadressil saatsin ma alles nelja päeva tagasi.

Alaga tuli uus häda.

Õhtul Jurka arvelaual ka oli arvestanud: kilo ja pool — see on tema asi, kuid raha, mida niigi vähe järele jäänud, sulas otse arusaamatu kiirusega.

Hommikuti hoidsin kokku. Jõin lahjat teed, sõin ainult

suuputja ja ihnutsesin iga suhkrutüki juures. See-eest maks ostsin ma näljast aetuna kiiruga hoopiski mitte midagi, mis vaja oli. Kiirustasin, tõttasin, valasin maha, kuni ikka midagi ära. Siis aga hirmust, et olin raisanud palju, sõin isutult, ja lõpuks, õel ja poolnäljane, heit

sin peale käega ning tormasin ostma jäämist. See hulkusin igavust tundes tegevusetult ringi, oodates kaabumist, et kihutada metrool Sokolnikisse. Hinnaline seltskond kujunes mu ümber.

«Tahad me lõbutseme? Me ei mänginud, ei jooksnud ega tantsinud. Me liikusime ühe inimeste grupi juurest teise juurde, pisut riivates, pisut tõugates möödujaid, ja rääkisime nende üle. Ja mul oli kogu aeg tunne, nagu lõpiksime me kedagi või otsiksime midagi arusaamatut. «Põlksid-tulesädemed» naeratasid, vahetasid pilke. Vahetasid, peanoogutus, mindi lahku, ja sealsamas koguneti

jälle. Kõigis nende tegudes ja liigutustes oli nagu isegi rütm ja mõte, mida ma tookord mõista ei püüdnud. Aga mõista, nagu ma nüüd näen, polnud seda sugugi raske.

Mõnikord astusid meie juurde täiskasvanud. Üks neist — pikk, kestendava ja pisut kongus ninaga, jäi mulle meelde. Jurka astus kõrvale ning vastas talle midagi lühidalt ja kiiresti, mudides käes oma ruudulist soni. Kui ta meie kamba juurde tagasi tuli, kuivatas ta rätikuga higist laupa, millest ma taipasin, et seda suure ninalist kartis isegi Jurka.

Küsisin Jurkalt:

«Kes see on?»

«See on näitleja,» seletas Jurka. «Ta on Saljapini onu poeg ja abielus miilitsaülema tütreaga, kes on minu tädi Tulekahju ajal kaotas ta hääle, aga talle muretseti pension, et ta käiks siin narsaani joomas ja oma närve rahustamas.»

Vaatasin Jurkale otsa: kas ta ehk ei tee nalja? Tema aga vaatas mulle peaaegu karmilt otse silma ega naernud üldse.

Samal õhtul, pisut hiljem, kostitati mind õllega. Tuju tõusis. Ma naersin ja kõik ümberringi naersid ka. Meie juurde istus suureninaline mees ja hakkas minuga juttu ajama. Ta esitas mulle küsimusi mu elu, isa, Valentina kohta. Mida ma talle jahvatasin — ei mäleta. Ja kuidas ma koju sain, seda ei mäleta ka.

Ärkasin juba omaenda voodis. Oli õö. Valgus hiigel-laternalt, mis seisis meie hoovis, metrooehituse kaevanduse vastas, paistis mulle otse silma. Tõusin tuikudes, läksin kraani juurde, jõin, tõmbasin kardina akna ette, heitsin pikali, võtsin kassipoja enda juurde teki alla ja sulgesin silmad.

Ja jälle, nagu juba kunagi varem, lendas tuppa arusaamatu ärevus, sahistas kergeit tiibu, istus ettevaatlikult mu peatsisse ja ühes toonis kellapendliga hakkas mind suigutama:

Ai-a!
Ta-sa!
Kuuled sa?
Ta-sa!

Aga kassipoeg mu rinnal nurrus: nurr... nurr... Aeg-ajalt jäi ta vait, justkui kuulatades mu südame rahutust.

... ja nüüd juba jäänud kõigest kakskümme rubla. Ma ei olnud olnud laskuse pärast, sellepärast, et ma polnud teadnud, et see aadress on õigeaegselt laagrisse viinud. Ta tule ta vastus midugi niipea. Kuidas ma ei tea, seda ma ei teadnud. Kuid tänasest ei ole ma enam elada teinud.

Ma ei teinud kohe tubade kraamimisega pihta. Ma ei saanud prahi välja, puhastasin oma pluusi ja tekkide, kuid kõrvetasin ära krae, ajasin tekkide tules ning vandudes pistsin triikraua

... ja tekkides pidasin ma vastu. Ohtul aga kiskusid jälle Sokolnikisse. Käisin mööda tühje tubasid ja tekkides. Heitsin pikali, tõusin üles, püüdsin minna. Ma ei saanud ja tundsin hirmunult, et kodus ma täna ei ole. Ma ei suuda. Lõpuks andsin alla. «Ilüva,» mõtlesin. «See olgu küll viimane kord.»

Ma ei saanud välja ja jooksin metroosse, otsekui oleksin juba taga ajanud. Rongid olid just praegu läinud. Ma ei saanud poole ja perroonidel polnud kedagi.

Ma ei saanud tunnelitest puhus jahe tuul. Kaugel maa all ma ei saanud miski tasa. Valgussignaali punane silm ei saanud pilkumata, ärevalt.

Ma ei saanud lõin ma kõhklema

Ai-a!
Ta-sa!
Kuuled sa?
Ta-sa!

Akki tühjad perroonid elavnesid, muutusid kärarikkaks. Ma ei saanud ilmuksid inimesed. Nad läksid, tõttasid. Neid polnud, ent tuli veelgi rohkem — terved hulgad, sajad... Ma ei saanud kiired varjud vilksatasid mööda, peegeldudes läiki-marmorseintel, kõrgete valgete kuplite all aga rõmas ja rõises mitmehäälne kaja.

Ma ei saanud akki ma taipasin, et see rahvas sõidab lõbutsema. Ma ei saanud iluiparki, kus täna avatakse hiilgav karneval. Pöörasin ümber, jooksin teisele platvormile ja hüppasin rongi. Ma ei saanud Sokolnikile vastupidises suunas.

Ma ei saanud astusin kassa juurde. Tuli välja, et maskideta kedagi ei saanud lasta. Tagantpoolt surus peale järjekord ja pikeerisid arupidamiseks polnud aega. Maksin kaks rubla maski

eest, kaks sissepääsu eest, ja läbinud kontrolli, segunesin lõbusa rahvahulgaga.

Hulkusin kaua. Muusika mängis üha valjemini ja valjemini. Oli veel valge ning kaldalt lasti mitmevärvilist suitsurakette. Õhus oli tunda vee, vaigu, püssirohu ja tilledede lõhna.

Minust möödusid naerdes mingisugused mungad, rüüt
lid, kotkad, rohutirtsud ja liblikad, ilma et oleksid mind
riivanud või kõnetanud.

Oma odavas, liimi järele lõhnavas papist poolmaskis
seisin ma puu all üksi ja tujutult ning kahetsesin juba,
et olin tunginud sellesse lõbusasse, kárarikkasse rahva
hulka.

Akki lendas sirelipõõsa tagant välja tüdruk — ülemustag ja täis kuldseid tähti. Mind märkamata kummasdus ta kiiresti ja kohendas pika suka kummi; poolmask libises ta huulte. Ja mu süda tõmbus kokku, sest see oli Niina Polovtseva.

Ta rõõmustas väga, haaras mu käest kinni ja lausus

«Ah, missugune õnnetus, Serjožakel Kas tead, ma eksisin ära! Kuskil siin on õde Zinaida, sõbratarid, poisid... Läksin kioski juurde jooma. Akki — trahh ja põmm! — pasun... tulistamine... Jooksevad mingisugused sõdurid — kõik tormasid kõrvale, kõik läks segi; jooksin küll siia, küll sinna, aga meie omasid ei ole ega ole... Miks sa üksinda oled? Kas eksisid ka ära?»

«Ei, ei eksinud — mulle pole kedagi vaja. Kuid sina ära karda, me otsime kogu pargi läbi ja küli me nad üles leiame. Pea,» palusin ma pärast lühikest vaikust, «ära pane maski ette. Las ma vaatan sind, me pole ju kaua teineteist näinud.»

Nähtavasti oli mu näos midagi niisugust, millest Niina otsekohe vaikseks jäi ja kohmetus. Imekaunid olid ta süüdfaslikud silmad, mis vaatasid mind siiralt ja avameelselt.

Surusin tugevasti ta kätt, puhkesin naerma ja tirisin teda endale järele.

Tuhnisime läbi peaaegu kogu aia. Ronisime õitsvaile küngastele, laskusime haljastesse jäärakutesse, hulkusime tihedate puude vahel ja sattusime vanaaegseile lossidele. Mitu korda kohtasime oma teel lõbusaid karjaseid, uljaid kütte ja süngeid rõõvleid. Enam kui kord tulid

vaata heid loomad ja kurjad koletised ning ime-

muud lohe ajas pârani oma hambulised lõuad
 ja villakates mulle selga kuusekâbi. Ahvardasin
 aga mingi lubasin tal nõo segi lûua. Vastiku sisise-
 ja kodus ta pöösastesse, arvatavasti oolama uue,
 mingi olivri iluümist.

meie et leidnud neid, keda otsisime, nähtavasti
 ei, et see võluvaim, mis minusse sel õhtul oli asu-
 ylla meid meelega sinna, kuhu polnud vaja.

ma minasin seda ning naersin selle üle tasakesi. Jätkas me väsisime, istusime puhkama ja seal tundus, et kõik muutunud Niina, et ta tahab süüa ja juua. Kogu raha on jäänud vanema õe Zinaida kätte. Naevalt õnnelikult, ja unustades kõik maa peal, haarasin tsahakoti.

• **lul Aga kas see siis ei ole raha?»**

...oline õhtust, ma ostsingi kohvi, kompvette, küpsid ja laudist.

Mahe laua taga akaatsiapõõsa all me naljatlesime ja rääkisime ning meenutasime ettevaatlikult isegi minekut, millal olime suured sõbrad, kirjutasime teineteisele kirja ja käisime kord salaja kinos.

«maja,» tähendas Niina rahutult, «ma vaatan, et sa
tad väga palju.»

vi, jüta, Niina! Ma olen rõõmus, Pea, ma ostan, näed

... loidades arvutuid tulesid, särades ja värisedes ujus
lausa juurde tohtu kimp mitmevärvilisi õhupalle.
Mõni Nlinale helesinise, endale punase, ja me läksime
lõkule. Ka kõik teised tõusid püsti, oodates ilutules-
ket.

Kõvasti käest kinni hoides läksime mööda alleed. Kere-
el vetruvad pallid hõljusid peade kohal.

Akki kustus valgus, tuhmusid kuu ja tähed, sest laja-
kogupauk ning tuhanded hoogsad raketid lendasid
la ja lantsisklesid taevas.

• kui ma suureks saan,» ütles Niina mõllikult, «siis teen midagi niisugust.»

• **Also August?** •

Õn! Võib-olla lendan kuskile. Või... võib-olla
Igab sõda. Vaata, Serjoža, tuli! Sina hakkad patareid
komandöriks. Ohoo!

Siis hoidke alt... Vaata, Serjoža! Tuli... tuli... ja jälle tuli!»

«Mis sa sonid, rumal!» puhkesin ma naerma. «Noh, hästi, mina hakkari patareid komandöriks, aga siis ma saan raskesti haavata...»

«Kuid sa saad ju terveks,» lausus Niina veendunult.

«Noh hästi, aga siis?»

«Ah siis?» Niina naeratas. «Siis... siis... Vaata, Serjoža, meie pallid on läinud pea kohal sassi.»

Ma võtsin noa, lõikasid nöörid lühemaks ja võtsin mõlemad pallid oma kätte.

«Vaata, Niina: helesinine pall — see oled sina, punane — see olen mina. Üks, kaks... lendasid!...»

Pallid võpatasid ja sõõstsid lõõmava taeva poole.

«Ära kahetse,» ütlesin mina, «neil on seal hea. Vaata, Niina, sina lendad, aga mina ajan sind taga. Saingi kättel!»

«Aga sa jääd praegu antenni taha kinnil. Lenda paremale, rumal, paremale! Serjoža! Miks mina lendan otse, sina aga aina keerutad ja keerutad?»

«Midagi ei keeruta. Sa ise tiirled minu eest ikka kuskile kõrvale. Oota, küll sa lendad raketi otsa ja põled ära. Ahaa, kas kokkusid?»

Taevast lõi veel kord pimestavalt leegitseva ja meile oli hästi näha, kuidas meie pallid üksmeelselt pilvetagusesse kõrgusesse kihutasid.

Raketid kustusid. Läks pimedaks. Siis süttisid laternatuled ja nende valgust nägime me üsna lähedal Niina õde Zinaidat ja kogu nende seltskonda.

Oli aeg lahkuda.

«Niina,» küsisin ma aeglaselt ja iga sõna kaaludes, «kas võib, ma helistan sulle vahetevahel?»

«Helista!» ütles tema. «Anna pliiats, ma kirjutan sulle üles meie telefoninumbri. Meil on nüüd uus.»

Ma andsin.

«Niina,» küsisin ma, «kui aga telefoni juurde tuleb sinu isa ja küsib, kes helistab? Mis ma siis ütlen?»

«Nii ütlegi, et sina helistad.»

Ta mõtles pisut ja lisas juba kindlalt:

«Jah, just nii ütlegi! Valentina isale ei meeldi, kuid sind küsib ta alati.»

Ta jättis hüvasti, jooksis õe juurde ja nähtavasti puhkes nende vahel otsekohe vaidlus: kes kelle juurest kaduma

minul. Siis võtsid nad leineteise ümbert kinni ja läksid mööda väljapihnu poole.

Need lahkedes mustal kleidil välgatasid veel kord,

ma oli siis kolmeteistkümnene. — neljateistkümnene ja õppis kahekümne neljanda kooli kuendas

ma isa Platon Polovtsev, insener, oli minu isa vana

ta isa arreteeriti, ei tahtnud Polovtsev algul seda teha. Helistas meile ja andis lootust, et kindlasti on ta eksitusega.

Ma aga selgus, et mingisugust eksitust ei ole, muutus meheks, koristas, nagu räägitakse, oma laualt ära foto, ja mina mõõgapidemeile toetudes mingisuguse

ma varemte juures seisis, ning millegipärast lak-
ma helistamast ja Niinaga meil külas käimast. Jah,

ma ei meeldinud talle. Ta mõistis hukka ka isa.

Ma ole tema peale pahane. Ta on sirge, pikakasvuline, ja
ma ordeniga poolsõjaväelisel frentšil.

Ma kummsus on tagasihoidlik ja suur.
Ma hõludab oma ausat nime, mida on kandnud läbi

ma teie, sõdade ja revolutsiooni...
ma milleks tal vaja sõprust varastega!

ma ühtselt öeldi mulle, et pesunaine olla käinud kaks korda.

ma võtnud ta kojamehe, onu Nikolai juurde, aga raha
ma (viisteist rubla) tuleb homme pärast lõunat.

ma helistat keeta teed — petrooleumi polnud. Leiba ka
ma raha samuti. Kuid sellel õhtul ma ainult sülitasin

ma peale. Vopsatasin voodisse ja lahti riietumata uinusin
ma ära.

ma hommikul oleks nagu keegi ligi astunud ja kõvasti mu
ma üritanud. Hüppasin üles — polnud kedagi. See

ma mees mind äratas.

ma vaja kuskilt raha hankida. Aga kust? Olen ma siis
ma lühe, teenistuja või vähemalt kojameeski nagu onu

ma olul, kes ühele puid raiub, teisele ämbri välja viib,
ma ümardale vaipa klopib?...

ma silmi vidutades kordasin ma visalt: «Raha, raha...»
ma al jätud hankida!»

Oli tarvis välja osta fotoaparaat, müüa see siiasamasse kõrvale ostupunkti, anda ära pesunaisele raha, ja ülejäänud rahaga hakata elama uut moodi.

Kust aga võtta kolmkümmend rubla väljaostmiseks?

Ja samas välgatas mõte: «Aga mis siis veel kirjutuslaua lukustatud laekas lebab kui mitte raha?»

Muidugi polnud taiplik Valentina kõike Kaukaasiasse kaasa võtnud, kindlasti jättis ta osa koju, esimestekulutusteks pärast tagasitulekut.

Siis läheb kõik hästi. Leian sobiva võtme, ostan aparadi välja, müün selle maha, annan pesunaisele raha ära, kolmekümnelise panen laekasse tagasi, ülejäänuga aga elan tasapisi, oodates aega, millal mind laagrisse saadetakse.

Ah, kui lihtne ja tofe!

Kunä aga tegelikult selles, et tuli võõrasse laekasse raha otsima minna, polnud midagi suurepärast, siis südame tunnistuse riismed, mis veel nõrgalt kuskil mu südame põhjas rabelesid, tõstsid tasast kära ja kisa. Mina aga pörutasin neile ähvardavalt peale ja tormasin kojamehele, onu Nikolai juurde viili muretsema.

«Milleks sul viili on vaja?» küsis kojamees umbusklikult. «Aina ulakused! Lile kah poisike kuueteistkümnendast korterist palus kruvikeerajat, aga ise, saatananägu, keeras lahti võõra kirjakasti, pistis sinna kassipoja ja kruvis jälle kinni. Korterialanik läks ajalehti võtma, kassipoeg aga karjub ja näub. Ajalehe oli katki kriimustanud ja pool telegrammi hirmuga lõhki kiskunud. Suure vaevaga saadi aru, kas oli seal telegrammis «sõida» või «ära sõida» või «oota sõiduga, sõidan ise»».

«Mul, onu Nikolai, pole niisugusteks rumalusteks aega,» ütlesin ma. «Mul läks radio katki. Noh... seal on vaja viilida.»

«Sedasi neh, rumalusi teha ei tohil! Mis see varganägu Jurka meie hoovis nii tihti käima on hakanud? Sa, pois, vaata ettel! Sellest head ei tule. Võta kastist viil. Pesu võta ka kaasa. Näe, komps on kapi taga. Pesunaine lubas lõuna ajal raha järele tulla. Kas isa teile kirjutab ka?»

«Kirjutab!» vastasin mina, võtsin viili ja tõstsin kompsu selga. «Tema, onu Nikolai, aina purustab seal midagi... müristab... Ma jutustan hiljem, onu Nikolai, praegu pole aega.»

Korjasin kõikjalt, kust aga sain, kokku vanad võtmed, panin kaks tükki kõrvale ja hakkasin tööle.

... ja viisalt. Ühe võtme rikkusin ära, võtsin teise ja panin töö kõrvale, et kraanist vett võtta. Ühe sõrme, sõrmed olid krumustatud, raua-... koos. Panin silma vastu lukuauku, roo-... valgustasin lukuauku tikutulega, määrisin... määniliga, ent lukk ajas vastu nagu nõiu-... rakst! Ning ma tundsin, kuidas võti kangelt, kuid ei pöördus.

... otsustasin, et hinge tõmmata. Lükkasin tabureti kõr-... otjasin prahi ja rauapuru kokku ning viskasin... loputasin määrdunud, õliseid käsi ning alles... moidusin laeka juurde tagasi.

... Vahel! Tõmbasin laeka välja, kergitasin aja-... laet ja nägin musta, määrimisest tumedat helki-... lahingubrauningut.

... lähe välja — see oli külm, otsekui jäält võe-... pademe vasakul poolel oli väike täke. Tõmbasin... pademepideme, selles oli kuus padrunit, seitsmes

... brauningu käterätikule ja hakkasin laekas tuh-... ta. Mitte mingisugust raha seal polnud.

... vildis viha ja meeleheide. Pool päeva olin ma... moidunud, vaeva näinud, kulutanud nii palju... aega leidnud hoopiski mitte seda, mida

... brauningu endisele kohale, katsin ajalehega ja... laeka kinni.

... Vastupidises suunas võti ei pööranud ja lukk... onud. Vähe sellest: võtit oli võimatu lukuaugust... võtta ja see rippus, paistes silma isegi ukse juurest. ... võtmepeärast läbi ja hakkasin vajutama nagu... Paistis, nagu annaks järele! Trahh — ja võtme-... moidus. Nüüd oli asi veelgi hullem! Lukuaugus rip-... näotu kild.

... loin ma kontsaga vastu laegast, heitsin voo-... ja puhkesin nutma.

... kostis hoovisügavusest läbi õhuakna tuttav veniv... see oli kaltsukaupmees, kes tüdinult huikas.

... toppasin üles ja paiskasin akna lahti. Hoovis pol-... taga peale väikeste laste. Vaikides viipasid ma... kaltsukaupmehele, ja seni kui ta sissepääsu otsis ja üles... vaatasin ringi, kaalutledes, mida talle võiks müüa. ... olid vanad püksid. Siin katkise küünarnukiga jakk.

ja hambulise katuse rusudel lõi leegitsema signaallaternatuli. Latern kõikus, viskus paremalt vasakule, ja nagu kokku oli lepitud, signaliseeris naaberväesalgale, kutsudes abi. Abi saabus.

Aga neetud muusikant Michol, kes juba hommikul juhustlikult lossi oli jäänud ja kogu aeg joobnuna keldris veinivaatide juures aelenud, ütles jälle, et seda oli teinud tema, ja teda autasustati uuesti ning ülendati seersandiks.

Viha ja põlgus valdasid mind nende ridade lugemisel ja pisarad udutasid silmi.

«See olin mina... see tähendab tema, julge, hea poiss, kes väga oma kodumaad armastas ning häbistatuna, üksildasena, kõikide poolt mahajäetuna eluga riskides häiresignaale andis.»

Mul oli vaja meeoleolu kellegagi jagada. Ent mu juures polnud kedagi ja ainult kassipoeg lebas padjal ning nurrus.

«See olen mina — sõdur-trummilööja! Hei sina, laisk tola! Kuuled?» ütlesin ma ja tõukasin rusika kassipoja sooja kohevasse kõhtu.

Solvunud kassipoeg hüppas üles, tõmbus küüru, ja nagu mulle näis, vaatas mind õelalt oma ümmarguste roheliste silmadega.

«Miaul» vastas ta. «Sa valetad, sa pole sõdur-trummilööja. Trummilööjad ei kola võorastes laegastes ega müüka kaltsukaupmeestele Valentina boasid. Trummilööjad löövad ümmargust trummi. Esiteks — trim-tara-ram! Sui trim-tara-ram! Trummilööjad on julged ja helded. Nad valavad alustassi ääreni sooja piima täis ning viskavad sellesse vorstinahka ja pehmeid saiatükke. Sina aga unustad isegi külma vett valada ja loobid põrandale ainult kuivanud koorikuid.»

Ta hüppas maha ja tõttas kätemaksu kartes diivani alla. Ning arvatavasti istus ta seal kaua, valvsalt kuulatades, kas ma ehk ei läinud ahjuroopi või harja võtma.

Mina aga magasin juba ammu raskelt.

Hommikul, kui ma leiba tooma jooksin, nägin ma, et uks trepikotta oli praakil. Ja mulle tuli meelde, et olles sattunud vastu ööd lugemishoogu, olin ma ise unustanud selle sulgeda.

Kuna mu pead kogu aeg vaevas mõte Valentina pealt sest tagasitulekust, karistusest laeka lahtimurdmise ja asjade müümise eest, siis see tühine juhtum tõukas mind sellisele väljapääsuvõimalusele.

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

«Kui ma ei läinud, kui (mitte öösel, see ajab hirmu peale) ei läinud minna ja jätta uks lukustamata? Siis tulevatavasti lõelised vargad, varastavad üht-teist ja...»

polnud mu ema ja nüüd isegi mitte võõrasema, polnud ta veel ühe inimene, oli mind kunagi hellitanud ja isegi mu vallauid tempe varjanud, eriti siis, kui ma vaikisin ega rääkinud isale, kes talle oli isa äraolekul helistanud.

Nüüd aga vastasin talle lühidalt, et olen elus, terve, et pesunaine on pesu ära toonud ja tema ärgu muretsegu.

Viisin kirja posti ja läksin vilistades ning jalaga vastu naad lüles (olgu üks pahandus või seitse, vastutada tuleb ikka) trepist üles koju.

Kassipoeg istus, otsekui mind oodates, trepikojas. Uk oli nagu tavaliselt pisut avatud. Stopp! Kerge müra kostis mu kõrvu, justkui oleks keegi klaasiga vastu alustanud kölistanud ja seejärel tooli nihutanud. Lendasin kuresti poole korruse võrra ülespoole.

Meie korteris oli varas!

Hinge kinni pidades kuulatasin ma tähelepanelikult. Möödus minut, kaks, kolm, viis... Varas millegipärast ei kiirustanud. Kuulsin ta samme, kui ta mitu korda ukse läheduses koridoris käis. Kuulsin koguni, kuidas ta nina nuuskas ja kõhatas.

«Tim-tam! Tra-la-la! Trum! Trum!» kandus minu läbi ukse.

Väga kummaline: varas ümises laulda. Nähtavasti oli see julge ja hädaohtlik bandiit. Ja ma hakkasin juba kõhklema, kas mitte minna alla ja hüüda onu Nikolaid, kes praegu voolikuga hoovi kastis. Siis aga kostis ukse tagant, nähtavasti köögist, mingisugune tume kahin. Kaua mõistatasin, mis see on. Lõpuks taipasin: kahises priimus. See oli juba üle igasuguse piiri! Varas keetis nähtavasti teed ja kavatses meil einetama hakata.

Tulin mööda treppi allapoole. Akki paiskus meie ukse pärani ja minu ette ilmus lühikest kasvu paks mees hallis ülikonnas, kollased saapad jalas.

«Mu sõber,» küsis ta, «kas sa oled sellest, viieteistkümnendast korterist?»

«Jah,» pomisesin ma, «sellest.»

«Ole siis lahke ja astu sisse. Ma nägin sind läbi akna juba pool tundi tagasi, sina aga ronisid üles ja peitsid end millegipärast.»

«Kuid ma ei saanud aru, ma ei teadnud, miks te siin laulate.»

«Selgel!» hüüdis paks. «Sa vist mõtlesid, et olen sulil, ja ootasid kannatlikult, kuidas asi edasi areneb. Tea siis,

mu pole ei varas ega röövel, vaid Valentina lihane tüdruk, minu onu. Et aga, nii palju kui mul teada on, on ta läinud ja sinu isa maha jättis, siis järelikult on ta elanud mu. Nii on siis täpsemalt.»

«Kas sa oled Kaukaasiasse,» vastasin mina, «ega nappas.»

«Pomudad!» kurvastas onu. «Kallis õde sõitis ja ootamudki ära oma lihast vendal! Aga ma tean, ta rääkis sulle, et ma siia sõidan?»

«Ta rääkinud,» vastasin mina ning silmitsesin teda, kuni ta oli meele laastatud ja armetut korterit. «Kui sa ei ole, oli tal nähtavasti pea segi, sest ta lõhkus ära ja põustas kohvikastrulisse soola.»

«Tunnen, tunnen seda muretut olevust!» vangutas paks talvabanevalt pead. «Mäletan veel, kuidas ta kord lapsepõlvest sisse söögiõli asemel petrooleumi valas. Sõit ei olnud isegi, tüluke, õudsel. Aga ütle mulle, mu sõber, et korteris kuidagi näotu on?... Mitte just kuur, et Melitoopoli maakonnakomissari toad pärast mõrvalaste lõbusat rünnakut.»

«Ma pole pärast rünnakut!» õigustasin end kohmetult. «Ma tein kiskusin kõik maha ja peitsin vannituppa, et varas ei tuleks, ning ära ei varastaks.»

«Mõeldavalt,» oli onu nõus. «Aga miks sa siis sellisel põlul ukse lahti jätsid?»

«Ma näeneks hakkas köögis tee keema ja see ehameeldi, põlunamine katkes.»

«Minu üdine onu osutus lõbusaks ja energiliseks inimeseks,» ütles ta mulle käsu sorteerida ma. «Minu itoas ja käia kojanaise juures, et see nõud puhas ja meeldiv peseks ning korteri korda seaks.»

«Kas sa oled,» seletas ta. «Minu juurde võivad tulla kõik, lahingukaaslased, lapsepõlvesõbrad, ja äkki selgub korralagedus!»

Pärast seda küsis ta, kas mul raha on. Kiitis kokku, ütles, andis kulutusteks kolmekümnelise ja läks. Ma läksin mööda Moskvat, mida ta, nagu ütles, polnud näinud juba aastat kümme.

«Kas sa oled,» küsis ta, «kujutades talle korista mist,»

«Minu sõber,» kiitlesin ma. «Kui hea! Nüüd läheb mul lõbusamaks.»

«Parem ongi,» ütles kojanaine. «Kus seda enne nähtud — korter jäetakse arutu lapse hooleks! Laps on laps. Praegu on tark, aga pöörad selja — vaatad, tuleb välja et päris tola alles.»

«Tolad on need, kes on väikesed,» solvusin. «Aga mina pole enam väike.»

«Ah, armas! On olemas väikesi tolasid, on olemas ka suuri. Minu Vaska käib kuueteistkümnendat. Vanasti võeti niisuguses eas juba naine, tema aga muretses raua, toppi väävli täis, paugutas, ja näe, kolm nädalat lamas haiglas. Hea veel, et ainult hägu uuristas, ei lõõnud silmi peast välja. Aga mis nüüd mina sulle räägin: küllap tead seda asja ise paremini!»

Ühmasin midagi ja kadusin kiiresti, sest Vaska loom olin osalt süüdi ka mina.

Osavasti ja meelsasti aitasin ma kojanaisel korteri kraamida. Öhtuks oli meil puhas, jahe, mugav. Panin lauale uue narmastega lina, jooksin tänavanurgale, ostsin kimbu põllulilli ja panin need sinisesse vaasi.

Siis pesin end, panin selga puhta särgi, ja et lühendada aega onu tulekuni, istusin Valentinale uut kirja kirjutama.

«Kallis Valja!» kirjutasin ma. «Meile sõitis sinu vend. Ta on väga lõbus, hea ja mulle hakkas ta kohe meeldima. Ta jutustas mulle, kuidas sa lapsena pudru sisse koge mata petrooleumi valasid. Ma ei imesta, et sa eksisid, aga seda ma küll ei mõista, kuidas sa selle ära sõid. Või oli sul nohu? ...»

Kiri jäi lõpetamata, sest uksekell helises ja ma tormasin esikusse. Sisse astus onu ning temaga koos veel keegi.

«Süüta tulid Kus lülititi on?» käsutas onu. «Siia, vana mees, siia! Ära komista... Siin on kast... Anna kübar, ma panen ise rippuma... Ise, ise, sõbra heaks teen kõik. Astu sisse! Keera end õige valguse poole. Ah, aastad!... Ah, need tagasipöördumatud aastad!... Kuid sa oled veel tugev... Jaa, jaa! Ära vanguta pead... Sa veel mühad, tamm. Mühad! Saa tuttavaks, Sergei! See on minu noor põlvkõne! Opetlane. Vana partisan-tšapaajevlane. Polu sunnitööline. Elus palju kannatada saanud. Aga nagu näed, kotkas!... Kull!... Mäherdused silmad! Mäherdused teravad, läbitungivad silmad. Tulid Laternad! Projektorid! ...»

Alles nüüd, valges, võisin silmitseda onu kuul-
talt meest nagu kord ja kohus.

Kui ütelda tõtt, siis võimsat tamme ta mulle küll
ei ole tuletanud. Kotkast samuti mitte. Onu
õnne tunnete puhangus vististi pakkus üle.

Tema oli neljakandiline paljas pea, pealael aset-
sevad, arvatavasti lahinguis saadud arm. Tema
õlg oli rõugeist rikutud ja paksude huulte lange-
vad kurgad tegid tema ilme nukraks ning isegi
õnne. Tal oli seljas roheline diagonaalriidest
sõjaväepluus, millel säras Tööpunalipu orden.

Onu silmitses koristatud korterit, kiitis nobe-
luse, ja seal langes ta pilk kirjale, mida olin
valanud Valentinale kirjutama.

Ta nihutas kirja lähemale ja asus lugema.

Kõigest võisin ma näha, kuidas ta punastu-
nud näol ehtne meelepaha peegeldus. Algul ühmas
ta midagi, pörutas siis jalaga vastu maad, kagar-
das kirja ja viskas selle tuhatooši.

«Habil» ütles ta raskelt hingates ja pöördudes oma teise sõbra poole. «Vaata teda, vanamees Jakov!»

Ja onu osutas sõrmega järsult minu poole, mina aga tardusin hirmust.

«Vaata, Jakov, seda inimest — muretut, hooletut ja kergemeelset. Ta kirjutab võõrasemale kirja. Noh, olgu (see asja ei muuda), ta kirjutab kirja oma endisele võõrasemale. Ta teatab temale rõõmustavat uudist lihase venna siiasõidust. Aga kuidas ta siis seda teatab? Ta kirjutab sõna «jutustas» kahe t-ga ega pane sõna «mis» ette koma. Ja see on meie noorsugul! Meie helge tulevik! Kas selle eest (ma ei räägi endast, vaid küsin sinult, vanamees Jakov!) võitlesid sa ja kannatasid? Kõlistasid ahelaid ja keerutasid tsapaajevlase mõõka? Ning kui oli vaja, siis läksid tapalavale, ilma et oleksid värisenud... Vasta ometi! Ütle talle otse näkkul!»

Erutatud onu laskus väsinult toolile, ent vanamees Jakov vangutas karmilt oma kiilaspead.

Ei! Mitte selle eest polnud ta ahelaid kõlistanud, mõõka keerutanud ja tapalavale läinud. Ei, mitte selle eest!

«Viska ahju!» lausus onu vastikustundega, näidates mulle kägardatud paberit. «Või ei, las ma põletan ise.»

Ta tõmbas tikku, paber süttis ja jättis tuhatoosi näputäie tuhka, mille onu otsekohe läbi õhuakna tuulde viskas.

Rõhutuna ja häbistatuna askeldasin ma kõõgis priimuse juures, lohutades end sellega, et arvatavasti pole onu poegadel ja tütaridelgi kerge, kui ta juba ühe mingisuguse õnnetu vea pärast valmis on tõstma seesugust tormi.

«Kui tal ainult pähe ei tuleks mind maateaduses eksamineerida,» mõtlesin ma kartlikult. «Mis minust siis küll saab!»

Kuid mu onu oli nähtavasti küll äkiline, ent pikka viha ei pidanud. Teed juures naljatles ta minuga, esitas küsimusi isa ja Valentina kohta ning lõpuks saatis magama.

Ma olin juba uinumas, kui keegi tasahilju mu tuppa astus ja hakkas lüliti otsides seinal kobama.

«Kes on?» küsisin ma läbi une. «Teie, onu?»

«Mina. Kuule, sõber, ega teil pisut nuuskpiiritust ei ole?»

«Vaadake teises toas Valentina riiulil. Seal on jood, kastoorõli ja igasugused arstimid. Aga mis siis? Kas kellelgi on halb?»

«Vanamees tunneb end viletsasti. Kannatada on saanud aastas, väeva näinud. Noh, maga hästi.»

Ma sulges tuuse järel hoolikalt ukse.

Oh! paku selna nende hääli kuulda polnud. Ent varsti ma läbi uksealuse prao minu juurde vänge sööbi- ja lõunas nagu bensiini, eetri või veel mingi rämpsuga, millest ma järeldasin, et onu mõnda rohtu kogema maha oli ajanud.

Teisel nädal. Päeval onu kodus polnud. Öhtuti tuli minu vanamees Jakoviga ja suuremalt jaolt jäi see ööbima.

Ühel hommikul istusin ma vannitoas ja seadsin kantsult kassette äsja väljaostetud fotoaparaati.

Ma helistas keegi onule telefoniga, onu erutus millegi ja hakkas kiirustama vanamees Jakovit. Ma hüüdsin ukse, et nad äraminekuga natuke ootaksid, sest

ma polnud veel näinud minu fotoaparaati ja mul oli tahtnud otsekohe pildistada mõlemaid sõpru, et hämmastada

neid oma meisterlikkusega selles asjas. Onul aga polnud aega minult jaoks aega. Uks paugatas. Nad väljusid.

Minult pärast hüppasin ma vannitoast välja ja tuseselt

ükses silmi vidutades vaatasin aknast õue.

Onu ja vanamees Jakov väljusid parajasti väravast ja väljusid paremale.

Ma haarasin ma fotoaparaadi ning tormasin neile

juures, nüüd tuleb veel huvitavam! Kuskil teeristil jook-
sime ma külje pealt ligi või ootan, kuni nad peatuvad, et
ta puberosse. Siis — klõps! — ja ongi valmis.

Kul nad õhtul tagasi tulevad, seisab nende valmis foto
laual. Klaasi all, raamis ja pealkirjaga: «Kallile onu-
le sellelt ja sellelt...»

Ma katsusin ma onu fookusesse püüda. Kuid kord
ajaks teda keegi, kord tõukasid mind möödaminejad või
muretasid trammid ja autobussid.

Minu õnneks käänasid onu ja vanamees lõpuks väi-
sesse puiestikku mingisuguse kiriku juures. Istusid seal
pluugile ja panid suitsud ette.

Seadsin end kiiresti tühjadele kastidele kahe vineerist
laua vahel. Panin säritusajaks ühe kahekümneviieendiku.
Klõps! Valmist! Oli ka viimane aeg, sest sekund hiljem
ajaks kellegi lai selg minu eest onu ja Jakovi.

Vahetasin igaks juhuks kasseti ja proovisin uuesti pildistada. Onu ja vanamees Jakov tõusid püsti. Valmis olla! Klops!

Ent käsi võpatas ja teine pilt läks nähtavasti nässu, sest vimmas, laiaõlgne mees pöördus ümber, ja ma imestasin, tundes temas ära sellesama näitleja, Saljapini onu poja, kellega oli tutvustanud mind Jurka ja kes mind Sokolnikis õlleka kostitas.

Mõni teine kord oleksin ma arvatavasti sellise kummalise kokkusattumuse üle mõtlema hakanud, ent praegu polnud mul aega. Hüppasin trammi ja sõitsin koju, et ootamatu kingitusega õhtuks valmis jõuda.

Vannitoas lõhkusin ma kogemata punase lambi. Siis, et mitte segi ajada, pistsin ma mõlemad ülesvõtetega kassetid Valentina laekasse ja jooksin kauplusse uut lampi tooma. Kui ma tagasi tulin, oli onu juba kodus.

Ta kutsus mu karmilt enda juurde.

Ühes käes hoidis ta võtme murdunud rõngast, teisega näitas mulle laekast ripnevat kildu.

«Kuula, mu sõber,» küsis ta otsekohe. «Ma leidsin selle viguri aknalaualt, ja et ma selle ripneva killu otsa juba kaks korda oma püksid olen lõhki rebinud, siis jäin ma mõtlema. Sobitasin selle rõnga siia. Ja mis välja tuleb?...»

Kõik varises kokku! Ma hakkasin midagi seletama, pomisema, ennast õigustama — läksin segi, ajasin sassi ja lõpuks jutustasin pisaraid valades onule kogu tõe.

Onu oli sünge. Ta käis kaua mööda tuba, vilistades laulu «Sealtpoolt metsi, mägesid vanaisa Jegor sõitis».

Lõpuks nuuskas ta nina, kõhis ja istus aknalauale.

«Aeg!» lausus onu nukralt. «Rasked peettumused! Hüpped ja grimassid! Mõni teine minu asemel oleks ammu sellest miilitsasse teatanud. Sinusugune kelm oleks kinni võetud, vangistatud ja kolooniasse saadetud. Ja õde Valentina, kes sulle nüüd enam isegi võõrasema pole, pööraks muidugi õudusega sellisele kelmile selja. Mina aga olen heasüdamlik! Ma näen, et sa kahetsed, et sa oled rumal, ja ma ei anna sind välja. Kahju, et jumalat pole olemas ja sinul, vemmäl, pole kedagi selle eest tänada, et sul õnneks siisugune hea onu on.»

Kuigi onu mind kelmiks ja vemblaks sõimas, tänasin ma kallist onukest läbi pisarate südamest ja töötasin, et hakkan tema sõna kuulama ja teda armastama kun

Ma tahtin teda kaelustada, ent ta tõukas mu pealt kõrvaltoast välja vanamees Jakovi, kes oli ajanud.

«Mumult kuula, vanamees Jakov!» muristas onu, «oma nimmargusi kassisilmi. «Missuguseks on saad noorsugu!» Seal tõmbas ta mind varrukast. «Tahmu, selle — ma ei ütle vana, aga lahinguis juba meid mehe — rohelist sõjaväepluusi. Mis sa seal Almu, sa pilgutad silmi, sa värised! Sest sellel linnal sarab Tööpunalipu orden. Ütle talle, Jakov, kas sa mõtlesid vangla keldrite pimeduses, keldris all või maailmaheitluse küngastel ja mõtlesid, et sa võitled selle eest, et siisugused poisid oleksid laekastes kolaksid ja kaltsukaupmeestele võõrad müüksid?»

Vanamees Jakov seisis seebitatud, pooleldi raseeritud ja vangutas karmilt pead. Ei, ei! Ei vanglaks, ei keldrisse ja ka tasandikel polnud ta seda mõelnud.

«Kellahelin, kojamees Nikolai pistis pea ukse alla ja ulatas onule sissekirjutamislehed.

«Välja ja pea meeles!» laskis onu mind lahti. «Ma ei ole käsi väriseb, vanamees Jakov, ja sa võid ka poole lõigata. Tean, et sul on raske, et sa oled romantik. Lähme teise tuppa, ma ajan sul ise läbi.»

«Sa pidasid nad seal millegi üle nõu. Lõpuks tuli välja ja ütles mulle, et täna õhtul sõidavad nad vanamees Jakoviga ära, sest tahavad enne puhkuse lõppu minna maailma hulkuda ja vaadata, kuidas kodumaa elab ja mida teeb.

«Onu peatus, vaatas mulle karmilt näkku ja lisas, et tema on rahutu pärast kõike seda, mis on juhtunud. «Sinu jaoks on vaja teravat silma,» lausus onu. «Ja et sa võid vaos hoida ainult võimas ja tugev käsi. Sa oled minuga koos ja teed kõik, mis kästakse. Ainult mõtle, kui sa mulle kas või kordki püüad vastu hakata, siis minu kohe esimeses peatuses välja ja las siis linnud liirlevad su kergemeelse pea kohal!»

Ma jalad hakkasid väriseb, keel muutus kangeks ja ma tundsin mõtmatust ja ootamatust õnnest metsikult.

«Mõisugused linnud? Kes viskab välja?» mõtlesin ma. «Hea onuke siis viskab! Aga tema sõna hakkan ma

kuulama nii... et käskigu ta mul praegu läbi lõõri kato-
seda onida, ja ma roniksin pikalt mõtlemata ning ro-
muga.»

Onu käskis mind õhtuks valmis olla ning läks otsekohe-
koos Jakoviga välja.

Hakkasin end valmis seadma. Võtsin pesu, käterat-
seebi ja vaatasin järele oma üleriided.

Püksid olid mul kulunud, täis õliplekke, ja ma askel-
dasin kõõgis kaua, puhastades neid bensiiniga. Pluus-
võtsin halli. Ta oli mulle küll väike, aga teel ei kartnud
määrdu mist. Uhe saapa konts oli ära kulunud ja et saa-
paid alt tasandada, tõmbasin ma tangidega ära ka teise
kontsa, lõin siis haamriga naela sisse ja puhastasin saa-
pad viksiga üle.

Minu õnnetus — see oli soni. Nagu teada, võib pois-
tel uut soni leida harva. Soni pillutakse tarade otsa,
katustele, virutatakse vaidlustes vastu maad. Peale selle
asendab ta sageli jalgpalli. Minu sonis oli aga auk,
mille ma olin põletanud õpilaste maipeol lõkke ääres.
Kui oleks voodergi alles olnud, oleksin võinud selle tin-
diga ära värvida, kuid voodrit ei olnud ja oma kukalt tin-
diga määrda mul polnud muidugi tahtmist.

Siis otsustasin, et päeval hoian soni peos, nagu oleks
mul kogu aeg palav, aga õhtul käib ka auguga.

Vaevalt olin lõpetanud oma ettevalmistused, kui onu ja
Jakov tagasi tulid. Nad tõid uue kohvri, mingisugused
pakid ja nahast portfelli, mille onu otsekohe põrandale
viskas ja seda kergelt jalgadega trampima hakkas.

Lõhnasin tärpentini, viksi ja bensiini järele. Seisin
ammuli sui ja mulle paistis, et onu on pisut arust ära.
Seal aga tõstis ta portfelli maast üles, naeratas, nuusutas,
vaatas ja hindas otsekohe mu püüdeid.

«Avaldan kiitust,» ütles ta. «Armastan korralikkust,
kuigi sa lehkad nagu petrooleumipood. Nüüd aga võta
kõik need lohmakad riided maha, sest nendega tulevad sa
mulle meelde kirikulauljat, ja pane selga näe need.»

Ning ta ulatas mulle paki.

Selles olid lühikesed, põlvedeni ulatuvad kaitsevärvi
püksid, samasugune elegantne pluus suure hulga tas-
kute ja taskukestega, kollased sandaalid, pioneerikaela-
rätt läikiva pandlaga, diagonaalriidest pilotka nagu
lenduril ja väike nahast seljakott.

Värvivate kätega haarasin ma kogu selle varanduse

ja tormasin ümber riietuma. Ja kui ma välja astusin,
võtsin okku.

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

Annalt olin valmis. Korterit võtme viisin majavalitse-
maja andsin kojanaisele.

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!
«(Aakolov!)» hüüatas ta. «Molokov! Vladimir Kokki-
Annalt ordeneid ei ole — üht, kaht, tosinat!»

Nähtavasti pole iga sõpruski igavene!

Serpuhhovis elasime me kaks ööd-päeva ja ma imetasin, et onu, kes nii väga tahtis kodukohta vaadata, on läinud maja ümbritsevast aiakesest kuskile.

Mitu korda käisin ma ajalehti toomas, ülejäänud ajalebasin murul ja lugesin vana «Nivat». Minu ees vilkatasid tsaaride, imperaatorite, vene ja välismaa kindralite portreed. Mingisugused väledad, kõverate lühikeste mõõkadega timukad raiusid hiinlastest vangide pääd. Need aga, nagu olekski pidanud nõnda olema, seisid vaikselt põlvedel. Ja polnud näha, et keegi neist oleks kohalt üles sööstnud, midagi timukaile hüüdnud või vahepealt sülitanud.

Läksin sellest onule rääkima. Onu luges telegramme, mis kirjandja just praegu oli toonud, ja oli rahul. Ta võttis mult kulunud «Niva» ära ja ütles mulle, et olen veel noor ja pean mõtlema elust, aga mitte surmast. Peale selle võib seesuguste piltide tõttu näha öösel halba und.

Puhkesin naerma ja küsisin, kas me varsti kuskile edasi sõidame.

«Varsti,» vastas onu. «Tunni aja pärast sõidame vahetult.»

Ta sirutas käe kitarrile, heitis mulle kelmika pilgu, lõi keeltele ja laulis niisuguse laulu:

Peagi saabumas öö, rahu ääretu,
tõuseb kuu, kiirtes sinamas ta,
tema all hingab, võimas ja määratu,
meie kauneim ja ilusaim maa.
Kõik on unumas, naeratus nägudel,
vaiba all vaikselt hingavad nad;
ainult mere veel tolmustel radadel
kuni koiduni kõnnime maad.

«Tram-tam-tam!» Ta kattis keeled peopesaga ja hakkas rahuldunult naerma. «Noh, kas pole ilus laul? Muudugi on! Aga kes selle lõi? Puškin? Shakespeare? Anna Karenina? Võta näpust! Selle legin ma ise. Aga sina vennas, arvasid, et su onu on eluaeg ainult mõõgaga vehelnud ja kannuseid kõlistanud. Eks katsu sinagi luuletada! See pole nii lihtne kui võõrasema laekasse raha järele ronimine. Miks sa siis näo ära pöörasid? Ega ma sulle seda paha pärast räägi. Kui ma sind armastaks, siis istuksid juba ammu parandusmajas. Sina aga — vaat kus istud: ümberringi aroom, loodus. Näe,

onu! Jakov pistis pea aknast välja, vaatab sinakaugusse. Käs on tal vist lill. Roos! Ah, unistajal veel noor vanamees-unistajal!»

«Ja et vaata sinavasse kaugusse,» vastasin ma mõtlesin. «Tal on põsed seebitatud, käes vahupintsel, ja pais-
t ta pillas akna taha klaasi oma valehammastega.»
«Ma juuul, milline õnnetus!» hüüatas onu. «Jookse
tulem talle appi, südametu eesel, ja ütle talle üht-
ki ta kitrustaks.»

«Ja pärast olime juba raudteejaamas. Onu oli
ja hoolitsev. Ta toetas ettevaatlikult oma sõpra,
kui mõõda kiviastmeid üles tõusis, ja andis valjusti

ta kitrusta, vanamees Jakov! Süda on sul imeväärne,
kõrda on sul ka haige. Jah, jah! Mis seal rääkida —
tõavad annavad end tunda, elu on aga halasta-
Näe, seal on laud. Kõik kohad on kinni. Oota pisut,
lase ringi vaadata — arvatavasti tahab keegi
veteranile kohta loovutada.»

«Ja et liline tütarlaps võttis paki ja tõusis. Noor leit-
tõusis ajalehega ja nihutas end edasi. Väle kelner
ja paks teise tooli, mina aga istusin pakkidele.

«Tuli pakikandja ja ütles, et ühtki pehmet kohta
ole. Onu ei kurvastanud põrmugi ja käskis võtta kõvad.
Munkklaasid hakkasid klirisema, rong sõitis ette. Läk-
perroonile. Ja siin rahvatungis vilksatas äkki mu ees
ja tultav nägu Sokolnikist. See mees kandis nüüd
põlvrille ja pehmet kaabut ning ta õlgadele oli heidetud
vilmakuub. Ta küsis onult midagi, arvatavasti seda,
on cinelaud, tänas ja kadus rahvahulka. Vaevalt jõud-
istuda, kui helises kell, kostis vile ja rong hakkas

«Onu! Ma seisin akna juures ja mõtlesin kummalistest
asutustest inimese elus, jõudis onu restoranvagu-
ra kōia. Tagasi tulles tõi ta sealt kaasa suure apelsini
mis selle vanamees Jakovile, kes istus, pea lauake-
langetatud.

«Soo, Jakov!» pakkus onu. «Mis sul on? Ma näen, et
oled kahvatu. On sul tervis korrast ära?»

«Läheb mõõdal» oigas Jakov nägu krimpsutades.
«Lõdugi raputab ja pörutab, aga ma kannatan ära!»

«Tema kannatab ära!» hüüdis onu pahaselt. «Tema, kes

eluaeg on nii palju kannatanud, et mõni teine ei kannataks seda välja isegi kolme elu jooksul! Ei, ei! Seda ei juhtu! Ma kutsun kohe rongiülema, ja kui ta on arusaaja inimene, siis leiab ta sulle koha pehmes vagunis.»

«Te võiksite istuda akna juurde ja panna pea peale midagi märga. Siin on salvrätik ja külm vesi,» pakkus vastas istuv eideke. «Aga teie, noormees, võiksite vähem suitsetada,» pöördus ta ülemisel lebamispingil lamava nooruki poole. «Teie tubakast võib ka terve inimese süda kergesti pööritada hakata.»

Ümmarguse näoga nooruk kortsutas kulmu ja vaatas alla, nähes aga eakat meest ordeniga, kohmetus ja viskas paberossi minema.

«Täna teid, õilis emake,» ütles onu. «Ma ei tea, kas teie mehed ja vennad on istunud vanglais ja olnud sunnitud tööl, aga süda on teil kaastundlik. Hei, seltsimees vagunisaatja! Paluge rongiülem minu juurde ja avage enne see aken, mis on vist seitsmetolliste naeltega seina külge kinni löödud.»

«Sa pühi tasem, puupea!» heitis vagunisaatjale ette habemik taat. «Näed, et inimese süda ei võta tolmu vastu.»

Peagi valdas kõiki meie naabreid kaastunne vanamees Jakovi vastu. Mindi koridori ja vesteldi tasakesi sellest, et näe, inimene kannatas oma ajal rahva eest, nüüd aga on haige ja vaevleb. Minagi olin tõtt öelda hirmunud, et vanamees Jakov sureb veel viimaks ära, sest ma ei teadnud, mis me siis tegema hakkame.

Läksin koridori ja ütlesin seda onule.

«Hoiaks jumal!» pomises vanaeit. «On ta siis tõesti väga vilets?»

«Mis seal on?» küsis koridoris jalutav tädi.

«Näe, selles kupees hakkab inimene surema,» seletas habemik vastutulelikult. «Elad-oled, aga kus sured ei tea.»

«Tuleks teine rongist välja tõsta,» soovitati kõrvalukse tagant ettevaatlikult. «Saata jaama telegramm, et sanitarid kandraamidega vastu tuleksid. Kuhu see siis kõlbab: surnu vagunis! Meil siin on naised, lapsed.»

«Kus on surnu? Kelle juures on surnu?»

Kõnelus võttis ootamatu ja ebameeldiva suuna. Onu tonksas mulle rusikaga selga, puhkes valjusti naerma ja astus asemel lamava vanamees Jakovi juurde.

«Kui Või tema sureb! Kuuled, vanamees Jakov?»
onu, «kui teda kannast. «Räägitakse, et sa
... Ei, ei! Tamm on veel tugev. Teda pole
... ei vanglad ega türmid. Ei murra ka kerge
... hoog, raputamise ja halva ventilatsiooni
... Juba tõusebki. Juba naeratas. Noh, vaa-
... on siis surija kramplik muie? Ei! See on
... ta verehise elu naeratus. Ahaa, seal tulebki
... Muldugi, ütlen ma, ta naeratab veel. Kuid
... võtlusest kurnatud organismi juures pole seesugune
... olus rappuvas vagunis hoopiski mitte loomulik ja

... saanud teada, milles on asi, vastas:

... et vanal partisanil-ordenikandjal pole tõepoolest
... Aga teie õnneks on pehme vaguni viiendast kupeest
... praegu Serpuhhovis enneaegu väljunud või
... jäänud. Andke vagunisaatjale juurdemaksuks raha
... et ta järgmises jaamas väljaspool järjekorda
...

... jättis hüvasti ja lahkus.

... jäid temaga väga rahule. Kõik kiitsid viisakat
... ülemat. Räägiti, et vaadake, kui noor
... ja kui kenasti käitub! Aga veel hiljuti oli sihukesi,
... sinuga kõneldagi, rääkimata sellest, et ini-
... või vähemalt katsuda olukorrast aru saada.

... kui kõik läheb hästi. Inimesed muutuvad siis
... seltsivaiks. Nad pakuvad üksteisele teekannu,
... soola. Võtavad lugeda võõraid ajakirju ja lehti ning
... kust ja kuhu keegi sõidab, kui palju seal miski
... Samuti jutustavad nad mitmesuguseid juhtumeid
... ja teiste elust.

Vanamees Jakov toibus täiesti. Ta jõi teed, sõi vorsti ja
...

... palusid naabrid, et ka tema neile midagi oma arva-
... seiklusrikkast elust jutustaks...

... kes nii osavõtlikult temasse suhtusid, oli nii-
... palve peale sobimatu ära ütelda ja vanamees
... vaatas küsivalt onu poole.

«Ei, ei, tema ei jutusta,» seletas onu valjusti. «Ta on liiga
... Jah, jah! Sa oled häbelik, sõber Jakov. Ära
... kui ma sulle meelde tuletan, et just selle neetud
... pärast keeldusid sa vastu võtmast ühe

väikese autonoomse vabariigi rahvakomissari asetäitja kohta. Rahvakomissar seltsimees Guli-Podžidajev ei nagu kõigile teada, suri hiljuti. Ja loomulikult oleksid juhtsina, aga mitte keegi teine praegu selle väikese, ent siin paatse rahva tööd pidanud juhtima!»

«Kuulge! Te ju naljatate!» lausus ümmarguse näoga nooruk ülemiselt lebamispingilt hämmeldudes. «See ei ole ometi võimalik!»

«Miks mitte? Kõik on võimalik,» vastas onu trotslikult ja jätkas oma jutustust: «Kuid kahjuks pole tagasihoidlikkus alati sugugi võorus. Meie töö ja tegevus lähel sageli ajalukku, peab nii ütelda innustama meie õnnelikku ent kahjuks muretu noorsugu. Kui ei jutusta tema, siis jutustan mina tema asemel.»

Siin laskis onu pilgul libiseda üle kõikide juuresolijate ja küsis, kas on ehk keegi endisel või siis nüüdsel ajal Harkovi keskvanglas istunud.

Ei, eil Selgus, et keegi polnud istunud, ei endisel ega nüüdsel ajal.

«Noh, siis te ei tea, mida tähendab Harkovi vangla,» alustas onu oma jutustust.

«Sünge halli hiiglasena seisis see kõrgel, nõndanimitatud Jaheda või, vabandust, Külma mäe kingul, mille ümber olid laiali paisatud isevalitsuse kanna alla surutud arglike väikekodanlaste madalad majakesed. Nukker oli vangil istuda sünges üldkambris number kakskümne ühe seitsme. Aknast paistis tee, millel veeresid veoautod ning sammusid tööle ametnikud. Ja kaubitsejad-spekulandid tassisid lõbusalt vadistades turule korve puuvilla ja nuga ning müügikastikesi liha-, riisi- ja kapsapirukatega. Vang aga sai, nagu te isegi mõistate, ainult kuussada grammi, see on poolteist naela. Peale selle janunes ta vabaduse järele.»

«Vabadust!» hüüdis siis vang endamisi valjult. «Jätke mulle juba ahelate kõlistamisest ja vangipõlve kõdunemisest vaevalt usutava amnestia ootuses mõni tähtpäeva, täpsemalt öeldes keisri pulma-, sünni- või kroonimispäeva puhul!»

Ja samal öhtul metsatöölt tulles tõukas vang valvuri eemale ning tormas metsa kui panter, jälitatuna kuulide õelast vihinast.

Kuid lõpuks naeratas saatust kannatajale. Oo veetis ta heinasaos. Hommikul aga kuulis ta traktorimürinat ja nägi

tõotavaid talupoegi. Kuna vang veel oma rõivaid ei olnud vahetanud kullaltki väärikalt, siis tutvustas ta talupoegadele kohale sõitnud vastutava töötajana. Talupoegade kuldade lood on. Andis mõningaid näpunäiteid piima, nõudis jaamasõiduks hobuseid ja kadus, et te juba ainate, jätkama oma hädasohtlikku üritust. «Hobuse, kes kannatas neetud isarismi sünges

olukorras, pahvatasid naerma ja ruttasid toidunõusid välja jättes poole, sest rong pidurdas jaama läheduses odava piima ja kanade poolest.

«Te ei taha aina naljatada,» tähendas solvunult nooruk naoga nooruk ülevalt. «Mitte midagi seesugust ei ole.»

«Naljatan, noormees,» vastas onu külmavereliikumisega taskurätikuga laupa. «Nali kaunistab elu. Elu on elu kerge ainult tobedel ja laisklejal. Heel pan ma õigust, noormees?» patsutas ta mu õlale. «Jätkake näen, tulebki vagunisaatja piletiga.»

«Jätkake asju valvama, mina aga võtsin kerge kohvri ja sõitsin pehmesse vagunisse saatma vanamees Jakovit,» ütles ta padjapiüüri sisse keeratud portfelli, käte ja jalade peale ja ajalehe.

Kupees oli ainult kaks kohta. All, aknast paremal, istus vanamees; tema ees lauakesel lamas raamat, ta selja taga olid nahast välitasku ja tema kõrval diivanil vedepudel.

«Tule üks kriuksatas, heitis ta meile kõõrdi pilgu. Ent kui ta kupees ei tule mitte mingisugune looder, vaid vanamees ordeniga, vastas ta tervitusele viisalt ja nihutas padja kõrvale. Ülemine koht, seesama, mis teie hiljaks oli jäänud, oli vaba. Ent kohe magama läks vanamees Jakov ei tahtnud, vaid pani prillid ette ja hakkas ajalehte lugema.»

«Noh aga nägin hästi, et ta ei lugenud, vaid vaatas alt,» ütles ta teraselt reisija poole.

«Noh kõhklesin pisut ja soovisin vanamees Jakovile head öö!»

«Noh olikas ta kergelt ning vaikselt kurjal häälel palus and meile edasi ütelda, et see talle kõlbmatu ja musta mõjendaja asemele saadaks poolest saadik veega täidetud vabade rännakusoojendaja.»

Mulle tundus see imelikuna ja ma tahtsin paluda teda korrata oma soovi, kuid vastuse asemel näitas vanamees Jakob mulle vaikides rusikat. Solvunud ja pisut kohkunult läksin tagasi ja teatasin sellest palvest onule.

Onu tõmbus mossi, kirus kedagi tasa, läks oma kott kallale, võttis sealt väikese paki ja väljus otsekohe, arvatavasti vagunisaatja juurde vee järele.

Varsti kutsus ta mind tambuuri. Ta pilk oli karm ümmargused silmad pilukil.

«Võta,» ütles ta ja ulatas mulle halli lõuendist kotti, mille suu oli kummipaelaga kinni seotud. «Võta see soojendaja ja vii ära. Mõistad?» Ta pigistas mu kätt. «Mõistad?» kordas onu. «Mine ja ära unusta, millest me sinuga enne ärasõitu rääkisime.»

Onu hääli oli vaikne ja karm, ta kõneles nüüd lühidalt, ilma naljade ja teravmeelsusteta. Mu käsi väriseb. Onu märkas seda, sakutas mind lõuast ja tõukas pisut.

«Mine,» ütles ta, «tee, kuidas kästud, ja siis läheb kott hästi.»

Ma läksin. Teel katsusin ma kotti: selles rudises ja krabises midagi; soojendaja oli külm, nähtavasti nahast, ja vee asemel täidetud paberiga.

Koputasin ja astusin kupeesse. Tundmatu reisija istis lauakese juures, kummardunud madalale raamatu kohale. Vanamees Jakob oli peaaegu täiesti vastu seina laskunud ja luges.

Ta haaras soojendaja, oigas kergelt, asetask selle oma kõhule ja kattis pintsakuhõlmadega.

Ma väljusin kupeest ja peatusin koridoris. Aken oli avatud. Polnud kuud ega tähti. Tuul peksis mu kumma nägu. Vagun värises ja järsult, nagu lasud, kolksus väljaspool mingisugune rauatükk. «Kuhu me kihutame?» mõtlesin ma ohku ahmides. «Rita-ta-ta! Trata-ta! Sõidame. Iha, sõidame! Eh, näib, et kaugemale sõidame!»

«Noh?» küsis onu mind kohates.

«Kõik on tehtud,» vastasin ma tasa.

«Hästi. Istu ja puhka. Kas süüa tahad? Laual on vorsti, saia ja õunu.»

Vorstist ma keeldusin, kuid õuna võtsin ja sõin selle kohe ära.

«Te võiksite poisi magama panna,» andis vanaeideke nõu. «Poisike on päeva jooksul ära väsinud. Vaatan, et silmadki punased.»

«Ah punased need on!» vastas onu. «Lihtsalt nii, et ta on väsinud. Varsti on jaam ja ta läheb ööbima Jakob juurde. Vanamees on ilma järelevalveta. Kui ta on tal vaja vett, kord soojendajat. Rongid on nüüd juba kokku lepitud.»

«Kõik on kokku lepitada on lihtne,» olikas minu arvamus, «aga poeg Volodka muudkui rääkis ja rääkis, et tema, nagu ei saa mitte kuidagi kokku lepitada.»

«Mõistadki omavoliliselt ära Kamtšatkale. Nüüd on seal kapten või mis.»

«Mõistadki ja hakkas aset tegema, mina aga vaatasin, et ta ei ole ühele poole: mida seal jälle sepitsetakse? Mida ta teeb vagunisse? Missugused soojendajad?»

«Lapsest möödus ühtepuhku inimesi restorani. Seal on, kõik vaarusid ja hoidsid seintest kinni.»

«Kui ta on nurka, tõmbusin kõverasse ja vajusin mõtlemata.»

«Mõistadki! Alles oli kõik olnud teisiti! Lõik. Rõk. Saabus hommik. Käratses kool, sumises tänav. Meie neljas rühm jooksis väljakule. Ja tingimata hõikas seal keegi narritades:

Sergei, trummipeksja,
va soldat ja petja!
Miks sa trummi nüüd lööd?
Segad kapteni ööd.

«Mõistadki!» ütlesin mina. «Katsu sa ligi tulla, löön sinu trummi leppidega äratust.»

«Mõistadki!» huikas vedur äkki. Vagun vappus nii, et see peaaegu asemelt maha kukkuma; plekist teekannid ja potandale, pidurid ragisesid, reisijad sööstsid hirmu all akende juurde.

«Lapsest hüppas erutatud onu. Laternad käes, tormasid nad alla treppidele.»

«Mõistadki!» hüppas vahetpidamatult. Stopp! Peatusime. Läbi polnud näha ühki tulukest ega tähekest. Ja võisid olla taibata, kas seisime metsas või lagedal.

«Mõistadki!» küsisid üksteiselt, mis on juhtunud. «Kui keegi alla? Või hüppas mõni rongist välja?»

«Mõistadki!» hüppas mõni rongist välja? Seal aga vilis vedur jälle, midagi klõpsatas, susises ja me hakkasime jälle liikuma.

«Mõistadki, kodanikud!» hüüdis vagunisaatja roidunud häälel. «Mõni tuli juuatais peaga restoranist ja tõmbas»

«Ah neid inimesi küll!»

«Joovad end täis ja tekitavad korralagedust!» ohk, onu. «Käi, Sergei korraks vanamees Jakovi juures. Vanamees on ju haige ja närviline. Küsi ühtlasi, kas ta ei ole vaja ta soojendajas vett vanetada.»

Hleitsin talle karmi pilgu ära valeta, onu! Ja läksin vaikides. Teel meenus mulle äkki see tuttav näitleja nägu, mis vilksatas mu ees Serpuhhovi perroonil. Ja millegi pärast hakkas mul halb.

Koputasin viienda kupee uksele. Seljaga peaaegu taie vastu seina laskenult lamas vanamees Jakov poolsuletud silmil. Põrandal vedeles tikke, konisid ja kõikjal lõhna palderjanist. Nähtavasti oli ka pehme vagun tugevalt raputada saanud.

Küsisin vanamees Jakovilt, kuidas ta end tunneb ja kas ei ole aeg ta soojendajat vahetada.

«Muidugi on! Ammu juba aeg!» sõnas ta vihaselt, avas pintsakuhõlmad ja andis mulle lõuendist kotikese.

«Poiss!» palus mind reisija, tõstmata silmi raamatut «Mööda minnes ütle vagunisaatjale, et ta koristama tuleks.»

«Jah, jah!» kinnitas Jakov haiglase häälega. «Palu, kui lake!»

Või «kullake»? Tore «kullake»! Ta haaras nii kõvasti mu käest kinni ja vangutas oma kiilaspead nii ähvardavalt, et võis arvata, nagu tuleks talle just praegu haige hoog peale.

Hüppasin koridori ja peatusin. Mis see kõik tähendab? Mida tähendavad need pungiaetud silmad ja virildunud huuled? Aga kui võtan ja hüüan vagunisaatjat, mu annan talle selle koti!

Vagunisaatja tuli parajasti vagunisse ja peatus, pühkides lapiga aknaklaase.

Kas ütelda või mitte?

«Noormees,» lausus vagunisaatja äkki, «mis te siin kogu aeg käite? Teil on ju pilet kõvas, aga siin on pehme.»

«Jah,» pomisesin mina, «aga mul on ju vaja... nad saadavad mind.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

«Jah,» vastasin ma väriseva häälega, «aga mul on

...dun kupees haige onu ja talle on vaja soojendajas vahetada.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

«Jah,» vastasin ma väriseva häälega, «aga mul on

...dun kupees haige onu ja talle on vaja soojendajas vahetada.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

«Jah,» vastasin ma väriseva häälega, «aga mul on

...dun kupees haige onu ja talle on vaja soojendajas vahetada.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

«Jah,» vastasin ma väriseva häälega, «aga mul on

...dun kupees haige onu ja talle on vaja soojendajas vahetada.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

«Jah,» vastasin ma väriseva häälega, «aga mul on

...dun kupees haige onu ja talle on vaja soojendajas vahetada.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

«Jah,» vastasin ma väriseva häälega, «aga mul on

...dun kupees haige onu ja talle on vaja soojendajas vahetada.»

«Mina ei tea, mis teil vaja on,» katkestas vagunisaatja mu jutu, «aga minul on vaja, et mu kupeedes ei käik kõrvalisi reisijaid. Mida te siin edasi-tagasi kannate?»

«Hiljal» kohkusin ma. «Nüüd on juba hilja kõnelda. Vaata, hoia end, ettevaatlikumalt!...»

sest võis tulla tagaotsimistelegramm. Minu onu ja ta kuulus sõber aga, nagu ma nüüd aru sain, olid ilmselt paadunud kelmid.

Kas oli palju varandust kollases kotis, mille vanamees Jakob rongi äkilisest peatamisest tekkinud segaduse ajel reisijalt endale oli vahetanud (pidurit tõmbas muidugi minu onu) — seda mulle ei öeldud. Kuid mäletan, et järgmisel hommikul polnud nende näod sugugi lõbusad. Mäletan, et haljal lagendikul mingisuguse jaama taga toimus minu ja vanamees Jakovi vahel suur vaidlus. Mille üle? Ei tea.

Siis istusid nad tuseselt vaikides ja midagi arutades väikeses teemajas. Mõistsin, et need vanad sõbrad olid jälle ära leppinud. Kaua ja elavalt kõnelesid nad ning vaatasid aina minu poole, millest ma sain aru, et jutt on minuist.

Lõpuks kutsusid nad mind endi juurde. Onu kukkus mind äkki kiitma ja ütles, et pean olema rahulik ja kindel sest mu õnn pole enam mägede taga.

Kuulata seda kõike oli väga rõõmustav, kui polek olnud ähmast kahtlust, et meie kummaline tegevus pole veel lõppenud.

Ent äkki, mingisuguses Lipetski jaamas, jättis vanamees Jakob minu suurimaks rõõmuks meiega hüvasti ja jäi meist maha.

Ohkasin kohe kergendatult, uinusin sügavasti ja ärkasin vagunikupees alles siis, kui me soojal ja säraval hommikul mingile imekaunile linnale lähenesime.

Mürinal kihutasime üle kõrge raudsilla. Meie all voolas taevassinine jõgi, millel ujusid suured valged ja hele sinised aurikud. Oli tunda vaigu, kalade ja veetaimede lõhna. Kisasid hallid valgerinnalised kajakad — linnud, keda ma nägin esimest korda elus.

Kõrge õitsev kallas laskus järsu seinana jõe äärde. Ja kaldal sahises lehestik, nii roheline ja lopsakas, et näis, nagu võiks sinna hüpata siit ülevalt ilma igasuguse lange varjuta, lihtsalt niisamuti, käsi laiali hoides — ja sinuga ei juhtu midagi, sa ei saa viga, vaid sukeldud sellesse sahlisevasse, tihedasse voogu, paiskad pritsmetena laiali smaragdset lehevahtu ja sukeldud jälle välja hella päikesekiirtesse.

Järsaku kohal mäel aga kuhjusid valged hooned kui paleed, kui helged ja suursugused tornid. Meie lähene

vad argandul keerasid end, asetused poolpöördesse, et näha üksikute võimsate kivist õlgade ning sädelesid kuldse klaasi, hõbeda ja kullaga.

«Mina kukutas mind õlast.

«Mina sõber! Mis sinuga on: oled sa kangeks jäänud või muutunud? Mina muudkui hüüa ja sakuta... Pane lohkku.»

«Kas sa on?» küsisin ma otsekui poolunes ja osutasin sõbra poole.

«Seda kõike nimetatakse Kiievi linnaks.»

«Nah ja kunnis oli see lõbus ning haljas linn. Laiad tänavad kasvasid kõrged paplid ja varjukad kastanipärjad laiused värvirikkad lillepeenrad. Purskasid veevõitluse fontäänid. Ja kuidas veel! Veejoad olid teise, kolmanda majakorrani, helkisid vikerkaalvalutasid, kohisesid ja langesid peene veetolmuna tumehalli lõbusatele nägudele, nende paljastele, tumed õlgadele.

«Kõik plinestab inimesi lõunamaine päike või olid kõik need teised kui põhja pool — kirevamalt, lihtsamalt, lihtsalt, mulle igatahes näis, et kogu linn sumiseb ja tatab.»

«Õnneks!» muheles onu, pühkides taskurätikuga silma. «See on juba säherdune rahvas! Teda kas või peksta, aga taantsib ikka edasi! Lähme trammilt maha, Sergei pole jalgsigi kauge.»

«Lähme kesklinnast. Kord kerkisid majad kõrgele, kord lühenesid, kord lebasid jalge all. Lõpuks astusime sisse ühte, laksime läbi hoovi umbtänavasse — ja jälle satime varava ette. Aed oli tihe, hooletusse jäetud. Akaad, ploomid, kirsid, tara ääres takjad.

«Mina sügavusest paistis väike kahekordne maja. Maja oli rohuga kaetud nõlvak ja sellel luitunud kabel.

«Maja ülemine kord oli tühi, aknad pärani, ja aknalauad olid hõplesid varblased.

««Mina sin,» käskis onu ja viskas pambu maha, «ma olen kohe kõik järele.»

«Mina üksinda. Kukerpallitades ja hüpeldes kargasid mu ümber kaks rammusat tumehalli kassipoega, turtsata- ja lihtsasi aiaauku.

«Mina aias kerkis nõrgestesse kasvanud künkas, kus olid lagunenud kivilehtla varemed.

«Kaugemal lehtla taga oli tarast laud välja murtud ja

sealt läks nõlvakut pidi kabelist mööda teerada. Paren pool platsikesel lebas hunnikus väikesi pinke, laudu, toad. Ja nüüd ma taipasin, et talvel on selles majas laste aed Praegu, suveks, aga on nad muidugi linnast kuskile maale sõitnud. Seepärast ongi ülemine kord tühi.

«Tule!» hüüdis põosaste tagant väljailmunud onu «Kõik on korras! Puhkame sinuga siin paremini kui suv tuskohas. Ajame endile raamatuid kokku. Joome püüa Umberringi on aroomid... Lausa lust! Mitte aed, vaid džungel.»

Rohtunud lillepeenra juures tuldi meile vastu.

Pikk, halli tudiseva peaga ja aukuvajunud silmadega vanaeit toetus mustale lakk-kepile, tema kõrval seisis ap kortsulise näoga habemik, pika varrega luud käes.

Algul mõtlesin ma, et see on vanaeide mees, aga ta läks välja, et see oli ta poeg.

«Palun kalleid külalisi sisse astuda!» ütles vanaeit kutsu-seva, ent kõlava häälega. Ta teretas mind jahedalt, heitis siis pea selga ja naeratas lahkesti onule.

«Päästja! Ah, päästja!» ütles ta, koputades kondi sõrmega vastu onu õlga. «Pea on sul paljaks läinud paksemaks oled läinud, aga lõbus ja heasüdamlik, nagu ma näen, oled endist viisi. Ikka samasugune tubli, kaun laslik, õilis, suuremeelne, aeg aga lendab... aeg!...»

Vanaeide habemik poeg ei lausunud selle sootuks aru saamatu jutu jätkuks mitte sõnagi.

Kuid ta kallutas pead, viskas käe ette välja ja kraapsas kohmakalt jalaga, otsekui mõista andes, et ühine täielikult ema arvamusega onu õilsaist omadusist.

Meid juhatati üles. Toas, mis oli kolmest tühjast toa kõige väiksem, panime kärmesti kokku kaks raudvoodi muretsesime õlgkotid, tassisime tuppia laua. Vanaeit to linad, padjad ja laudlina. Avatud akna all sahisid sara puulehed, sädistasid linnud.

Ja mu meel muutus äkki rõõmsaks ning rahulikuks.

Veel oli mul hea kuulata seda, et vanaeit nimetas onu heasüdamlikuks ja õilsaks. Tähendab, mõtlesin ma, mil alati pole onu kelm olnud. Võib-olla ei saa ma praeguse mõnest asjast aru. Ja võib-olla oli kõik, mis toimus vagonis, õela ja kavala vanamehe Jakovi välja mõeldud. Nii nüüd, kus Jakovit pole, läheb meil ehk kõik hästi!

Onu sikutas mind ninast ja küsis, mida ma mõtlen

et hea. Ning kogunud julgust, ütlesin ma talle, et ma on meel elada rahulikult seesuguses ilusas toas, abas all kasvavad sarapuud ja toomingas, aga mitte teha võõraid pakke. Onu töötaks, mina õpiksin. Õela mõhe Jakovi võiksid aga sanitarid invaliidide kodusse teha panna. Istugu siis seal ja puhaku ning kirjutagu ette oma endisest lahinguelust, meie praegustesse aegadesse aga ärge end segagu.

Ma langes voodisse ja pahvatas naerma.

Ma kuul Ho-hool Vanamees Jakov invaliidide kodusse laul Humoristi Gogol! Smirnov-Sokolski! Tsirkusse olejaks oleks ta paras! Gladiaatoriks areenile! Muu, tükk! Lõvid urisevad! Härjad mõirgavad! Sina aga ei ole invaliidide kodusset!

Tulla, naermast. Ta astus akna juurde, murdis akna, ja piitsutades sellega oma lühikesi jalgu, tahtis mulle midagi seletama.

Ma mulle selgeks, et varas pole mitte alati varas, ja et ta noor, ei taipa elus paljut ega või sellepärast teha annesi hukka mõista. Ta küsis minult, kas olen kuul Charles Darwini, Shakespeare'i, Lermontovi. Ja ma arvasin, mu pea kõikidest ta küsimustest ringi käima. Ma ei teinud, aga millegagi olin ma nõus, millegi ma jättasin. Ning onu jättis jutu pooleli ja läks aeda. Ma aga, olgugi et millestki õieti aru ei saanud, olin jäänud, et kui mu onu on sul, siis on ta päris eba-õnne sul. Tavalised sulid varastavad ega mõtle see Charles Darwinile, Shakespeare'ile ja Beethoveni muusikale. Nad näppavad kõike, mis pihku satub, ja mida kum, seda parem. Pärast — nii olen näinud kinos — näevad nad raha ära, korraldavad peo, joovad viina ja tantsivad tüdrukutega tantsu «Pagan võtku, mets on õnne, nagu filmis «Saatekiri ellu», või «Surmatangot», või kinopildis «Sumiseb õine Marseille».

Minu onu aga ei purjutanud ega tantsinud. Tema jõi teha pilma ega öelnud ära ka hapust.

Ma läks linna. Mõtiskelles hulkusin mööda tube. Kori- maal rippus tolmune telefon. Nähtavasti pärast ma ei tul laste aed ära sõitis, helistati selle telefoniga. Ma vaatasin sahvrisse — seal seisis ruske karupoja ja koitanud topis. Ronisin järsku redelit pidi ümber, seal aga oli niivõrd umbne ja tolmune, et ma ei saanud jälle alla tulin.

Lähenes õhtu. Läksin aeda.
Mahajäetud nurgakeses lagunenud lehtla taga nõges
tes lamas marmorsammas. Nägin selle ähmasel pinnal
seesugust kirja:

SIIA ON MAETUD
TEGEV RIIGINÕUNIK
ja
KAVALER
JOHANN HEINRICHI POEG
STOCK

Sealsamas nõgestes vedeles veel katkine kast ja lõhn
kuivanud tünn.

Oli-soe ja vaikne, õhus hõljus tugevat reseedade ja
kresside lõhna. Kuskil kaugel Dnepril vilistas aurik.

Kui vilistab aurik, satun ma alati segadusse. Tahaks
siis ükskõik millest — puutüvest, pingi seljatoest või
aknalauast — nagu käepidemest kinni haarata. Selle huntu
kõmav ja paljuhääleline kaja on alati pidulik ning nukke.

Sest ükskõik kus, kui kaugel või kui kaunis paigas ma
mene ka viibiks, tuleb tal alati tahtmine minna kuskile
veel kaugemale, näha uusi randu, linnu ja inimesi. Muu-
dugi siis, kui see inimene pole niisugune tüüp nagu on
Jakov, kelle kogu elu ainult selles näib seisvatki, et
ohkida, aietada, haiget teeselda ja kergeusklikelt reisirajajate
nende asju näpata.

Korraga muutusin ma valvsaks. Aias kirsipuude taga
laulis keegi. Ja mitte üksinda, vaid kahekesi. Mehe hääl
— ühtlane, summutatud, ja naise hääl — teravavõitu,
pisut kärisev, ent väga meeldiv.

Liikusin puude all tasahilju edasi. Need olid vanaaia
ja tema habemik poeg. Nad istusid kõrvuti pingil, sirged
liikumatud, ja päikeseloojangut vaadeldes laulsid tavaliselt
«Oh õied arutud, oh õied hilised, mis aias üksikus
räägite?...»

Olin hämmastunud. Ma polnud veel kunagi kuulnud
et niisugused iidised vanaeided laulaksid. Tõsi küll, mee-
hoovis elas kojamehe naine ja ka see laulis kisakõn-
Goškat kiigutades: «Äiu-lii, äiu-lii, lamba hunt see aia
viis», kuid see pole ju mingi laul.

«Laps!» kutsus vanaeit äkki.

Pöördusin ümber, kuid ei näinud kedagi.

«Tule kiire!» hüüdis vanaeit jälle.

«Miks kiiresti ringi — mitte kedagi polnud.

«Pole kedagi,» ütlesin ma hämmastuses ja vaata-

ma tagant välja. «Ta on vist kuskile ära jooksnud.»

«Kus?» «Ta?» Rumal poiss! Ma kutsun sind.»

«Kus?»

«See vana, kas priimus köögis ei suitse.»

«Küll,» olin nõus, «ainult ma ei tea, kus teie köök

on?» «Ma ei tea, kus meil köök on?» küsis vana-
aia naine. «Ma ajan su, nurjatu, majast välja... külma
treppi... põllule!»

«Miks hirmunult ja taganesin, sest vanaeit sirutas
oma oma lakeeritud kepi järele, kavatsedes mind
vastu löüa.

«Näe, rahustuge,» ütles ta poeg ärritatult. «See pole ju
mu ema Akimka. See on surnud kindral Rutenbergi
poeg ja ta tuli teile nimepäeva puhul õnne

«Ta on ütelda, millal ma rohkem ehmun, kas siis,
kui ma taheti, või siis, kui ma äkki surnud kindrali
muutusin!»

«Ole,» ütlesin, «põrkasin eemale ja tormasin maja poole
ja üles õõtsuvast trepist, panin ukse koiksatades
lõhkama värisevate kätega lampi süütama. Vae-
olin lambilt võtnud klaasi, kui kuulsin samme. Keegi
treppi mööda mulle järele.

«Kas sa ei näinud?» küsisin rõdule ja tõstsin jala üle käsipuu.

«Kas sa ei näinud?»

«Ei, Sergeil!» kuulsin ma tuttavat häält. «Kas magad

«Ei,»

«Ei,»

«Ei,» ütlesin ma onule oma kohutavast elamusest.
«Ma olen imestunud.

«Kõhlane vanaeit,» ütles ta, «sügisene aster! Arutu

«Ma on muidugi pisut segane. Pikk iga, raske elu-
... Aga kohkusid sa küll asjatult.»

«Ei, onu, kuid ta tahtis mulle kepi virutada.»

«Muidugi!» muigas onu. «Noore fantaasia vili. Muu-
... ega tea ka! Võib-olla oleks virutanudki. Seal on

«Ei, juustu ja saia. Kas sa süüa tahad?»

«Muidugi!» seletas onu mulle, et kunagi oli kogu see
... kuulunud vanaeidele, nüüd aga töötab ta poeg siin

«Otsime — küll leiame!» vastas onu ja tiris mind endale järele.

Ta viis mind väljaku äärde. Siin oli vaikne, pärmal all asetsesid töölauakesed ja seisis materjali ning tööriistade putka.

Onu osutas haprale valgepäisele poisile, kes mingi gust joonist silmitsedes noaga valgeid liistuke si silus.

«Noh, kas või sellega,» andis onu mulle väikese müksi. «Kohe näha, et sümpaatne poiss, aga mitte mõni rumal!»

«Hädise moega,» krimpsutasin nina. «Parent, onu mõnega nendest, kes võrgu juures hüppavad...»

«Kus mul nüüd asi, või hüppavad! Kits kah hüppa, aga mis sest kasu on? Siin aga ehitab poiss napp masinat. Säherdusest, hüppajast tuleb välja kloun. Selle aga, vaata et mingisugune Edison... leidur. Oled Edisonist kuulnud?»

«Olen,» pomisesin ma. «See on see, kes telefoni välja mõtles.»

«No näed. Mine, mine, tee tutvust, mina aga istun siin vilus ja loen ajalehte.»

Valgepäine, suurte hallide silmadega poiss jättis oma joonised ja liistud lauale ning läks putka juurde. Nii kaua kui ta sealt midagi küsis, istusin mina lauake äärde. Ta tuli tagasi, hoides peos pliatsit ja sirkli. Ta ei vihastanud, kui nägi, et ma tema tööd silmitsesin ja katsusin, lausus vaid tasa:

«Ära sa, palun, ainult liistu katki tee, see on väike õhuke.»

«Ei,» muigasid mina, «ei tee. Mida sa siis meisterdada? Traktorit?»

«Oh, mis sa nüüd!» vastas poiss imestunud. «Kas sa sa ei rää, et see on tuulemootori mudel? See on peenike töö.»

«Õhuke!» «Peenike!» osatasin mina, unustades oma manitsused. «Oleksid parem võrgu peale saltot viskama läinud, sellega siin pole nagunii muud teha kui minema visata.»

Poiss tõstis minu poole oma mõtlikud hallid silmad. Minu jämedus nähtavasti hämmastas teda ja ta otsis sõnu, et mulle vastata.

«Kuule,» ütles ta tasa. «Mina sind enda juurde ei kutsunud. Eks ole tõsi? Kui sulle meeldib võrgul hüppata, eks siis mine ja hüppa.» Ta jäi vait, istus, võttis sirkli, vaatas mu punetama lõõnud näkku ja lisas: «Ka mina

muud ei taha ja hüppata, aga sellest ajast peale, kui muudunud aastal põlevast lennukist langevarjuga alla ma pole mul hüppata enam lubatud.»

Ja ohkas ja naeratas.

«Ma tahan püüa valgus mu põskedele, otsekui oleksin see napp leese kukkunud.»

Teda, ütlesin. «Olen tola... Võib-olla saan sind aidata? Mul pole nagunii midagi teha.»

«Tahame hallisilmaline poiss.»

«Kohe tola!» vaidles ta kogeldes vastu. «Milleks? Kui tahad, võta see ruut, palu putkast puur...» «Mingid läbi, kuhu märgid on tehtud. Pea, mu kulle ei anna! Kas su õpilaspilet on kaasas? Noh, võta minu oma.» Ta ulatas mulle punase kulunud mudukese.

«Mina piletit. Tema nimi oli Slava, perekonnanimi — Iskovski. Ta oli minuga ühevanune.»

Meisterdasime üksmeelselt mootorit, kui onu meie juurde tuli ja meile kaks pakki jäätist ulatas.

«Kui juba tuttavaks,» seletasin mina. «Tema nimi on Slava, ta hüppas põlevast lennukist langevarjuga alla.» «Mina huütakse mind Slavkaks,» parandas poiss. «Langevarjuga ei hüpanud ma ise — mind viskas välja. Mina ainult tõmbasin rõngast, langesin veetorni katu- ja alles siis, kui sealt alla kukkusin, murdsin endal...»

«Aga küia saad?»

«Küia saan, aga kiiresti joosta veel ei tohi.» Slavka andis onu otsa, naeratas ja küsis: «Kas teie olitegi eile...» «Ei laskmas ja õpetasite mind, et ma kirpu viltu ei kal-...» «O, te lasete hästi!»

«Vana laskur-jalaväelane,» vastas onu tagasihoidlikult. «Mina saksa sõjas ja lasksin kodusõjas.»

«Hee, laskur-jalaväelane,» vaatasin kõõrdi onu poole. «Mina panid Slavkat juba ammu tähele! Mina aga mõt-...» «Mina, et valisime ta kaaslasest juhuslikult!»

«Lõngi läksime Slavkaga lahku ning leppisime kokku, et olime järgmisel päeval samas.»

«Vaata kus alles poiss!» kiitis onu Slavkat. «See pole...» «Mina, misugune «kangelane», kes oskab ainult võõras-...» «... laekasse...» Noh, hüva, hüva! Sa proovi enne...» «Lennukist alla hüppata, siis alles aja nina püsti. Aga muidu...» «Või talle sõnagi ütelda! Dünamiit! Püssirohi!... Tutvu

õige temaga lähemalt... Mine ta juurde koju külla. Vaata, kuidas ta elab, millega tegeleb, kes on tema vanemad... Eh,» ohkas onu, «oleks meil veel noorus! Aga näed!... Minema lendas, mööda vihises! Raske on kuivanud leib, riimavihin, ohked, unistused ja pisarad. Ei, ei! Tutvu temaga tingimata; ta on tagasihoidlik ja üllas. Surusin heameelega ta noort kätt.»

Onu saatis mind ainult kirikumüürini.

«Nüüd lähed mööda rada nõlvakust alla, siis ründab läbi aiaaugu ning oledki aias, kodus. Päeval ja ilma pakkideta on siitkaudu palju lähem. Mina tulen pead hiljem.»

Vilistades laskusin ma ettevaatlikult järsust nõlvakust alla. Jõudnud julga lagunenud lehtlani, kuulsin ma kae ja nägin hoovis vilksatamas vanaeide nägu. Eide juure olid salkus ja ta karjus midagi.

Otsekohe jooksis eidele köögist järele ta ülivana poep kirves käes. Mehe nägu oli märg ja punane.

«Kuule!» hüüdis ta lõõtsutades ja ulatas mulle kirve. «Kas sa ei võiks tal pea maha raiuda?»

«Ei, ei, ei või!» hüüdsin mina eemale hüpates. «Ma ma hakkan karjuma!»

«Aga see tema, tola, on ju kanal!» kraaksatas habem raevukalt. «Suure vaevaga püüdsime ta kinni ja maha kätke värisevad.»

«Ei, ei!» pomisesin mina, kohkumisest toibumata. «Kanal ka ei või... mitte kellelgi ei või... Oodake. Tuleb onu, tema võib kõik.»

Pugesin oma tuppa ja heitsin voodisse. Oli piinlik ja ma tundusin enesele rumalana. Et mõtteid teisale viia, avasin ajalehe ja hakkasin lugema.

Lugesin läbi juhtkirja. Hispaanias sõditi. Hiinas sõditi. Läksid põhja laevad, hukkusid pommide all linnad. Laevade põhjalaskmist ja pommide viskamist aga keegi oma süüks ei tunnistanud.

Siis hakkasin lühisõnumeid ja kuulutusi lugema. Seal oli kõik hoopis arusaadavam.

Autobuss kihutas trammile otsa — klaasid sisse loodud, ohvreid pole. «Ära maga, autojuht, sul läks veel hästi!»

Kuueaastane poisike kukkus sillalt vette ja temale viskusid kohe järele kolm inimest: tema ema, militsionäär ja vanamees, kes kandelaualt paberosse müüs. Ruttas lüki

...tõlles kõik neli. «Tublid inimesed! Aga poisile peab andma padanud naha peale andma.»

...on kuulutus, et mingisugune onuke müüb jalgrattad. Ma tahan ta valismaist kaabul. «Rumal! Mina küll ei kaabu, aga kasu on kaabust, ja veel ilma jalgrattata?»

...Ma surusin ajalehe kõvemini pihku ja lähendasin endale. Seal... otsitakse mind... «Otsitakse mind meenast poissi Sergei Štšerbatšovi. Brü-

...alma juures meelekohal sünnimärk. Teatada: telefon G 0-48-64.»

...Tähendab, Valentina on tagasi. Telefon pole veel olnud. Tähelepanu, tagaotsijaks on miilits.»

...kaega lähendasin näole onu reisi peegli. «Ma ei ole end kaua ja nürilt. Jah, jah, niisugune ma olen.»

...Sünnimärgiga.»

...See sõna kõlas tasa ja summutatult. Ent see oli ahvardav ja hädaohtlik.

...mööda traate telegrammid: «Otsigelid pidage kinni!» Ülema ees seisavad rahulikult miilitsaagendid. «Jah, seltsimees ülem,» ütlevad

...Me oleme kodanik Sergei Štšerbatšov, neljateist-aastane, bruneti, sünnimärgiga, — selle, kes mur-

...laekaid ja müüb kaltsukaupmeestele võõraid asju.

...arvatavasti koos oma kahtlase onuga mingisuguse naise, näiteks Kiievis, ja unistab karistamatult mit-

...astumisest, et Nõukogude laevadel igasugustesse sõjades. See valelik trummilööja, kes juba ammu

...kustutatud neljanda rühma nimekirjast, hakkab nüüd kuulma ja end õigustama, et kõik on juhtunud

...kogemata. Teie aga ärge teda uskuge, sest mitte tema üks pole niisugune, vaid ka tema isa on

...mõistetud.»

...peegli ja ajalehe kõrvale. Jah, kõik oli täpselt ja õigustada polnud end millegagi.

...ei tahtnud ei koju tagasi minna ega ka parandus-ajaks tulla. Tahtsin nüüd kangekaelselt pääseda mit-

...kooli. Ja ma otsustasin oma õnne eest võidelda.

...silmaid kuivaks ja läksin tänavale.

...militsionärid, kojamehed oma metallnumbritega, ja ajalehtedega — kõik näisid mulle nüüd

...astus apteeki, ja täpselt teadmata, mis mulle vaja oli, läksin kaua leti ääres, kuni ostjad käega taskut kinni

hoides mind kartlikult silmas pidama hakkasid ja muu jämedalt küsis, mis mul tarvis.

Palusin tuubi «Chlorodonti» ja väljusin kiiresti.

Siis sattusin juuksuriäri juurde. Astusin sisse.

«Lühemaks võtta? Masinaga? Tukk jätta? Siilipoa küsis juuksur ükskõikselt.

«Ei,» ütlesin mina. «Habemenoaga ajage paljaks.»

Tumedate juuste salgud langesid tasa valgele linale. Ilmus nähtavale kitsas arm peas. Selle olin ma kunagi näinud Dünamo liuväljal. Mängis muusika. Uisutasime noaga. Oli kärarikas, talviselt külm ja lõbus...

Kõrvad tungisid nüüd esile ja pea muutus ümmarguseks. Päevitus näol paistis välja järsumalt.

Väljusin, pigistasin tuubist pisut hambapastat ja määrasin sellega sünnimärgi meelekohal. Kulmud olid paisest-pleekinud: katsu nüüd selgeks teha, olen ma brunet või punapea.

Tänaval särasid laternad. Oli tunda sooja asfaldi, tubaka, lillede ja vee lõhna.

«Nüüd ei tunne mind keegi ära ega püüa kinni,» mõtlesin mina. «Onu paneb mu mitšmanikooli, ise aga sõidab Vjatkasse... Olgu pealegi! Hakkan elama üksi, muutun püüdlikuks. Mineviku peale sülitän ja unustan selle, nagu poleks teda üldse olnudki.»

Niiske tuul jahutas mu paljaksagetud pead. Mulle tundus vastu inimesi. Kuid ükski neist ei teadnud, et sellel õhtust peale olin kindlalt otsustanud alustada elu uut ja hakata nüüd otsekoheks, julgeks ning ausaks inimeseks.

Oli juba hilja ja seda märgates otsustasin koju minna lähimat teed kaudu.

Pime ja mahajäetud oli kirikumüüri tagune lagendik. Komistades ja libisedes jõudsin ma tarani, ronisin läbi mulgu ja olingi aias. Meie toa aknad olid pimedad tähendab, onu polnud veel tagasi.

See tegi mulle rõõmu, sest nii võis mu kauane äraolek jääda märkamatuks. Et all elavat pererahvast mitte äratada, läksin ma tasa rõdu juurde ja tõmbasin ust. Säh sulle! Uks oli lukus. Nähtavasti ootasid nad, et onu tagasi tulles koputab.

Kuid mina pole ju onul! Minul oli koputada üpris piinlik, eriti pärast seda, kui olin päeval peremeest solvanud.

... ja istusin, lootes, et onu tuleb varsti.

... ja istusin.

... umbes pool tundi või rohkem. Murule langes kaste. Mul hakkas külm ja sain juba paha tunda, et polnud kanal pead otsast ära lõõgastanud asi — kanal! Kui onu akki kuskile ööbima tuleb, mis teha?

... meelde, et trepi juures käimla kõrval oleks pead vist ei suleta.

... andaalid jalast, pistsin need põue, ja kõdune-... kinnist kinni hoides astusin paljajalu aknasim-... oli pisut paakil. Tegin enda tolmuseks, kriimus-... ent pääsesin õnnelikult kotta. Ma ei roninud... ega riisuma, vaid pugegin lihtsalt tasakesi... kedagi häirida. Ja akki hakkas mu süda nii... peksma, et haarasin käega rinnust kinni. Mis see...? ... Rahulikumalt!

... hing jäi kinni ja hirmuga klammerdusin ma... külge.

... aga äkki näis mulle, et vanamees Jakov... seal kaugel Lipetskis ära kadunud, vaid... kuskil siinsamas lähedal.

... pilgu püsis see rumal ja kangekaelne mõte... mu peas ning suure vaevaga püüdsin ma aru... on asi.

... läksin ma üles, ja jälle — stopp!

... sellest toast, kus me elasime, vaid tühjast, mille... oli kanala poole, tungis läbi uksepragude nörka val-... Tähendab, onu oli juba ammu kodus.

... latsin. Kõnelesid kaks inimest: onu ja keegi võõras. ...sugust vanamees Jakovit muidugi polnud.

... ütles onu, «kohe ongi kõik valmis. See pakk... see siia. Arusaadav?»

... aadav!»

... «sinna» ja kuhu «siia» — mulle polnud see sugugi... adav.

... Nuüd vaja kõik ära koristada. Ja kuhu mu poiss küli... adav?» (See käis minu kohta.)

... tuleb tagasi! Või eksis pisut ära! Või läks kinosse. ...ajal on ju säherdused lapsed! Kes ta ema...?

... «Võõrasema!» vastas onu. «Kes teda teab, mingisugune... kvalanna. Meie sattusime sellesse korterisse juhus-...

likult, oma inimese kaudu. Voõrasema oli Kaukaasia Poiss üksinda. Korter tühi. Parema igasugusest võõrasmajast. Temast on mulle praegu ühes ettevõttes abi»

«Kuidas — «kes teda teab?» üllatusin mina. «Oled ju ometi minu onu!»

«Noh, ka viimane on valmis! Puha teadus ja tehnika. Ettevaatlikumalt, ärge pudelit katki tehke. Kuhu see po... siis ometi kadus?»

Taganesin tasahilju, läksin trepist alla, ronisin läbi akna aeda tagasi, panin sandaalid jalga ja koputasin valjusti lukustatud uksele. Mulle ei avatud kohe.

«See oled sina, hulgas? Lõpuks ometil!» kostis ülevallatu onu hääl.

«Jah, mina.»

«Siis oota, panen püksid ja kingad jalga, tõusen otse voodist.»

Möödus veel kolm minutit, kuni onu trepist alla tuli.

«Mis õõhulkurit sa siis mängid? Kus sa luusisid?»

«Läksin jalutama... Siis istusin valele trammile. See polnud mul raha, tulin jalgsi ja eksisin ka natuke.»

«Oi, kas sa pole siis ilma rahata kunagi trammis sõitnud?» torises onu.

Ent sain juba aru, et tõrelema ta minuga ei hakka ja arvatavasti on koguni rahul, et mind täna õhtul kodus olnud.

Koridoris ja kõikides tubades oli pime. Tuld süütamata võtsin riidest lahti ja lipsasin teki alla. Alumise korra ukse kääksatas tasa. Keegi väljus selle kaudu.

Ja alles nüüd, voodis lamades, sain ma lõpuks aru, miks mulle äsja oli viirastunud vanamees Jakovi lähedalolek. Tundsin samasugust magusavõitu vänget eetri või mingi muu rämpsü lõhna nagu siis, kui vanamees esmakordselt meie korterisse oli ilmunud. «Nähtavasti ajas onu jälle mingisugust rohtu maha...» mõtlesin ma. «Aga mis inimene ta on? Ta joodab, sööb ja riietab mind ning lubab panna mitšmanikooli, kuid selgub, et ta ei tunnegi Valentinat ega ole üldse minu onu!»

Siis hakkasin ma meelde tuletama kõiki loetud raamatuid kuulsate ja ebaedukate leidurite ning õpetlaste elust.

«Võib-olla pole mu onu üldse sulgi,» mõtlesin. «Võib-olla on ta tõepoolest mingisugune õpetlane või keemik. Mitte keegi ei tunnista tema leiutisi või midagi selletaolist. Ta otsib salaja mingit kaotatud või varastatud retsepti. Ta

akademi ja keegi ei soojenda ta südant. Ta nägi head... (see lahendab mind), kes on samuti üksik, ja võttis minuga kaasa, et juhtida mind õigele teele elus. Mui...

...võib-olla on ta nagu meil vagunis... Aga...

...midagi. Pääseksin ma ainult vabadusse, mitšmanikooli ja tulemini, sest olen ju otsustanud elada õiglaselt... Tõsi küll, juba tänagi jõudsin valetada trammis ja sellest, et ära eksisin. Aga tema ise valetas mulle... «Oota... Tõusin otse voodist.» Ei, vennas!

...mind ei peta. Selles küsimuses olen ma ise...»

Alates päeva elasime täiesti rahulikult. Iga hommikul... pargis ja sain seal kokku Slavkaga.

Kõik tuli parki Slavka isa, samuti kõhn ja valgepäine... kolme ristkülikuga lõkmeil.

...võitlades heitis ta pilgu Slavka tuulemootori... ja murdis tugevate sõrmedega kiiresti ning halas... välja lülitoe, mille me äsja suure vaevaga olime... alanud. Seepeale lausus ta veendunult, et siin... lülitoe asemel olema kokkutõmbav kinnisti, muldu... mootori pesa töötades loksuma. Solvumise ja... söötsime joonise juurde, ent ilmnes, et Slavka... lülitoe asemel olema kokkutõmbav kinnisti, muldu...

...laubale, mis mind imestama pani, sest Slavka pol... ju sugugi väike, ja läks tasakesi vilistades kiirel sam... väljaku, ettevaatlikult möödudes liiva sees mängi... välkestest lastest.

...asjal!» ütlesin mina. «Astus korraks ligi, vaa... rakstil — murdiski välja.»

...veel, et ei tunnet» vastas Slavka rahulikult. «Tal... juba selline töö.»

...ta on sõjaväeinsener? Mida ta ehitab?»

...suguseid asju,» vastas Slavka põiklevalt ja lisas... «Ta on väga hea insener! Ainult pealtnäha on...»

...sugune?»

...misugune! Naerab ja pistab keele välja... Sa...avad, et ta on noor? Ei, ta on juba neljakümne kahe... Aga kui vana sinu isa on? Kes ta on?»

...onu...» takerdusin ma. «Tema on vist õpet... keemik...»

«Aga isa?»

«Isa... isa... En, Slavka, Slavka! Sa otsisid ja otsid kontramutrit, ise oled ta aga liiva sisse sõtkunud ega näe!»

Kummardusin ja urgitsesin sõrmega kaudu mutrit mu kükitades puhastasin teda ja puhusin liiva pealt ära.

Hammustasin solvunult huulde. Kui palju olin endale kinnitanud, et nüüd pean olema aus ja õiglane, aga keegi ei paindunud Slavkale ütleva, et mu isa on raiskamine eest süüdi mõistetud.

Aga ma ei valetanud talle ka. Ma ei ütelnud midagi, tegin teist juttu, naeratasin, küsisin talt, mis kell on, ja ütlesin, et aeg on töö lõpetada.

Järgmisel päeval, kui ma Slavkale külla läksin, lubas ta minua meele meele tuua.

Slavka elas kaugel. Maja oli neil ilus, väike — ühe korteriga.

Meile tulid vastu Slavka ja tema vanaema — askeldav, jutukas ning heasüdamlik vanake. Onu palus endale läbi akna vett anda, aga vanaema kutsus ta tuppa ja pakkus kalja.

Tõttamata jõi onu ühe klaasitäie teise järel, jahutades mõõda tube ja kiitis küll kalja, küll Slavkat, küll Slavka valget, mugavat korterit.

Ta oli kurb, et polnud leidnud kodunt Slavka isa, ja lahkus poole tunni pärast, lubades tulla teine kord.

Vaevalt oli ta läinud, kui vanaema mind vägisi sundis juoma klaasitäie piima ning sööma pannkooke ja kogu piimapirukat. Slavka ei püüdnudki mind kaitssta. Kus see legal! Ta istus minu vastas pingil, kõlgutas jalgu, naeris ja pilutas silmi.

Siis näitas Slavka mulle oma postkaartide albumi. Need polnud nüüdsed postkaardid, vaid vanad, sõjaaegsed. Nad olid trükitud karedale, lihtsale paberile, lühikesed ja kulunud juba, ning jutustasid kodusõja päevist.

Seal seisab mees sinises nahkkuues. Käes helgib tal helesinine mõõk. Taevast on sinine, maa, puud ja muru mustjassinised. Mehe juurde on jäänud vaid neli seltsimeest ja nende papaahadele, nende mehiste nädalade langeda veriste võõridena tohutu viisnurkse tähe kiired.

Postkaardil on kiri: «Kaevur-komissar Andrei Butov ja ta seltsimeeste surm lahingus Krementšugi all.» Ja väiksemalt: «Trükitud 12. armee välitrükikojas 1919. a.»

«See on väga haruldane pilt,» seletas Slavka ja silistas seda hellalt. «Neid võib-olla trükiti kõigest kaks-kolmsada

... need on ka vähe. «Ilei, he-hee! Ära värise!»

«... ed ajavad Judenitšit minema. Aga see on ilma

... kah ajavad minema. Ja siin kihutab ratsanik

... ta vi 1 teistest maha. Aga taevast on pilved...

... on nirsama... tüdruk nagaaniga. Kommu-

... vasti. Näed, huuled on kokku surutud, kuid

... need. Nüüd on nad juba suured. Eimal on sõbra-

... Pankova Klavdjuška, oli ka seal... Nüüd on ta vist

... ta tunne kuue aastane... Ehee, vennast! Oota,

... pole... Slavka äkki naerma. Ta kattis albumi käega,

... and, mis jälle albumit ja haaras siis laualt peegli.

... on?»

... oli postkaart, mis kujutas üsna noort poisikest

... pilotkaga nagu minul. Võõl rippus tal püstoli-

... küh, küh, aga hoidis poiss pasunat.

... kes? Signalist! Siia on ju kirjutatud.»

... oled sina!» rõõmustas Slavka ja asetas mu ette

... Vaata omeli, kui sarnane! Kui ma sind alles esi-

... töda nägin, juba siis mõtlesin, et kellega ta küll

... oaneb? No muidugi oled see sina! Vaata nina...

... oled pisut peast eemal. Võta endale!» ütles ta,

... postkaardi albumist välja. «Mul on niisuguseid

... on omeks. Võta, võta ja tunne rõõmul!»

... vankides vastu Slavka kingituse. Mässiin selle

... all paberisse ja panin oma rahakotti.

... me tagahoovi. Seal kasvasid tohutud, peaaegu

... torgused takjad ja nende laiade lehtede varjus

... edasi-tagasi väikesed kollased kanapojad.

... ta, küsisin ma ettevaatlikult, «aga kuidas on su

... kas see tehakse sul hiljem täiesti terveks?»

... terveks,» vastas Slavka silmi pilutades ja päi-

... kõrvale pöördudes «Noh, kuhu sa, tola, lained?

... kaad?» Ta haaras eksinud kanapoja pihku ja pani

... hellalt takjaisse. «Sinna mine. Seal on kaaslased.»

... käed puhtaks, laksutas keelt ja lisas: «Jalaga

... keda. Aga noh, pole viga, ega ma hätta jää. Meie

... ed inimesedki!»

... meie?»

«Noh, meie... kõik...»

... Sina, isa ja ema?»

«... munesed,» kordas Slavka kangekaelselt ja vaatas

... noutult silma. «Inimesed, noh... Nõukogude inime-

... on sina oled? Pankur või?»

Pöördusin kõrvale. Võtsin taskust noa. See oli hea kõver nuga, tugevast terasest, poleeritud tammepuust peaga ja läikiva karabiinhaagiga. Ma teadsin, et see meeldib Slavkale väga.

«Võta see endale,» ütlesin mina. «Kingin sulle mälestuseks. Võta, võta! Sina kinkisid mulle signalisti ja mina võtsin vastu.»

«See oli tühine asi,» vaidles Slavka. «Minul on veel, aga sinul teist nuga ei ole!»

«Võta sellegi poolest!» ütlesin kindlalt. «Kui juba keegi olen otsustanud kirkida, siis nüüd ma haavun, viskan või minema, aga tagasi ei võta.»

«Hästi, ma võtan,» nõustus Slavka. «Aitäh. Kuid signalisti ei maksa arvestada. Mul on taskulamp kolme tulega: valge, sinise ja punasega. Ja sina pead võtma selle ka. Ta mõtles pisut. «Aga see pole mul siin, see on ema juures. Kolme päeva pärast viib isa mind maale tema juurde, ise aga tuleb samal päeval tagasi. Ma annan selle lambi isa kätte, isa annab vanaemale ja vanaema sinule. Anna ausõna, et tuled meile ja võtad selle vastu!»

Andsin ausõna.

«Sa siis sõidad ära?» kahetsesin. «Kas kaugel? Kauaks?»

«Kauaks, suve lõpuni, ema juurde. Aga see pole väga kaugel. Siit umbes seitsekümmend kilomeetrit laevaga. Desnaad pidi ülespoole ja sealt sadamast kümme kilomeetrit metsateed. Nüüd lähme vanaema juurde kööki.»

«Vanaema,» ütles Slavka, toppides ta nina alla läikivat kõverat nuga. «Näed, mis mulle kingiti. Hea nuga! Terav!»

«Viska minema, Slavuška!» soovitas vanake. «Mis sa selle koletisega teed? Saad veel viga.»

«Sina oled juba vana,» haavus Slavka, «ega taipa nugadest midagi. Las ma õige vestan midagi. Anna kas või see tainarull. Ahaa, ei anna! Tähendab, näed ise, et nuga on hea! Vanaema, ma saadan isaga taskulambi siia. Mäletad, millega hirmutasin sind kanala juures? Ja sa annad lambi sellele poisile. Vaata teda, kas jääb meelde?»

«Jääb, jääb,» haaras eideke oma jahust valgete kätega Slavkast kinni ja raputas teda. «Seiske siin, ärge ära minge, annan teile kohe süüa.»

«Ainult mitte mulle!» kohkusin mina. «Temale... Mina juba sõin...»

«Hüüa, hüüa!» nõustus Slavka ukse poole hüpeldes ja ukse juures hüüdis ta valjusti: «Aga tatraputru ma ei hakka-a-a!»

«Mäletad, valetad! Kõike hakkad,» hüüdis vanaema, «ita müliga nägu põllega ja lisa kaeblikult: «Kui sind, ema, poleks croplaanist alla lükatud, võtaksin vitsa antud, mis tähendab «ei hakka»!»

Slavka ütles mind väravani ja seal jätsime hüvasti. «Kui järgneval päeval pidi ta klinikus mingisugune ravi võtma ja väljakule tulla ei lubanud.

«Kui ma teada sain, et Slavka ära läheb, tahtsin minna Odessasse sõita.

«Ma ei olnud kodus. Istusin laua äärde, avatud akna all. Terasin onu reisitindipoti kaane pealt ära, nihi- tasin temale paberilehe, ja et mul midagi teha polnud, hakkasin luuletama.

«Kutsus palju kergemaks, kui oli rääkinud onu.

«Ma oli poole tunni pärast juba olemas:

Nüüd Odessast kaugele
kapten sõidab merele.
Meeskond tekil kui üks mees,
kõigil paberossid ees.
Kaldal neiud seisavad
kurbusega vaalavad.
Tuul kuid laeva ära kannab,
rahu kellelgi ei anna,
laineid kihutamas nüüd,
kurjalt undamas ta hüüd.

«Ma läksin välja üsna kenasti. Tahtsin just jätkata vapra lahkumisest kurvastatud neidude edasise saatuse kirjeldamist, kui mind kutsus vanaeit.

«Kutsuselt pistsin pea aknast välja, lükkasin sarapuud kõrvale ja küsisin viisakalt, mis tal vaja.

«Tema kaskis mul ronida keldrisse ja panna onu jaoks mõni poliitais hapupiima.

«Tegiti küll virila näo, ent läksin kohe välja ja ronisin keldrisse.

«Lõlunud tagasi, püüdsin oma luuletust jätkata, kuid

«Tähtis — vist selle tõttu, et ma rōskes ja pimedas keldrisse — vastu tugipuud ära lõin —, mu loominguline vai- kus oli kadunud ja enam ei tulnud mitte midagi välja.

«Otsustasin selle, mis oli valmis, puhtalt ümber kirjutada

ja panna värsid onu lauale, et ta mu uusi võimeid tundeks.

Ent head paberit lauail enam ei olnud. Siis tuli mu meelde, et onu peatsis, madratsi all, on ajalehe sees teie pakk.

Tegin selle paki lahti, võtsin mõned paberilehed ja hakkasin ümber kirjutama.

Vaevalt olin jõudnud poole peale, kui vanaeit minult jälle kutsus. Pistsin pea aknast välja ja küsisin nüüd juba kaunis tuluselt, mis ta minust tahab.

Ta käskis mul ronida keldrise ja tuua viis muna, et ta saaks koogitaina valmis seada, sest onu tahab hapupiimaga süüa muidugi kooke.

Ma sülitasin. Hüppasin välja. Ronisin keldrisse. Kõnitsesin kaua, otsides pimeduses korvi, ja kui tagasi tuli, olin kindlalt otsustanud vanaeide kutsele enam mitte vastata. Istusin laua taha. Mis see siis on? Leht minu värsidega oli kadunud. Üllatunult ja koguni vihaselt vaatasin ma laua alla, voodi alla... Paiskasin lahti koridoriukse. Läinud!

Ja olin kindel, et küllap minu äraolekul käisid toa meie kaks hullumeelset kassipoega, kes kareldes ja kukerallitades lohistasidki lehe kuidagiviisi aknast välja aeda.

Ohates hakkasin ma uuesti ümber kirjutama. Kirjutasin juba poole ära, kuid siis jäin silmitsema aknalauail hapulevat varblast ning vajusin mõtteisse.

«Näe,» mõtlesin ma, «nokib ja hüpleb, vaatab, jälle nokib ja jälle vaatab... Noh, mis sa, tola, vahid? Mis te inimeste elust aru saad? Tahad? Kuul!»

Tahtsin võtta lehe, millele olin kirjutanud värsid, ja lihtsalt jahmusin. Esimest nelja alles praegu kirjutatud rida enam paberil polnud. Aga viies, see, kus oli juba kaldal seisvaist neidudest, sulas mu silme all kiiresti napo kuiv valge jää, jätmata sellele nõiutud paberile ainustki jälge, ainustki plekikest.

Tugev käsi langes mu õlale ja toolilt peaaegu maha lennates nägin ma märkamatuult ligi hiilinud onu.

«Mida sa, kõlvatu, siin teed?» küsis ta tasa ja tigevalt. «Mis see sul on?»

Hüppasin üles segasena ja vihasena, sest ei suutnud kuidagi aru saada, miks mu värsid onu sellisesse raeva viisid.

«Kust sa paberi võtsid?»

«Miks sa mu osulasin sõrmega voodile.»

«Miks? Aga kes sul, niisugusel närul, lubas sinna...»

«Vaata,» ta lehed, sealhulgas ka need, kus olin algust... varastega vaprast kaptenist, silus kõik ettevaatlikult ja pani madratsi alla kaante vahele tagasi.

«Vaata,» ta arusaamatust riidlemisest ja seletamata hõimadusest sülitasin ma põrandale ning tormasin aeda.

«Mis te mind piinab?» hüüdsin ma. «Mis te mind piinab? Ma elan niigi teiega, aga milleks — mitte midagi teha? Te olete kahju kolmest paberilehekesest, aga ronnast teile võõrast kahju ei ole! Olen ma teilt midagi võtnud või varastanud? Noh, miks te mulle praegu ka...»

«Tule aeda, jooksin tühjale väljakule ja pistsin pea...»

«Tavasti hakkas onul endalgi varsti piinlik.

«Mida, mu sõber,» kuulsin ma enda kohal ta häält. «Muidugi ägestusin. Paberist mul kahju ei ole. Aga palun...» siin muutus ta hääle jälle ärevaks, «mis teie siin hooaus-pookused kõik tähendavad?»

«Otsustasin nõutult ja nägin, et onu osutab sõrmega...»

«Miks,» pomisesin mina, «ausõna... mina rohkem mitte...»

«Mille midagi!» Hakkas hommikul püksid vahele... pole ühtki nõopi. Mis see tähendab?»

«Miks, mis mina teie püksinööpidega teeksin?» kehitasin.

«See pole ju raha ega paber, ega isegi mitte...»

«Mida. Niisama... rämps! Mulle on teie juttu aru...»

«Miks,» arusaamatul! Aga kas arvad, et minule on...? Mis sa siis tahad öelda, et nad kuivasid ise...? Oleks veel üks-kaks, aga kõik puhtalt!»

«Lõikas ära vanaeit,» ütlesin ma pärast lühikest...»

«See on tema kätetöö. Tema käib alati teie toas,...»

«Mida mind välja, ise aga aina tuhnib ja tuhnib...»

«Mida nägin ma, kuidas ta mingisuguse teie karbi...»

«Mida,» Tahtsin seda teile ütelda, aga unustasin.»

«Mida,» erutus onu. «Mul pole ju mingit...»

«Mida,» Ah, arutu, ajuta õist! taipas onu. «Ta näppas...»

«Mida,» habemeajamispulbril! Mina aga otsisin kogu toa,...

läbi. Rumal, rumal! Ma saan muidugi aru: saatuse viin
pussid, kõrge vanus... Aga kui sa teda meie toas
siis kihuta minema.»

«Ei, onu,» polnud ma nõus, «mina teda minema k
tama ei hakka. Mina kardan teda ise ka. Kord hüüab
mind Antipkaks, kord Stjopkaks, ja iga tühise asja puhul
vehib kepiga. Ütelge talle parem ise. Näete, seal ta on,
nuusutab peenra juures lilli! Tahate, ma hüüan?»

«Pea! Pea!» hoidis onu mind tagasi. «Ma parem l
jem... Ära on tüüdanud! Jutusta nüüd, mis sa Slav
juures tegid.»

Jutustasin onule, kuidas veetsin aega Slavka juur
kuidas ta kinkis mulle signalisti, ja kahetsesin, et kogu
päeva pärast viib isa Slavka oma juurde.

Onu erutus äkki. Ta tõusis üles, süleles mind ja siliti
mu pead.

«Sa oled hea poiss,» kiitis onu. «Esimesest hetkest peale
kui ma sind nägin, mõtlesin ma kohe: «See on hea ja au
kas poiss ja ma püüan temast teha tõelise inimese». Nüüd
Näen nüüd, et ma pole sinus eksinud. Jah, pole eksinud!
Varsti sõidame juba Odessasse. Mitšmanikooli ülem
minu sõber. Abi õppealal — samuti. Seal on sul hea. J
hea. Muidugi, paljugi... see tähendab, hm... mõnigi
näib sulle praegu mitte päris arusaadavana. Aga kui
mis ma teen, see on ainult... üldise heaolu nimel.
Mäletad, nagu Nekrassov kirjutas: «Kasvad, Saša, su
saad teada.»»

«Onu,» küsisin ma nõtlikult, «ega te leidur ei ole?»

«Tsst...» vastas onu tasa, sõrme suule pannes ja
mulle kavalalt silma pilgutades. «Sellest me praegu
räägi... mitte sõnagi!»

Onu muutus lahkeks ja heaks. Ta andis mulle viiste
rubla, et kulutaksin selle oma äranägemise järgi. Patsuta
mulle esiteks paremale, siis vasakule õlale, andis rusika
väikese müksu, ja põhjendades kiirete asjaajamistega, lah
otsekohe ära.

Möödus kolm päeva. Slavkaga mul ei õnnestunud
kokka saada — parki ta enam ei tulnud.

Päeval mööda linna joostes peatusin ma kirjutusmater
jalide kaupluse akna juures ja seisin kaua suure maa
kaardi ees.

Seal oligi Odessa! Läheduses linnad — Herson, Niko
lajev, vasakul rumeenlaste poolt vallutatud Bessaraabia

ol Olajev ja palav Krimm, all kaugemal laius aga
Balkaanid, Türgini ja Bulgaariani Must meri...

...Ja talued meil tormavad ees...
Mu koher, me reisime kaugele nüüd,
jah, kaugele viib meid me tee.

õnnetumatus põletas ja piinas mind.

...Ma poodi sisse ja ostsin kompassi. Väljusin ja
...vaateakna ees.

...Ma polnud Koola poolsaar. Valge meri. Sünge
...ja jaine. Kuskil seal, kanalil, töötab mu isa.
...kord kirjutas ta mingist Sorokast.

...Sorokal Seal on ka Soroka. Üldse kirjutas
...pikaraha. Ent viimane kord saatis ta pika kirja,
...et ütelda vähe aru sain. Ja kui ma poleks
...et mu isa töötab laagreis, kus viina ei müüda,
...ma mõtelnud, et isa kirjutas selle kirja pisut

...Ma polnud see kiri kurb ega süüdlaslik nagu
...ning kohe alguses sain ma riielda halbade hinnete
...matemaatikas.

...Ma kirjutas ta, et mingisugune plahvatus on rebi
...ma pool põialt ja vigastanud pead, kuid kirju
...et see juures niisugusel toonil, otsekui oleks seal
...ning ja nagu oleks pärast seda põhjust kiidelda.
...Ma mõeldaks ta laiesti ootamatult otsekui veenis mind,
...et ole veel möödas ja et ma ei tohi teda pidada ei
...et ega ka kadunud inimeseks.

...Ma hammastas mind, sest ma polnud pime ega
...kand kunagi, et elu on juba möödas. Ning kui ma
...mõllesin, siis ennemini nii, et elu alles algab. Pea
...Ma polnud ma isa kunagi rumalaks ja kadunud inimeseks
...Vastuoksa, olin pidanud teda targaks ja heaks,
...et ma ta poleks raisanud Valentina peale riigi raha,
...et oleks muidugi veel palju parem olnud!

...Ma otsustasin, et niipea kui astun mitšmanikooli,
...et ma kohe isale. Et see sünnib, seda uskusin ma too
...kord klindialt.

...Ma sevajunult ja naeratades seisin ma särava vaate
...juures ja kuulsin äkki, et keegi mind hüüab:

«Tõst, tule siia!»

...Ma tõstsin ümber. Usna lähedal nurga peal, valgusfoori

tulede juhtimise kangi juures, seisis militsionäär ja kiskus mind valges kindas käega enda poole.

«G 0-48-64!» võpatasin ma. Ja võpatasin valuliselt, järsult, otsekui oleks keegi mõõdaminejaist pannud mulle palja kaela vastu põleva paberossiotsa.

Mu esimeseks liigutuseks oli katse põgeneda. Ent jalgad olid nagu kleepunud kauma asfalti ja taarudes haardusin ma kaupluse vaateakna läikivast kaitserauast.

«Ei,» mõtlesin ma õudusega, «põgeneda on hilja! Ta on mistund on käes!»

«Poiss!» kordas militsionäär. «Mis sa siis seisad? Loo rutem.» Nüüd astusin ma aeglaselt, otsejoones ja lootsin silmi vaadates ligi.

«Jah,» laususin ma häälega, milles helises sügav meelik mure. «Jah! Ma kuulan teid!...»

«Poiss,» ütles militsionäär, kangi kollaselt tulelt silma pilkselt rohelisele lühtlades, «ole hea, mine üle tanava ja vajuta väraval olevale kojamehe kellanupule. Mul on vaja hetkeks ära minna, aga ma ei saa.»

Ta ütles seda veel kord, ja alles siis mõistsin ma teda.

Ma ei mäleta, kuidas ületasin tänava, vajutasin nuppu ja hakkasin tasapisi oma teed minema, ent tundsin, et ei suuda käia, ja käänasin järsult esimesse ettesattuvasse värava-alusesse.

Suured pisarad veeresid mu kuumadel põskedel, kurjus tõmbles ja ma hoidsin kõvasti veetorst kinni.

«Olgu kõik neetud!» hüüdsin ma vihaselt ja lõin jalaga vastu halli kiviseina. «Ole sa neetud, säherdune ehk,» pomisesin ma, «kui inimene peab kõike kartma nagu jännes, nagu hall arglik hiir! Ma ei taha nii! Ma tahan elada nii, nagu elavad kõik, nagu elab Slavka, kes võib rahulikult vajutada kõikidele nuppudele, vastata kõikidele küsimustele ja vaadata inimestele silma otsekoheselt ja avameelselt ega tarvitse eemale põrgata või kokku langeda igast ootamatust sõnast või liigutusest.»

Nii ma siis seisin ja värisesin; pisarad veeresid, langevad lubjaga määrdunud sandaalidele ja mul hakkas keha gem.

Keegi puudutas mu kätt.

«Poiss,» küsis mult noor tundmatu naine osavõtlikult, «miks sa nutad? Kas sulle tehti liiga?»

«Ei,» vastasin, kuivatades pisaraid, «ma ise tegin endale liiga.»

me naeratas ja võttis mul käest kinni.

«Kas võib inimene iseenesele liiga teha? Võib-olla saidid midagi halget, tegid endale viga?»

«Pisad mu pead, naeratasin läbi pisarate, surusin ta käe lipsu sinu tšänavale.»

«Täna öö,» aga mulle tundus, et mu õnn pole enam

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

«...»

dakse tõelda inimesega ja talle andestada kaotatud dokumentide eest. Ilma ülearuste sõnadeta peetakse kinni kaotatud raha. Ent mitte kunagi ei andestata ega unustata, kui inimene pole suutnud hoida lahingurelva! Seda ei müüda ega osteta. Seda ei ole võimalik saada järelelehtida nagu dokumenti ega isegi võltsitult nagu raha. See on abakarm, ähvardav ja ehtne.»

Kassina hüppasin ma rõdu ukse juurde ja keerasin käratult võtit, sest keegi tuli trepist üles. Ent see polnud ei Jakov ega onu — nemad istusid ikka veel aias.

Kükitasin maha ja surusin silma vastu lukuauku.

Sisse astus vanaeit.

Ta nägu nais mulle kuidagi ülearu lõbusana ja roosana. Ohes käes hoidis ta lillekimpu, teises lakeeritud keppi. Ta lüües pani ta veeklaasi. Siis võttis õõkapilt onu peegli. Vaatas sellesse, naeratas. Seejärel aga nähtavasti talle midagi peeglis ei meeldinud. Ta ajas keele välja ja sülitas. Moth pisut. Võttis seinalt käterätiku ja kuivalas põrandalt sülle. «Ah sina, vana nõi!» vihastas ma. «Ja mina kuivalan sellesama rätikuga nagu!»

Siis proovis vanaeit pähe valget soni. Soris onu taskula. Võttis välja terve peotäie peenraha. Valis ühe mündi, ma ei näinud, kas kümne- või kahekopikalise — ja peitis endale taskusse. Kuulatas. Võttis portfelli. Tuhnis selle, tõmbas välja vanamees Jakovi ühe punase sokihoia. Hoidis seda käes, mõtles ja pistis samuti taskusse. Seejärel pani ta portfelli tagasi ja läks kergel, tantsiskleval kõnnakul toast välja.

Otsekohe pärast teda olin taas mina. Tõmbasin välja portfelli, kahmasin sellest brauningu ja peitsin taskusse. Pistin põue ka järelejäänud punase sokihoia. Viskasin voodile onu nõõpideta püksid. Nihutasin klaasi lilledega laua äärel, võtsin oma kohalt ära padja, valasin linakesse kolni vett ja lipsasin läbi akna aeda.

Jõudnud künka taha, ronisin lehtla varemete juurde. Murdsin takjalehe, keerasin brauningu selle sisse ja lüüskasin prakku. Laskusin künkalt alla. Ronisin läbi aia värava. Lipsasin tara äärt mööda ringi ja peatusin värava juures.

Seal tõmbasin ma hinge, pühkisin nägu, võtsin taskust kompassi, ja lauldes valjusti: «Mööda võitluse teed...», tõukasin värava lahti.

Onu ja vanamees Jakov pöördusid kohe ümber.

... hümnastatuna sellest, et nägin vanamees
... hakkasin otsekohe
... ainult tasemini. Astusin ligi, teretasin ja
... kompassi.

... ütlesin ma, «vaadake kompassi. Kuspool kandis
... »

... Laperuzo! Kapten Granti laps!» kiitis ta
... rahul sellega, et ma ei kortsutanud kulmu
... nahes siin vanamees Jakovit, kes oli nüüd
... paljaksuetud peaga, vurrudeta, ilma soja-
... ordemita, seljas avar purjeriidest ülikond ja
... «Odessa on sealpool. Täna saadame vana-
... laevale: ta sõidab Tšernigovi oma haige vana-
... aga viin sinu selle aja sees Odessasse.»
... midagi uut. Ent ma ei teinud väljagi ja noogu-
... »

... olema kannatlik,» lausus onu. «Kannatus on
... omadus. Mäletan, kuidas me kord udus sõit-
... Muude, ma jutustan hiljem. Kus sa ringi jooksid?
... pea märg on?»

... ruttasin,» seletasin mina. «Mõtlesin, et vahest
... hiljaks.»

... kostitab meid vanamees Jakov,» teatas onu. «Eks
... kehastus, sa tuulutad täna oma rahakotti?
... Sergei, me käime toas ära. Ta korraldab end
... reisi pisut, puhastab, ja siis liigume restorani
... »

... neid silmadega, istusin pingile ja hakkasin
... silmitsedes liivale ilmakaari joonistama.

... kolme minutitki, kui trepilt kostis müdi-
... lendaale lendas onu, tema järel aga pintsakuta
... Jakov, sandaalid paljaste jalgade otsas.

... hüüdis ta. «Ega sa siin vanaeile näinud?»
... oodab tagahoovis tuvisid, onu, kuulete, kuidas ta
... «Kulu, kulu!»

... kulu!» urises vanamees Jakov kähisedes. «Ma
... naitan «kulu, kulu!»

... ettevaatlikult! Ainult ettevaatlikult!» hoiatas onu
... pealt. «Siis me kohe... Me teeme seda äkki...»

... lendasid kärarikalt katusele, vanaeit aga vaatas
... tema juurde hüpanud mehi.

«Tasa-tasa ainult! Ettevaatlikult!» katkestas onu vanamees Jakovit, kes juba värava juures oli vanduma hakanud.

«Tere päevast. Ilus ilm täna!» lausus onu tolal. «Tuvike-linnuke on jumala and. Kuulge, mammi, kas te võite meile tuppa praegu igasuguseid... lillekesi, lilli, tulikaid?...»

«Oma sõpradele,» alustas vanaeit, «headele naisele... Ai-ai!... Mis ta mind niiviisi vaatab?»

«Anna neaga tagasi, tolal!» karjus äkki vanamees Jakob. «Muidu läheb sul halvasti!»

«Ikka ettevaatlikult! Ettevaatlikult!» müristas ta Jakovile. «Kuulge, kallid: andke tagasi, mis te meile võtsite. Noh, mis teie sellega teete?... Olete ju mõeldud naisterahvas (pea suu, Jakob), aastaid on teil paljud. Kuid kes te olete, sõdur või? Näete, ma palun teid. Vaadake, laskusin teie ees ühele põlvele... Pane, Jakob, ometi värav kinnul! Kes pagan sealt veel peaks tulema!»

Ent väravat sulgeda oli juba hilja: aiateel seisis vanaeite habemik poeg ja vaatas hämmastunult silmi punnivat vanaeite ning põlvitavat onu. Onu hüppas nagu põlvele üles ja hakkas seletama, milles asi seisab.

«Ema, andke ära!» ütles poeg karmilt. «Milleks te seda tegite?»

«Mälestuseks!» halises vanaeit. «Ma tahtsin annu heaks, kalliks mälestuseks!»

«Või mälestuseks!» ei suutnud ka raevunud onu tal valitseda. «Võtke ta kinni! Võtkel... Seal taskus see on!»

«Sähkel Söögel!» ütles vanaeit äkki täiesti rahuliku ja tige häälega ning viskas murule punase sokihooldja.

«See on minu sokihooldja!» juubeldas vanamees Jakob. «Ise neil päevil Gomelis ostsin. Lao aga väljal!»

Vanaeit viskas ta jalge ette kaks kopikat ja põõna tasku pahupidi. Rohkem ei olnud taskus midagi. Kaks tundi võitlesid kolm meest vanaeidega, ähvardasid, meelditasid, palusid, kummardasid... Eit aga ainult sülitades riidles isegi ja äigas vanamees Jakovile kepiga vastu kukalt.

Tšernigovi auriku väljumiseni oli aega jäänud vähe ja hääle kaotanud ning vihased onu ja Jakob läksid ruttu tuma.

Vanamees Jakob vahetas läbihigistatud särki. Ime

vaatades ta võimsaid õlgu; tal oli karvane päevitu-telk ning raudsete pallidena veeresid ja mänglesid et all lihased.

«Tah, see raugjalgne tamm veel mühab,» mõtlesin mina. «Tah, ta rüüd selga paneb, kõverasse tõmbub, kõhima hakkab ja südamest kinni haarab, siis võib tõepoolest öelda, et see on ainult haiglane hambutu vanamehikel!»

Tah, me ei saanud hakkasime, tuli vanamees ja teatas, et käimla augus ujub teine punane hooldja.

«Tah, ta otsustasid, et poole aruga vanaeit oli jätanud Anna ka brauningu...»

«Tah, ta pole midagi! Ise auku romida kellelgi muud mõttesse ei tulnud ja kõrvalisi isikuid sellesse tume-õhku lüüa ei tahtnud ükski.»

Ma vaatasin lehtlavaremetega künka poole, mõtlesin mõtteid ja muidugi vaikisin.

«Tah, se jõudsin vara. Alles oli teatatud laevale lahkumise ja väljumiseni jäi veel terve tund. Vanamees ja Slavka kiiresti kajutisse ega tulnud enam kordagi.»

«Tah, ja onu hulkusime laevalael ja ma tundsin, et onu mõttepärast ärritatud. Ta jättis mind ühtepuhku üksi händel, et tal on vaja minna küll pesemisruumi, küll kassa, küll kioskisse, küll vanamees Jakovi juurde. Kuid ta tuli ta millegi üle rõõmsana tagasi ja ulatas lehtlale valgeid mureleid.»

«Tah, hüüatas ta imestunult. «Vaata! Sinu sõber Slavka on!»

«Tah, sina sõidad siis siia poole?» küsisin ma Slavka kättes. «Tah, jah.»

«Tah, ja ütlesin sulle, et ülespoole,» vastas Slavka. «Tah, vaata, kust vesi voolab... Aga kuhu siis sina lähed? Tšernigovi?»

«Tah, Slavkal! Me ainult saadame üht tuttavat.»

«Tah, kuhul! Kahekesi oleks olnud lõbus sõita! Isal on kaju-koht, tugev pikksilm... Kaheksakordne.»

«Tah, vaadake,» peatas meid onu, «missugune komöödia vee peal toimub!»

«Tah, lilluke vihane suitsunud laev peksis ratastega meele- ja hõõgust vett ja tiris enda järel tohutut, puiduga laaditud laeva.»

Seal märkasin äkki, et olime peatunud just selle kapi aknakese juures, kus sõitis Jakov, ja otsekohe piilusid kaardinatevahelisest praost ta vastikud pungis silmad.

«Istud, kull, kardad valgust,» mõtlesin ma ja tulin Slavka teise kohta.

Aurik andis teise vile.

Onu läks Jakovi juurde, mina aga jätsin Slavka hüvasti.

«Ära siis unusta lambi järele minemast,» tuleta mind meelde «Isa tuleb homme tingimata tagasi.»

«Hea küll, lähen kindlasti! Hüvasti, Slavka! Ela hea!»

«Ja sina ka! Hei, isa! Ma olen siin!» hüüdis ta ja sõitis isa juurde, kes pikksilma käes hoides laevalaele tuli.

Varem, enne areteerimist, oli mu isal nagaan ja teadnud juba siis, et igal relval on oma kindel number ja kunu see relv ka satuks, leitakse selle numbri järgi alati ta omanik.

Hommikul puistasin ma küpsised vineerkarbist välja ja toppisin sinna sisse ajalehepaberit, panin sellesse brauningu, pakkisin karbi paberisse, sidusin kõvasti rihmaga kinni ja läksin oma teadmata välja.

Küsisin möödaminejalt, kus siin Kiievis on leiubüroo.

Moskvas sai Valentina kord sellisest büroost kaotatud trammi unustatud pakikese pitsidega.

«Kiiev,» mõtlesin ma, «on ka suur linn, järelikult kaotavad inimesed siingi palju igasuguseid asju.»

Mulle junatati teed.

Mõtlesin, et kui ma sellesse büroosse astun, peab paki aknakesse. «Vaadake, mis ma leidsin, aga mul pole aega.» Ja lähen kohe minema. Las nad seal selgitavad, kui nad nagu tahavad.

Kuid esimene asi, mis mulle ei meeldinud, oli see, et büroo asus miilitsavalitsuse juures.

Kõhklesin pisut, ent astusin siiski sisse. Korrapidaja ütles mulle toa numbri. Mingisugust aknakest seal ei olnud.

Laia barjääri taga istus miilitsavormis mees, aga tema ees laual oli mitmesuguseid pabereid ja tohutu suur laskkaloss.

Minu ees järjekorras seisis kaks inimest.

«Nii,» küsis miilitsionäär terava ninaga ruskevurruli eest mehelt, «teie nimi on siis Pavlo Fjodorov Pavljutšenko?»

«Jah, Krasnoarmeiskaja tänav nelikümmend. Minu kallos number neliteist on leitud.»

«Vana paaris, kui laskite ollepoodi number neliteist,» küjutasin ma õieti üles?»

«Jah, las ruskevurruline. «Kuna ma olin eile siin,» tähendab läksin, et jälle... sedasama.»

«Te juurde ei kuulu,» katkestas teda miilitsionäär. «Tule ja kirjutage alla.»

«Tule taga alla — mispärast siis! Vaatan...»

«Tule seesamane kaloss... läigib. Otsisin, otsisin,»

«... ei olnud. Mina olen aus inimene, mulle pole midagi.»

«Oleks veel paar, aga üksainus. Mõtlesin,»

«... et! Võib-olla kaotas veel mõni omasugune.»

«...!» tähendas miilitsionäär karmilt. «Oleks ka olnud, ikkagi tuleb ära tuua. Mäherdune rumal mees! Mis asjast on... Tähendab, et ainult seda, mida endal vaja pole? Järgmine.»

«... olen aus inimene,» pomises ruskevurruline, «...»

«...» taasku peites. «Mis kaks... Oleksin kolm leidnud.»

«...» oleksin ära toonud. Ja mis jalg see sihuke ongi?»

«... neliteist! Vaadake minu jalga... näete, kus?»

«...» korralik. Aga see mis on? Telefoniposti oisa?»

«...» läks ta väljapääsu poole, aga tema järel lipsas...»

«...» mõtlesin ma, «kui juba ühe kalossi pärast nii...»

«...» armast oli, siis oma leiuga ma niipea tulema ei...»

«...» läksin ma koju tagasi ja toppisin brauningu...»

«...» kohta. Vaja oli välja mõelda midagi muud.

«...»

«...» läksin ma äärelinna, Slavka vanaema juurde.

«...» pole veel tulnud!» lausus ta. «Valitsusest on helis-»

«...» juba kolm korda ja tehasest kaks... Noh, kuulete?»

«...» helistatakse!» Ta nihutas eemale sariseva panni ja...»

«...» telefoni juurde.

«...» hada!» ohkas ta tagasi tulles. «Noh, peeti kinni,»

«...» hüljaks... Ei lasta inimesel päevagi naise ja...»

«...» paaris olla! Tule homme, armas! Kuhu sa siis...»

«...» Söö pirukat ja kotletti! Tegin valmis, aga söö-»

«...» pole...»

Tänasin head vanakest, ent söögist keeldusin.

Teel väljakule juhtus olema teadetebüroo kiosk. A te uudishimulikult ligi ja lugesin, et muuhulgas antak teid ka kõikidesse õppeasutustesse vastuvõtmise ko muste kohta ja kõik see maksab vaid viisteist kopika

Siis täitsin ma plangi Odessa linna mitšmaniko kohta Vastuse järele kästi tulla poole tunni pärast.

Oodates läksin ma luusima naaberlänavaile, vada poodidesse, kauplustesse ja isegi lihtsalt võõrastesse al desse.

Lõpuks oli pool tundi möödas! Tormasin kioski juua Haarasin mulle ulatatud paberi.

...Mitte mingisugust mitšmanikooli Odessas pole ole olnudki.

Jalad läksid nõrgaks. Minu mure oli nõnda suur ma ei suutnud isegi nutta; mul oli tahtmine, et äike oh onu maha löönud või et ta oleks komistanud ja pea järsakult alla Dnepri lennanud. Südames muutus tül ja külmaks. Nüüd ei helendanud eespool mitte midagi ei andnud lootust ega soojendanud.

Koju tagasi minna ei olnud tahtmist, aga kuskile minna polnud. Ja siis ma otsustasin, et kohe homme vana tan onu paljaks, näppan rublat sada või kakssada ja lähe kuhu jalad viivad. Võib-olla jõuan mere äärde ja kaupla end laevale. Või siis peidan end salaja laeva siseruumi ega madrused mind ulgumerel ikka välja viska... Aga mis seal kahetseda? Võib-olla viskavad ka... Jamps! Me ted läksid segi.

Läksin koju ja heitsin kohe magama. Millal onu tap tuli, seda ma ei kuulnud. Öösel tõmbas onu mind kae

«Mis sa karjud? Jää ometi nagu kord ja kohus magama mis sa rähkled! Oli sul tarvis terve päev päikese ka hulkuda!»

Pöörasin teise külje ja otsekui vajusin jälle kuskile

Ärkasin. Päike. Rohelus. Pea oli kuum. Onu enam pol nud. Katsusin juua piima ja süüa saia — ei maitsenud

Siis tuli mulle meelde eilne otsus, ning laisalt ja ette vaatamatult hakkasin sorima kohvreis. Raha ma ei leid nud. Nähtavasti kandis onu seda kaasas.

Läksin välja ja sammusin mõtlikult kuskile. Põsed olid tasid, aga suu oli kuiv. Mitu korda peatusin ma kioski juures ja jõin ahnelt jäist vett.

Lõpuks väsisin ja istusin tiheda kastani alla pingile

...voldas sügav ükskõiksus ja ma ei mõtelnud enam ühe ega vanamees Jakovile. Vilksatasid mõttekaiked, õnnelised värvilised pildid. Põld, aas, jõgi. Tiri-liri-liil te meenused mulle hetked, mil olin koos isaga. Tema

kõrged taevakaare all
lookene laulab...

...tulin ma talle, «see on imeilus laul, aga see pole tõeline laul» — «Kuidas ei ole sõdurilaul?» Ja isa tulin «Kujutle, et on kevad, lõhnab soojaks õnnel maa. Lõpuks ometi ei pudene ülevalt enam lund, det vihuma, vaid sinelit soojendab päike. Sõdurid on mees mees... Lahingut pole veel. Lõoke aga üleval... Lüherringi on rahulik, vaikne... Minagi... Jaga... Ja küllap tuletab keegi mindki meelde salaja. Kuidas siis ei ole sõdurilaul? Noh, mis? Tuleb aru?» — «Jah, jah! Nüüd sain!»

...õigl pöördutas mind õlast. Avasin loiult silmad ja tõm-
...med hirmunult uuesti pilukile.

...mees seisis seesama vanapoolne mees, kelle me
...paljaks riisusime. Pilotkat mul peas ei olnud, pea
...paljaks aetud, nagu oli päevitunud, laup niiske;
...oh millegipärast kurb ega tundnud mind ära.

...küsis ta, osutades väravale, «ega sa ei näinud,
...enne läks ammu sellest majast välja?»

...minu vaikides pead.

...ma, vennas, nagu ma näen, magad ju täiestil!»
...tõttiselt, hüüdis midagi autojuhile, hüppas autosse
...ma.

...ja ringi ja alles nüüd sain aru, et istun juba
...Slavka maja juures pingil ja et see mees oli
...loputanud nende lukustatud väravale.

...kure pilgu tahvlikesele, millel oli tänava nimi
...number. Kunagi kirjutan Slavkale kirja.

...olla oli kõik kuidagi kummaline, metsik ning aru-
...ta.

...pluatsi ja hakkasin tõtates otsima puhast paberi-
...adressi üles kirjutada.

...Stopp. Pliats hakkas värisema ja kukkus
...aga mina laskusin tarast kinni hoides uuesti

...oli sama paber, mille mulle hüvastijätul pargis oli

andnud Niina. Sellele oli kirjutatud telefoninumber. Ja oli just seesama number, mida ma kartsin rohkem kui surma.

G 0-48-64.

Tähendab, et mind ei otsinud milits! Aga ke. Milleks? Võib-olla ma eksisin ja ajalehes polnud auto hoopiski mitte see number? Vaja oli kontrollida. Riik. Otsekohel.

Väsimus ja peavalu olid kui peoga pühitud. Jätk. nurgani ja käänakul pörkasid kokku Slavka vanaema. Teda talutas keegi tundmatu naisterahvas.

Peatusin ja ütlesin talle, et just praegu käidi teie autoga otsimas.

«Autoga?» küsis ta tasa ja huuled hakkasid tõmbuma. «Ah, mis mul autost! Tean juba isegi kõik.»

Vaatasin talle otsa ja kohkusin: ta silmad olid juba vajunud, nagu hall ja võõras. Väriseva häälega jutu ta mulle, et tagasiteel oli keegi Slavka isale metsas nähtu selga löönud ja ta on praegu haiglas suremas.

Julmad ja kurjad kahtlused ängistasid mu südant. A pea põles. Ja nagu meeletu hobune, lakk lehvimas, torn sin ma koju kogu tõtt teada saama.

Kodus lauvalt leidsin kirjakese. Onu ei lubanud mul mitte kuskile minna, sest täna pidime sõitma Odessasse.

Laual olid laiali pillutud paberossiotsad, voodil leotatud tavatav õlgkaabu. Vanamees Jakov oli Tšernigovist «hob. vanaema» juurest kuidagi väga kiiresti tagasi tulnud.

«Mõrtsukad!» sosistasin ma elutute huultega. «Te viikate mind rongi rataste alla ja sõida siis, kapten, kaugemale Indiasse... Ah selleks siis oligi mind teile vajal!»

«Mine, saa tuttavaks,» meenutasin ma kõnelust par, «ta näib olevat hea poiss.» «Bandiidid,» mõistsin ma õudusega, «aga võib-olla isegi spioonid!»

Samas löid mu põlved nõrgaks ja ma tundsin, et isegi tahtmatult põrandale.

Kuidagi vopsatasin ma voodisse. Sirutasin käe karahvini järele. Jõin ahnelt.

G 0-48-64.

Võtsin ajalehe. Jah, number on seesama! Heitsin pikalt lamasin. Uni ja ka mitte uni. Tukastasin vaid pooleli.

«Küll olen mina ikka tola. Tola! Tähendab, et ka teie suguseid spioone on olemas, heldeid!...» «Söö voodi

«Lambenugl aroomid, lilled, loodus.» Aga... Hobus esinene mai? Ja Punaarmee mürin ja... Lp ma, et te kõngeksite, teie jaoks nutnud, kui

...Tundas Tšapajev laineles hukkumas olid...»... helin, soostsin tolmuse telefoni juurde ja helis-

...mulle Arbat null nelikümmend kaheksa kuus-

...Moskvas, siin aga on Kiiev,» vastas mulle... «Annan teile kaugejaama.»

...kaugejaama kuuleb!»

...mulle Arbat null nelikümmend kaheksa kuus-... «oli,» palusin ma ikka samasuguse väsinud ja...

...on kinni,» vastas telefon laulvalt. «Meie limiit... nelikümmend minutit. Järjekorras on kolm kõnet. ...le jaab, kutsun teid välja. Korrake number.»

...tõlmud midagi. Kordasin numbrit ja pistsin... tuli kohe. Kapten seisis sillal ja tahtis juua. ...oli kuiv ja krabises nagu ajalehepaber.

...helin. Pikk-pikk. Toibusin ja sööstsin telefoni...

...kolme minuti pärast saate Moskva. Ärge pikalt... teie käsutuses on viis minutit.

...kergendust.

...— sammud trepil. Tuli kaks inimest. Kõik vari-... Ent kust ilmus osavus ja jõud? Hüppasin üle... ja simstile toetudes surusin end vastu seina.

...Poissi pole ikka veel. Neetud jõmmi... Käigu kuradile! Kiirustada tuleks.

... (Sõimusõna.) Ei, ootame pisut. Ilma poisita ei või... andakse kohe kätte ja ta annab meid välja.

... (Sõimusõna.) Noh, on see vast arutu saatant... sõimusõna, veel ja veel sõimusõna.)

...helin. Ma tardusin.

...Ära puutul

...Aga miks mitte? (Torusse.) Jah! (Imestunult.)... Moskva? Teie, kallid, olete eksinud, meie pole

...välja kutsunud. (Toru riputatakse konksule.)... seda teab, mis: «Kohe kõneleb teiega Moskva!»

...helin.

...Noh ei, ei kutsunud! Kuidas te siis ei eksi? Kel-

loga te praegu rääkisite? Aga mina ütlen teile, et terve päeva toas ja telefonile pole keegi lähenenud. Igaüks te julgete ütelda, et ma ulakusi teen? ... (Tõnu jaksas nakk-e ära. Tõtlikult.) Siin on midagi korrast ära! See on valmis, vanamees Jakov!»

«Minema lähevad!» mõistsin ma. «Kohe tulevad välja ja näevad mind.»

Libistusin murule, kõrvetasin end nõgestes, roni künkale ja heitsin lehtlavaremete vahele pikali.

«Nüüd on hästi! Las need hirmsad inimesed läheminema. Minul neid vaja ei ole... Minge kohe ära! Minge! Mina jään üksindal Mina isel!»

«Kuidas ära?» küsis mu sisemusest keegi karm. «Kas võib siis lubada, et bandiidid ja spioonid sinu silma all lähevad, kuhu nad heaks arvavad?»

Vaatasin kohmetult ringi ja silmasin kivide vahel kätunud takjalehte, millesse oli keeratud brauning.

«Aja end sirgeks, trummilööja!» kordas mulle sama hääl. «Aja end sirgeks, kuni pole hilja.»

«Hästi! Kohe, silmapilk,» sosistasin ma süüdlaslikult.

Ent sirgeks ajada ma end ei tahtnud. Mul oli hea rōskete ja külmade kivide vahel.

Juba nad tulidki välja. Kohvrid olid maha jäetud, ja ainult kotid. Midagi karjuti vanaeidele... See naabreile aknast keelt... Peatuti... Mindi edasi.

Millegipärast ei taha nad minna värava kaudu tänavale, vaid suunduvad minu poole, et lehtlast möödudes läbi tara-augu mahajäetud teerajale pääseda.

Pilutasin silmi. Üllatavalt eredalt tõusis mu kujutluses põlev lennuk ja nagu kivi lendas sealt alla mu habras, valgepäine sõber Slavka.

Avasin silmad ning sirutasin käe brauningu järele.

Ja vaevalt puudutasin ma seda, kui kõik muutus imekiirelt vaikseks. Ohk tardus. Ja samas kostis heli, selge ja ühetasane, otsekui oleks riivatud ammu puutumata laulva pillikeelt, ja see, just nagu rōõmustades, hakkas värisema helisema, üllatades kogu maailma oma tooni harulduse ja puhtusega.

Heli aina kasvas ja tugevnes, ning koos temaga kasvasin ja tugevnesin ka mina.

«Aja end sirgeks, trummilööja!» lausus mulle ikka sama hääl juba soojalt ja hellalt. «Tõuse üles ja ära kõhkle! Aeg on saabunud!»

sti brauningu pihku. Tõusin üles ja ajasin end

et oleks põiki üle liivase tee lajunud sügav kuris-
moleunud hämmastunud sõbrad peatusid korraga.
aga kestis vaid sekundi. Ja nende hüüatus, õel ja
taev, näitas mulle, et nad üldse ei kartnud ei mind
ei mu relva.

eda oligi Vihkamisest ja põlgusest moonutatud
daga tulid nad otse minu poole.

stasin siis korra, teise, kolmanda... Vanamees
staki ja taganes kohmakalt.

ma võistleja oli minusugune paadunud hundile,
to ja halastamatule snäiperile! Järgmisel silma-
sulges kuul, mis oli välja lastud selle poolt, keda
i heljuti onuks huüdsin, mu kurgu.

a kukkudeski ei lakanud ma kuulmast ikka sama heli,
st ja selget, mida ei suutnud summutada ei ootama-
stas lajatelavad lasud ega läheduses lõhkeva pommi
e kargatus.

nenürin veeres üle taeva ja pilved kihutasid lindu-
kendes vastutuult. Ja neljakümnesse ritta asusid
ild, kaitstes tääkidega trummilööja keha, mis vaarus
akkus maha.

nenürin veeres üle taeva ja pilved kihutasid lindu-
kendes vastutuult. Ent võimas tuul, see, mis alati
patuutas ja laineid kihutas, ei saanud tungida läbi
ega värskendada teadvusetult vähkreva inimese
ja kurku. Ja siis käsutas keegi nagu udust: «Too-
ge (Palju-palju, terve suur ujuv jääpank!) Avage
ndt (Laialt-laialt, nii et siia ei jääks üldse enam ei
u ega ka lähematavat katust!) Seadke ruttu süstal
eet! Ja nüüd rahulikumalt!...»

nenürin vaikis. Pilved seisatasid. Ja lõpuks pääses
lambuva kurgu juurde.

nt kuua see kestis, seda ma tookord muidugi ei tead-

veedes nägin esmalt ainult valget lage enda kohal ja
mõtlesin: «Lagi — ja see on valge.»

ed puõramata nägin ma seejärel viltu läbi aknaava
m e taeva serva ja ma mõtlesin: «Taevas — ja see
hõltsinine.»

Sis seisis minu juures mees kitlis, mille alt p...
sõjaväelõkmed, ja ma mõtlesin. «Sõjaväelane, kitlid...»
Ja kõigest mõtlesin ma ainult nõnda, ega me...
mille kuidagi teisiti.

Nähtavasti kestis see kaua aega, sest kui ma fil...
mikul ärkasin, nägin ma päikesepaistes aknalaua...
rukkililled kimbu kõrval alustassitait küpseid vaa...

Ja ma imestasin, ähmaselt meelde tuletades, et ad...
juti olid vaarikad mingisuguses (missuguses?) al...
kesed ja täiesti rohelised.

Niisutasin keelega huuli ja vabastasin tasake...
kerge päevateki alt.

Ja see, arvatavasti minu esimene teadlik liigut...
jäänud markamata. Otsekohe seisis minu ees kitliga...
ja küsis:

«Noh, mis on? Tahad vaarikaid?»

Noogutasin pead. Ta võttis alustassi, istus voodi...
ja hakkas marju mulle ettevaatlikult ühekaupa...
panema.

«Kus ma olen?» küsisin ma. «Mis linn see on?»

«See pole linn. See on Irpen!» Ja et ma aru ei saan...
kordas ta ruttu: «See on Irpen — suvituskohal...
lähedal.»

«Ah Kiievi lähedal?»

Ja mulle meenus kõik.

Möödus veel nädal. Aeda viidi kiiktool ja nüüd istu...
ma terved päevad pärnade vilus.

Kuulist läbilastud kurk paranes. Ent kõnelda võis...
vaid poolsosinal.

Kaks korda käis minu juures keegi sõjaväevormis me...
Ja sealsamas alas ajasime me aeglaselt juttu.

Jutustasin talle kõik oma elust, järjekorras, midagi...
gamata. Vahetevahel ta lihtsalt kuulas, vahetevahel k...
tas midagi üles.

Kord küsisin ma talt, kes oli Jurka.

«Jurka? ... See oli väike kehm.»

«Aga see ... näitleja? ... Noh, see, kes Serpuhho...
rongist väljus?»

«See oli suur varas — suunaja.»

«Ja vanamees Jakov?»

«Ta polnud vanamees, vaid lihtsalt vana bandiit.»

«Aga see ... Noh, kes oli onu?»

«Spioon,» vastas sõjaväelane lühidalt.

... Ta ei vastanud midagi, tõmbas koverast...
... se suitsu, sülitas murule ja osutas aeg...
... kude, kus parajasti oli loojumas purpurne...

... oh, milled, kuidas ja kelleni sa niiviisi samm-sammult...
... jõudsid. On sul nüüd kõik selge?»

... ilvas mind.

... kes siis mina teie arvates olen?»

... muid või enne? Nüüd oled sa targemaks saa...
... veel! ... Enne aga olid sa nende ees lausa tola...
... sellepärast siis veel pahanda ega kulmu kortsuta...
... veel poisike, aga hundid on targemaidki oma...
... keeranud.»

Ja võttis taskust foto.

... kude?»

... Seal on kirik, pink. Seal on — ennäe, kuidas...
... onu. Aga seal pungitab silmi vanamees...

... hindab, et talpasite juba Moskvast Valentina laekast...
... võtta ja need ära ilmutada?»

... ah, ahmasime kõike juba ammu. Ent kõike üles leida...
... tund kerge.»

... nüüd tõmbas ta välja paberilehe, heitis mulle kavala...
... ja deklameeris:

«Kaldal nelud seisavad,
kurbusega vaatavad...

... mina luuletasid selle?»

... tunnistasin ma. «Aga ütlege, mis lehed need on?»

... ütlege mulle, mis pudelid need olid ... Ning miks...
... apeli rohu lõhna?»

... vastas tema. «Sa ära küsi mult midagi! Vas...
... ma sulle ei või ega vastagi.»

... lästi,» olin ma nõus. «Aiman juba isegi: see oli vist...
... sugune salasegu paberi jaoks!»

... annata võid, nii palju kui soovid.»

... llen küll,» ütlesin mina. «Ma ei küsi midagi. Ainult üht:...
... Slavka isa on surnud?»

... lus, plus!» vastas ta rõõmsalt. «Läski meelest ära...
... sulle terviseid saatis.»

«Mille eest?»

«Mille eest? Hm... hm...» Ta vaatas kella. «Noh...

hüvasti, saa siis terveks. Rohkem ma ei tule. Juhul peatus ja naeratas. «Ei,» ta naeratas jälle. «Ei, ei! Saad ise kõik teada.»

Mu jalge ees oli väike, vesiroose täis kasvanud tih. Alendavate lindude varjud libisesid käratult üle tumeda pinna. Nagu tuulest aetud läevuke pages hõlmata kuhu ussi puuritud või linnu nokitud ja puult mahalangenud leht. Vaevu paistsid põhjast roheka paistvad vesitaimed.

Siin võisin ma istuda tundide kaupa ja olla raudo. Ent tarvitses vaid tõsta pead — ning nüüd, mil mu avardusid laiad kollendavad põllud, põldude taga piiril aga sinasid külakesed, metsad ja salud, mulle nägin, et maailm on lai, tohtu ja mulle veel arusaamatu. Näis mulle otsekohe, et selles väikeses aias ei ole mulle õhku. Avasin suu ja püüdsin hingata sügavalt, mini ning sügavamalt, ja siis valdas mind seletamis igatsus.

Akki tormas mu juurde Slavka. Tundsin ta ära juba siis, kui ta väljus sõiduautost.

Segaduses, otsekui tuge otsides, vaatasin ma riipeid.

Ent ta katkestas mind juba esimeste sõnade juures vehkis kätega ja puhkes naerma.

«Ma tean kõik! Ma tean rohkem kui sina! Sina lautsid aga mina olen vabaduses. Isa saadab sulle tervet Tema andiski mulle oma auto. Aga sa polegi nii lühike kõhn ja kahvatu, nagu rääkis Gertsakov.»

«Kes?»

«Gertsakov! Noh, see SARK-i major, kes sinuga juttu ajas. Ta käis sageli meil. Tead, tal oli õnnetus: läks Dnepri suprema ja sumatas vette! Stopperkeilla jättis aga käelt võtmata. Tal oli hea kell — kahekümne neljanda aastal oli talle töö juures kingitud. Nüüd jäi see kell seisma. Viis parandada — tehti terveks. Jäi jälle seisma. Gertsakovil lausa nutt kurgus. Ütleb, et arutasin sinu teie asju ja töötasin üle... Noh, ja et nii ma siis hupp singil... Kuule! Toon sulle varsti taskulambi. Minu jaoks on kindel.»

«Slavka,» küsisin ma tungivalt, «miks nad sinu tappa tahtsid?»

Slavka vajus mõttesse.

«Vaata, kui teie...» siin Slavka punastas ja parat

«... kui kiiresti,» see tähendab, kui nemad vagunis isa... nad, kus nad tema kolist muidugi midagi vaja... leitud... Noh, ja nad vihastasid...»

«...» kordasin ma veel kangekaelsemalt, «noh, ei, aga miks nad siis ikka su isa tappa tahtsid?»

«...» ta vist töötab mingisuguse tähtsa sõjalise... kallal... Noh, ja nemad seda ei taha. Ei, ei! Roh-

«...» paluu, ära päri! Mina küsisin kord ka isalt: mis...»

«...» Ta pani mind enda kõrvale istuma, võttis...»

«...» rääkis ja rääkis, seletas ja seletas... Siin on vint, seal šarniirid, siin kuullaager. Pöörlemisel...»

«...» lohtu tsentrifugaaltung. Siin on aga selline...»

«...» Ma kuulasin ja kuulasin ning hüüdsin...»

«...» Mis sa aina valetad? Sa seletad ju mulle, kui...»

«...» leitud koorelahutaja, mis on maal vanaema juu...»

«...» ta naeris ja naeris, aga pärast puhkesin ka...»

«...» naerma. Ning sellest ajast peale ei küsi ma ise ka...»

«...» midagi. Ei võit! ohkas Slavka. «See pole esi...»

«...» meele asi.»

«...» nad pandi kinni?» küsisin ma mornilt.

«...»

«...» need, see onu ja Jakov!»

«...» sina ju... sina ju tapsid Jakovi ära,»

«...» Slavka, ise nähtavasti kohkudes, kas ehk polnud...»

«...» midagi ülearust.

«...»

«Nofah!» vuristas Slavka kiiresti, nähes, et ma isegi...»

«...»

«...» need püsti ja tulistasid. Maja oli aga juba sisse...»

«...» varava poolt ja ka tara juurest, sest neile oli...»

«...» jõutud. Oleksid sa veel paar-kolm minutit...»

«...» olnud, oleksid nad nagunii kinni võetud!»

«...» Tähendab, tuleb välja, et mu tulistamisest...»

«...» midagi kasu!»

«...» Andigi ei tule välja!» kaitses Slavka. «Sina ju seda ei...»

«...» ei, ei! Tuleb välja, et kõik oli isegi väga kasulik.

«...» Ning Slavka kehtas kohmetult olgu ja ulatas...»

«...» salvrätikusse keeratud pakikese, millest juba viie...»

«...» korda taha oli tunda soojade saiakeste ja pirukate lõhna.

«...» «Tule,» ütles sulle vanaema. Ma ei tahtnud võtta. Vaid...»

«...» vastas: «Milleks need? Seal toidetakse niigi.» Aga kas...»

«...» kuulab! «Võta, võta! Nõnda salvrätikuga võtagil!»

«...» «Milleks ometi, salvrätik! Ega see lipp ole.»

Jätsime hüvasti. Ta jooksis, ikka veel pisut longate-
kliresti auton ja viipas mulle käega.

Slavka sõitis ära. Mina aga istusin ja istusin. Ja nae-
tasin, arutades mõttes kogu meie jutuajamist. Ent pe-
maast laia vaatevälja poole tõsta ei julgenud.

Kord istusin ma rõdul ja jälgisin mõttesse vapu-
kuidas suur karvane herilane libisedes ja kohmakalt le-
kudes kangekaelselt ikka ja jälle püüdis läbi val-
aknaklaasi lennata. Oli seletamatu ja arusaamatu, m-
ta nii palju metsikuid jõupingutusi kulutab sellele ta-
teostamatule kavatsusele, samal ajal kui kõrval too-
aknapool on pärani avatud.

Aiast tuli põetaja, ta jooksis minust mööda kinn-
naljakalt vaadates ja tõllikumalt kui tavaliselt.

Päagi tuli valvetoast aeda arst. Jälle pistis põetaja
välja: ta oli erutatud.

«Noh, ongi hästil Noh, ongi hästil!» sosistas ta, m-
mata end pidada. «Ka sinule, kullake, tuldi kedoo-
järele.»

Kuidas kodunt?... Valentina?... See on alles mu-
Panin haiglakitli hõlmad kinni ja läksin trepile.

Terav karjatus pääses mu alles nõrgast kurgust. See-
sin ettepoole ja lõin kohe vaaruma, kõöksatasin ning ha-
rasin kinni käsipuudest. Köha lämmatas mind, kurgu-
kas. Trampisin jalgadega, raputasin pead ja laskusin
astmeile.

Liivasel teel sammus arst, tema kõrval aga – mina
isa.

Mulle asetati suu juurde tass vett jääga, palderjan,
piparmündiga; lõpuks köha vaibus.

«Noh, kes siis nõnda tohib kisada?» noomis mind ar-
«Oleksid pidanud hüüdma sosinal, tasakesi... Kuul-
sul alles pörk.»

Olemegi kõrvuti. Mina lamen. Mu laup on niiske. Ma
ei tea veel, kas olen õnnelik või mitte. Uurivalt vaatan
isa poole, kortsutan kulmu, naeratan. Ent ma olen va-
ettevaatlik, ma ei usu veel midagi.

Ja ma ütlen talle:

«Oled see sina?»

«Jah, mina!»

Hääl on tema oma. Nägu ka. Meelekohtadel on ker-
v

... nagu ämblikuvõrk. Must sõjaväepluus, kalifeed.
«Jah, see on tema!»

Ma küsin ettevaatlikult:

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!» sest naeratab omamoodi, nii, kunda-
mitte keegi teine, vaid ainult tema – parema
mõnaga, ja vastab:

«Ma olin süüdi! Ma tegin eksisammu. Kuid ma
... maad, ma mõtlesin palju ja lõotasin kõvasti.
... välja...»

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!» polarsen

«Ma purustasin maad,» kordab isa visalt. «Õigust! Ma
... komandör, sapöör. Ma olin saksa sõjas relja-
... aastast ja kodusõjas kaheksateistküün-
... aastast saadik. Õigust! Noh, ja nüüd nende kahe
... puuris, rajasin ja purustasin ma maad rohkem
... kaheksa jooksul.» (Ma näen, et ta naeratab
... laumalt, laiemalt. Nüüd muidugi puudutab ta kõega
... Ohigi nii!) Ja lõpetab: «Noh, ja tema, maa, rains
... kindlalt pähel!»

«Jah, see on tema!» ta vasakul kätt: põialt poolest saadik pol-
... pead: vasakul, meelekohast kõrgemal, on arm-
... seda polnud. Küsisin:

«Miks see on?»

«Jah, see on tema!»

«Vesi ründas meid, meie aga sundisime dünamiidiga
... väale käänama.»

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!» Ei, ei ole. Nüüd on minu kord. Nüüd
... rääkima. Kõike meenutama ja seletama, kau-
... lina algusest peale.

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!»

«Jah, see on tema!» Siin ta on, suur inimlik õnn, kui midagi pole vaja
... kõnelda, õigustada ja kui inimesed ise juba
...avad ja kõike mõistavad.

«Jah, see on tema!» ta tänuga ta kätt ja mul on tahtmine seda suudelda.
... lömbab selle tasakesi ära ja surub tugevasti minu
...

Rohkem me neist asjust teineteiselt ei küsi. Lõpetas läbi käidud. Läbi elatud. Rist peale.

Meelekohtades tuksleb. Ja äkki hakkab midagi taime ning ma peaaegu karjun:

«Isa, aga kes mind ajalehe kaudu otsis?»

«Kes? Algul muidugi Platon Polovtsev, aga mina.»

«Arbat null nelikümmend kaheksa kuuskümnend... Tähendab, et teie otsisite mind? Koos? Näe, kust see tatuslik Moskva telefon pärit oli.»

«Jah. Saabusin koju just nädal aega pärast sinu sõitu.»

Tõukan isa käe eemale ja tõstan pea padjalt.

«Luba, isa. Ma tõusen üles. Tunnen end hästi!»

Oleme lennukiga teel Moskvasse. Seal peab meid telegrammi kohaselt vastu võtma Niina. Arvatavasti ta koos isaga.

Põllud on laiad. Maailm tohutu. Elu alles algab, mis praegu on arusaamatu, muutub hiljem kõik aru andavaks. Mootor müriseb, aga minu meel on lõbus. Maan saan isa küünarnukiga ja hüüan valjusti, et ta mind loobuks:

«Isa, aga «Lööke» pole siiski sõdurilaul!»

Ta kortsutab muidugi kohe kulmu.

«Mis laul siis?»

«Niisama! Lihtsalt inimeste.»

«Noh, ja mis sellest, et inimestel? Kas sõdur siis pole inimene?»

Ta on kangekaelne. Ma tean, et temale pole maailmas midagi pühamat kui Punaarmee lipud, ja sellepärast on kõik hea maailmas tema arvates sõduri oma.

Ja võih-olla on tal ka õigus!

Mööduvad aastad. Ei ole meil enam ei töölisi ega talupoegi. Kõik on kõiges võrdsed. Kuid Punaarmee jääb püsima veel kauaks. Ja alles siis, kui revolutsioonilane kõik piirid minema pühivad, koos nendega hukkub aga ka viimne provokaator, viimne spioon ja õnneliku rahva vaenlane, alles siis muutuvad ka kõik laulud mitte kollektiivseks, vaid lihtsalt ja helisevalt — inimeste lauludeks.

Läheneme Moskvale hämaruses.

Ja silmitsen ma selle võimsa linna ähmaseid klompadena süttivad juba tuled.

... tuled mul tahtmine siit ülevalt leida see kaedustalena tuluke, mis valgustas öösiti meie õnnetu inimesi, kus praegu elab Valentina ja kus sündis meid meid jätamist mure.

... Ta kummardub akna juurde.

... silmapilguga süttib tulesid üha rohkem ja rohkem.

Nad süttivad sirgete alleedena, kaartena ja laiade talude üle kogu linna. Ning juba mässavad nad allale. Neid on palju, miljonid! Kuid pimedusele sööb vastu veel uusi ja uusi tuhandeid...

... nende hulgast mingisugust väikest laternat pole näha... ega ole vajagi!

... maandus. Teineteise käest kinni võttes väljusid nad tulesid, prožektori valguses silmi pilutades. Nad meeld, kes neile vastu olid tulnud, nägid ja mõist, et need kaks inimest — isa ja poeg — olid nüüd igati kindlalt ja vankumatult üksmeelsed. Nende väsimusele oli vajutatud rahuliku mehisuse pitser. Ning nad oleks olnud prožektori eredat valgust, oleksid nad nad vaadanud kõigile silma otse, ausalt ja avameelselt. Ja inimesed, kes neile vastu olid tulnud, naeratasid sõbralikult ning lausuvad soojalt:

19.08. a.

SUITS METSAS

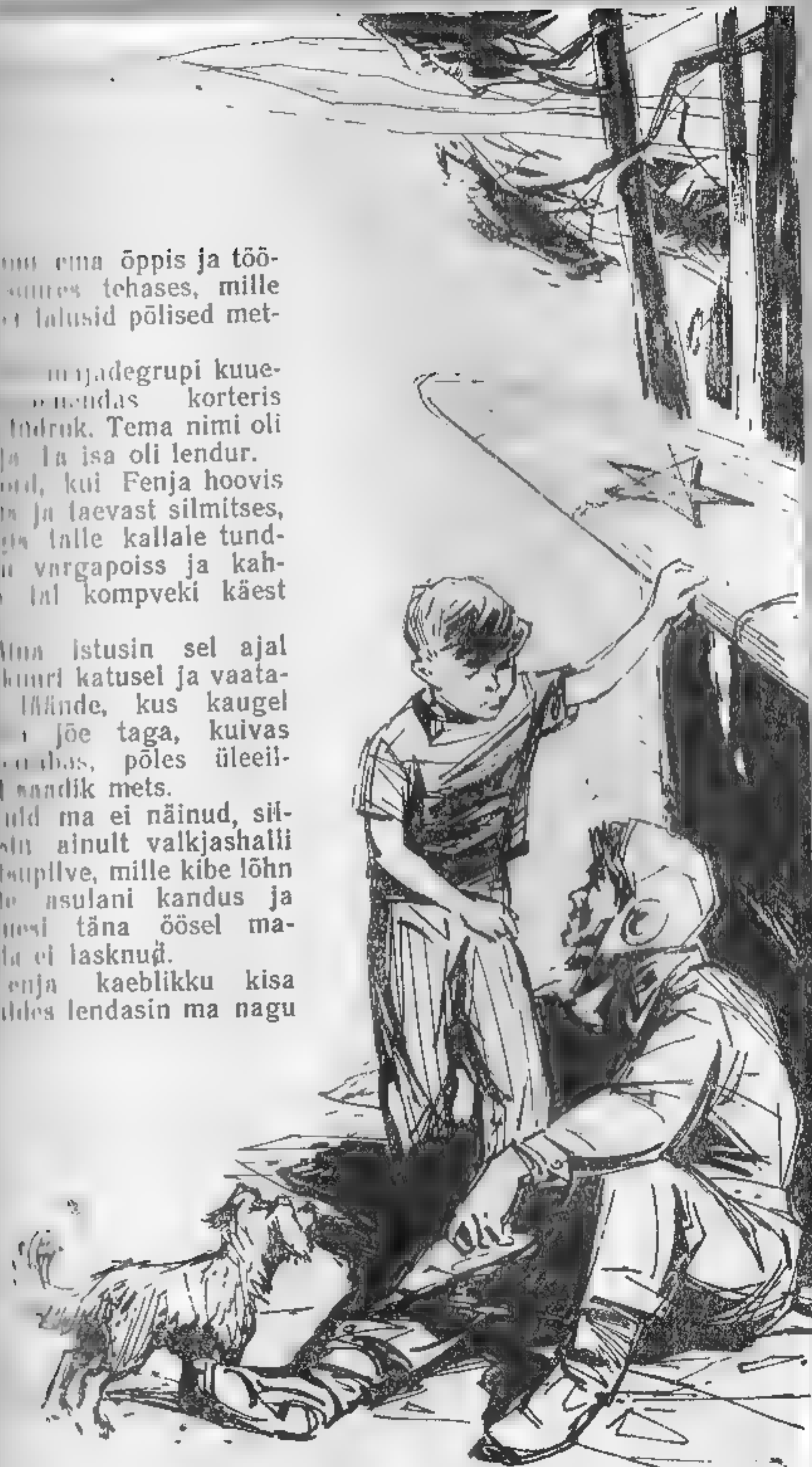
Alma ema õppis ja töö-
majas tehases, mille
lõu lalusid põlised met-

majadegrupi kuue-
majas korteris
e lüdruk. Tema nimi oli
ja ta isa oli lendur.
õud, kui Fenja hoovis
ja laevast silmitses,
õud talle kallale tund-
u vargapoiss ja kah-
ne tal kompveki käest

Alma istusin sel ajal
õuduri katusel ja vaata-
lõhnde, kus kaugel
õud jõe taga, kuivas
õudbas, põles üleil-
lõhndik mets.

lõud ma ei näinud, sil-
õud ainult valkjashalli
õuduplve, mille kibe lõhn
õud asulani kandus ja
lõudsi täna õösel ma-
õud ei lasknuq.

lõudja kaeblikku kisa
õuddes lendasin ma nagu

kaaren katuselt alla ja lõin küüned poisikese selga pistis hirmu pärast ulguma. Sülitas kompveki suust ja lõi mulle küünarnukiga rindu ja tormas minema.

Ma ütlesin Fenjale, et ta ei kisendaks, ja keeldus väga karmilt kompvekki maast üles võtta. Sest kui inimesed hakkavad sööma kompvekke, mida juba keegi on imenud, siis on sellest vähe kasu.

Aga et see vara asjatult kaotsi ei läheks, siis läksime ligi halli kutsika Brutiku ja toppisime kompveki suhu. Algu ta klanus ja püüdis end lahti kiskuda, kuid tavasti mõtles ta, et topitakse puutükki või kivi. Kuid aga selle katki oli hammustanud, siis hakkas ta värisema, raputas end rõõmu pärast ja kaapas jalgu.

«Ma paluksin emalt teise,» ütles Fenja mõttikult, «ab ema on täna pahas tujus ja teist vist ei anna.»

«Küll annab,» otsustasin mina. «Lähme koos maja juurde. Mina jutustan, kuidas asi oli, ja kindlasti hoiab tal sinust kahju.»

Võtsime käest kinni ja läksime selle maja juurde, mis asus kuueteistkümmes korter. Ja kui me mööda lauda ja kraavi läksime, mille olid kaevanud veevärgitöölised, nähoidsin ma Fenjal kõvasti kraest kinni, sest tema oli umbes nelja-aastane, noh, võib-olla ka viiene, mina aga käisin ammu kaheteistkümnendat.

Me läksime päris üles ja nägime siis, et meie kammalõõtsutas ja ronis kaval Brutik.

Korteriuks oli lukustamata, ja vaevalt olime jõudnud sisse astuda, kui Fenja ema tütrele vastu jooksis. Ta nägi oli nutetud. Käes oli tal sinine sall ja nahkridikül.

«Sa mu murelaps!» hüüdis ta Fenjat sülle haatades. «Kus sa oled niimoodi püherdanud ja ennast üleni ära määrinud? Istu ometi ja ära keeruta, õnnetu olevust! Ilma sinutagi on mul muret küllalt!...»

Kõike seda kõneles ta ruttu-ruttu. Ise aga kahmas sadu ajal märja käterätiku otsa või siis nõõpis lahti Fenja määrdunud põlde. Samas pühkis ta oma põskedelt pisaraid ja näha, et ta kuskile kiirustas.

«Poiss,» palus ta, «sina oled hea inimene. Sina armastad mu tütart. Ma nägin aknast kõik. Jää Fenjaga tunniks ajaks meile. Mul on väga kiire. Teen sinule ka kuni head.»

...oli kalle mu õlale, kuid ta nutetud silmad vaatasid mulle ning nõudvalt.

...tõepoolest, oli tarvis minna kingsepa juurde ema poole, kuid ma ei võinud keelduda ja nõastusin, et meile misugust tühist asja palub selliste tungivate sonadega, siis tähendab, et see tühist asi on lihtsalt mitte tühist, ja tähendab, et õnnetus on kuskil ligilähedal.

...oli emal,» lausus Fenja solvunud häälega ja pühkis oma märga nägu. «Kuid anna meile selle mis tahes maitsvat, sest muidu hakkab meil igav.»

...vastas ema, viskas lauale võtmekimbu, kae-
...Fenjat ja väljus.

...jättis ju kõik kummuti võtmed maha. Vaat kus
...Fenja ja haaras laualt võtmekimbu.

...see siis on?» üllatusin. «Oleme ju kõik omad
...mitte vargad ega röövlid.»

...pole röövlid,» oli Fenja nõus. «Aga kui ma kummutist käin, siis lõhun ma alati kogemata midagi. ...laks moos ümber ja voolas põrandale.»

...kumbki kompveki ja prääniku, kutsikas Brutik
...kasime kuivanud baranka ja määrasime ta nina
...moll.

...one avatud akna juurde

...See polnud enam maja, vaid mägi. Nagu järsult
...pustsid siit rohelised lagendikud, pikk tiik ja kõver
...mille taga üks tööline talvel oli tapnud hundi
...herringi aga mets, mets...

...vagus, Fenka, ära roni!» hüüdsin ma ja tõukasin
...aknalaualt maha. Kätt päikesevarjuks silme ees
...vaatasin ma aknast välja.

...see siis on? See aken polnud sugugi Kalva jõekese
...poole, suitsu mähitud turbarabad poole. Ent mitte
...kui kolme kilomeetri taga tõusis metsatukast tihe
...tööstus. Kuidas ja millal tuli sinna oli jõud-
...oli mulle arusaamatu.

...edasin ümber. Brutik lamas põrandal ja nāris ahnelt
...vatatud präänikut, Fenja ise aga seisis nurgas ja
...mind tigeda pilguga.

...gaani!» ütles ta vihaselt. «Ema jättis sind minuga
...aga sina hüüad mind Fenkaks ja tõukad akna
...emale. Võta ja mine siis meie majast hoopis
...»

«Fenjake,» kutsusin mina, «tule ruttu siia, vaata, mis sünnib!»

All aga sündis vaaf mis.

Tuhatnelja kihutasid tänaval kaks ratsanikku.

Labidad õlal, sammus Kirovi mälestussambast üle ümmarguse Esimese Mai väljaku umbes neljakümne inimeseline salk.

Paiskusid lahti tehase peaväravad ja sealt sõitsid viis viimse võimaluseni inimestega täiskiilutud autod. Unnates kihutasid need jalakäijatest mööda ja kadid kooli juures käänaku taha.

All, tänavatel, lippas karjas poisikesi. Nemad olid kadugi juba kõik välja nuuskinud, järele uurinud. Mina pidin istuma ja tüdrukut valvama. Kui kahju!

Aga kui lõpuks hakkas ulguma tulekahjusireen, ei olnud natanud ma enam välja.

«Fenjake, istu siin üksinda,» palusin, «mina aga joo korraks õue.»

«Ei,» polnud Fenja nõus, «nüüd ma kardan. Kuidas ta ulub?»

«Õige mul asi, et ulubi! See on ju toru, mis ulub, mitte hunt! Kas ta sööb su ära või mis? Noh, hüva, tööina. Lähme koos õue. Seisame seal natuke ja — tagasi.»

«Aga uks?» küsis Fenja kavalalt. «Ema ukse võtmeid jätnud. Tõmbame ukse kinni, lukk klõpsatab, ja mis? Ei, Volodka, parem istu siin ja ole paigal.»

Kuid paigal istuda ma ei saanud. Iga hetk jooksis akna juurde ja avaldasin valjusti oma pahameelt üles.

«Miks ma üldse pean sind valvama? Oled sa mõni hobune või hobune? Või ei saa sa üksinda ema oodatud? Tüdrukud istuvad alati üksi ja ootavad. Võtavad mees suguse lapi, riidehilbu... teevad endale nuku — äärmiselt kussu-kussu. Noh, kui ei taha lappi, võiksid istuda ja ette vanti joonistada, sabaga, sarvedega.»

«Ei või,» vastas Fenja jonnakalt. «Kui ma üksinda jään siis võin teha kraani lahti, aga kinni panna unustan. Kui jälle võin tindipoti laua peal ümber ajada. Kord kukkus kastrul pliidi pealt maha, aga kord jäi väike nael lukka auku kinni. Ema tuli tagasi, keeras ja keeras võtit, aga ust lahti ei saanud. Kutsus siis onu ja see võttis luku välja. Ei,» ohkas Fenja, «üksinda jääda on väga raske.»

«...» hüüdsin mina. «Kes sind sunnib kraani lahti ümber ajama, kastruleid maha tõukama või üldse lõppima? Mina sinu ema asemel oleksin istunud ja sulle korralikult naha peale andnud.»

«Tõli,» vastas Fenja veendunult ja sõestis rõõmsalt esikusse, sest sisse astus ta ema. Kirelt ja kiirelt vaatas ta oma tüdart. Silmitses tuba ja vabandusega diivanile.

«Tule pesse nägu ja käed puhtaks,» käskis ta Fenjat. «Tuleb meile järele auto ja me sõidame lennuväljale.»

«Tõli,» astus Brutikule kõpa peale, rapsas konksu ja jooksis seda põrandat mööda lohista-

«...» hakkas kuum. Ma polnud veel kordagi käinud lennuväljal, mis asetses meie tehasest umbes viieteistkümnemeetri kaugusel.

«...» lennuväe päeval, kui kõiki õpilasi veoautodega sõidutati, ei saanud ma minna, sest olin enne seda külmiläit külma kalja joonud, millest pidin peaaegu kolm päeva jääma, ja lamasin tervelt kolm päeva voodis kuumade kottide vahel.

«...» palusin ja küsisin Fenja emalt ettevaatlikult:

«...» «Kas te Fenjaga kauaks lennuväljale?»

«...» «Aluult sinna ja kohe tagasi.»

«...» «Kõikis mu laubale, ja meenutades lubadust mulle teha, kogusin julgust ning palusin:

«...» «Tule mis, võtke mind ka lennuväljale kaasa.»

«...» «Ema ei vastanud midagi ja näis, nagu poleks ta midagi kuulnudki. Ta nihutas peegli lähemale, tõmbas ühe vatiga üle oma kahvatu näo, sosistas midagi ja läks minna poole.»

«...» «Vatavasti oli mu välimus väga naeruväärne ja nukker, ja naeratas nõrgalt, kohendas mul kõhu peale vajuvood ja lausus:

«...» «Ma tean, et sa mu tüdart armastad. Ja kui sind armastatakse, siis sõida.»

«...» «Ei armasta mind üldse,» vastas Fenja nagu kuiva suuga läbi käterätiku. «Ta sõimas mind lehmaks ja ütles, et mulle tuleb naha peale anda.»

«Aga sina, Fenjake, hakkasid ju minuga enne tülitsema,» ütlesin mina. «Ja peale selle tegin ma lihtsalt nalja. Ma astun sinu eest ju alati välja.»

väelast. Nad hoidsid rihma otsas hiiglasuuri koera. Nad olid valvesalga jälituskoerad — lambakoerad Ljuba ja Ljutta.

Ma tõstsin Brutiku üles ja pistsin aknast välja. Seda koletisi nähes liputas ta arglikult saba. Ent Tuul ja Ljuba ei pööranud talle mingisugust tähelepanu.

Astus ligi mees, kellel polnud püssi, vaid oli napp puusal. Saades teada, et sõidab lendur Fedossejevi naine, tõstis ta käe kõrva äärde, laskis meid mööda ja viis tunnimehele käega.

«Ema,» küsis Fenja, «millest see tuleb, et kui naised sõidavad, siis ei saa, aga kui ütled «lendur Fedossejevi naine», siis saab? Hea on olla Fedossejevi naine. Eks ole?»

«Ole vait, rumall!» vastas ema. «Sa ei tea isegi, mis patrad!»

Hakkas lõhnama niiskuse järele. Puude vahelt oli tulnud vett. Siis hakkas see paistma paremalt — pikk nurg: Kutšuki järv.

Kummaline, ennenägematu pilt avanes me silme ees. Puhus tuul, järv oli vahuseis laineis, kaugel vastaskallal aga põles mets ereda leegiga. Isegi siia, üle järve, tekkis kilomeetri taha, kandus koos kuumade õhuga ka huugamine ja pragin.

Leek haaras valguste mändide oksid, paiskus silmapäriselt taeva poole ja langes samas maapinnale. Ta keeris all vurrkannina ringi ja lakkus oma pikkade kuumade keeltega järve vett. Vahetevahel langes puu ja siis kehtis temal kukkumise tagajärjel üles must suitsusammas, kuhu sealsamas tuli tuul ja rebis selle tükkideks.

«See seal süüdati öösel,» seletas autojuht süngelt. «Nad oleksid koertega juba ammu kätte saadud, aga tuli havis jäljed ja Ljuttal on raske töötada.»

«Kes süütas?» küsis Fenja minult sosinal. «Kas see süüdati siis meelega?»

«Kurjad inimesed,» vastasin ma tasa. «Nad tahavad ära põletada kogu maa.»

«Ja kas nad varsti põletavadki?»

«Või veel! Kas nägid meie omasid püssidega? Nad põletakse ruttu kinni.»

«Nad püütakse kinni,» nõustus Fenja. «Ainult rüütelvõiks, muidu on õudne elada. Eks ju, Volodja?»

«Sinul on õudne, aga minul mitte põrmugi. Mul oli ka sõjas ja siiski ei kartnud.»

«Minul ka isa...»

Liputas metsast välja ja me sattusime suurele tegelikule, kus asus lennuväli.

«Ema kaskis meid autost välja ronida, kuid ei lubanud minna, ise aga läks suure palkhoone ukse poole.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «kõik lendurid, mehaanikud ja kõik teised, kes trepi juures seisid, kohe vait ja tervitasid teid?»

«Fenja Brutikuga auto ümber jooksis, poetasin ma teda, sest ta salgakese juurde ja sain nende konklusest, et Fenja isa, lendur Fedossejev, oli eile õhtul kerge lennukiga välja lennanud metsapõlemise rajooni uurima. Fenja juba möödunud peaaegu ööpäev, tema aga ei tulnud veel tagasi tulnud.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et lennukiga oli juhtunud avarii või oli tal midagi viga?»

«Ei,» vastasin ma. «Aga kus? Oleks õnn, kui mitte seal kannapõles mets, sest õõ jooksul laastas tuli peaaegu kogu lennuvälja ruutkilomeetrit.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et Meie piiri oli ületanud kolm relvastatud bandiiti?»

«Ei,» vastasin ma. «Nad olid tulistanud tallimehele järele, tapnud ta ja haavanud teda ennast jalast ja sellepärast oli ta mees meie asulasse jõudnud nii hilja.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et ta on meie asulasse jõudnud nii hilja?»

«Ei,» vastasin ma. «Ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et ta on meie asulasse jõudnud nii hilja?»

«Ei,» vastasin ma. «Ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et ta on meie asulasse jõudnud nii hilja?»

«Ei,» vastasin ma. «Ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et ta on meie asulasse jõudnud nii hilja?»

«Ei,» vastasin ma. «Ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja, sest ta on meie asulasse jõudnud nii hilja.»

«Kas te ei mäe,» küsis Fenja, «et ta on meie asulasse jõudnud nii hilja?»

tikuga. Ja lõpuks surus ta oma pea ema sülle ning märkamatuks.

Nüüd tuli meil üha sagedamini ja sagedamini dada kiirust ning lasta mööda vastusõitjaid.

Lendasid mööda veoautod ja sõjaväevankrid. Ma sapöörirood. Kihutas mööda punane sõiduauto, mille aga kellegi võõra — arvatavasti mõne ülema oma kist.

Ent vaevalt läks tee vabamaks, vaevalt sai meile juht kiirust lisada, kui äkki miski plaksatas ja auto seisma.

Autojuht ronis välja, käis ümber masina, vandus, teatas, et õhukummi on lõhkenud ja tal tuleb vahetada ratask.

Et autojuhil oleks tungrauaga kergem masinat tõsta, Fenja ema, mina ja minu järel ka Brutik, väljusime.

Kuni autojuht parandamiseks valmistus ja istus igasuguseid instrumente võttis, jalutas Fenja ema meil veerel, aga meie Brutikuga jooksime metsa ja hakkasime seal tihnikus jooksma ning peitust mängima. Kui Brutik mind kohe ei leidnud, pistis ta hirmu pärast kole ulguma.

Sattusime mänguhoogu. Mina väsisin ära, istusin tal rule ja vajusin mõtteisse. Kuuldes kaugelt autosignaali hüppasin üles, hüüdsin Brutikut ja pistsin jooksma.

Kuid kahe-kolme minuti pärast ma peatusin, sest tundsin, et see ei saanud kuidagi meie masina signaal olla. Meie oma oli signaal mitmehäälnene, laulev, see aga pöördus jämedalt nagu veoauto. Siis pöördusin ma paremale ja, nagu mulle näis, suundusin otse tee poole.

Kaugelt kostis signaal. Nüüd tuututas juba meie auto. Kuid kust, seda ma aru ei saanud.

Pöörasin järsult veel paremale ja jooksin kõigest võimalikult

Rohus takerdudes hüppas mulle järele väike Brutik.

Kui ma poleks pead kaotanud, oleksin ma pidanud peatuma gal seisma või liikuma, aeglaselt, oodates uusi signaale. Kuid mind valdas hirm. Jooksuga tormasin ma rappa ja ronisin vaevu kuivale kohale. Jälle signaal! Mul oli vaja tagasi pöörata. Ent kartes mädasood, otsustasin minna ringi, hakkasin tiirutama, keerutama ja tormasin lõpuks otse läbi tihniku, sööstsin õuduses sinna, kuhu jalad viisid

oli juba ammu loojunud. Pilvede vahel säras kuu. Mu metsik teerada oli ohtlik ja raske. Nüüd ei ol mu enam sinna, kuhu vaja oli, vaid sammusin seal, kuni oli pisut parem.

Äkki ja kannatlikult jooksis mu järel Brutik. Pisarad voolasid otsas, kurk hüüdmisest ja hulkamisest kähisev, ööorg, müts kadunud, aga põiki üle mu põse venis kirmustus.

Peatusin kurnatuna ja heitsin kuivanud rohule metsalagendiku harjal.

Ma lamasin ma liikumatult seni, kui tundsin, et Brutik ägeda visadusega oma ninaga mu kõhtu ja mind kannatamatult käpaga kaapis. Ta oli haistnud taskus toidupakikest ja nõudis süüa. Murdsin talle kaela ja andsin pool kotletti. Isutult närisin ma ise üles, kaapisin siis sooja liiva sisse augu, kitkusin pisut kaelu, võtsin välja oma tinast brauningu, surusin kaela enda vastu ja heitsin pikali, otsustades oodata õnnemist magama jäämata.

Pilvede vahel mustades lohkudes, kuu ebahetklikes tühjades viirastusid mulle kord hundi rohelised silmad ja kord karu karvane koon. Ja mulle näis, et kõikjal tihnikute männitüvede vastu liibudes varjul võõrad oodavad inimesed. Möödus minut, teine kadusid ja kolmas õudused, aga igast küljest kerkisid esile teinud need hirmunägemused oli nii palja, et kui olla keerataks oma kaela, heitsin ma lõpuks neist väsinuna maha ja hakkasin vaatama ainult taevasse. Otsustades oma uniseid silmi, et mitte ninuda, hakkasin otsima tähti. Lugesin ära kuuskümmend kolm tükki, aga äkki, süütsin ja hakkasin jälgima seda, kuidas pilgisarnane pilv kihutas järele teisele ja tahtis lüüa mulle pärani avatud hambulisse suhu. Seal aga segas kolmas, kohn pikk pilv ja võttis muugalt oma kätte käpaga kuu valge laterna.

Ma ei pimedaks, aga kui valgenes, siis polnud enam ei pilvi ega hambulist pilve, vaid tähistaevas lendas mu üle suur lennuk.

Ma pärani avatud aknad olid eredasti valgustatud. Ma arvas, nihutanud eemale vaasi lilledega, istus oma meeluste kohal mu ema ja vaatas aeg-ajalt kella, imes üles, et ma nii kauaks jään.

Ja siis, kohkudes, et ta võib minu metsalagendikust

«Tunnen,» vastasin mina. «Moskva, Leningrad, Kiiev, Tiflis...»

«Oh sind küll, näed kui laialt kohel Oleksid veel l... nud: Euroopa, Ameerika, Aafrika, Aasia. Ma küsin... kui ma sulle kaardile tee joonestan, kas sa saad aru? Ma kohmetusin

«Ei tea, Vassili Semjonovitš. Meil geograafias õp... seda, aga ma kuidagi halvasti...»

«On sul ka peal See'p see ongi, et «halvasti»... hüva, kui halvasti, siis pole parem vaja. Vaata,»... tas käe välja. «Minu eemale legendikule. Poõrdu... päikese poole. Nüüd pöõrdu nii, et päike paistaks... vasaku silma nurka. See ongi sinu suund. Tule ja istu...»

Ma astusin ta juurde ja istusin

«Noh, ütle, mida sa aru said?»

«Et päike säraks vasaku silma nurka,» vastasin ma... kindlalt.

«Mitte ei säraks, vaid paistaks. Särast võivad silmad pimedaks jääda. Ja pea mees: et sulle pähe ei tuleks... lest suunast kõrval käämata, lase aga ikka otse ja... seni kui umbes seitsme-kaheksa kilomeetri pärast jõud... Kalva jõe kaldale. See on seal ja kaduda pole tal kü... Noh, aga Kalval, Neljanda järsaku juures, seal on... rahvast: seal on kalurid, parvemehed, heinaniitjad, ... mehed... Keda esimesena kohtad, selle juurde tõmba. Aga mida ütelda...»

Fedossejev vaatas purunenud lennukile, oma liikum... tule, mähises jalale, nuusutas vingust õhku ja vaug... pead.

«Aga mida neile ütelda... seda sa tead vist, ma aru... isegi.»

Ma hüppasin üles.

«Oot!» lausus Fedossejev. Ta võttis küljetaskust... rahakoti ja ulatas selle mulle. «Võta kaasa»

«Milleks?» ei saanud ma aru.

«Võta,» kordas ta. «Ma võin haigeks jääda, kaotan... Kui kohtume, siis annad mulle kätte. Kui mitte minult... ma naisele või meie komissarile»

See ei meeldinud mulle põrmugi ja ma tundsin, et m... silmi tõusid pisarad ning mu huuled hakkasid värise... Kuid lendur Fedossejev vaatas mind karmilt ja selle... pärast ei julgenud ma talle vastu hakata. Panin rahatasku... põue, tõmbasin rihma pingumale ja vilistasin Brutikule

...atas Fedossejev mind jälle. «Kui sa enne... Fedagi SARK-ist või meie komissari, siis ütle... kellele kell üheksateist kolmkümmend tulekahju... ühekümne neljandas jaoskonnas, kolme meest... jahimehed, aga kui ma allapoole laskusin, siis... lennukit vintpüssidest ja üks kuul tabas mu... Kõik muu on arusaadav. Aga nüüd, kange... leele!»

...on minest päästes joosta labi võõra sünge metsa... jõe poole, ilma teedeta ja radadeta, valides... päikese järgi, mis kõrvalkalduvad... nurka peab paistma.

...tuli mul teel läbipääsmatu tihniku, järskude jää... ja vesiste soode tõttu ringi minna. Kui poleks... Fedossejevi karmi hoiatust, oleksin ma kümme... joudnud teelt kõrvale kalduda ja eksida, sest sageli... mulle, et olgu kuidas on päikesega, aga mina jooksen... tagasi, otse minu eelse õõbiniskoha poole.

...liikusin ma visalt ikka edasi ja edasi, v... peatusin, pühkisin märga laupa ja silistasin rumalat... kes mulle nähtavasti hirmu pärast järele veeres... välja pika keele, vaatas nukralt otsa silmadega... allistki aru ei saanud.

...aja pärast tõusis vali tuul, hall adu kattis kogu... Moni aeg oli päikest näha veel nõrga laiguna, u... ja laialivalguvana, siis aga hajus seegi laik täielikult... edasi kiiresti ja ettevaatlikult. Ent vähe aja... tundsin, et hakkasin ekslema.

...vas sulgus, mu kohal sünge ja tusasena. Ja mulle... vasaku, vaid isegi mõlema silmaga ei saanud ma... selles vähimatki valguslaiku. ...veel tundi kaks. Päikest ei olnud, Kalvat ei... joutu ei olnud ja isegi hirmu ei olnud, oli ainult... janu ning väsimus, ja lõpuks laskusin ma lelapõõsa...

...ta nüüd on, see elu!» mõtlesin ma silmi sulgedes... ootad. Et ehk tuleb mõni juhust, seiklus, siis ma... Aga mis ma? Seal on purustatud lennuk. Sinna... läbi läbi. Seal ootab haavatud lendur abi. Aga mina... rohul nagu puupakk ega ole võimeline teda mille... atama.»

...linu hele sädistamine kostis kuskilt üsna lähedalt. Ma

võpatasin. Tuk-tuk! Tuk-tuk! — kuuldus ülevalt. Avastasin silmad ja nägin peaaegu oma pea kohal, jämeda tüvel rähna.

Alles nüüd märkasid ma, et see mets polnud enam pime ega elutu. Siin lagendiku kohal tiirlesid kollased ja punased liblikad, sädelesid kiilid ja siristasid vahetpidamist rohutirtsud.

Ja ei jõudnud ma veel tõusta, kui nuustikuna tõus Brutik mulle otse kõhu peale viskus, üles hüppas ja raputas, pildudes laiali külmi peeni pritsmeid kuskil supelnud.

Hüppasin üles, sööstsin põõsastesse ja hüüatasin häälel, sest ainult umbes neljakümne sammu kaugusel retas sombuse päev valguses oma halle laineid laiali jõgi.

Ma läksin kaldale ja vaatasin ringi. Ei paremal ega vasakul, ei vee peal ega kaldal olnud kedagi. Ei olnud ega aset ega inimesi, ei olnud kalureid, parvetajaid, hennajaid ega jahimehi. Arvatavasti olin ma läinud väga järele kõrvale sellest Neljandast järsakust, mille juurde ma polnud välja jõudma lendur Fedossejevi näpunäidete järgi. Polnud vastaskaldal, metsa veerel, siit vähemalt kilomeetri kaugusel, keerles suitsujuga ja seal, väikese onni juures, seisis vankri ette rakendatud hobune.

Terav külmavärin läbis mu keha. Käed ja kael kätkestasid, kananahaga, õlad vappusid nagu palavikus, sest ma teadsin, et mul tuleb ujuda üle Kalva. Mina aga ujusin hõlpsasti. Tõsi, ma võisin ujuda üle tiigi, selle, mis oli aetud telliskivist kuuride taga. Veel enam, ma võisin ujuda üle selle ja tagasi. Aga seda ainult seepärast, et isegi kõige sügavamas kohas ei ulatunud vesi mul üle lõua.

Ma seisin ja vaikisin. Vee peal ujusid pilpad, okasid, niiske rohu ja pehme vahu tükid.

Ja ma teadsin, et kui on vaja, ujun ma üle Kalva — ta polnud nõnda lai, et mul oleks lõppenud jõud ja kinni jäänud hing. Kuid ma teadsin ka seda, et tarvitseb mul veel hetkeks pea kaotada, lüüa kartma sügavust, neelata loomulikku vett, ja ma lähen põhja, nagu minuga oli juhtunud aastaid tagasi hoopiski mitte laial Lugarka jõekesel.

Astusin kalda ligi, võtsin taskust välja raske tina brauningu, keerutasin seda ja viskasin vette.

Brauning on manguasi, aga nüüd polnud enam mangu mist.

Ma kord vaatasin ma vastaskaldale, võtsin peotäie vett. Neelatasin, et süda rahuneks. Ohkasin mitu korda sügavalt ja astusin vette. Ja et mitte asjatult jõudu kaotada, läksin ma moode lauget liivakallast, kuni vesi mul ulatus.

Ma selja tagant kostis metsik kisa. See oli Brutik, kes hüppas kaldal nagu hullumeelne.

Ma kucutasin teda sõrmega, kõhatasin, sülitasin, ja andes talle tõekeha tõekeha ning püüdes mitte pritsida, hakkasin ma

hüüma, mil mu pea oli madalal vee kohal, näis vastaskaldal mulle väga kaugena, ja et mitte kohkuda, langetama pilgu veele.

Ma liigisin kergelt, manitsedes end mitte erutuma, ja peagi mitte kiirustama, tõmme tõmbe järel liikusin ma

hüüma läks vesigi külmemaks ja kaldaäärseid põõsaid jook-
sitasid mind kiskus kaasa vool. Kuid ma olin
ette näinud ja sellepärast ei kohkunud. Las kisub.
Mind ei ole — rahulikumalt, üks, kaks... ikka edasi...
Ma lahenes vähehaaval, juba oli näha hõbedasi, ehe-
ga kaetud haavalehti ja vesi kandis mind hoogsalt
jõe käärude poole.

Ma mitte midagi halba selles esialgu polnud.

Akki kuulsin ma selja tagant hääli. Tahtsin ümber pöör-
da, kuid ei julgenud.

Ma kostis mu selja taga vee solin ja varsti nägin, kui-
võimast jõudu kokku võttes ujus küljelt minu poole
kappadega meeleheitlikult pladistades ja koonu-
ga üle tõstes.

«Võta ette, vendl!» mõtlesin ma ärevusega. «Ära minu
õrde roni, muidu upume mõlemad.»

Ma soostsin kõrvale, kuid vool tõukas mind tagasi ja
ma Brutik kasutas seda ning valusalt küünitaga krii-
stades ronis mulle otse kaela peale.

«Nüüd olen kadunud!» mõtlesin ma ja sukeldusin peaga
alle. «Nüüd on lõpp!»

Liustades ja sülitades tulin veepinnale, lõin kätega ja
ulasin samas, kuidas Brutik meeleheitliku kiunumisega
alle pähk ronis.

Ma võtsin ma kokku viimase jõu ja viskasin Brutiku
maha, sealjuures lõi aga laine mulle suhu ja ninasse. Ma
sõmbasin vett kurku, hakkasin arutult vehkima kätega ja

jälle kuulsin minu poolt mahajäetud kaldal hääli ja haukumist.

Seal lendas mulle peale veel üks laine, heiti kõhult seljale ja viimane, mida ma mäletan — see oli kesekir läbi pilvede ja kellegi kohutav lõust, mis harras lisi lõugu pärani ajades mu rinnale viskus.

Nagu ma hiljem teada sain, tõi koer Ljutta kaks tundi pärast seda, kui mina lendur Fedossejevi juurest ära läksin, minu jälgi mööda inimesed teeli lenduri juurde enne kui paluda midagi endale, näitas Fedossejevi pilvedega kaetud taevast ja käskis taga ajada nend

Samal õhtul lendis teine koer nimega Tuul metsa relvastatud meest. Need, kes olid tulnud üle piiri, et anda metsad ja koonendega meie uus suur tehas.

Üks neist tapeti tulevahetuses, kaks võeti kinni ja teadsime, et ega neilegi halastata

Ma lamasin kodus voodis.

Teki all oli soe ja pehme. Äratuskell tiksus tavakohalt. Kõõgis kraani all solises vesi. Ema pesi seal emme. Ta astus tuppa ja tõmbas mul teki pealt ära.

«Tõuse üles, hoopleja!» lausus ta, kammides kannatavalt oma tihedaid musti juukseid. «Tulin eile teie koolile ja kuulsin ukse juures, kuidas sa hoogu olid saanud. «Hüppasin üles», «tormasin», «soostsin». Lapsed, rumalad, istuvad, kõrvad kikkis. Mõtlevad, et see tõsi.»

Kuid mina olin külmavereline.

«Jah,» ütlesin ma uhkelt. «Eks proovi riietes üle ka ujudal»

«Hea üleujumine, kui sind ennast koer Ljutta särkipovalja tiris! Paremini oleksid sa, kangeline, vait olnud. Miksisin Fedossejevilt. «Jooksis,» ütles ta, «teie Volod minu juurde, kahvatu, värisev... «Mul,» ütles, «on geograafias «puudulik». Suure vaevaga manitsesin teda Kalva jõe äärde jooksmas»

«Vale!» Mu nägu lõi õhetama, hüppasin üles ja vaatasin emale silmi.

Seal aga nägin ma, et ta lihtsalt naljatas, et ta silmalt põlnud veel kadunud kahvatusinakas vine. Tahemata et alles üsna hiljuti oli ta minu pärast palju nutnud. Ta tahab seda ainult tunnistada. Niisugune on tal juba kord iseloom, minusse.

«Kusis mu juukseid ja lausus:

«Tõuse üles, Volodka. Mine kingade järele. Mina pole veel jõudnud.»

«Võttis oma joonised, sirklilikasti, joonlauad ja läks kooli arvvestuseks»

Ma jooksin kingi ära tooma, aga hoovis nägi mind Fenja ja kiunus kõigest väest.

«Tule ometi rutem, isa kutsus sind,» ütles ta. «Tule,» mõtlesin ma, «kingad jõuan pärastki ära tuua.» Ma läksin üles.

Peale haaras Fenja mul jooksu peal jalust kinni ja tiris juurde. Ta isa oli nikastanud jala ning lamas

«Tule,» mõhituna voodis. Tema juures lauakesel raviga kõrval lebasid terav nuga ja terasnaaskel. Ta töötas tegi kallal. Lendur teretas mind ja päris, kuidas ma läksin, kuidas eksisin ja kuidas lõpuks Kalva jõe leid-

«Ma plstis ta käe padja alla ja ulatas mulle kellasarnase kivi nikeldatud kompassi — kaanega, lukuga ja pööratava losfornöelaga.

«Tule,» ütles ta, «õpi kaarti tundma. See on sulle minu arvvestuseks.»

Ma vaatsin. Kaanele oli korralikult märgitud aasta, kuu ja päev. Seesama, millal ma kohtasin Fedossejevilt metsas tema juures. All oli kiri: «Vladimir Kurnakovile lendur Fedossejevilt.»

«Seisin vaikides. Kadunud! Kõik meie hoovi poisid on kadunud päästmatult kadunud. Ja neil pole mult loota ei kaasa, ega halastust!»

«Tulusin lenduri kätt ja läksin Fenja juurde. Seisime tema akna all ja tema aina pomises midagi, mina aga ei kuulnud ega kuulnud.

«Lõpuks sakutas ta mind varrukast ja lausus:

«Kõik on hästi, ainult kahju on vaesekestest: ta uppus jões, see Brutik!»

«Lah, Brutikust oli kahju ka minul. Aga mis teha: sõda on sõda.»

«Kui me talle tookord kompvekki poleks suhu toppinud, oleks ta meid nii kangesti armastama hakanud,» ütles ta nukralt.

«Kas teab,» lohutasin teda mina, «siis oleksid ehk tulnud ka kaupmehed, võtnud ta konksu otsa, pistnud kasti,

pärast aga oleksid talt naha maha võtnud. See on t
hukkumise võimalus. Ja kas see oleks siis parem olu

Läbi akna paistsid metsad. Tuli oli kustutatud ja
üksikuist kohtadest tõusis suitsu. Kuid ka seal lõpet
viimased brigaadid oma tööd.

Läbi akna paistis meie tohutu tehas, seesama, ku
tas peaaegu kogu meie uus asula.

Tehase ümber oli kahelt realt tõmmatud okastrad. A
nurkadel, puust katete all, seisis õõd kui päevad tünn
mehed.

Isegi siia oli meile Fenjaga kuulda kettide kolin, t
kolin, mootori undamine ja auruhaamri rasked lo
Mida selles tehases tehti, seda me ei teadnud. Ja kui o
simegi teadnud, poleks me seda öelnud mitte kellelgi
peale-ühe — seltsimees Vorosilovi.

1939. a.

TŠUK JA GEK

Ilus kord mees Sinimä-
de juures metsas. Ta töö-
- palju, kuid tööhulk ei
- ohenenud ja ta ei saanud
- pulkusele sõita.

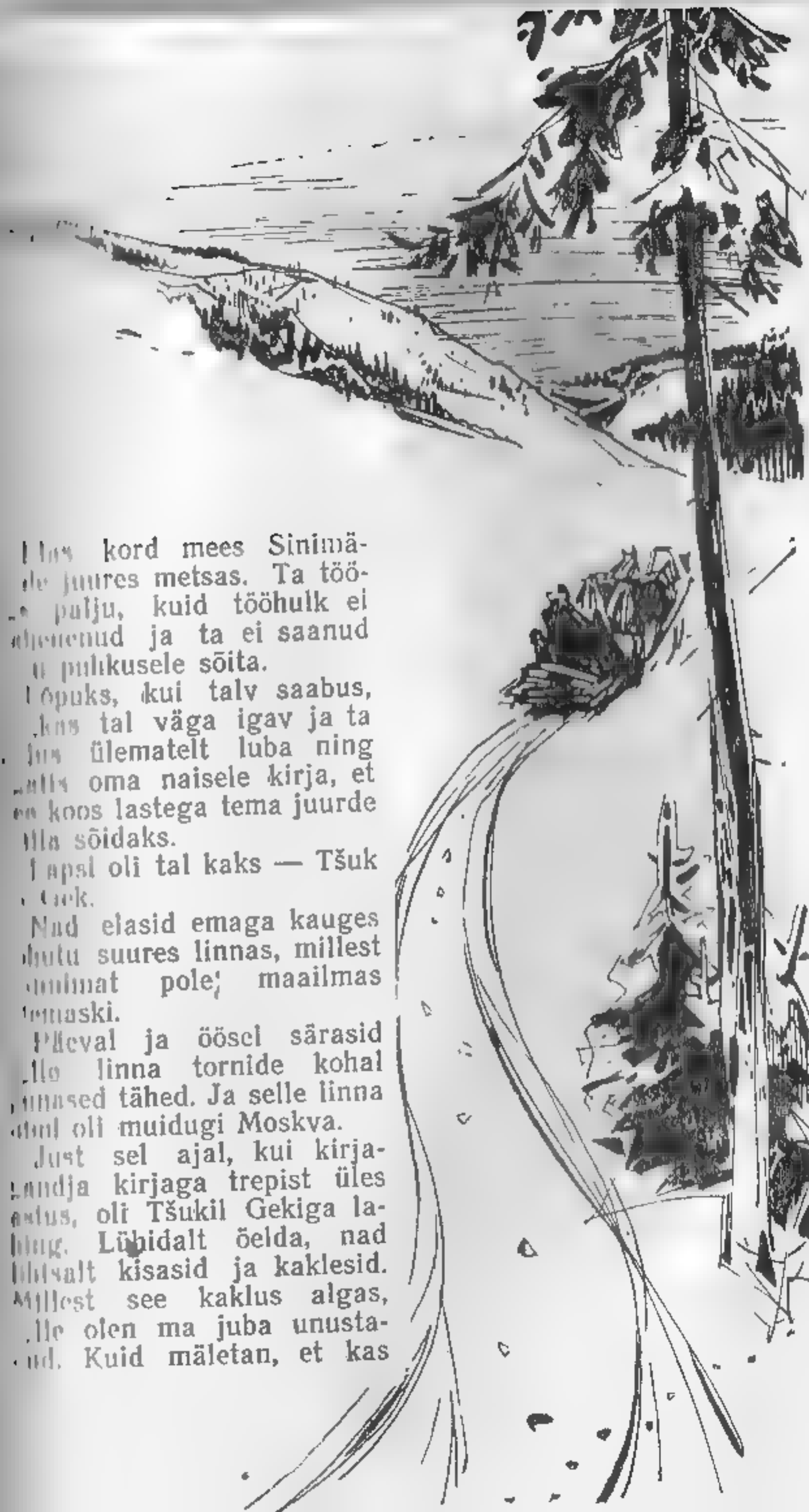
Lõpuks, kui talv saabus,
- kus tal väga igav ja ta
- lus ülemaletelt luba ning
- allis oma naisele kirja, et
- koos lastega tema juurde
- illa sõidaks.

Lapsi oli tal kaks — Tšuk
- Gek.

Nad elasid emaga kauges
- hutu suures linnas, millest
- olnud pole; maailmas
- temaski.

Päeval ja öösel särasid
- llo linna tornide kohal
- unased tähed. Ja selle linna
- otul oli muidugi Moskva.

Just sel ajal, kui kirja-
- andja kirjaga trepist üles
- astus, oli Tšukil Gekiga la-
- hing. Lühidalt öelda, nad
- lutsalt kisasid ja kaklesid.
- Millest see kaklus algas,
- lle olen ma juba unusta-
- nud. Kuid mäletan, et kas

Tšuk näppas ära Geki tühja tikutoosi või vastupidi võttis Tšakilt ära plekist viksikarbi.

Mõlemad vennad olid parajasti teineteisele korrakaga andnud ja kavatsesid anda teist korda, kui looksekell ja nad ärevalt pilke vahetasid. Nad arvavad nende ema on koju jõudnud. Ema oli kummalne loom. Ta ei tõelnud kaklemise pärast, ei karjunud viis kaklejad lihtsalt eri tubadesse ja keelas neil koostegimise terveks tunniks, vahel isegi kaheks. Aga ühe tunnis on — tikk-takk — tervelt kuuskümmend minutit kahe tunnis seda enam.

Seepärast siis pühkisidki mõlemad vennad silmapilti näo pisaraist kuivaks ja söötsid ust avama.

Aga ilmnes, et see polnud ema, vaid kirjakandja, kirja.

Siis nad hüüdsid:

«See kiri on isalt! Jah, jah, isalt! Ja kindlasti sõidab varsti siia.»

Nad hakkasid kepslema, hüplema ja vedrudega diivakukerpalli laskma. Sest kuigi Moskva on kõige suurepärane linn, aga kui isa juba terve aasta kodus pole kaugel, siis võib ka Moskva igavaks minna. Ja nad sattusid sellesse vallatlemishoogu, et ei märganudki, kuidas ema astus.

Ema imestas väga, kui nägi, et mõlemad ta toredad pojad lamasid selili, kisasid ja tagusid kontsadega kõvasti vastu seina, et pildid diivani kohal värisevad seinakella vedru undas.

Aga kui ema teada sai, mis põhjustas sellist rõõmu, tõelnudki ta poegadele, vaid ajas nad ainult diivanile minema.

Siis viskas ta kiiresti kasuka seljast ja haaras kätt ilma et oleks isegi lumehelbeid juustelt maha raputanud, mis nüüd sulasid ja löid särava ta tumedate kulmu kohal nagu sädemed.

Kõigile on teada, et kirjad võivad olla lõbusad ja ka kadedad, ning seepärast jälgisid Tšuk ja Gek, seni kui ema luges, tähelepanelikult ta nägu.

Algul kortsutas ema kulmu, ja nemad kortsutasid ka. Kuid siis ema naeratas ja nad otsustasid, et see kiri on lõbus.

«Isa ei tule,» ütles ema ja pani kirja kõrvale, «tal on veel palju tööd ja teda ei lasta Moskvasse.»

Nad Tšuk ja Gek vaatasid kohmetult teineteisele. Ootus kõige kurvemaks, mis üldse võis olla.

Nad tõmbusid nad mossi, hakkasid nohisema ja naeratasid vihaselt emale, kes millegi üle naeratas. «Isa ei tule,» jätkas ema, «aga ta kutsub meid kõiki enda juurde külla.»

Tšuk ja Gek hüppasid diivanilt maha.

«Isa on naljakas inimene,» ohkas ema. «Isa on ütelda —

«Isa oleks see nii, et istu trammi ja sõida...»

«Jah,» hüüdis Tšuk kiiresti, «kui ta kutsub, siis tule ja sõidame.»

«Isa oled rumal,» ütles ema. «Sinna tuleb sõita rongiga, mitte ja veel kord tuhat kilomeetrit. Siis hobuste ja saade läbi taiga. Aga taigas võib sattuda hundile või muu. Milline veider mõtel! Te mõtelge ometi isegi!»

«Isa ei tule!» Tšuk ja Gek ei mõelnud poolt sekunditki, vaid teatasid kohe nagu ühest suust, et nad on valmis ilma mitte ainult tuhande, vaid isegi saja tuhande kilomeetri taha. Neid ei kohuta miski. Nemad on julged. Nad kihutasid eile kividega minema hoovi lipsanud kassi koera.

Ja nii kõnelesid nad kaua, vehkisid kätega, trampisid vedrudega, hüppasid. Ema aga istus vaikides, kuulas neid ja naeratas. Lõpuks puhkes ta naerma, haaras mõlemad lapse, keerutas ringi ja paiskas nad diivanile.

«Isa ei tule,» ütles ema, «aga ta ootas niisugust kirja juba ammu ning ootas Tšukki ja Gekki meelega, sest et tal oli lõbus isegi.»

Möödus terve nädal, enne kui ema neid teele hakkas ajama. Ka Tšuk ja Gek ei kaotanud asjata aega.

Tšuk meisterdas kõõginoast endale pistoda. Gek otsis endale kepi, lõi sellesse naela ning sai niisuguse tugeva kepi, et kui karul nahk millegagi läbi torgata ja siis selle kepi südamesse pista, siis karu kärvaks otsekohe.

Lõpuks olid kõik tööd lõpetatud. Pagas oli juba pakitud. Tšuk ette meisterdati veel teine lukk, et vargad korterit ei saaks ei varastaks. Kapist pühiti välja sinna pudenenud raasukesed, jahu ja tangud, et hiiri ei sigineks. Ja ema otsustas jaama, et hommeõhtusele rongile pileteid osta.

Kuid siis, kui ema ära oli, puhkes Tšuki ja Geki vahel sõda. Ah, kui nad ometi oleksid teadnud, millise õnnetuseni see riid neid viib, siis poleks nad mitte mingi hinna eest ühe päeval tülli läinud!

Tšukil, kes armastas varandust koguda, olid metallkarbike, milles ta hoidis teepakkide hõbepaberi kompvekipabereid (kui neil olid tanki, lennuki või armeelase pildid), hakisulgi noolte jaoks, hobuse jõhvi hiina mustkunsti jaoks ja veel igasugused vajalikke asju. Gekil sellist karbikest polnud. Ja üldiselt Gek tuisupea. See-eest aga oskas ta laule laulda.

Ja just sel ajal, kui Tšuk peidukohast oma kallimast karpist läks võtma ning Gek toas laule laulis, astus sisse kirjakandja ja andis Tšukile ema jaoks telegrammi.

Tšuk peitis telegrammi oma karbikesse ja läks vaatama, miks Gek enam ei laula, vaid kisab:

Rr-raal Rr-raal Hurraa!
Heil Heil Turumbei!

Tšuk paotas uudishimulikult ukse ja nägi sõhede «turumbeid», et tal käed vihast värisema hakkasid.

Keset tuba oli tool, selle korjul rippus piigiga läbitõlgitud katkine ajaleht. See polnud veel midagi. Nõnda Gek, kujutledes, et tema ees on karu, torkis ägedalt kollast kingakarpi. Aga Tšuk hoidis selles karbis neli list signaalpasunat, kolme värvilist oktoobripühade märki ja raha — nelikümmend kuus kopikat, mida ta polnud kulutanud nagu Gek igasugusteks rumalusteks, vaid hoidis ettenägelikult kaugeks teekonnaks.

Nähes karpist, mis oli täis auke, kahmas Tšuk Geki karpist, murdis selle põlvel katki ja viskas põrandale.

Kullina lendas Gek Tšukile kallale ja haaras ta metallkarbikesest. Ühe hüppega oli ta aknalaua ja vööri karbi läbi avatud õhuakna välja.

Solvatud Tšuk kukkus valjusti ulguma ja kisaga: «Telegrammi Telegrammi!» tormas palituväel, ilma kalosslideta, mütsita, uksest välja. Aimates halba, kihutas Tšukile järel ka Gek.

Ent asjata otsisid nad metallkarbikest telegrammi, mida polnud veel keegi lugenud.

Oli see sattunud hange ja lamas nüüd sügaval linnas all või oli ta kukkunud teerajale ja mõni möödaminutaja oli ära võtnud — kas nii või teisiti, kuid karp oli koos kopikaga varaga ja avamata telegrammiga igaveseks kadunud.

Tulnud tagasi tuppa, vaikisid Tšuk ja Gek kaua. Nad leppisid juba ära, sest teadsid, et ema käest saavad mõn-

teeldada. Kuna aga Tšuk oli Gekist terve aasta võrra vanem, siis ta kartis, et temaga tõeldakse rohkem, ja valja:

«Moi, Gek, aga mis siis, kui me emale telegrammist ei saame? Motle veel asja — telegrammi! Meil on ilma telegrammitagi lõbus.»

«Mõtelda ei tohi,» ohkas Gek. «Ema on vale pärast veel enam pahane.»

«Aga me ei valetagi!» hüüdis Tšuk rõõmsalt. «Kui ta ei saaks telegrammi, siis me räägime ära. Kui ta aga ei saaks, milleks meil siis vaja selle asjaga ette hüpata? Me me ninatargad ole.»

«Aga nõustus Gek. «Kui valetada pole vaja, siis teeme seda. Selle mõtlesid sa, Tšuk, hästi välja.»

«Aga nad olid nad selle otsuse teinud, kui ema sisse astus. Ta oli rahul, sest oli saanud rongile head piletid, ja ta ei märkas ta kohe, et kallitel poegadel olid näod muutunud ja silmad nutetud.»

«Vastake, kodanikud,» küsis ema endalt lund raputades, «kui pärast oli minu äraolekul kaklus?»

«Kaklust ei olnud,» eitas Tšuk.

«Aga olnud,» tõendas Gek. «Me ainult tahtsime kakelda, kuid mõtlesime kohe ümber.»

«Kõigepealt ümbermõtlemist armastan ma väga,» ütles ema.

«Ja võttis üleriided seljast, istus diivanile ja näitas nalle ühe rohelist piletit: üks pilet oli suur, kaks olid väikesed. Peagi nad õhtustasid, siis vaibus müra, kustus valgus, kõik uinusid. Telegrammist polnud emal aimugi ja seepärast ta muistis ei küsinudki midagi.»

«Kõigepealt päeval sõitsid nad minema. Kuna aga rong ei läinud väga hilja, siis ei näinud Tšuk ja Gek ärasõidul aknast akende mitte midagi huvitavat.»

«Aga ei ärkas Gek, sest tal oli janu. Lamp lae all oli kustunud, kuid ometi oli Geki ümber kõik helesinises valguses. Ema värisev klaas linikukesega kaetud laual, kollane pölm, mis nüüd näis rohekana, ja raskelt magava ema nägu.»

«Läbi jäälilledes vaguniakna nägi Gek kuud, sellist suuremat suurt, millist Moskvast ei ole kunagi. Sellest ta tõeldas, et rong kihutab juba kõrgetel mägedel, kust kuu on lähem.»

Ta raputas ema, et see ärkaks, ja palus juua. Kõn-
tud põhjusel ema talle juua ei andnud, vaid käskis
murda viilukese apelsini ja selle ära süüa. Gek
murdis viilukese, ent uni oli läinud. Ta sakutas ja
kas see ehk ei ärka. Tšuk turtsatas vihaselt, kuld ei
nud.

Siis tõmbas Gek vildid jalga, avas ukse ja läks
dori.

Vaguni koridor oli kitsas ja pikk. Selle välissemu-
des olid kokkukäivad istmed, mis iseenesest raksusid
paugatasid, kui nendelt üles tõusta. Siitsamast korr-
laks veel kümme ust. Kõik ukseid olid lakkivad, pe-
ning kollaste kullatud käepidemetega.

Gek istus natuke ühel pingikesel, siis teisel, siis kol-
dal ja jõudis niiviisi peaaegu vaguni lõppu. Ent siis
mööda vagunisaatja laternaga ja häbistas Gekki —
ta paugutab istmeid, kui inimesed magavad.

Vagunisaatja läks edasi, Gek aga pistis kiiresti
kupee poole jooksmas. Suure vaevaga avas ta ukse. Ta
vaatlikult, et ema mitte äratada, sulges ta ukse ja
pehmele asemele. Kuna aga paks Tšuk lamas üle
aseme laluse, siis müksas Gek teda viisakusetult rusika-
ga et ta end natuke edasi nihutaks.

Siis aga juhtus midagi kohutavat: ümmarguse po-
linalaka Tšuki asemel vaatas Gekile vastu keegi vi-
näoga vurrudega onu, kes küsis karmilt:

«Kes siin tõukleb?»

Gek pistis kõigest väest karjuma. Kõikidelt asemel-
hüppasid üles ehmunud reisijad, süttis valgus, ja nä-
eti ta oli sattunud võõrasse kupeesse, hakkas Gek veel
jemini kisama.

Inimesed said peagi aru, milles asi seisab, ja puhke-
naerma. Vurrudega onu tõmbas püksid jalga ja sõja-
pluusi selga ning viis Geki oma kohale.

Gek lipsas teki alla ja jäi vagusi lamama. Vagun kil-
tas, tuul mühises.

Ennenägematult suur kuu ümbritses endiselt oma he-
sinise valgusega nii värisevat klaasi, oranži apelsini
gel linikul kui ka ema nägu, kes unes millegi üle
ratas ega teadnud üldse, milline äpardus ta pojalt oli ju-
tunud.

Lõpuks uinus ka Gek.

...Ja nägi Gek siis veidrat und:

kui oleks vagun elustund,
just nagu oleks kuulda häält
pea iga raudse ratta päält.
Nii vagunid kas veerevad
ja veduriga räägivad?

«nene» Hei, seltsimees! Meil kauge tee
on pimedusse mattund eel.

«hne» Teed valgustage, laternad,
sest pimedus ju katab maad!

«hmas» Kõe, tuli! Vile, helisel!
Me rattail itta läheb teel

«hjas» Siis lõpetame jutu me,
kui Sinimäeni jõuame.

Gek ärkas, kopsisid rattad vaguni põranda all jälle
aga ajanud mingisugust juttu. Läbi jäätunud
ole paistis päike. Asemel olid korda tehtud. Puhtaks
d Tšuk näris õuna. Avatud ukse juures naersid ema
vurrudega sõjaväelane Geki õiste seikluste üle. Tšuk
ole otsekohe Gekile kollasest padrunist otsikuga pliiat-
mulle oli talle sõjaväelane kinkinud.

Tal Gek polnud asjade suhtes ei kade ega alme. Selge
oli hajameelne ja tuisupea. Vähe sellest, et ta õigel vo-
le kupeesse ronis, — praegu näiteks ei suutnud ta
lede tuletada, kuhu ta oma püksid oli pistnud. Aga see
oskas Gek laule laulda.

Ta pesi end puhtaks, teretas ema ja surus lauba vastu
klaasi, et vaadata, mis koht see on, kuidas siin in-
ed elavad ja mida nad teevad. Ja sel ajal, kui Tšuk
le juurest ukse juurde käis ning tutvus reisijatega, kes
lele meeleldi igasuguseid tühiseid asjakesi kinkisid —
üks kummikorgi, teine naela, kolmas tuki korrutatud
eri —, nägi Gek aknast nii mõndagi.

Seal oli metsamajake. Särgiväel, tohutud viidid jalas,
kõrs käes, hüppas trepile poisike Trahtl lendas kas-
kukerpalli kohevasse hange, ja sealt kohnakant välja roni-
nud, hakkas hüppama mööda pehmet lund. Huvitav, mille-
est poiss ta hange viskas? Arvatavasti näppas laua pealt
midagi.

Helke pärast polnud enam ei majakest, poisikest ega
klaasi — väljal seisis tehas. Väli oli valge, korstnad puna-
sed. Suits oli must, valgus aga kollane. Huvitav, mida

se les tehases valmistatakse? Seal oli putka, mille ees kasukasse mässitud tunnimees. Kasukaga tumbas oli tohutu suur, lai, ta püss aga näis peenikesena olekõrs. Eks proovi sinna lähedusse oma nina peeta!

Siis hakkas tantsima mets. Lähemad puud huppi kiiresti, kaugemad aga liikusid aeglaselt, nagu oleksid nad lumepööris neid tasakesi keerutanud.

Gek hõikas Tšukki, kes rikkaliku saagiga oli kuperdunud tagasi tulnud, ja nad hakkasid koos vaatama.

Teel oli suuri valgeid jaamahooneid, mille juures seisis ja puhkis korraka sadakond vedurit; oli ka päris tühjadesi jaamahooneid, mitte suuremaid kui too toidukaupade kiosk nende Moskva maja juures nurgal, kus müüakse sugust pudi-padi. Kihutasid vastu tulevad rongid, laadid rauamaagi, sõe ja hiiglasuurte, poole vaguni järele palkidega.

Nad jõudsid järele ešelonile härgade ja lehmade. Vedurike sel ešelonil oli inetu, ta vile peenike, pikk, aga kui siis järsku möiratas üks härg — muu-uul!... Locomasinist pöördus ümber, vististi mõeldes, et see on vedur, mis talle järele on jõudmas.

Ühes pooljaamas peatusid nad külge külje kõrval võimsa raudse soomusrongiga. Ähvardavalt vahtisid tornid välja presentid mässitud kahuritorud.

Punaarmeelehed tammusid lõbusalt, naersid ja lootsid kokku labakuid, soojendades käsi.

Kuid üks nahkküues mees seisis soomusrongi juures vaikivana ja mõttessevajununa. Tšuk ning Gek otsustasid, et see on midagi komandör, kes seisab ja ootab, kas ehk ei tule Voroslovilt käsk kellegi vastu lahingut alustada.

Jah, palju huvitavat nägid nad teekonna vältel. Kõigepealt ainult, et õues möllas tuisk ja vaguniaknad olid sageli üleni lumega kaetud.

Ja lõpuks hommikul sõitis rong väikese jaama ette. Vaevalt jõudis ema Tšuki ja Geki maha tõsta ning sojavalelaselt asjad vastu võtta, kui rong minema kihutas.

Kohvrid visati lumele. Puuplatvorm tühjenes varsti, aga ei tulnud ikka veel. Siis sai ema isa peale pahaseks jättis lapsed asju valvama ja läks küüdimeeste juurde kuulama, missuguse saani isa neile järele oli saatnud sest selle kohani, kus ta elas, tuli sõita veel sadakond kilomeetrit läbi taiga.

See oli väga kauaks ära, aga siis ilmus sinna lähedasel kohalav sokk. Algul näris ta jäätunud palgi, seejärel aga hakkas vastikult mõkitama ning kuidagi teraselt Tšukki ja Gekki silmitsema. Tšuk ja Gek tõkesti kohvrite taha peitu, sest mine tea, mis siin on sokkudele mõttesse tuleb.

Õnneks jõudis tagasi. Ta oli hoopis nukker ja seletas, et ta ei ole olnud isa nende väljasõidu kohta teada saanud ja seepärast ei saatnud neile hobuseid vastu.

Õnneks kutsusid küüdimehe Küüdimees ängas piitsaga le selja, võttis asjad ja viis need jaama einelauda. See oli väike. Leti taga puhkis mahukas, Tšuki samovar. See värises ning laulis ja ta tihedalt aur nagu pilv palklae poole, mille all sädistasid sinna järele lennanud varblased.

Kui Tšuk ja Gek teed jõid, kauples ema küüdimehega palju ta võtab, kui neid metsa kohale viib. Küüdimees võttis väga palju — tervelt sada rubla. Ja mis seal tead, teekond oli tõepoolest pikk. Lõpuks jõudsid nad leppele ja küüdimees jooksis koju le va, heinte ja de kasukate järele.

Õnneks teagi, et me juba saabusime, ütles ema. «Küll sa võtab ja rõõmustab!»

Õnneks küll ta rõõmustab,» tõendas Tšuk tähtsalt ja rõõmsalt. «Ja mina imestan ning rõõmustan samuti!»

Õnneks mina ka,» nõustus Gek. «Me sõidame tasakesi kodu, ja kui isa on kodunt kuskile välja läinud, siis peidame kohvrid ära ja ise ronime voodi alla. Tema tuleb. Vajub mõttesse. Me oleme hiirvaiksed, aga kui siis ema ei ole kisama!»

Õnneks voodi alla ei roni,» keeldus ema, ja kisama ka ei lähe. Ronige ja kisage teie... Milleks sa, Tšuk, suhkruvõtte kusse peidad? Sul on taskud niigi täis nagu prügi!

Õnneks hakkas hobuseid söötma,» seletas Tšuk rahulikult. «Või Gek, sina ka tükk kohupiimapirukat. Maidu pole kunagi midagi. Muud sa ei teegi, kui mängad ainult emaga!»

Õnneks tuli küüdimees. Laia saani asetati pagas, kohen-õnne heinu, mässi end tekkidesse ja kasukaisse. Hüvasti, õnne d hinnad, tehased, jaamad, külad ja asulad! Nüüd on ainult mets, mäed, ja jälle tihed, pime mets.

Peaaegu hämaruseni möödus aeg märkamatuks, ja imetlushüüete saatel vaadeldi hääletut taigat. Jänes hakkas Tšukil igav, sest talle oli küüdimehe selja taga tee halvasti näha. Ta palus emalt pirukat ja saia. Küüdimees andis talle pirukat ega saia ema talle muidugi ei andnud. Siis tõusis ta mossi ja hakkas tegevusetusest Gekki tõukama talle teda serva poole suruma.

Algul trügis Gek kannatlikult vastu. Siis ta äge sülitas Tšuki peale. Tšuk vihastus ja asus tõsiselt kallale. Kuna aga nende käed oli rasketes karusnahk- ja kasukates kinni, siis ei saanud nad teha muud kui teineteist oma paslikuisse mähitud laupadega mükada.

Emma vaatas neid ja puhkes naerma. Siis aga lõi küüdimees hobuseid piitsaga ja need sööstisid järsult. Teele hüppasid kaks valget kohevat jänest ja hakkasid seal kepslema. Küüdimees hõikas:

«Hei, hei Ohoo-hoo!... Hoidke eest: alla jääte!»

Vallatud jänesed hüppasid lõbusalt metsa. Näkku pole värsket tuult. Ja end tahtmatult teineteise vastu suruvad Tšuk ja Gek kihutasid saanis mäest alla vastu taigale vastu kuule, mis aeglaselt ronis välja juba üsna lähedasi Sinimägede tagant.

Ilma igasuguse käskluseta peatusid hobused väikesel lummetuisanud majakese ees.

«Siin ööbime,» ütles küüdimees lumme hüpates. «See on meie jaam.»

Maja oli väike, kuid tugev. Inimesi selles polnud.

Küüdimees keetis ruttu teed; saanist toodi kott toidu poolisega.

Vorst oli niivõrd külmunud ja kõvaks muutunud, et aeglega oleks võinud naelu taguda. Vorst valati üle keeva veega ja leivatükid pandi kuumale pliidile.

Ahju tagant leidis Tšuk mingisuguse kõvera vedru küüdimees ütles talle, et see vedru on püüisraua külge millega igasuguseid metsloomi püütakse. Vedru oli roostetanud ja vedeles tarbetult. Seda taipas Tšuk kohe.

Joodi teed, söödi ja heideti magama. Seina ääres asus lai puuvoodi. Madratsi asemel oli sellele kuhjatud kuivi puulehti.

Gekile ei meeldinud magada ei vastu seinale ega keset talle meeldis magada välimisel äärel. Ja kuigi ta juba varasest lapsepõlvest peale oli kuulnud laulu «Äiu-lii, äiu loo, ära maga ääre pool», magas ta siiski alati äärel.

Ja ta aga vahel keskele pandi, siis ajas ta unes kõlpe pealt teki ära, trügis küünarnukkidega ja lõi Tšukile pea kõhtu.

Tšuk riietumata ja end kasukatega kattes heitsid nad küüdimees Tšuk seina poole, ema keskele, Gek aarele. Küüdimees kustutas küünla ja ronis ahjule. Kõik uinu- korrapealt. Aga muidugi hakkas Gekil, nagu alati, juba juba ja ta ärkas. Poolunes tõmbas ta viilid jalga, lüüsi juurde, rüüpas teekannust vett ja istus siis akna laua taga.

Siis oli pilvede taga ja läbi väikese aknakese näisid helbed mustjas-sinistena.

«Kui on me isa kaugele toodud!» inestas Gek. Ja ta mõtles sellest kohast kaugemaid kohti pole maailmas enam palju olemas.

Kõik aga jäi Gek kuulutama. Talle näis, nagu oleks keegi küüdimees taga koputanud. See polnud isegi koputus, vaid keegi kellegi raskete sammude all. Nii oligi Pimeduse- hõlme keegi raskelt, liigutas end, tammus, ja Gek mõtles, et aknast möödus karu.

«Kui karu, mida sa tahad? Me juba nii kaua sõidame juurde, sina aga tahad meid ära õgida, et me teda ei näeks... Ei, mine minema, kuni inimesed pole täpse püssiga või terava mõõgaga ära tapnud!» ütles Gek mõttes ja pomises Gek, ise aga surus hirmu ja hirmuga oma laupa üha tugevamini vastu kitsa akna klaasi. Siis veeres kiirete pilvede tagant hoopis uue kuu. Mustjas-sinised hanged löid särava pühme, helgiga ja Gek nägi, et see karu polnud üldsegi karu, vaid lihtsalt kõie otsast lahli paarsünd

«Kes käis ümber saani ja sõi hemu,» ütles Gek pettus. Ta ronis voodisse kasuka alla. Kuna ta aga mõelgi oli mõelnud millestki pahast, sus nagi laulda unenägu:

Gek jälle uneriigis on:
näeb, nagu hirmus Turvoron
vett keeva sülgaks kibedat,
ja vehiks raudset rusikat.
Käib tulemõli ja täägihelk.
Ning mingi raudne, sünge polk
seal vaskseid trumme raskelt taob
ja sõjaga me peale vaob.

«Seiskel!» hüüdis neile Gek. «Te lähete vale teed tohil!» Kuid keegi ei jäänud seisma ja teda, Geki, ei kuulnud.

Vihast haaras Gek plekist signaalpasuna, selle, mis Tšukil kingakarbist, ja puhus nii valjusti, et raudmusrongi mõttessesüvenenud komandör tõstis kiiresti käsi, et lüüa käskivalt käega, ja ühekorraga andsid ta rasked, rauddavad kahurid kogupaugu. «Hästi!» kiitis Gek. «Aga tulistage veel, sest ühest korrast on neile kindlasti vähe...»

Enamärkas sellest, et ta mõlemad kallid pojad kaugel kahelt poolt väljakannatamatult trügisid. Tšuki poolt raudmusrongis tundis ta äkki, kuidas miski kõva ja terav torkas talle jesse torkas. Ta kolvas teki all ja sai sealt kätte punase vedru, mille hoidlik Tšuk oli salaja endaga voodisse viinud võtnud.

Enam viskas vedru voodi taha. Kuuvalgusel vaatas ta Geki näkku ja mõistis, et poiss näeb ärevat und. Unenägus pole muidugi vedru ja teda ära visata ei saa. Kuid ta võib katkestada. Enam keeras Geki seljalt küljele ja, hõlmates teda kergelt, puhus talle ta soojale laubale. Peagi hakkas Gek nohiseema ja naeratas. See näitas, et halb unenägu oli katkenud.

Siis enam tõusis ja astus sukkades, ilma viltideta, alustajaurde.

Hommikuvalgust veel ei olnud ja kogu taevastähti. Osa tähti säras kõrgel, osa aga oli laskunud madalale, taiga kohal üsna madalale.

Ja imelik lugu! Sealsamas kus Gek, ja samuti ka väike Gek mõtles nüüd enam, et sellest kohast, kust rahutu mees oli sattunud, pole vist maailmas enam pojad kaugemaid kohti.

Terve järgmise päeva kulges tee mööda metsa ja maanteed. Tõusukohtadel hüppas küüdimees saanist maha ja sammus kõrval lumes. See-eest aga järskudest kallastest kihutas saan alla niisuguse kiirusega, et Tšukile ja Gekile näis, nagu langeksid nad koos hobuste ja saanidega maa peale otse taevast.

Lõpuks õhtu eel, kui inimesed ja hobused olid juba tublisti väsinud, ütles küüdimees:

«Noh, olemegi kohal! Selle neeme taga on käänak. Seal legendikul asetsebki nende baas... Hei, nõõ-õ!... Lähem käia!»

... ja kilgates hüppasid Tšuk ja Gek püsti, kuid saanid ei liigutuse ning nad patsatasid üheskoos heintele. Enamärkas ema heitis peast villase rätiku, jättes pähele kolmeva mütsi.

«... oli käänak! Saan tegi kiire pöörde ja sõitis majakese juurde, mis paistsid väikesel, tuulte eest peidetud metsaserval.

«... Imelik! Ei haukunud koerad ega olnud näha inimesi. Nad tõusnud korstnaist suitsu. Kõik teed olid täis tuikeid, õhuvavat lund ning ümberringi valitses vaikus nagu neljapäeval. Ja ainult valgeküljelised harakad hüppasid mööda puu otsast puu otsa.

«... kuhu sa meid siis tõid?» küsis ema küüdimehelt hirmuga. «Kas meil siis siia oli vaja tulla?»

«... loota soovisite, sinna tõin,» vastas küüdimees. «Vaata, siin on nimetatud «Geoloogiliste Uurimiste Baasiks» kolm. Seal on ka siit posti küljes... Lugege, siin on teile vaja baasi number neli? See on siit paar-kilomeetrit hoopis teisele poole.»

«... ei!» vastas ema, kui oli siit vaadanud. «Mulle on vaja edasama. Kuid vaata: uksest on lukus, trepp lumes, kuhu siis inimesed on saanud?»

«Ma ei tea, kuhu nad võisid saada,» imestas ka küüdimees. «Möödunud nädalal vedasime siia toidukraami, kaabulaid, kartuleid. Kõik inimesed olid siin: kaheksa meest, ülem üheksas, valvuriga kokku kümme... Vaat kus on need! Egas ometi hundid neid kõiki ära söönud... Te ei ole siin, ma lähen vaatan valveruumi.»

«... and kasuka seljast, sammus ta läbi laupede ääri majakese poole. Peagi tuli ta tagasi.

«Maja on tühi, aga ahi soe. Täheandab, valvur on siin, ta oli nähtavasti jahile läinud. Noh, ööseks tuleb ta tagasi ja jutustab teile kõik.»

«Mida ta mulle jutustab!» hädaldas ema. «Ma näen, et inimesed on siit juba ammu ära läinud.»

«Teda juba mina ei tea, mida ta jutustab,» vastas küüdimees. «Aga midagi ta jutustama peab, selleks ta ju valveruumi on.»

«... evaga sõitsid nad valveruumi trepi ette, mille juurest nad metsa poole kitsas rajake. Nad astusid kotta, ja mööda labidatest, luudadest, kirvestest, keppidest ja raudnõuksu otsas rippuvast külmunud karunahast, läksid majakesse. Nende järel tassis küüdimees asju.

Toas oli soe. Kүүdimees läks hobustele sööki ette andma aga hakkas kohkunud lapsi riietama.

«Sõitsime isa juurde, aga näe, kuhu nüüd jõudsimet!»

Ema istus pingile ja vajus mõttesse. Mis oli juhtunud, miks oli baas tühi ja mis nüüd teha? Tagasi sõita? Tal oli raha jäänud vaevalt kүүdi eest maksmiseks. Tõdab, oli vaja oodata, kuni valvur tuleb. Kuid kuundis sõidab kolme tunni pärast minema, aga äkki valvur võtab kätte ja ei tule niipea tagasi? Mis siis saab? Ja siis lähima jaama ning telegraafini peaaegu sada kilomeetrit.

Astus sisse kүүdimees. Ta laskis pilgul üle toa libedalt tõmbas ninasse õhku, astus ahju juurde ja avas ahju ukse.

«Valvur tuleb õõseks tagasi,» rahustas ta. «Näe, ahju on pott kapsasupiga. Kui ta oleks kauaks ära läinud, oleks supi külma kohta viinud... Või kuidas soovite,» küüdimees ettepaneku. «Kui juba selline asi on, ega siis puupakk ole: viin teid jaama juurde ilma lasta tagasi.»

«Ei,» keeldus ema. «Jaamas pole meil midagi teha.»

Jälle keedeti teed, soojendati vorsti, söödi, joodi, ja ema asju lahti pakkis, ronisid Tšuk ja Gek soojale ahjule. Siin lõhnas kasevihtade, tulise lambanaha ja männilõhnade järele. Kuna aga ema oli halvas tujus ja vaikselt vaikisid ka Tšuk ja Gek. Ent kaua sa ikka vaikid, ja pärast jäid Tšuk ja Gek, kes endale mingisugust tegevust ei leidnud, peagi raskesti magama.

Nad ei kuulnud, kuidas kүүdimees ära sõitis ja kuldema ahjule ronis ning nende kõrvale heitis. Nad ärkasid alles siis, kui toas oli juba täiesti pime. Ärkasid kohe ühe raga, sest trepilt kostsid sammud; siis kolises midagi koojas — arvatavasti kukkus labidas. Uks paiskus lahtile, tupp astus valvur, latern käes, ning koos temaga sissisassiss karvaga koer. Mees võttis õlalt püssi, viskas pingile tapetud jänese, tõstis laterna ahju juurde ja küsis:

«Mis külalised need siis siia on sõitnud?»

«Mina olen geoloogide-rühma ülem. Serjogini naine ütles ema ja hüppas ahjult alla, «ja need on tema lapsed. Kui vaja, siis dokumendid on siin.»

«Seal on dokumendid: istuvad ahju peal,» ühmas valvur ja valgustas laternaga Tšuki ning Geki ärevaid nägusid. «Täitsa isasse — koopial! Eriti too paks,» ja ta osutas Tšukile näpuga.

Tšuk ja Gek solvusid: Tšuk sellepärast, et teda paksuks
mõteti, Gek sellepärast, et oli alati arvanud, nagu oleks
ta rohkem sarnane kui Tšuk.

«Milleks te tulite?» küsis valvur ema otsa vaada-

«Tähtselt, mis te ütlete?» küsis valvur ema otsa vaada-

«Kuidas mitte sõita? Kes käskis mitte sõita?»

«Noh, kästi lihtsalt mitte sõita. Ma ise viisin Serjogini

«... jaama, ja telegrammis oli selgesti kirjutatud.

«... väljasõitmisega kaks nädalat. Meie rühm lahkub

«... korras taigasse.» Kui Serjogin kirjutab «oota» —

«... tähendab, et oligi vaja oodata, teie aga omavolitsete.»

«Missuguse telegrammi?» küsis ema. «Me pole mitte

«... misugust telegrammi saanud.» Ja otseselt toetust otsi-

«... vaatas ta hämmeldunult Tšukile ja Gekile. Ent tema

«... n all pungitasid Tšuk ja Gek üksteisele kohkunult

«... ja ning taganesid kiiresti ahju kaugemale.

«Lapsed,» küsis ema ja vaatas poegi kahilustavalt, «kas

«... ei ole minu äraolekul mingisugust telegrammi saa-

«... vanud laastud ja vihad hakkasid ahju peal krabi-

«... kuid vastust küsimusele ei järgnenud

«... Andake, piinajad!» ütles siis ema. «Te vist saate minu

«... telegrammi ja ei andnud seda mulle kätte?»

«... Mõeldus veel mõni sekund, siis hakkas ahju pealt kostma

«... laastust ja üksmeelset ulgumist. Tšuk venitas bassiga ja

«... meloodiliselt, Gek aga laskis peenemalt ja lauguste ning

«... idega.

«Need on mu hukatus!» hüüatas ema. «Vaata kes mind

«... ümber viivad. Jätke ometi see undamine ja jutustage

«... tõsiselt, kuidas asi oli!»

«... Kuid kuulates, et ema kavatses hauda muama, kukkusid

«... Tšuk ja Gek veel valjemini ulguma ja läks tükk aega,

«... kui nad teineteist katkestades ja häbitult süüid teine-

«... peale ajades oma nukrat jutustust alustasid

«... No mis sa niusuguste inimestega teed? Kolkida neid

«... pöga? Panna vanglasse? Neetida ahelaisse ja saata

«... mõntoõle? Ei, mitte midagi seesugust ema ei teinud. Ta

«... ütles, käskis poegadel ahju pealt alla ronida, ninad puh-

«... pühkida ja end pesta, ise aga hakkas valvurit küsit-

«... ja, et kuidas tal nüüd olla ja mida teha

«... Valvur ütles, et uurimisrühm läks kiire käsu järgi Alka-

«... kuristiku juurde ega tule tagasi enne kui kümme konna

«... va pärast.

«Aga kuidas me need kümme päeva siin ära elame?» küsis ema. «Meil pole ju mingisugust tagavara kassa».

«Küllap te elate,» vastas valvur. «Leiba ma teile annan, jänese kingin ka, kisute naha maha ja keedate ära. Mina lähen homme kaheks ööpäevaks taigasse; mul on vaja naiseid kontrollida.»

«See on halb,» ütles ema. «Kuidas me siia üksi jääme? Me ei oska siin midagi teha. Ja siin on meil midagi mad...»

«Ma jätan teile teise püssi,» sõnas valvur. «Püsi on katusealuses, vesi künka taga allikas. Tangud on ka sool purgis. Ega minul — ütlen teile otsekoheselt — kah teiega aega jännata...»

«Mihuke kuri on!» sosistas Gek. «Tšuk, ütlen meile talle midagi.»

«Mis asjal?» keeldus Tšuk. «Ta võtab ja kihutab siis hoopis majast minema. Oota, kuni tuleb isa, küsime talle siis jutustame.»

«Mis nüüd isa! Isa jääb veel kauaks...»

Gek astus ema juurde, istus talle sülele, tõmbas kühla kortsu ja vaatas karmilt ebalahkele valvurile otsa.

Valvur võttis kasuka seljast ja nihutas end laua ääres valguse poole. Ja alles nüüd märkas Gek, et kasuka seljast osast oli välja rebitud tohutu suur, õlast peaaegu võrdne ulatuv tükk nahka.

«Võta ahjust kapsasupp,» ütles valvur emale. «Kui on lusikad ja kausid, istuge ja sööge. Mina hakkan kausid kat parandama.»

«Sina oled peremees,» ütles ema. «Sina ka võta ja kütta. Kasukas aga anna siia: mina lapin selle paremaks kinni kui sina.»

Valvur tõstis silmad emale ja kohtas Geki karmi pilgu.

«Eheel! Nagu ma näen, te olete tõrksad,» torises ta, võttis poolkasuka emale ja läks riiulilt nõusid võtma.

«Kus see sedasi lõhki rebenes?» küsis Tšuk ja osutas kasuka augale.

«Läksime karuga tülli. Tema krapsaski,» vastas valvur vastumeelselt ja pani lauale raske poti kapsasupiga.

«Kuuled, Gek?» lausus Tšuk, kui valvur oli kotta läinud. «Ta võitles karuga ja seepärast vist ongi täna nii liige.»

Gek kuulis isegi kõik. Aga talle ei meeldinud, et keegi ta ema solvas, olgu see kas või inimene, kes võis karuga tülli minna ja võidelda.

Hommikul, koldu ajal, võttis valvur kaasa koti, püssi, kotti, asus suuskadele ja läks metsa. Nüüd oli vaja neil kolmel peremeest mängida. Kolmekesi käisid nad vett tooma. Künka taga, keset lund, voolas püstloodsest kaljust vesi. Vee all oli nagu teekannast tihedat auru, aga kui valvur oma sõrme veejoa alla pani, siis selgus, et vesi oli külma.

Valvur hakkasid nad puid. Ema ei osanud vene ahju kütta ja ta ei hakanud puud kaua põlema. Aga see-eest kui ta hakkasid, siis lõi leek nii palavalt, et paks suitsu poolse seinaga aknal kiiresti üles sulas. Ja nüüd läksid klaasi näha kogu metsaserv puudega, millel hüppasid terakad, ning Sinimägede rahnulisi tippe.

Valvur hakkasid ema oskas, aga jänest polnud ta veel näinud. Nüüd küsis ta askeldas ulukiga nõnda kaua, et ta ajaga oleks võinud nülvida ja tükeldada härja või kassi.

Valvur ei meeldinud nülkimine põrmugi, Tšuk aga abistas ema meeleldi ja sai selle eest jänese saba, nillsuguse ja koheva, et see ahju pealt allavisatuna kukkus küttele sujuvalt nagu langevari.

Putast lõunat läksid nad kolmekesi jalutama. Tšuk ütles ema, et see võtaks kaasa püssi või vähemalt padrunid. Ema ei võtnud.

Vastupidi, ta riputas püssi meelega kõrge konksu otsa, istus siis taburetile, peitis padrunid ülenusele riivile ja ütles Tšukile, et kui ta peaks proovima näpata kas või ühe padruni, siis ärge ta midagi head enam lootku. Tšuk vastustas ja eemaldus kiiresti, sest üks padrun oli tal juba kottis.

See oli imeline jalutuskäik. Hanereas läksid nad kitsast teest mööda allika poole. Nende kohal säras kühm hele sinine taevas; muinasjutulosside ja tornidena kerkisid künka poole Sinimägede teravad tipud. Karges vaikuses kadestajasid lõikavalt uudishimulikud harakad. Tihedais metsades hüppasid väledalt vilkad hallid oravad. Puude vahel pehmel valgel lumel oli tundmatute loomade ja lindude kummalisi jälgi. Taigas hakkas midagi oigama, huumana ja äkki käis prantsatus. Arvatavasti kukkus puude vahelt alla jäätanud lumekoorem, murdes oksid.

Varem, kui Gek Moskvast elas, näis talle, et kogu maailm koosneb Moskvast, see tähendab tänavast, majadest, trammidest ja omnibussidest.

Nüüd aga näis, et kogu maakera koosneb kõrgest plü-
dast metsast.

Ja üldse, kui Geki kohal paistis päike, siis oli ta kindel
et kogu maa kohal pole ei vihma ega pilvi. Ja kui ta
oli lõbus, siis ta arvas, et kõikidel inimestel maailmas
hea ja lõbus.

Möödus kaks päeva, saabus kolmas, aga valvur ei tule
ikka veel metsast tagasi ja väikese lummemattumise
kohale laskus ärevus.

Eriti õudne oli õhtuti ja öösiti. Nad sulgesid tug-
uksed, ja et loomi valgusega mitte ligi meelitada, ka-
aknad hoolikalt pörandariidega, kuigi oli vaja teha
pidi, sest metsloom pole inimene ja tuld ta kardab ko-
nas, iseenesestki teada, vingus tuul, ja kui tuisk tõi
lumiste jääkildudega vastu aknaid ja seinu peksis, näis
kõigile, et väljastpoolt keegi tõukab ja kraabib.

Nad ronisid ahju peale magama ja seal jutustas
neile kaua igasuguseid lugusid ja muinasjutte. Lõpuks
tukastas.

«Tšuk,» küsis Gek, «mispärast on igasugustes lugude
ja muinasjuttudes võlurid? Aga mis siis, kui nad oleksid
ka tõeliselt?»

«Ja et nõiad ning sarvikud oleksid ka?» küsis Tšuk.

«Ah ei!» tõrjus Gek pahaselt. «Sarvikuid pole vaja. Ma
neist kasu on? Aga me oleksime võlurit palunud, et
oleks isa juurde lennanud ja talle öelnud, et me oleme
ammu siin.»

«Aga kuidas ta oleks lennanud, Gek?»

«Noh, kuidas... Vehiks kätega või ükskõik kuidas. Ta
tema ise tea.»

«Praegu on kätega vehkida külm,» ütles Tšuk. «Näe
missugused sõrmikud ja labakud minul on, ja siiski, kui
ma halgusid tassisin, oli mu sõrmedel väga külm.»

«Ei, Tšuk, aga ikkagi oleks hea.»

«Ma ei tea,» kõhkles Tšuk. «Mäletad, hoovis, keldri-
kus elab Miška Krjukov, elas mingisugune lombak. Vahet-
kauples ta barankadega, vahel käisid tema juures igasugu-
sed vanaeided ning tema ennustas neile, keda ootab õnn
lik ja keda õnnetu elu.»

«Ennustas ta õigesti?»

«Ei tea. Ma tean ainult seda, et hiljem tuli miilits, ja
ta ära ja ta korterist toodi välja palju võõrast vara.»

«Lenna polnud vististi võlur, vaid sulid. Kuidas sina
arvad?»

Muldugi sulid,» nõustus Tšuk. «Jah, mina arvan nii, et
mõnesti kõik võlurid on sulid. Noh ütles, milleks tal vaja
oluda, kui ta niigi igalt poolt läbi pääseb? Muudkui
ta vola, mida tarvis... Sa võiksid parem magada, Gek,
mõeldud ma sinuga enam rääkima ei hakka.»

«Miks?»

«Sellegärast, et sa ajad igasugust lora, öösel aga näed
seda unes ja hakkad küünarnukkide ning põlvedega veh-
kima. Arvad, et oli hea tunne, kui sa mulle selle rusikaga
lohtu virutasid? Las ma virutan õige sulle ka.»

Teine päeva hommikul tuli emal endal puud raiuda.
Ta oli ammu söödud ja harakad ta kondid lalali tassi-
mud lõunaks keetsid nad ainult putru taimetõli ja sibul-
ga. Leib oli lõppemas, kuid ema leidis jahu ja küpsetas
nõudest.

Pärast lõunat oli Gek nukker ja emale näis, et tal on
palavik.

Emal käskis tal istuda kodus, pani Tšuki riidesse, võttis
õhku, kelgu ning nad läksid välja, et tuua vett ning õht-
et korjata metsaservalt raage ja oksid - siis on hommi-
d kergem ahju küdema panna. Gek jäi üksinda. Ta ootas
Tšuki. Tal läks igavaks ja ta hakkas midagi välja mõtlema.

Emal ja Tšukil juhtus aga äpardusi. Tagasiteel läks kelk
õhku, ämber kukkus kummuli ja tuli uuesti allika juurde
alla. Siis selgus, et Tšuk oli unustanud oma sooja labaku
all serva, ja jälle tuli poolelt teelt tagasi minna. Seni
ta otsiti ja askeldati, hakkas juba hämarduma.

Kui nad koju jõudsid, ei olnud Gekki toas. Alguil nad
mõeldsid, et Gek on enda ahju peal lambanahkade taha
põtnud. Ei, seal teda polnud.

Sus naeratas Tšuk kavalalt ja sosistas emale, et Gek on
muldugi ahju alla pugunud.

Emal vihastus ja käskis Gekil välja ronida. Gek ei vas-
tanud. Siis võttis Tšuk pika ahjuroobi ja hakkas sellega
ahju all sudima. Kuid Gekki polnud ka ahju all.

Emal muutus rahutuks, vaatas naelale ukse kõrval. Seal
ta ei näinud ei Geki poolkasukat ega mütsi.

Emal läks õue, käis ümber maja. Astus kotta, süütas
laterna. Heitis pilgu pimedasse sahvrisse, katusealusesse,
kus olid puud... Ta hüüdis Gekki, riidles, palus, kuid

keegi ei vastanud. Ja kiiresti laskus lumehaiged pimedus.

Siis jooksis ema tuppa, tõmbas seinalt püssi, võttis kinni runid, kahmas laterna, hüüdis Tšukile, et see panna liiguks, ja jooksis õue.

Nelja päeva jooksul oli suudetud palju jälgi tallata.

Kust Gekki otsida, seda ema ei teadnud, kuid ta jooksis poole, sest ta ei uskunud, et Gek oleks ihuüks mees julgenud minna.

Tee oli tühi.

Ta laadis püssi ja tulistas. Kuulatas, siis tulistas ja veel kord.

Akki lajatas üsna lähedal vastulask. Keegi tõttas appi. Ta tahtis joosta vastu, kuid ta vildid jäid hõlmini kinni. Latern kukkus lumme, klaas läks katki ja vastukustus.

Valveruumi trepilt kostis Tšuki läbilõikav kisa. Kuulataske, oli Tšuk arvanud, et hundid, kes Geki olid kinni pistnud, tungisid nüüd kallale ta emale.

Ema viskas laterna kõrvale ja jooksis hingeldades mööda poole. Ta lükkas üleriieteta Tšuki tuppa, viskas puunurka ja rüüpas kopsikust jääkülma vett.

Trepi juurest kostis müra ja kopsimist. Uks paiskati lahti. Tuppa hüppas koer ning tema järel astus sisse auto pilve mässitud valvur.

«Mis siin lahti on? Mis laskmine see on?» küsis ta tõsise teretamata ja end lahti riietamata.

«Poiss on kadunud,» ütles ema. Pisarad voolasid oja alla ta silmist ja rohkem ei suutnud ta sõnagi lausuda.

«Pea, ära nuta!» kärkis valvur. «Millal ta kadus? Ammu? Hiljuti? ... Tagasi, Vapper!» hüüdis ta koerale. «Rääkige ometi, või ma lähen tagasi!»

«Tunni aja eest,» vastas ema. «Meie käisime vett toomas. Tulime tagasi – teda ei ole. Riietus ja läks kuskile.»

«Noh, tunniga ta kaugele ei lähe ja riietes ning viltude kohe ära ka ei külmu ... Minu juurde, Vapper! Säh, muuta suta!»

Valvur tõmbas naela otsast pasliku ja lükkas Geki kalossid koera nina alla.

Koer nuusutas asju tähelepanelikult ja vaatas siis ta kade silmadega peremehele.

«Minu järel!» ütles valvur ja lükkas ukse lahti. «Minu otsi, Vapper!»

... liputas saba ja jäi seisma

«Teda!» kordas valvur karmilt. «Otsi, Vapper, otsi!»

... nuuskis rahutult ninaga, tammus jalalt jalale ega suutnud paigast.

«Vapper, need need on?» vihasas valvur. Jälle pistis ta Geki pasliku ja kalossid nina alla, ning tõmbas koera laiarihmast.

... Vapper ei läinud peremehele järele; ta keerutas kopsid ümber ja läks ukse vastas olevasse toanurka. Seal ta peatus suure puukirstu juures, kraapsas karvase koonule kaane, pöördus peremehe poole ja haugatas kord valjusti ning laisalt.

... laadis valvur relva jahmunud ema kätte, astas kirstu kaane ja avas selle kaane. Kirstus, igasuguste kaltsade, kottide ja kottide otsas magas raskelt ja taluhikult kolles katnud end oma kasukaga ja pannud pea alla.

... ta välja tõsteti ja üles äratati, pilgutas ta umiseid silmi ega suutnud kuidagi aru saada, miks on ta umiseid silmi käre ja tormiline rõõm. Ema suudles teda ja ütles: «Tšuk sakutas teda kätest ja jalgadest, hüples ning laisatas.»

«Hei lai Hei-li-la ...»

Karvane koer Vapper, keda Tšuk koonule suudles, pöördus laisalt ümber ja kah mitte midagi aru saades liputas saba halli saba ning vaatas heldimusega laual lebavat vappi.

... üks selgus, et sel ajal, kui ema ja Tšuk vett toomas, hakkas Gekil igav ja ta otsustas nalja teha. Ta võttis poolkasuka ja mütsi ning ronis kirstu. Ta oli motelnud, et kui teised tagasi tulevad ja teda otsima hakkavad, siis tuleb ta kirstus õudselt ulguma. Kuna aga ema ja Tšuk olid kauaks ära jäid, siis ta lamas, lamas, ja uinus märkimatult.

Akki tõusis valvur püsti, astus laua juurde ja viskas selles raske võtme ning kagardunud belesise ümbriku.

«Võtke vastu,» ütles ta. «Siin on teie toa- ja laoruumid ning kiri ülem Serjoginilt. Tema jõuab meestega siia kolm päeva pärast, just parajasti näärideks.»

... at kuhu oli see ebasõbralik ja süge vanamees kadunud. Ta ütles, et läheb jahile, aga ise kais suuskadel kaugele kuristiku juures. Avamata kirja, tõusis ema püsti ja pani kae tänulikult ta õlale.

Valvur ei vastanud midagi ja hakkas Gekiga tõrjuma. Et see püssitropiste karbi sisu oli kirstus laiali purustatud, aga ühtlasi ka emaga — sellepärast et ta laternat ka ära lõhkus. Ta tõrises kaua ja visalt, ent nüüd ei kattu seda kummalist heasüdamlikku vanameest keegi. Selle öhtu jooksul ei eemaldunud ema Gekist ja haavast ühtepuhku käest kinni, otsekui kartes, et ta jälle kaob. Ja ema hoolitses Geki eest nii palju, et Tšuk lõpuks solvus ja endamisi juba mitu korda kahetses, et ka tema kirstu ei roniinud.

Nüüd läks lõbusaks. Järgmisel hommikul avas valvur toa, kus elas nende isa. Ta küttis ahju kuumaks ja tõusis üle nende asjad. Tuba oli suur, valge, kuid kõik esemed olid seal asetatud ja kuhjatud kuidagi arutult.

Ema asus kohe korrastama. Terve päeva paigutas ta asju ümber, kraamis, pesi ja puhastas. Ja kui valvur tal öhtul seljatäie puudega, siis imestas ta muudatuse ja ümbruse nägematu puhtuse üle sedavõrd, et peatus ega astunud lävest kaugemale.

Aga koer Vapper astus. Ta läks otse üle värskelt peetud põrandale, astus Geki juurde ja müksas teda külma muhuga. Et vaata, tola, mina see olin, kes sinu leidis, ja selle eest pead sa mulle midagi süüa andma.

Ema muutus heldeks ja viskas Vapralt tüki vorsti. Siis hakkas valvur tõrjuma ja ütles, et kui taigas koeri võitlusega töita, siis ajab see harakadki naerma.

Ema lõi ka temale pool rõngast. Ta ütles aialähedasele, et läks ära, ikka veel millegi üle imestades ja pead vaagnatades.

Järgmisel päeval otsustati hakata näärikuuseks ettevalmistusi tegema.

Mis nad küll kõik välja mõtlesid, et kuusehteid saada. Vanadest ajakirjadest lõikasid nad välja kõik värvilised pildid. Riideribadest ja vatist õmblesid nad loomakest ja nukke. Nad tõmbasid isa laekast välja kogu paberost, paberi ja keerutasid sellest toredaid lilli. Valvur oli nende küll sünge ja seltsimatu, aga temagi seisis puid-tuues kambri ukse juures ja imetles nende üha uusi ja uusi mõtteid. Lõpuks ei pidanud ta enam vastu ja tõi neile teepakendit ja hõbepaberit ning suure tüki vaha, mis tal kingsepatööst järele oli jäänud.

See oli suurepärane! Ja kuuseehete vabrik muutus otsekohe küünlatehaseks. Küünlad tulid kohmakad, kõverad, kuid nad põlesid niisama heledalt kui kõige uhkemad ostetud küünlad.

Nüüd puudus veel kuusk. Ema palus valvurilt kirvest, aga valvur ei vastanud talle selle peale midagi, vaid asus nautuma ja kadus metsa. Poole tunni pärast tuli ta

Ilmal Olgugi et ehted polnud teab kui uhked, et lappimisel õmmeldud jäneseid sarnanesid kassidega, et kõik õmmeldud olid ühesuguste nägudega — sirgete ninade ja punaste silmadega — ning lõpuks, olgugi et hõbepaberisse keeratud kuusekähid ei sarnanud nagu haprad ja peened klaas-õmmeldud, kuid see-eest niisugust kuuske polnud Moskvast kuuldugi mitte kellelgi.

See oli tõeline taigakaunitar — kõrge, tihe, sirge ja oksa- ja mis hargnesid otstest nagu tähed. Tähe päeva lendasid tegevuses mööda märkamatu. Ja kaabuski uusaasta eelpäev.

Juba hommikust peale ei saanud Tšukki ja Gekki kuulda tuppia ajada. Siniseks tõmbunud ninadega seltsid nad üksteisega käes ja ootasid, et otsekohe väljuvad metsast isa ja kõik ta inimesed. Aga valvur, kes ahju küttis, ütles nulle, et nad asjatult ei külmetaks, sest kogu rühm tulevat teisel alles lõunaks.

Ja tõepoolest, vaevalt istusid nad lauda, kui valvur nende koputas. Kuidagi tõmbasid nad selga ülerilded ja jooksid kõik kolmekesi trepile.

Nüüd vaadake, ütles neile valvur, «praegu ilmuvad nad nähtavale selle mäe veerul, mis on suurest tipust paremal, siis kaovad jälle taigasse ja poole tunni pärast on nad kõik kodus.»

Nii oligi. Algul lendasid mäekuru tagant välja koerad, siis vedasid koormat, nende järel kihutasid kiired suusatajad. Mäemürakatega võrreldes näisid nad naeruväärt väikestena, kuigi nende käed, jalad ja pead olid siit selgesti nähtavad.

Nad vilksatasid üle palja mäeveeru ja kadusid metsa: lüpselt poole tunni pärast kuuldus koerte haukumist, käre, lüme rünnat ja hüüdeid.

Näljased koerad haistsid kodu ja tormasid hoogsalt metsast välja. Kohe nende järel sõitsid metsaservale uhkeks suusatajat.

Silmates trepil ema, Tšukki ja Gekki, tõstsid nad suusakepid ja hüüdsid valjusti: «Hurraa!»

Nüüd ei kannatanud Gek välja, ta hüppas trepilt alla, viltidega sügavas lumes sumades tormas vastu kõige peemale, habemesse kasvanud mehele, kes sõitis kõige kõige valjemini «hurraa» hüüdis.

*

Päeval puhastati end, aeti habet, pesti.

Ja õhtul oli kõikidele näärikuusk ja kõik võtsid hõlpsalt vastu uut aastat.

Kui laud oli kaetud, kustutati lamp ja süüdati kuum. Kuna kõik peale Tšuki ja Geki olid täiskasvanud, seega ei teadnud, mida nüüd pidi tegema. Hea, et otse mehel oli bajaan ja ta hakkas mängima lõbusat tantsu. Nüüd hüppasid kõik ules ja kõigil tuli tahtmine tantsida. Ja kõik tantsisid väga ilusasti, eriti siis, kui kutsuti tantsima ema.

Aga isa ei osanud tantsida. Ta oli väga tugev, hea südamelik, ja kui ta ilma igasuguse tantsuta lihtsalt moodi pörandat sammus, isegi siis kõlisesid kõik nõud kapi.

Ta pani Tšuki ja Geki oma põlvedele istuma ja nad plaksutasid kõikidele valjusti käsi.

Siis lõppes tants ja inimesed palusid, et Gek neile laulaks. Gek ei hakanud puiklema. Ta teadis isegi, et oskab laule laulda, ja oli selle üle uhke.

Bajaanimängija mängis ja Gek laulis laulu. Missugune see laul oli, seda ma praegu enam ei mäleta. Mäletan ainult, et see oli väga ilus laul, sest kõik inimesed muutusid seda kuulades vaikseks. Ja kui Gek peatus, et hinge tõmmata, siis oli kuulda, kuidas pragisesid küünlad ja akna taga viigastati tuul.

Aga kui Gek oli laulu lõpetanud, siis hakkasid kõik kätse kätse, hüüdma, haarasid Geki kätele ja tahtsid teda üles pilduda. Ent ema võttis neilt otsekohe Geki ära, sest ta kartis, et hoogu sattudes võidaks Gekki vastu palklapi lüüa.

«Nüüd istuge,» ütles isa kella vaadates. «Praegu algab kõige tähtsam osa.»

Ta läks ja lülitas sisse raadio. Kõik istusid ja jäid vaikseks. Algul oli kõik tasa. Ent siis kostis kõra, müra, autosõidu naale. Siis miski kopsatas, hakkas susisema ja kuskilt ka

«It» kostis meloodiline helin. Suured ja väikesed kellad helisesid nõnda:

Tir-lil-lili-don!

Tir-lil-lili-don!

Tšuk ja Gek vaatasid teineteisele otsa. Nead mõistsid, et see oli. See oli kuldne Kremli tornikell, mis kaugel Moskvas, punase tähe all Spasski tornis helises. Seda heli kuulasid uue aasta lävel inimesed linnades, metsades, steppides, taigas ja sinisel merel. Kõik kuulis seda heli ka mõtessesüvenenud sootõrangi komandör, kes väsimatult ootas Vorošilovilt sõda, et kellegi vastu lahingut alustada. Ja siis tõusid kõik inimesed püsti, õnnitlesid üksteist uue aastaga, puhul ja soovisid kõigile õnne.

«On õnn — seda mõistis igaüks omamoodi. Kuid kõik inimesed koos teadsid ja said aru, et on vaja ausalt elada, palju töötada ja tugevasti armastada ning hoida oma kodu suurt õnnelikku maad, mille nimeks on Nõukogude-riik.»

1919 a

IIIMUR JA TEMA MEESKOND

luba kolm kuud polnud
divisjoni komandör
kollektivnik Aleksandrov kodus
olnud. Arvatavasti oli ta
mööd

Suve keskpaiku saatis ta
telegrammi, milles soovitas
lütardel Olgal ja Zenjal
jäänud osa suvisest kooli-
ajast veeta Moskva lähe-
dal suvilas.

Zenja lükkas värvilise pea-
mülli kuklasse, nõjatus harja-
varrele ja jäi mossitades
otsima Olga ette, kes talle
teletas:

«Mina sõidan asjadega
ära, sina aga teed korteri
korda. Pole sul ühti vaja
kulme kortsutada ja huuli
tupsida. Siis pane üks
tükki. Raamatud vii raamatu-
kokku. Sõbratare ära otsima
lähka, vaid mine otse jaama.
Kõik saada isale see tele-
gramm. Siis istu rongi ja
sõida suvilasse... Jevgenia,
«pead mind kuulama. Ma
olen su õde...»

Mina sinu oma ka.»

«Jah... aga mina olen va-
nem... ja lõppude lõpuks
lõhkis näviisi isa.»

Kui õues hakkas turtsuma
Arusõitev auto, ohkas Zenja

ja heitis pilgu enese ümber. Kõikjal oli segadus ja kordumised. Ta läks tolmuse peegli juurde, millest peegeldus vastu seinal rippuv isa pilt.

Hea küll! Las olla Olga vanem, ja esialgu peab ta kuulama. Aga see-eest on temal, Zenjal, samasugune suu ja kulmud kui isal. Ja tõenäoliselt saab ta ka ta mult isaga sarnaseks.

Ta sidus juuksed rätikuga tugevamini kinni. Võttis jalast sandaalid. Võttis lapi. Tõmbas laualt linu, pööras ämbri kraani alla, haaras harja ja lohistas läve jaotuse hunniku prahti.

Peagi hakkas puhkima petrooleumikeetja ja kahuripriimus.

Põrand uhuti veega üle. Tsingist pesuvannis kihitas mullitas seebivaht. Mõõdaminejad vaatasid imestusega kolmanda korruse aknalaua seisvat paljasjalgset, kes kes sarafanis tütarlast, kes julgelt küüris pärani avatud aknaid.

Veoauto kihutas mööda laia päikesepaistelist teed. Avastanud jalad kohvrile ja nõjatudes pehmele kompsule, läks Olga punutud tugitoolis. Ta süles lebas punane kassipoeg, kes käppadega sasis rukkilillekimpu.

Kolmekümnendal kilomeetril jõudis neile järele Punaarmee motoriseeritud rännakkolonn. Punaarmeeelased tõstsid reastikku puupinkidel, hoidsid püssisuudmeid talupoole ja laulsid üksmeelselt.

Kui laul kostma hakkas, avanesid laiemale majade uked ja aknad. Plankude tagant ja väravaist tormasid välja rõõmustavad lapsed. Nad vehkisid kätega, loopisid punaarmeeelastele poolvalminud õunu, hüüdsid neile järele «hooraa!» ja alustasid otsekohe lahinguid, tormates ägedalt ratsaväe-rünnakutega pujudesse ja nõgesepõõsaisse.

Veoauto keeras suvitusasulasse ja peatus väikese, linnarohtu kasvanud suvila ees.

Autojuht oma abilisega laskisid auto küljelauad alla hakkasid asju maha tõstma, kuna Olga avas klaasroodu ukse.

Siit oli näha suur hooletussejätud aed. Aia sügavalt kerkis kohmakas kahekorruseline kuur, mille katusel lehvitas väike punane lipp.

Olga tuli tagasi auto juurde. Siin jooksis talle ligi kolmevane naisterahvas — see oli naaber, piimanaine. Ta pol-

...suvila korrastamiseks oma abi — aknaid, põrandaid ja kogu pesema.

Kui naabrinaine pesunõusid ja nartse kokku otsis, läks Olga kassipoja ja läks aeda.

Naablaste poolt tühjaksnokitud kirsipuude tüvedel läikis kogu vaik. Lõhnas tugevasti sõstra, kummeli ja koirohu lõhna. Kuuri sammaldunud katus oli lagunenuks ja aukudest tõusid ülespoole ning kadusid lehestikku mingisugused peened nõorjuhtmed.

Olga puges läbi sarapiku ja pühkis näolt ämblikuvõrgu. Mis see siis on? Punast lippu katusel enam polnud ja tal paistis ainult varras.

Akki kuulis Olga kiiret ärevat sosinat. Ja korraga, kui vihm murdes, lendas raske redel — toosama, mis viis üles katuselt poõninguakna juurde, — raginal mööda seina alla ja prantsatas kõmavalt vastu maad, surudes enda alla taljad.

Nõorjuhtmed katusel hakkasid võnkuma. Kassipoeg kriimulis. Olga käsi ja hüppas kukerpalli nagestele. Olga peatus arusaamatuses, vaatas ringi ja kuulatas. Kuid ei leidnud roheluses, ei võõra tara taga ega kuuri tumedas aknalaudas polnud kedagi naha ega kuulda.

Läks tagasi trepi juurde.

«Need on poisikesed, kes võõrastes aedades vallatusi teevad,» seletas Olgale piimanaine. «Eile raputasid naabritel kaks õunapuud tühjaks, mürdsid maha pihvipuu. Nii-õnused on nüüd lapsed... huligaanid. Kallis, mina saatan poja Punaarmeesse teenima. Enne seda ei joonud ta ümmagi. «Hüvasti, emal» ütles. Läks ja vilistas armsake, õhtupoolikul, mõistagi, läks mul meel nukraks, nutsin peent. Oõsel ärkasid ja mulle viirastus, et õnes keegi edasi-õnneasi jooksis ja nuuskis. Noh, mõllesin, nüüd olen ma õnneidane inimene, kaitset pole kelleltki loota. Palju mulle õnnele õige vaja ongi? Kopsa telliskiviga pähe, ja olengi õnne. Aga jumal halastas — midagi ei varastatud. Nuuskisid, nuuskisid ja kadusid. Mul oli õnes tünn — tammeõli, kahekesigi ei lükka ümber, — selle olid veeretanud poorikümne sammu võrra värava poole. Ja kõik. Aga mis rahvas see oli, mis inimesed, see on teadmata.»

Videvikus, kui koristamine oli lõpetatud, läks Olga kodule. Siin võttis ta ettevaatlikult nahkkattest välja varje, pärlmutrist sädeleva akordioni — isa kingituse, mille ta oli saatnud Olgale sünnipäevaks.

Olga asetaskordioni põlvedele, viskas rihma ja hakkas meenutama hiljuti kuulnud laulukese viisi.

Ah, kui üksainus kord
ma saaksin veel teid näha,
ah, kui üksainus kord...
paar korda... kolm...
Kuid teie ei saa aru,
sest lendate kui maru,
kuis ootasid teid ma kuni korduvaltgeni.
Jaa!
Lendurid-piloodid! Relvastus ja
pommid!
Lendasidki kaugereitkele
Ma ei teagi, millal
tagasi te jõuate
Ainult tulge jälle

siia tagasi.

Juba lauldes heitis Olga mitu valvsat pilku tagasi põõsa poole, mis kasvas õuel plangu ääres.

Lõpetanud mängimise, tõusis ta kiiresti üles, ja pooldes põõsa suunas, küsis valjusti:

«Kuulge! Miks te end peidate ja mida teil siit vaja on?»

Põõsa tagant tuli välja tavalises valges ülikonnas mees. Ta langetas pea ja vastas viisakalt:

«Ma ei peida end. Olen ise ka pisut artist. Ma ei talinud teid segada. Ja nii ma siis seisin ning kuulasin.»

«Jah, aga te oleksite võinud seista tänaval ja kuulata sealt. Teie aga olete millegipärast üle aia roninud.»

«Mina? Üle aia?» solvus mees. «Vabandust, ma pole ka Seal, aia nurgas, on latid lahti kistud ja ma pääsesin tavaliselt sisse selle mulgu kaudu.»

«Selge!» muigas Olga. «Aga siin on jalgvärv. Ja olge lahke ning pääsege selle kaudu tänavale tagasi!»

Mees oli kuulekas. Sõnalausemata väljus ta jalgvärvist, pani selle enda järel riivi, ja see meeldis Olgaile.

«Pidage!» peatas ta noormehe ja astus trepiastmelt maha. «Kes te olete? Näitleja?»

«Ei,» vastas mees. «Ma olen insener-mehaanik ja vabatahtlajal mängin ning laulan meie tehasekooperis.»

«Kuulge, saatke mind jaama,» tegi Olga eneselegi ootamatult ning lihtsalt ettepaneku. «Ma ootan nooremõde õdest. On juba pime, hilja, aga teda ikka veel ei tule. Ma ei karda kedagi, kuid ma ei tunne veel siinseid tänavaid.

...pidage, milleks te värvavat avate? Te võite oodata mind ka aia taga.»

Ja viis akordioni ära, heitis rästi õlgadele ja läks pimedale, kastest ja lilledest lõhnavale tänavale.

Olga oli Zenja peale vihane ja seepärast rääkis ta teel oma kaaslasega vähe. Too ütles talle, et teda hüütakse Georgiks, et tema perekonnanimi on Garajev ja et ta töötab autotehases insener-mehaanikuna.

Zenjat oodates olid nad mööda lasknud juba kaks rongi; lõpuks möödus ka kolmas, viimane.

«Küll näeb vaeva selle kõlvatu tüdrukuga!» hüüatas Olga kurvalt. «Oleksin ma veel neljakümneaastane või vähemalt kolmekümne. Aga tema on kolmteist, mina kolheksateist, ja seepärast ei kuula ta mind üldse.»

«Neljakümme pole vajal!» tõrjus Georgi otsustavalt. «Kolheksateist on palju parem! Ärge asjatult mureitsege. Teie õde saabub varahommikul.»

Perroon jäi tühjaks. Georgi võttis portsigari. Olsekohe lüüdis tema juurde kaks ulja ilmega poisikest, kes tulid ootama jäädes võtsid välja oma paberossid.

«Noormees,» lausus Georgi, tõmbas tikku ja valgustas oma poisi nägu. «Enne kui ulatada minu poole paberit, on vaja teretada, kuna mul oli juba au teiega tutvuda pargis, kus te tööd armastavalt uuest plangust latid lahiti kangutasite. Teie nimi on Mihhail Kvakin. Kas pole õige?»

Poisike hakkas nohisema ja taganes, Georgi aga kuulas tikku, võttis Olga käe alt kinni ja saatis ta kaja.

Kui nad olid eemaldunud, torkas teine poisike ilastatud paberossi kõrva taha ja küsis hooletult:

«Kust see propagandist on välja ilmunud? Kas kohalik?»

«Kohalik,» kostis Kvakin vastu tahtmist. «See on Timka Garajevi onu. Saaks Timka kätte, kolgiks ta lähel. Ta on tundale kamba kogunud ja näib, et nad sepitsevad midagi meie vastu.»

Siis märkasid mõlemad semud platvormi lõpul laterna all hallipäist auväärset džentelmeni, kes kepile toetudes trepist alla astus.

See oli kohalik elanik doktor F. G. Kolokoltšikov. Poisid tõksid talle järele ja küsisid valjusti, kas tal on tikke. Neude välimus ja hää ei meeldinud sellele džentelmenile. Ta pöördus ümber, ahvardas neid oma oksliku kepi ja läks väärikalt oma teed.

Moskva jaamast ei jõudnud Zenja isale telegrammi saata, seepärast otsustas ta rongilt maha tulles otse üles asunduse postkontor.

Ta sammus läbi vana pargi ja jõudis kellukaid korjajate märkamatu kahe viljapuuaedadega piiratud tänavale, mis oli tumiskohale; tänavate tühjus näitas selgesti, et ta ei ole sattunud üldse mitte sinna, kuhu oli vaja.

Läheduses nägi ta väikest vilgast tüdrukut, kes kiirelt tiris sarvist tõrgest kitse.

«Ütle, kallid, palun,» hüüdis talle Zenja; «kuidas plaanid siit postile?»

Samal hetkel rebis kits end lahti, vangutas sarvi ja püüdis tuhatnelja kihutama mööda parki, tüdruk aga tõusis talle kisaga järjele. Zenja vaatas ringi: juba hämaras, kuid inimesi ümbruses näha ei olnud. Ta avas ühe hõlme kahekorruselise suvila jalgvärava ja läks mööda teerada rõdu juurde.

Ust avamata küsis Zenja valjusti, kuid väga viisakalt:

«Ütelge, palun, kuidas ma siit postile pääseksin?»

Talle ei vastatud. Ta seisis veidi, mõtles, avas ukse ja läks läbi koridori tuppa. Pererahvast ei olnud kodus. Sellest segadusse viiduna pöördus ta ümber, et väljuda, kuid äkki roomas laua alt kuuldamatult välja suur hele kollane koer. Tähelepanelikult vaatas ta kohmetunud tüdrukut, urises tasakesi ja heitis põigiti ukse ette.

«Sa oled rumalt!» hüüdis Zenja, ehmatusest sõrmi latalt ajades. «Ma pole varas! Ma pole teilt midagi võtnud. See siin on meie korteri võti. See on telegramm isale. Mu isa on komandör. Said aru?»

Koer vaikis ega liigutanud end. Zenja lähenes tasahilju lahtisele aknale ja jätkas:

«Noh, nii! Sa lamad? Lama pealegi... Väga hea koerake... Niisugune tark, sümpaatne.»

Kuid vaevalt sai Zenja käega aknalauda puudutada, kui sümpaatne koer ähvardava urinaga püsti kargas, ja Zenja hüppas hirmuga diivanile, tõmmates jalad end alla.

«Väga kummaline,» sõnas ta peaaegu nuttes. «Sa puna röövleid ja spioone, mina aga olen... inimene. Jah!» Ta näitas koerale keelt: «Tola!»

Zenja pani võtme ja telegrammi laua äärel. Tuli oodata pererahvast.

Möödus tund, teine... Läks juba pimedaks. Läbi lahtise

... kostsid kauged veduriviled, koerte haukumine, õppali löögimatsud. Kuskil mängiti kitarri. Ainult siin, suvila juures, oli kõik vaikne, hääletu.

Zenja asetas pea kõvale diivanirullile ja puhkes tasahilju nutma.

Lopuks uinus ta raskelt.

Ta ärkas alles hommikul.

Akna taga sahises lopsakas, vihmasi pestud lehestik läheduses kärgises kaevuvinn. Kuskil saeti puid, kuid õnn, suvilas, oli endiselt vaikne.

Pea all oli Zenjal nüüd pehme nahkpadi ja ta jalad olid kaetud õhukese linaga. Koera põrandal polnud.

Kusis oli öösel keegi siin käinud!

Zenja hüppas üles, lükkas juuksed tagasi, kohendas kulumud sarafani, võttis laualt võtme, saatmata jäänud telegrammi ja tahtis ära joosta.

Ta nägi ta laual paberilehte, millel oli sinise pliiatiga suurelt kirjutatud:

Tüdruk, kui sa ära lähed, löö uks tugevasti kinni!» Allpool seisis allkiri «Timur».

Timur? Kes see Timur on? Oleks vaja näha ja tänada teda inimest!»

Ta vaatas kõrvaltuppa. Seal asus kirjutustaud, sellel endipott, tuhatos, väike peegel. Paremal, autojahi nahk- ja eekaitsete kõrval, vedeles vana, kulumud revolver. Taamas laua kõrval seisis narmendavas ja krlimustatud lopes kõver türgi möök. Zenja pani käest võtme ja telegrammi, katsus mööka, võttis selle tupest välja, tõstis tera pea kohale ja vaatas peeglisse.

Ta ilme oli nüüd karm ja ähvardav. Hea oleks end allviisi üles võtta lasta ja siis pilt kooli vilal. Võiks luisata, et isa oli teda kunagi endaga rindele kaasa võtnud. Vasakusse kätte võib võtta revolveri. Vaat nii. See on veel parem. Ta tõmbas kulmud nii kortsu kui sai, surus huuled kokku, sihtis peeglisse ja vajutas päästikule.

Lajatas pauk. Suits kattis aknad. Laapeegel kakkus tuhatosile. Jättes võtme ja telegrammi lauale, jooksis pöögust uimane Zenja toast välja ja torinas sellest kummalisest, ohtlikust majast eemale.

Mingit teed mööda jõudis ta jõe kaldale. Nüüd polnud tal ei Moskva korteri võtit, ei telegrammi kviitun-

git ega telegrammi ennast. Ja nüüd tuli kõigest olulustada: koerast, õõbimisest tühjas suvilas, türgi on gast ja lõpuks tulistamisest. Paha lugu! Oleks ta olnud, tema oleks aru saanud. Olga aga ei saa. Olga kas vihastab või hakkab koguni nutma. Ja see veelgi hullem. Nutta oskas Zenja isegi. Olga plaanis nähes oli tal alati tahtmine ronida kas telefoniposti kõrge puu või korstna otsa.

Et julgust koguda, käis Zenja suplemas ja läks tasahilju oma suvilat otsima.

Kui ta trepist üles astus, seisis Olga kõõgis ja muutis priimust. Samme kuuldes pöördus ta ümber ning jäi vaikivana ja vaenulikult Zenjale otsa vaatama.

«Tere, Olja!» ütles Zenja, peatudes ülemisel treppimel, ja püüdis naeratada. «Olja, ega sa tõrelema hakkad?»

«Hakkan!» vastas Olga, öelt silmi pööramata.

«Noh, tõrele,» nõustus Zenja alandlikult. «Tead, mis sugune imelik juhtum, missugune ebatavaline seiklus mind oli! Olja, ma palun sind, ära kortsuta kulme, pole midagi kohutavat, ma lihtsalt kaotasin korterivõtme ega saanud isale telegrammi...»

Zenja vidutas silmi ja tõmbas hinge, kavatsedes kõik korraga välja pahvatada.

Siis aga paiskus jalgvärav maja ees raginal lahti. Oma hüppas sassis karvaga ja üleni takjanuppudega kaetud kits ning, hoides sarvi madalal, sõöstis aiasügavusse. Kises jooksis tema järel Zenjale juba tuttav palja jalgne tüdruk.

Kasutades sellist juhuslikku katkestust Zenja ohtliku juba ajamise ja ruttas kitse alast välja ajama.

Ta jõudis tüdrukule järele, kui see raskesti hingeldades kitsel sarvist kinni hoidis.

«Tütarlaps, kas sa ei ole midagi kaotanud?» küsis tüdruk Zenjalt, rääkides kiiresti läbi hammaste ja vahel pidamata kitse jalaga pekstes.

«Ei,» ei taibanud Zenja.

«Aga kelle oma see on? Kas mitte sinu?» Ja tüdruk näitas talle Moskva korteri võtit.

«Minu,» vastas Zenja sosinal, piiludes aralt rõdu poole.

«Võta võti, kiri ja kviitung, telegramm on juba ära saadetud,» vuristas tüdruk endist viisi ruttu ja läbi hammaste.

Lausus Zenjale pihku paberisse keeratud pakikese kitsse rusikaga.

«Ja pistis kareldes liduma jalgvärava poole ning algne tüdruk tormas talle otse läbi ohakate, läbi le nagu vari järele. Ja korraga olid nad jalgvärava etteadunud.

«Ma tõmbus kõssi, otsekui oleks teda, aga mitte kitse ette,» ütles ta, ja avas pakikese.

«See on võti. See on telegrammi kviitung. Tähendab, et teegi saatis telegrammi isale ära. Aga kes? Ahah, mis on kiri! Mis see siis on?»

«Kirjas oli sinise pliiatsiga suurelt kirjutatud tüdruk, kodus ära karda kedagi. Koik on korras ja ei saa minu käest midagi teada.» Allpool seisis tüdruk «Timur».

«Nagu nõiutud, pistis Zenja kirja tasakesi tasku. Siis ta end sirgu ja läks juba rahulikult Olga juurde. Olga seisis ikka veel samal kohal süütamata priimuse juures ja ta silmi olid vaigunud pisarad.

«Olja!» hüüatas siis Zenja murelikult. «Ma tegin nalja. Noh, mispärast sa minu peale pahane oled? Ma tegin kogu korteri korda, ma küürisin aknad, ma tegin, mis tegin, ma pesin puhtaks kõik nartsud, kõik porandad. Ma on võti ja isale saadetud telegrammi kviitung. Ja lase mind parem suudlen sind. Tead, kuidas ma sind armastan! Ma tahaksid, hüppaksin kas või katuselt noogestesse!»

«Ma ootamata, kuni Olga midagi vastab, viskus Zenja talle kaela. Jah... aga mina muretsesin,» lausus Olga meeleheitel. «Ja alati on sul rumalad naljad... Isa aga käsib mind... Zenja, jäta Zenka, mul on käed petrooleumiga koost Zenka, vala parem piima ja pane kastrul priimusele!»

«Ma... ei saa ilma naljadeta,» pomises Zenja, kui Olga kraani juures seisis.

«Ja pani priimusele kastruli plimaga, puudutas taskus olevat kirja ja küsis:»

«Olja, kas jumal on olemas?»

«Ei ole,» vastas Olga ja pistis pea kraani alla.

«Aga kes on?»

«Jäta mind rahule!» vastas Olga tusaselt. «Kedagi ei ole!»

Zenja vaikis pisut ja küsis jälle:

«Olga, kes on Timur?»

«See pole jama! see oli üks niisugune tsaar,» vastas Olga vastu tahtmist, seebitades oma nägu ja kätt, «lombakas, keskajast.»

«Aga kui mitte tsaar, kui mitte õel ega ka mitte keegi ajast, kes siis?»

«Siis ma ei tea. Jäta mind rahule! Ja mis sul selle Timoriga tegemist on?»

«Muile näib, et ma seda inimest väga armastan.»

«Keda?» Ja arusaamatuses tõstis Olga seebivahuga kaetud näo. «Mida sa seal aina pobised ja välja mõtled ei lase mind rahulikult pesta. Oota ainult, tuleb isa, küll ta su armastust arutab.»

«Mis nüüd isa!» hüüatas Zenja murtult, paatunud. «Kui ta tulebki, siis üsna lühikeseks ajaks. Ja tema ei üksildast ning kaitsetut inimest solvama ei hakka.»

«Kas see üksildane ning kaitsetu oled sina?» küsis Olga umbusklikult. «Oh, Zenka, ma ei tea, mis inimesed sa küll oled ja kellesse sa oled läinud!»

Nüüd langetas Zenja pea ja silmitsedes oma nägu, mis peegeldus teekannu kumeralt, nikeldatud pinnalt, vastas uhkelt ning pikema mõtlemiseta:

«Isasse. Ainult. Temasse. Üksinda. Ja rohkem ei kellelegi maailmas.»

Elatanud džentelmen doktor F. G. Kolokoltšikov istus oma aias ja parandas seinakella.

Tema ees seisis nukra näoga ta pojapoeg Kolja.

Näis, nagu oleks ta vanaisale töö juures abiks. Tegelikult oli ta juba terve tunni hoidnud käes kruvikeerajat oodates, millal vanaisal seda tööriista vaja läheb.

Terasest spiraalvedru, mida tuli oma kohale asetada, oli kangekaelne, kuid vanaisa oli kannatlik. Ja näis, et sellele ootamisele ei tulegi lõppu. See oli seda pahandavam, et naabri aia tagant oli juba mitu korda paistnud Sima Simakovi, väga osava ja asjatundliku poisikräsu pea. Ja see Sima Simakov tegi Koljale keelega, peaga ja kätega niivõrd kentsakaid ja saladuslikke märke, et isegi Kolja vileaastane õde Tatjanka, kes istus pärna all ja keskendunult püüdis laisalt aelevale koerale takjanuppu suhu toppida, hakkas äkki kisama ning tõmbas vanaisa püksisäärest, mispeale Sima Simakovi pea silmapilkselt kadus.

Ja kuks oli vedru oma kohal.

«Inimene peab vaeva nägema,» lausus hallipäine džentelmen F. G. Kolokoltšikov manitsevalt, kergitades oma suletud laupa ja pöördudes Kolja poole. «Sul aga on nii-ime nägu, nagu kostitaksin sind kasloorõliga. Anna mulle kruvikeeraja ja võta tangid. Töö õilistab inimest. Minul on just hingelisest õilsusest puudus. Näiteks eile andis sa neli portsjonit jäätist, aga nooremale õele ei andnud.»

«Ja valetab, häbematul!» hüüdis solvunud Kolja ja heitis Tatjankale vihase pilgu. «Kolm korda andsin talle kahe konna kaupa hammustada. Tema aga läks minu peale kahele ja teel näppas veel ema laualt neli kopikat.»

«Aga sina ronisid öösel köit pidi aknast alla,» salivas Tatjanka külmavereliselt, pead pööramata. Sinul on poja all latern. Ja eile pildus keegi huligann meile meenustuppa kive. Viskas ja vilistas, viskas ja jälle vilistas.»

Kolja Kolokoltšikovil jäi neist häbematu Tatjanka jul-
tanud sõnadest hing kinni. Värin läbistas teda pealtast
tallani. Kuid õnneks ei pööranud toosseisunenud
tüdru sellisele ohtlikule laimule tähelepanu või ta liht-
sasti ei kuulnud seda. Parajasti astus aeda püüanaine
plekknõudega ja hakkas kruusiga piima mõttes kaebama:
«Minul, isa Fjodor Grigorjevitš, tahtsid sulid öösel
lammise tunni õuest minema vpeeretada. Täna aga räägi-
vad inimesed, et hommikul, kui valgeks minema hakkas,
on nähtud kahte inimest mu katusel: istunud teised, nee-
tud, korstna otsas ja kõlgutanud jalgu.»

«Kuidas korstna otsas? Missuguse eesmärgiga?» hak-
kas imestunud džentelmen pärima.

«Sul kostis kanala poolt lõginat ja kõlinat. Kruvikeeraja
hallipäise džentelmeni käes võpatas ja kangekaelne vedru
lendas oma pesast välja ning kõlksatas vingudes vastu
plekk katet. Koik, isegi Tatjanka ja laisk koer, pöördusid
ühikorraga ümber, mõistmata, kustkohalt heli kostis ning
milles asi seisab. Kolja Kolokoltšikov aga lippas sõna lau-
amata nagu jännes üle porgandipeenarde ja kadus aia
taha.»

Tatjanka peatus lehmalauda juures, millest samuti nagu kana-
lastki kostsid järsud helid, otsekui oleks keegi kaalupom-
muga vastu terasrööpa tükki taganud. Siin ta kohtuski
Sima Simakoviga ja küsis ärevalt:

«Kuule... ma ei saa aru. Mis see on? ... Häire?»

«Ah, eil See on vist vorm number ühe järgi üldine kokkukutse signaal»

Nad hüppasid üle aia, lipsasid läbi parki imbutades taras oleva augu. Siin kohtasid nad laiaõlgset tupa poissi Geikat. Varsti jooksis kohale ka Vassil. Nad ja veel ja veel keegi. Käratult ja vilkalt, ainult nende tuntud teid mööda, tormasid nad mingi eesmärgi poole jooksul lühidalt sõnu vahetades:

«On see häire?»

«Ah, eil See on vorm number ühe järgi üldine kokkukutse.»

«Mis kokkukutse? See pole «kolm — stopp, kolm stopp». Seal ajab ju mingisugune tola ratast ringi kiirustatuna kaup järjest.»

«Eks vaatamel»

«Ja-jah, kontrollimel»

«Edasil Väljukurusel»

Sel ajal seisis suvila toas, kus oli õöbinud Zenja, pükk, tumedajuukseline, umbes kolmeteistkümnepaastane poisike. Tal olid jalas kerged mustad püksid ja seljas tumesinise lühikeste varrukatega särk, mille rinnale oli välja õmmeldud punane viisnurk.

Tema juurde astus halli sassis peaga vanamees. Selle lüüendist särk oli vilets, tohutu laiad püksid täis lappe. Ta vasaku jala põlve külge oli rihmadega kinnitatud roheline makas puujalg. Ühes käes hoidis ta kirjakest, teises surus vana, kulunud revolverit.

«Tüdruk, kui sa ära lähed, löö uks tugevasti kinni», luges vanamees pilkavalt. «Sa ehk siiski ütleksid mulle, kes meie elivanil täna õöbis?»

«Üks tuttav tüdruk,» vastas poisike vastumeelselt. «Minu äraolekul oli koer teda kinni pidanud.»

«Ennäe, kuidas valetab!» vihastas vanamees. «Kui ta oleks sulle tuttav olnud, siis oleksid sa teda siin kirja nimepidi nimetanud.»

«Kui ma kirjutasin, siis ma teda ei tundnud. Aga nüüd tunnen.»

«Ei tundnud... Ja sa jätsid ta hommikul üksinda korterisse? Sina, mu sõber, oled haige ja sind on vaja hullumajja saata. See nurjatu lõhkus peegli, lõi puruks

tootsoi. Hea, et revolver oli laetud paukpadrunitega. Kui nga seal oleksid olnud lahingupadrunid?»

«Noh, onu... lahingupadruneid sul ju pole, kuna su vanemaste relvad ja mõõgad on... lihtsalt puust.»

Näis, nagu oleks vanamees naeratanud. Kuid siis raputas ta sassis pead ja lausus karmilt:

«Vaata ette, poiss! Mina panen koike tähele. Sinu teod, nagu ma näen, on tumedad, ja vaata, et ma sind nende eest oma juurde tagasi ei saada!»

«Lõpuksides puujalaga, läks vanamees trepist üles. Kui teda enam ei paistnud, hüppas poisike püsti, haaras lappa noeksunud koeral käppadest kinni ja suudles teda otse ninale.

«Ahah, Ritai Sisse kukkusime. Pole viga, ta on täna heas tujus. Kohe hakkab ta laulma.»

«Nii oligi. Ültalt toast kostis hääle puhtakskõlmist. Lõpuks mingisugune tral-la-lal... Ja lõpuks hakkas mudal bariton laulma:

... Ju kolmas õö mul pole und.
Ma aina näen,
et miski liigub sala sünges vaikuses...

«Pea, hull koer!» hüüatas Timur. «Mis sa kisud mu pilkse, ja kuhu sa mind tirid?»

Akki lõi ta onu juurde viiva ukse paukudes kinni ja läks koera järel läbi koridori verandale.

Veranda nurgas väikese telefoni lähedal tuksles, hüppas ja peksles vastu seina nõõri külge seotud pronkskelluke.

Poisike surus kellukese pihku ja mässis nõõri ümber mela. Tõmblev nõõr lõtvus, nähtavasti katkes. Siis kahmas imestunud ja vihane poiss telefonitoru.

Tund aega enne seda, kui see kõik juhtus, istus Olga laua ääres. Ta ees lebas füüsika õpik.

Zenja tuli sisse ja võttis joodipudeli.

«Zenja,» küsis Olga rahulolematult, «kus sa oma õla krlimustasid?»

«Ma läksin,» vastas Zenja muretult, «aga teel oli midagi nllsugust torkavat või teravat. Nii see juhtuski.»

«Mispärast minu teel midagi torkavat ega teravat ei ole?» osatas teda Olga.

«Pole tõsil Sinu teel on matemaatika eksam. See on nii-

hästi torkav kui ka terav. Vaata veel, et lõikad siia. Oljake, ära hakka inseneriks, hakka arstiks,» rääkis Z. asetades Olga ette lauapeegli. «Noh, vaata: mis on sinust saab? Insener peab olema nii... nii... ja nii... (Ta tegi kolm energilist grimassi.) «Sinul aga on nii... ja nii...» Nüüd Zenja liigutas silmi, kergitas kulmu ja naeratas väga õrnalt.

«Rumall!» ütles Olga ja kallistas teda, suudles ning lootas kas siis kergelt eemale. «Mine ära, Zenja, ja ära tühj. Sa võiksid parem kaevust vett tooma minna.»

Zenja võttis taldrikult õuna, läks eemale nurka, avas veidike akna juures, nõõpis siis akordioni katte lahti ja lausus:

«Tead, Olja! Täna tuli minu juurde mingisugune oim. Välimuselt polnud viga — heledajuukseline, valges mekonnas. Ta küsis. «Tütarlaps, kuidas su nimi on?» Ma vastasin: «Zenja...»

«Zenja, ära sega ja ära kisu pilli,» lausus Olga, poornemata pead ning tõstmata pikku raamatult

««Sinu õe nimi on vist Olga?»» jätkas Zenja akordioni välja võttes.

«Zenja, ära sega ja ära kisu pilli!» kordas tahtmatult kuulatama jäänud Olga.

««Sinu õde mängib hästi,» ütles ta. «Kas ta ei tahaks konservatooriumis õppida?»» (Zenja sai akordioni kätte ja viskas rihma üle õla.) ««Ei,» seletasin talle mina, «ta õpib juba raudbetooni erialal.» Tema lausus: «Aa-ale!» (Zenja vajutas ühele klahvile.) «Mina aga vastasin talle «Be-el!» (Zenja vajutas teisele klahvile.)

«Kõlvatu plikal Pane pill ära!» hüüdis Olga üles hüppates. «Kes sul lubas mingisuguste onukestega jutuajamist alustada?»

«Küll ma panen,» solvas Zenja. «Mina pole alustanud. Tema alustas. Ma tahtsin sulle edasi jutustada, aga nüüd ei jutusta. Oota, las tuleb isa, küll ta sulle näitab!»

«Mulle? Sulle näitab ta. Sa segad mu õppimist.»

«Ei, sulle!» hõikas tühja ämbri haaranud Zenja juba trepilt. «Ma jutustan talle, kuidas sa mind sada korda päevas küll petrooleumi, küll seepi, küll vett tooma ajad! Ma pole sulle veoauto, hobune ega traktor.»

Zenja tõi vett ja asetaski ämbri pingile. Kuna aga Olga seda tähelegi ei pannud, vaid istus raamatu kohale kummardunud, läks ta solvunud aeda.

Õudunud vana kahekorruselise kuuri esisele muruplatale võttis Zenja taskust ragulka, tõmbas kummi pingule ja viskas taeva poole väikese papp-parašütisti.

Parašütist, lennanud jalad ülespidi õhku, pöördus seal ümber. Tema kohal avanes helesinine paberist kuppel. Aga puhus tugev tuulehoog, kandis parašütisti kõrvalt ja see kadus kuuri tumedasse pööninguaknasse.

Avanüül Papist inimesekest oli vaja hädast välja aidata. Olga käis ümber kuuri, mille auklikust katusest hargnesid tuule külge peened noorjuhtmed. Ta tiris akna juurde pehkinud redeli, ronis seda mööda üles ja hüppas pööningule.

Väga kummaline! Sellel pööningul elati. Seinal rippusid nõbrivihid, latern, kaks ristamisi asetatud signaallippu ja aulakaart, mis oli üleni täis joonestatud arusaamatuid märke. Nurgas vedeles sületäis kotiriidega kaetud olgi. Sealsamas seisis kummulikeeratud vineerkasti. Lagunenud, kummaldunud katuse ääres paistis suur tüürrattalaoline talas. Ratta kohal rippus omatehtud telefon.

Zenja piilus läbi prao. Nagu meri õõtsus ta ees aedade üle lehestik. Taevas mänglesid tuvid. Ja siis otsustas Zenja: olgu tuvid kajakaiks, see vana kuur oma nõõride, laternate ja lipuga — suureks laevaks. Tema ise hakkab kapteniks.

See valmistas talle lõbu. Ta pööras tüürratast. Pinguldeavad juhtmed hakkasid võnkuma, undama. Tuul mühlises ja kihutas rohelist laineid. Ja Zenjale näis, et ta laevkuur pöörab end lainetel aeglaselt ning rahulikult.

«Tüüri vasakule!» käsutas Zenja valjusti ja surus tugevamini rasket ratast.

Läbi katusepragude tungivad kitsad sirged päikesetuled langesid ta näole ja kleidile. Zenja kujutles, et need on vaenlase laevad, kes otsivad teda oma helgiheitjatega, ja ta otsustas nendega lahingut alustada.

Kõigest jõust pööras ta kägisevat ratast, manööverdas paremale ja vasakule ning hüüdis võimsalt kasklust.

Helgiheitja teravad sirged kiired kahvatusid, kustused. Muidugi polnud see päike, mis pilve taha kadus. See oli vaenlase hävitatud eskaader, mis põhja läks.

Lahing oli lõppenud. Zenja pühkis tolmuse käega otsa-
kust, kui äkki lõi seinal tirisema telefon. Seda polnud Zenja oodanud: ta oli arvanud, et see telefon on lihtsalt mänguasi. Teda valdas ebameeldiv tunne. Ta võttis toru.

Selge ja järsk hää! küsis:

«Hallo! Hallo! Vastake. Kes on see eesel, kes seal hää-
jultmeid ja annab rumalaid, arusaamatuid signaale?»

«See pole eesel,» pomises täbarasse seiskorda satnud
Zenja. «See olen mina - Zenja!»

«Hullumeelne tüdruk!» karjus sama hää! järsult
peaaegu ehmunult. «Jäta tüürratas rahule ja jäta
minema. Praegu tormavad kokku... inimesed nappi
vad sulle naha peale»

Zenja viskas toru ära, ent oli juba hilja. Luugi val-
paistis juba kellegi pea: see oli Geika, tema järel
Simakov, Kolja Kolokoltšikov, nende järel aga rohkem
palju poisse.

«Kes te olete?» küsis Zenja hirmunult ja tõmbus
juurest tagasi. «Minge ära!... See on meie aed. Ma pole
teid siia kutsunud.»

Kuid tiheda seinana, õlg õla kõrval, astusid poisid va-
kides Zenja poole. Ja Zenja, märgates, et ta on üm-
surutud, karjatas.

Samal hetkel vilksatas luugi kohal veel üks vari. K
pöördusid ümber, andes teed. Ja Zenja ette astus pil-
tumedajuukseline poisike sinises spordisärgis, mille to-
nale oli välja õmmeldud punane viisnurk.

«Tasemini, Zenja!» sõnas ta valjusti. «Karjuda pole
vaja. Keegi sind ei puutu. Meie oleme sinuga tuttavad
Mina olen Timur»

«Sina oled Timur!» hüüatas Zenja umbusklikult, ajad-
pärani oma pisarais silmad. «Sina katsid mind öö-
linaga? Sina jätsid mulle lauale kirja? Sina saatsid i-
rindele telegrammi, minule aga saatsid võtme ja kuu-
tung? Aga milleks? Mis eest? Kust sa mind tunneda?»

Suus astus Timur ta juurde, võttis ta käe ning vasti-
«Jää meie juurde! Istu ja kuula, siis mõistad kõik»

Poisid istusid kottidega kaetud õlgedele ümber Timu-
kes laotas enda ette asula kaardi.

Pöõninguaknast kõrgemal oleva ava juures istus noor
kiigel vaatleja. Tal oli kaelas pael, selle otsas kulunud
teatribinokkel.

Timuri lähedal istus Zenja, kes kuulas ning silmitses
teraselt kõike, mis toimus selle kõigile tundmatu staabi
nõupidamisel.

Kõneles Timur:

Homme koidu ajal, kui inimesed veel magavad, paran-
ne mina ja Kolokoltšikov ära tema (ta näitas Zenjale)
all purustatud juhtmed»

«See magab maha,» torkas vahele suurepealine madruse-
li kandev Geika. «Ta ärkab alles hommikusöögiks või
miks»

«Timur!» hüüdis Kolja Kolokoltšikov kogeldes ja hüppas
«Mina tõusen koos esimese päikesekiirega»

«Ma ei tea, missugune kiir päikesel on esimene, mis-
sugune teine, aga tema magab tingimata maha,» jätkas
Geika kangekaelselt.

«Sis vilistas kõitel kõlkuv vaatleja. Poisid hüppasid
«Hüüdes»

«Teed mööda kihutas tolmutilvedesse mattunud hobu-
dumväe divisjon. Kiiresti vedasid võimsad, rihmad ja
andade abil rakendatud hobused enda järel rohelisi mür-
daste ja hallides kaetud suurtükke.

«Timur!» hüüdis Kolja Kolokoltšikov kogeldes ja hüppas
«Mina tõusen koos esimese päikesekiirega»

«Ma ei tea, missugune kiir päikesel on esimene, mis-
sugune teine, aga tema magab tingimata maha,» jätkas
Geika kangekaelselt.

«Sis vilistas kõitel kõlkuv vaatleja. Poisid hüppasid
«Hüüdes»

«Teed mööda kihutas tolmutilvedesse mattunud hobu-
dumväe divisjon. Kiiresti vedasid võimsad, rihmad ja
andade abil rakendatud hobused enda järel rohelisi mür-
daste ja hallides kaetud suurtükke.

«Timur!» hüüdis Kolja Kolokoltšikov kogeldes ja hüppas
«Mina tõusen koos esimese päikesekiirega»

«Ma ei tea, missugune kiir päikesel on esimene, mis-
sugune teine, aga tema magab tingimata maha,» jätkas
Geika kangekaelselt.

«Sis vilistas kõitel kõlkuv vaatleja. Poisid hüppasid
«Hüüdes»

«Teed mööda kihutas tolmutilvedesse mattunud hobu-
dumväe divisjon. Kiiresti vedasid võimsad, rihmad ja
andade abil rakendatud hobused enda järel rohelisi mür-
daste ja hallides kaetud suurtükke.

«Timur!» hüüdis Kolja Kolokoltšikov kogeldes ja hüppas
«Mina tõusen koos esimese päikesekiirega»

«Ma ei tea, missugune kiir päikesel on esimene, mis-
sugune teine, aga tema magab tingimata maha,» jätkas
Geika kangekaelselt.

«Sis vilistas kõitel kõlkuv vaatleja. Poisid hüppasid
«Hüüdes»

«Timur!» hüüdis Kolja Kolokoltšikov kogeldes ja hüppas
«Mina tõusen koos esimese päikesekiirega»

nõrdimusega Kolja Kolokoltšikov. «Nad, mürdsid kaks oksa ja tallasid ära lillepeenra.»

«Kelle maja?» Ja Timur heitis pilgu ruudulisse kusse. «Punaarmeeelase Krjukovi maja. Kes meil on endine spetsialist võõraste aedade ja õunapuude atid?»

«Mina?» kostis kohmetunud hääl.

«Kes seda võis teha?»

«Seda tegid Miša Kvakin ja tema abiline hüüdnimeline Figuur. Õunapuu — see oli Mitšurini «Kuldne klaat» — oli muidugi välja valitud.»

«Ikka ja jälle Kvakin!» Timur jäi mõttesse «Geikat pe sul temaga rääkimist oli?»

«Oli.»

«Noh, ja siis?»

«Andsin talle kaks korda vastu kukalt.»

«Aga tema?»

«Tema äigas mulle kah paar korda.»

«Sul on alati «andsin» ja «äigasid»... Aga kasu pe märgata. Hea küll! Kvakini võtame eraldi käsile. Lähme edasi.»

«Majas number kakskümmend viis võeti vanakesel pu manaisel poeg ratsaväkke,» teatas keegi nurgast.

«Nojah, võeti!» Ja Timur raputas etteheitvalt pead. «Sinna on juba üleeile meie märk väravale tehtud. Kes selle tegi? Kolokoltšikov, sina?»

«Mina.»

«Mispärast on sul viisnurga ülemine vasakpoolne hant köver nagu kaan? Kui teha tahtsid — teinud siis hant. Inimesed vaatavad ja naeravad välja. Lähme edasi.»

Sima Simakov hüppas üles ja vuristas kindlalt nurgast ladusalt:

«Puškarjovi tänavas majas number viiskümmend on kadus kits. Mina parajasti läksin mööda ja nägin — vana eit kolgib tüdrukut. Hüüdsin: «Tädi, peksta pole õigust! Tema vastu: «Kits kadus ära. Ah, olgu ta neetud!»

«Kuhu ta siis kadus?» — «Näe, seal metsa taga lõhn näris niint ja kadus nagu maa alla, otsekui oleksid hant did ta ära söönud!»

«Oot! Kelle maja see on?»

«Punaarmeeelase Pavel Gurjevi maja. Tüdruk on tema tütar — kutsutakse Njurkaks. Teda kolkis vanaema. Kui das ta nimi on, ei tea. Kits on hall, selja pealt must. Noh, on Manka.»

«Jäts üles otsidal» käsutas Timur. «Läheb neljaliikme meeskond. Sina... sina, sina ja sina. Noh, poisid, mis te kõik?»

«Majas number kakskümmend kaks nutab tüdruk,» teatas Geika kuidagi vastumeelselt.

«Mispärast ta siis nutab?»

«Mina — ei ütle.»

«... oleksid võinud paremini küsida. Võib-olla teda kolkis... solvas?»

«Mina — ei ütle.»

«On see suur tüdruk?»

«Nelja-aastane.»

«Vaat kus häda! Oleks veel inimene... aga — nelja-aastane! Pea, aga kelle maja see on?»

«Leitnant Pavlovi maja, selle oma, kes hiljuti piiril tapeti.»

«Küsisin — ei ütle,» osatas Timur Geikat tussaselt. Ta ütles kulme ja mõttes veidi. «Hea küll... Seda teen ma ise. Teie ärge segage end sellesse asjasse.»

Silmapiirile ilmus Miška Kvakin! teatas vaatleja kiiresti. «Sammub teispoole tänavat. Ogib õuna. Timur! Võtke kond välja saata: las annavad talle mõne müksu. Hant vahele või vastu kukalt!»

Pole vaja. Jääge kõik kohtadele. Ma olen vaarsid tagasi.»

Poiss ronis labi luugi redelile ja kadus põõsastesse. Vaatleja aga teatas uuesti:

Minu vaateväljal on ilusa välimusega tundmatu neiu naha juures; ta seisab seal, kann käes, ja ostab pilma. «... on arvatavasti suvila perenaine.»

«On see sinu õde?» küsis Kolja Kolokoltšikov, tooma- Zhenjat varrukast. Ja saamata vastust, hoiatas ta läht- alt ja haavunult: «Vaata ette, et sulle mõttesse ei tuleks tulla siit hüüda.»

«Istu!» vastas Zhenja talle pilkavalt, ise varrukat vabas- tades «Kah mul ülemus!...»

«Ara tüki talle ligi,» õrritas Koljat Geika, «annab sulle veel kolki.»

«Mulle?» Kolja haavus. «Mis tal on? Küüned? Minul on muusiklid. Näe... kätel, jalgadel!»

«Ta kolgib sind koos su käte ja jalgadega läbi. Poisid, tulehelepanul Timur läheneb Kvakinile.»

Kergelt murtud oksa viibutades läks Timur Kvakinile

vaslu. Teda märgates Kvakin peatus. Ta lame taga, väljendanud ei imestust ega kohkumist.

«Tervist, komissari!» lausus ta tasa, kallutades pea küljele. «Kuhu sa nii kiirustad?»

«Tervist, ataman!» vastas Timur talle samal toonil. «Sulle vastu»

«Olen rõõmus külalise üle, ainult kostitada pole midagi. Ehk ainult sellega?» Ta pistis käe põue ja ulatas Timurile õuna.

«Varastatud?» küsis Timur õuna hammustades.

«Seda küll,» seletas Kvakin. «Sort «Kuldne klan». Ainult häda: ei ole veel täiesti küps.»

«Hapul» lausus Timur ja viskas õuna minema. «Kuid oled sa näinud maja number kolmekümne nelja varasid niisugust märki?» Ja Timur näitas oma sinisele spordisärgile tikitud viisnurgale.

«Olen,» muutus Kvakin valvsaks. «Mina, vennas, näen kõike nii päeval kui öösel.»

«Pane tähele: kui sa veel niisugust märki kuskil näed olgu see päeval või öösel, siis jookse sellest kohast eemale, nii nagu oleks sind keeva veega üle valatud.»

«Oi, komissari! Küll oled sa äge!» lausus sõnu venitades Kvakin. «Aitab. Oleme rääkinud!»

«Oi, ataman, küll oled sa kangekaelne,» vastas Timur häält tõstmata. «Aga nüüd pea ise meeles ja anna edasikogu oma jõugule, et see on meil viimane jutuajamine teiega.»

Kõrvalistest isikutest poleks keegi võinud arvatagi, et kõnelus käis vaenlaste, mitte aga heade sõprade vahel. Ja seepärast küsis Olga kannu käes hoides piimanaiselt kes see poiss on, kes huligaan Kvakiniga millegi ühe nõu peab.

«Ei tea,» vastas piimanaine südametäiega. «Arvatavasti samasugune huligaan ja korrarikkuja. Millegipärast loovgib ta aina teie maja juures ringi. Vaata ette, kullake, et nad sinu õekest läbi ei peksa.»

Olga valdas rahutus. Ta heitis mõlemale poisile viha pilgu, astus rõdule, pani kannu ära, lukustas ukse ja läks välja Zenjat otsima, kes juba kaks tundi polnud end kodus näidanud.

Tulnud põõningule tagasi, jutustas Timur oma kohtumisest poistele. Otsustati homme kogu jõugule kirjalik ultimaatum saata.

Käratult ronisid poisid põõningult alla ja jooksid läbi larnaukude pugedes ning isegi otse üle plankude hüpates otsele poole oma kodudesse laiali. Timur astus Zenja juurde.

«Noh, kuidas on?» küsis ta. «On sulle nüüd kõik arusaadav?»

«Kõik,» vastas Zenja, «ainult veel mitte täiesti. Seleta mulle lihtsamalt.»

«Siis roni alla ja tule mulle järele. Sinu õde pole praegu milkuinii kodus.»

Kui nad põõningult alla olid roninud, lükkas Timur redeli maha.

Oli juba pime, kuid Zenja astus usaldavalt Timuri järel. Nad peatusid majakese ees, kus elas vanake piimanaine. Timur vaatas ringi. Inimesi läheduses polnud. Ta võttis taskust tinast õlivärvituubi ja läks värava juurde, kuhu oli joonistatud viisnurk, mille ülemine vasakpoolne haru lõepoolest väänles nagu kaan.

Kindla käega tegi ta harud ühepikkuseks, teravaotsaliseks ja sirgeks.

«Ütle, milleks see?» küsis talt Zenja. «Seleta mulle lihtsamalt, mida see kõik tähendab.»

Timur pistis tuubi taskusse. Ta murdis kobrulehe, pühkis sõrmed värvist puhtaks, vaatas Zenjale otsa ja lausutas:

«See tähendab, et sellest majast on läinud inimene Punaarmee. Ja sellest ajast peale on see maja meie valve ja kaitse all. Kas sinu isa on armee?»

«Jahl!» vastas Zenja ärevuse ja uhkusega. «Ta on komandör.»

«Tähendab, ka sina kuulud meie valve ja kaitse alla.»

Nad peatusid teise suvila värava ees. Ka siin oli alale maalitud viisnurk. Kuid selle sirged heledad kiired olid piiratud laia musta randiga.

«Vaata!» lausus Timur. «Ka sellest majast läks inimene Punaarmee. Kuid teda pole enam. See suvila kuulub leitnant Pavlovile, kes hiljuti tapeti piiril. Siin elavad ta naine ja see väike tütarlaps, kellelt hea Geika ei saanud teada, mispärast ta sageli nutab. Zenja, kui sul juhust peaks, olema, siis tee talle midagi head.»

Ja lausus seda kõike väga lihtsalt, kuid Zenja rinda ja käsi läbistas külmavärin, kuigi õhtu oli soe, isegi lämmatav.

Zenja vaigis, kallutades pea viltu. Ja ainult sellel siliski midagi öelda, küsis ta:

«Kas Geika on heasüdamlik?»

«Jah,» vastas Timur. «Ta on meremehe, madruse poeg. Ta pragab sageli väikese hoopleva Kolokoltšikovi, aga astub kõikjal ja alati tema kaitseks välja.»

Järsk ja isegi vihane hüüe sundis neid ümber pöörduma. Läheduses seisis Olga.

Zenja puudutas Timuri kätt: ta tahtis teda vilja Olja juurde ja tutvustada.

Ent uus hüüe, karm ja külm, sundis teda sellest loobuma.

Noogutades Timurile süüdlaslikult peaga ja kehtides arusaamatuses õlgu, läks ta Olga juurde.

«Jevgenia!» lausis Olga pisaratest lämmatatud häälega, raskelt hingates. «Ma keelan sul kõnelda selle poisi nolgiga. On see sulle arusaadav?»

«Aga, Olja,» pomises Zenja, «mis on sinuga juhtunud?»

«Ma keelan sul läheneda sellele poisinolgile,» kordas Olga kindlalt. «Sina oled kolmeteistkümnepäevane, mina kaheksateistkümnepäevane. Ma olen sinu õde... Ma olen vanem. Ja kui isa ära sõitis, käskis ta mind...»

«Aga, Olja, sa ei saa ju millestki, mitte millestki aru!» hüüdis Zenja meeleheitel. Ta värises. Ta tahtis seletada, end õigustada, kuid ei suutnud. Õde polnud õiglane. Ja ta lõi käega ega lausunud enam ühtki sõna.

Ta heitis kohe voodisse. Kaua ei tulnud und, ja kui ta viimaks uinus, siis ei kuulnudki, kuidas öösel vastu akent koputati ja isalt telegramm toodi.

Läks valgeks. Karjane puhus oma puupasunat. Vanake piimanaine avas värava ja ajas lehma karja juurde. Ta ei jõudnud veel nurga taha kaduda, kui akaatsiapõõsa tagant viis poisijõmpsikat välja hüppasid ja oma tühjade pangedega mitte kolistada püüdes kaevu juurde tormasid.

«Pumpal!»

«Annal!»

«Võtal!»

«Haarat!»

Paljastele jalgadele külma vett loksutades kihutasid poisid õue, tühjendasid ämbriid tammisesse tünni ja tormasid kiiresti kaevu juurde tagasi.

«Lühimärja Sima Simakovi juurde, kes hinge tagasi tõmbas!» lootas kaevupumba kangiga, jooksis Timur ja küsis: «Kas te Kolokoltšikovi siin pole näinud? Ei? Tähendab, ta on magas maha. Rutemini, kiirustagel! Eit tuleb kohe!»

Jõudnud Kolokoltšikovide suvila aeda, peatus Timur puu all ja vilistas. Ootamata vastust, ronis ta puu otsa ja vaatas tuppä. Puu otsast oli näha ainult pool akna alla nihutatud voodist ja tekki mähitud jalad.

Timur viskas voodisse puukoore tükikese ja hüüdis vanakesi:

«Kolja, tõuse üles! Kolka!»

Magaja ei teinud väljagi. Siis võttis Timur noa, lõikas pika ridva, tegi selle otsas ühe oksa teravaks, hõlpsalt ridva üle aknalaua, kinnitas oksa teki külge ja hakkas seda enda poole tirima.

Kerge tekk libises üle aknalaua. Toast kostis kähisev lüestunud hüüatus. Uniseid silmi pärani ajades hüppas voodist üles hallipäine džentelmen aluspesus, ja haarates kõllega kinni saladuslikult liikuvast tekist, jooksis akna juurde.

Saltudes silm silma vastu auväärse vanakesega, lendas Timur ühe hetkega puu otsast alla.

Hallipäine džentelmen viskas tagasivõidetud teki voodile, tõmbas seinalt kaheraudse püssi, pani karmesti prillid ette, ja pistnud püssi aknast välja, toruga taeva poole, pilutas silmi ning tulistas.

Ehmunud Timur jäi seisma alles kaevu juures. Oli juhtunud eksitus. Tema oli magavat džentelmenti pidanud koljaks, hallipäine džentelmen aga teda muudugi suliks.

Sis nägi Timur, kuidas vanake piimanaine laks kaski kookudega väravast välja vett tooma. Timur hüppas akaatsia taha ja hakkas vaatlema.

Tulnud kaevu juurest tagasi, tõstis vanake ämbri, kummutas selle sisu tünni ja hüppas otsekohe eemale, sest ääreni täidetud tünni hakkas pahinal üle ajama ja vesi voolas pritsides otse tema jalgade alla.

Ohkides ja ringi vaadates käis vanake nõutult ümber tünni. Ta pistis käe vette ja tõstis siis nina juurde. Seejärel jooksis trepi juurde vaatama, kas lukk ukse ees on terve. Ja lõpuks, teadmata, mida mõelda, hakkas koputama naabrinnase aknale.

Timur puhkes naerma ja tuli oma peidupaigast välja. Oli vaja kiirustada. Juba tõusis päike. Kolja Kolokov ei ilmanud ja juhtmed olid ikka veel parandamata. Hiilides kuuri juurde, heitis Timur pilgu aiapooli, avatud suvilaaknasse.

Voodi lähedal laua ääres istus võimlemissärg, spordipükstes Zenja. Ta lükkas kannatamatult tagasi laua laevangevaid juukseid ning kirjutas midagi.

Timurit nähes ta ei ehmunud ega isegi imestanud. Ta ainult ähvardas Timurit sõrmega, et see ei ärataks Olga pistis lõpetamata kirja laualaekasse ja läks kükivalt toast välja.

Saanud teada, milline äpardus Timuriga täna juhtunud, unustas Zenja kõik Olga manitsused ja pakkus end meelde tuletamiseks tema enda poolt katki rebitud juhtmete kord seadmisel.

Kui töö oli lõpetatud ja Timur seisis juba teisel pool aeda, lausus talle Zenja:

«Ei tea mispärast, aga minu õde ei salli sind puumugi.»

«Noh, vaata,» vastas Timur kurvalt, «ja minu onu suud samuti!»

Ta tahtis ära minna, kuid Zenja ei lasknud.

«Pea, kammi end. Sa oled täna väga salkus.»

Ta võttis kammi, ulatas selle Timurile, ent samal hetkel kostis nende selja tagant aknast Olga pahane hüüe:

«Zenja! Mis sa teed? ...»

Õed seisis rõdul.

«Mina sinule tuttavaid ei vali,» kaitses Zenja end meeleheitlikult. «Missuguseid? Usna lihtsaid. Valgete, ülikondades. «Ah, kui suurepäraselt teie õde mängib! Suurepäraselt! Oleksite te veel kuulnud, kui suurepäraselt ta riidleb. Pane tähele! Ma kirjutan kõigest isale.»

«Jevgenia! See poiss on huligaan, ja sina oled rumal,» noomis Olga külmalt, püüdes näida rahulikuna. «Kui tahad, kirjuta isale, palun. Aga kui ma veel kas või kordki näen sind koos selle poisiga, siis samal päeval jätame suvila maha ja sõidame Moskvasse. Ja sa tead, ei ma oma sõna ei murra!»

«Jah... piinajal!» vastas Zenja läbi pisarate. «Seda ma tean.»

«Nüüd võta ja loe.» Olga pani lauale öösel saadud telegrammi ja väljus.

Telegrammis oli kirjutatud:

«Lühemal päeval peatun läbisõidul mõne tunni Moskvas päeva kellaaja telegrafeerin täiendavalt pkt Isa.»

«Ja kuivatas pisarad, surus telegrammi vastu huuli, pomises tasa:

«Ja, tule rutem! Isa! Minul, sinu Zenjal, on väga hea.»

Selle maja õue, kust kadus kits ja kus elas eit, kes tõlkis vilgast tüdrukut Njurkat, toodi kaks koormat puid.

Siunates hooletuid vedajaid, kes olid puud maha loonud kuidas juhtus, hakkas eideke ähklides ja ohklides puid riita laduma. See töö polnud aga tema jõu kohane. Lühikes istus ta trepiastmele, tõmbas hinge, võitis kaste, tõusis ja läks juurviljaaeda. Õue jäi nüüd ainult Njurka kolmeaastane vennake — ilmselt energiline ja toormas- toja mees, sest vaevalt jõudis eit kaduda, kui ta võitis kepi ja hakkas sellega vastu pinki ning kummulikeeratud künka kolkima.

Nüüd Sima Simakov, olles äsja lõpetanud jahipidamise ärapõgenenud kitsele, kes kargles mööda põõsaid ning kuristikke mitte halvemini india tiigrist, jäitis ühe poisil oma meeskonnast metsaservale, teistega aga tornias maruna õue.

Ta toppis mudilasele suhu peotäie metsmaasikaid, torakas talle pihku läikiva hakisule, ja kogu nelik kukkus puid riita laduma.

Sima Simakov ise jooksis piki planguäärt minema, et eite sel ajal aias kinni pidada. Ta peatus sel kohal, kus kirsid ja õunapuud end tihedalt vastu planku surusid, ning piilus läbi prao.

Eit korjas põllesse kurke ja tahtis juba hakata õue minema.

Sima Simakov koputas tasakesi vastu plangulaud.

Eit muutus tähelepanelikuks. Siis tõstis Sima kepi ja hakkas sellega õunapuu oksid liigutama.

Eidele näis otsekohe, et keegi ronib üle aia õunavargile. Ta puistas kurgid peenarde vahele, tõmbas maast suure kimbu nõgeseid, hiilis aia juurde ja jäi sinna vaikselt viisima.

Sima Simakov piilus läbi prao, ent eite ta nüüd ei näinud. Muutudes rahutuks, hüppas ta üles, haaras plangu- servast kinni ja hakkas end ettevaatlikult üles upitama.

Samal ajal hüppas eit juubeldava kisaga oma paigast välja ja sähvas Sima Simakovile nogestades käsi.

Kõrvetatud käsi raputades tormas Sima väravast millesst töö lõpetanud nelik juba välja jooksis.

Õue jäi jällegi ainult mudilane. Ta tõstis maast laupani selle riidaservale ja tassis siis sinna veel tüki tohtu.

Selle tegevuse juurest leidiski teda juurviljaaiast tulinud vanaema. Silmi pärani ajades peatus ta korjatud laotud puuriida ees ja küsis:

«Kes see siin minu äraolekul töötas?»

«Kasetohtu riidale asetades vastas väikemees tähtsalt

«Kas sa, vanaema, siis ei näe — mina töötasin.»

Õue astus piimanaine ja mõlemad vanakesed hakkasid elavalt arutama neid kummalisi sündmusi vee ja puude. Nad püüdsid saada vastust mudilaselt, ent saavutasid väga vähe. Laps seletas neile, et väravast hüppasid sinna inimesed, pistsid talle suhu magasaid metsmaasikaid, andsid sule ja lubasid talle veel püüda jänese kahe kõrvaga nelja jalaga. Siis ladusid puud ära ja kihutasid jälle minema.

Jalgväravast tuli sisse Njurka.

«Njurka,» küsis temalt eit, «kas sa ei näinud, kes praegu meie õues käis?»

«Mina otsisin kitsi,» vastas Njurka nukralt. «Jooksin kogu hommiku mööda metsa ja jäarakuid.»

«Ära varastatud!» kaebas eit kurvalt piimanaisele. «Ja milline kits see oli! Tuvike, aga mitte kits. Tuvikel!»

«Tuvikel!» sähvas Njurka ja nihkus eidest eemale. «Kui hakkab sarvedega vehklema, siis ei tea, kuhu ta ei kaduda. Tuvidel pole sarvi.»

«Ole väit, Njurka! Ole väit, juhm logard!» karjus eit. «Muidugi oli ta karakteriga kits. Ja ma tahtsin ta, kitsakese, ära müüa. Aga näe nüüd, mu tuvikest polegi enam.»

Jalgvärav paiskus kiünudes lahti. Sarved peaaegu vastu maad, jooksis õue kits ja suundus otse piimanaise poole. Haarates raske piimanõu, hüppas piimanaine kisades trepile, kits aga pörkas sarvedega vastu seina ja peatus.

Ja siis nägid kõik, et kits sarvede külge oli tugevasti seotud vineerplakat, millele oli suurelt maalitud:

Olen kits, jah kits,
inimestel vits

Kes Njurkat peksab veel,
sel läheb kehvalt eluteel

Aianurga taga kihistasid naerda rahulolevad poisid. Tõrganud kepi maasse ning kepseldes ja tantsides selle ümber, laulis Sima Simakov uhkelt:

Meie pole muidumehed,
tubli on me noorte hulk,
oleme kõik lobus pere,
tubli pioneerisalk.

Ja nagu parv piirpääsukest kihutasid poisid kiiresti ja kiirutatult minema.

Tood oli tänaseks veel rohkesti, kuid peaaegu oli juba koostada ja Miška Kvakinile ära saata ultimaatum. Kuidas koostatakse ultimaatumeid, seda ei teadnud veel keegi, ja Timur küsis seda onult.

See seletas, et iga maa kirjutab ultimaatumeid oma moodi, kuid lõpuks tuleb viisakuse mõttes alati lisada:

«Härra minister, võtke vastu kinnitus kõige täielikumast austusest Teie vastu.»

Seejärel antakse ultimaatum akrediteeritud suursaadiku laudu üle vaenuliku riigi valitsejale.

See asi ei meeldinud Timurile ega tema meeskonnale. Lõpeteks ei tahtnud nad huligaan Kvakinile edasi anda mitte mingisugust austust; teiseks polnud neil selle kampa juures alalist suursaadikut ega isegi mitte saadikut. Nad pidasid nõu ja otsustasid saata ultimaatumi lihtsalt, nii nagu zaporoožlased saatsid Türgi sultanile. Seda olid kõik pildil näinud, kui lugesid sellest, kuidas uljad kasakad võitlesid türklaste, tatarlaste ja ljahhidega.

Halli, must-punase viisnurgaga värava taga, selle maja varjulises aias, mis seisis suvila vastas, kus elasid Olga ja Zenja, sammus piki liivast kõnniteed vaike valguspäine lüdrukuke. Ta ema, noor, ilus, kuid kurva ja väsinud näoga naine, istus kiiktoolis akna juures, millel seisis tore kimp polluhilli. Ta ees oli hunnik avatud telegramme ja kirju - sugulastelt ja sõpradelt, tuttavatelt ja tundmatutelt.

Need kirjad ja telegrammid olid sõbralikud ja hellad. Nad tõstsid kaugelt nagu kaja metsas, mis ei kutsu rändajat kuskile, ei luba midagi, kuid omegi julgustab teda ja teatab talle, et ta lähedal on inimesed ja ta pole pimedas metsas üksi.

Hoides nukku jalgadega ülespoole, nii et selle poolt käed ja kanepist patsid mööda liiva lohisesid, polnud valgepäine tüdrukuke plangu ääres. Planku mööda ta läks alla kauniks värvitud, vineerist väljalõigatud jänese. Jänes tõmbas käpaga mööda balalaika joonistatud keelt ja nagu oli halenaljakas.

Vaimustatud sellisest seletamatust imest, millele vastust pole maailmas muidugi olemas, pillas tüdruk nutu maha, lähenes aiale ja hea sõnakuulelik jänese laskus lohutse kätte. Jänese järel ilmus nähtavale Zenja kelmika rahulolev nägu.

Tüdruk vaatas Zenjat ja küsis:

«Kas sa mängid minuga?»

«Jah mängin. Tahad, ma hüppan sinu juurde?»

«Siin on nõgesed!» hoiatas tüdruk pärast lühikest mõtlemist. «Eile ma kõrvetasin sinu oma käe.»

«Pole viga,» lausus Zenja, hüpates aialt alla, «mina ei kardaks. Näita, missugune nõges sind eile kõrvetas? See?» Noh, vaata, ma kiskusin ta välja, viskasin maha, tammi jalgadega puruks ja sülitasin talle peale. Hakkame mängima: sina hoiad jänest, mina võtan nuku.»

Olga nägi rõdu trepilt, kuidas Zenja võõra aia ääres askeldas, kuid ei tahtnud öde segada, sest see oli nähtav tänal hommikul palju nutnud. Aga kui Zenja oli plangul roninud ja võõrasse aeda hüpanud, läks rahutuks muutunud Olga trepist alla, lähenes väravale ja avas selle.

Zenja ja tüdrukuke seisis juba akna all naise ees ja see naeratas, kui tütar talle näitas, kuidas halenaljakas jänese balalaikat mängib.

Zenja ärritatud näost taipas naine, et aeda tulnud Olga pole rahul.

«Paus ärge olge talle pahane,» lausus naine talle Olga. «Ta ainult mängib minu tüdrukukesega. Meil on mure...» Naine vaikis pisut. «Mina nutan, aga tema, naine osufas oma tillukesele tütrele ja lisas vaikelt: «Tema ei teagi, et ta isa hiljuti piiril tapeti.»

Nüüd kohmetus Olga ja Zenja vaatas teda eemalt kibeduse ning etteheitega.

«Ma olen üksinda,» jätkas naine. «Mu ema elab mägedes, taigas, väga kaugel, vennad on armees, õdesid pole.»

Ta puudutas lähenenud Zenjat õlast, osutas aknale ning küsis:

«Tütarlaps, ega sina mulle seda buketti öösel trepile ei pannud?»

«Ei,» vastas Zenja kiiresti. «Seda ei teinud mina. Selle poolt arvatavasti keegi meie omadest.»

«Kes?» Ja Olga vaatas arusaamatuses Zenja poole.

«Ma ei tea,» vastas Zenja kohkudes, «see polnud mina. Ma ei tea midagi. Vaadake, siia tulevad inimesed.»

Värava tagant kostis automürinat ning jalgvärava poolt tulid mööda teed kaks lendurit-komandöri.

«Nad tulevad minu juurde,» lausus naine, «ja hakkavad mulle muidugi jälle tegema ettepanekuid sõita Krimmi, Kaukaasiasse, kuurorti, sanatooriumi...»

Mõlemad komandörid astusid ligi, tõstsid käe mütsi juurde, ja olles arvatavasti kuulnud naise viimaseid sõnu, lausus aastatelt vanem, kapten:

«Ei Krimmi ega Kaukaasiasse, ei kuurorti ega sanatooriumi. Te tahtsite näha oma ema? Teie ema sõidab tänal rongiga Irkutskist teie juurde. Irkutskini toodi ta erilenkukiga.»

«Kes tõi?» hüüatas naine rõõmsalt ja hämmeldunult. «Teie?»

«Ei,» vastas lendur-kapten, «meie ja teie seltsimehed.»

Vaike tüdrukuke jooksis nende juurde, vaatas julgelt võõraid ja oli näha, et see sinine vormiriletus oli talle hästi tuttav.

«Ema,» palus ta, «tee mulle kiik, ja ma hakkan lendama siia-sinna, siia-sinna. Kaugele-kaugele nagu isa.»

«Oi, pole vaja!» hüüatas ema, tõstes tütrekese üles ja surudes teda enda vastu. «Ei, ära lenda nii kaugele... nagu su isa.»

Väike-Jääraku tänaval, kabeli taga, millel oli näha lüüdnud maalinguid, mis kujutasid süngeid karvaseid vanamehi ja siledaid ingleid, ning pilte, millel oli hirmus viimnepäev kateide, tõrva ja väledate sarvikutega, mängisid Miška Kvakini jõugu poisid kummeleisse kasvanud platsikesel kaarte.

Raha neil polnud ja nad mängisid «müksudele», «sõrmepütsudele» ning «surnu äratamisele». Kaotanul seoti silmad, ta asetati selili murule ja anti kätte küünal, see lahendab pikk kepp. Ja selle keppiga pidi ta pimesi eemale torjuma oma häid kaasvendi, kes kadunukest taga kahet-

sedes püüdsid teda ellu äratada, usinalt sähvides noppa tema paljaid põlvi, jalaääri ja kanda

Mäng oli täies hoos, kui müüri tagant kosti, järele naalpasuna heli.

Need olid Timuri meeskonna saadikud, kes teisel müüri seisid.

Staabi pasunapuhaja Kolja Kolokoltšikov hoidis läikivat vaskset fanfaari ja paljajalgse karmu Geika oli pakkimispaaberist kokkukleebitud ümbrik.

«Mis tsirkus või komöödia see siis on?» küsis üle ümra poisike, keda hüüti Figuuriks. «Miška!» kisendas ta ümra pöördudes. «Jäta kaardid, siin on sinu juurde mingisugane tseremoonia tulnud!»

«Ma olen siin,» vastas Kvakin, ronides müürile. «Ala Geika, tervist! Aga kes see tossike sul veel kaasas on?»

«Võta saadetis,» lausus Geika, ulatades ultimaatum. «Mõtlemiseks on teile aega antud kaks kümme neli tundi. Vastuse järele tulen homme samal ajal.»

Haavunud sellest, et teda nimetati tossikeseks, tõus staabi pasunapuhaja Kolja Kolokoltšikov fanfaari alla ajas põsed punni ja puhus raevuselt lõpusignaali. Tema sõnagi lausumata eemaldusid mõlemad parlamentaarsed väärilt, saadetuna müüri mööda laialipoetanud pord uudishimulikest pilkudest.

«Mis see siis on?» küsis Kvakin, keerutades ümbrikku ja silmitsedes ammu sul vahtivaid poisse. «Elasime ja elasime, ei miskit muret... Äkki... alarm, lärm! Mina, vennakesed, ei saa tõepoolest milleski aru!...»

Ta rebis ümbriku lahti ja hakkas sealsamas müüri peal lugema:

««Võõraste aegade tähtsendamise jõugu atamanile Mihhail Kvakinile...» See on mulle,» seletas Kvakin valjusti. «Täieliku tiitliga, kõigiti vormikohaselt. «... ja tema»... jätkas ta lugemist, ««kõlvatu kuulsusega abilisele Pjotr Pjatakovile, keda teisiti lihtsalt Figuuriks nimetatakse...» See on sulle,» seletas Kvakin rahuldusega Figuurile. «Ja kuidas nad veel on keerutanud «kõlvatu kuulsusega»? See on juba kuidagi väga suursuguselt, oleksid võinud seda tola ka lihtsamalt nimetada. «... ja samuti ka selle häbi väärse jõugu kõigile liikmetele...» ultimaatum. Mis see sihuke on, seda ma ei tea,» teatas Kvakin pilkavalt. «Arvatavasti sõimusõna või midagi selletaolist.»

«See on siisugune rahvusvaheline sõna. Hakkavad

«üksma,» seletas Figuuri kõrval seisev paljaksatunud peaga püssijõnglane Aljoška.

«Noh, siis oleksid võinud nii kirjutadagil!» sõnas Kvakin. «Teen edasi. Punkt üks:

«Seoses sellega, et te teostate öösiti rahulike elanike aedadele rüüsteretki, säästmata ka neid maju, millel seisab meie märk — punane viisnurk, ja isegi neid, millel seisab viisnurk musta leinarandiga, mele käsime teid, argu lurjuseid...»

«Iskae, kuidas koerad hauguvad!» jätkas Kvakin kohmetunult, ent naeratada püüdes. «Aga missugune stiil edasi on, missugused komad! Jaal

«... Mihhail Kvakinil ja kõlvatul olevusel Figuuril mitte loom kui homme hommikul kaasa võtta teie häbi väärse jõugu kõikide liikmete nimekiri ja ilmuda kohale, mis saab kätte näidatud kiirkäskjalgade poolt.

Keeldumise korral jätkame endale täieliku tegevusvabaduse.»

See tähendab — missuguses mõttes vabaduse?» küsis Kvakin jälle. «Me pole neid teatavasti seni kuskile luku alla pannud.»

«See on siisugune rahvusvaheline sõna. Hakkavad «üksma,» seletas jälle paljaksatunud peaga Aljoška.

«Oleksid siis võinud ka niiviisi öelda!» lausus Kvakin tusaselt. «Kahju, et Geika ära läks; arvatavasti pole ta enam ammu nutnud.»

«Tema ei hakkagi nutma,» ütles Aljoška jälle, «tema vend on madrus.»

«Noh?»

«Tema isa oli ka madrus. Tema ei hakka nutma.»

«Aga mis sul sellest on?»

«Aga see, et minu onu on ka madrus.»

«Vaata tola — kukub aga üht ja sama ajamat!» vihastas Kvakin. «Kord isa, kord vend, kord onu. Aga mis mille juurde käib — ei tea. Kasvata, Aljoška, parem juuksed pikemaks — päike teeb su kuklale liiga. Mis sina seal ümised, Figuur?»

«Käskjalad tuleb homme kinni püüda ja Timkale ning ta kambale tuleb naha peale anda,» tegi ultimatumist solvunud Figuur lühidalt ja süngelt oma ettepaneku.

Nii otsustatigi.

Minnes kabeli varju ja peatudes kahekesi pildi juures, millel kärmed musklilised sarvikud osavalt tulles tassisid

uuvaid ja vastuhakkavaid patuseid, küsis Kvakin lühidelt:

«Kuule, kas sina ronisid sinna aeda, kus elab tudu kelle isa rindel tapeti?»

«Noh, mina.»

«Vaata, mis...» pomises Kvakin tuseselt, tõstis näpuga vastu seinat. «Mina muidugi sülitin kolme Timka märkidele ja peksma hakkasin teda ennast alati.»

«Hüva,» nõustas Figuur, «aga miks sa mulle näpud sarvikuid näitad?»

«Seepärast,» vastas Kvakin huuli virildades, «et ehk sa, Figuur, oled sõber, aga inimesega sa küll kuidagi ei sarnane, vaid pigemini selle paksu ja roojase sarvikuga.»

Hommikul ei leidnud piimanaine kodunt kolme alati ostjat. Turule minna oli juba hilja; ta tõstis piima õlale ja hakkas mööda kortereid käima.

«Kaua käis ta asjatult ja peatus lõpuks suvila ees,» ütles Timur.

Aia tagant kuulis ta sügavat meeldivat häält: keegi laulis tasa. Tähendab, et pererahvas oli kodus ja siin võis olla õnne.

Astunud läbi jalgvärava, hõikas vanake laulvalt:

«Kas ei läheks piima, piima?»

«Kaks toopi!» kostis vastu bassihääli.

Võtnud õlalt nõu, pöördus piimanaine ümber ja nägi põõsastest välja astuvat sassis peaga, räbalaisse riietatud lompakat vanameest, kes hoidis käes kõverat paljastatud mõõka.

«Mina, isake, räägin, et kas ei läheks piima vaja,» pakkus arastunud piimanaine taganedes. «Oj, isake, missugune tõsine välimus sul on! Mis sa siis, niidad mõõgaga rohtu või?»

«Kaks toopi. Nõu on laual,» vastas vanamees lühidalt ja torkas mõõga terapidi maasse.

«Sina, isake, oleksid võinud vikati osta,» kõneles piimanaine piima kiirustavalt kannu valades ja kartlikult vanameest silmitsedes. «Aga mõõk viska parem minema. See suguse mõõgaga võib lihtsa inimese surnuks ehmatada.»

«Palju maksta tuleb?» küsis vanamees ja pistis käe oma tohutult laiade pükste taskusse.

«Nagu ikka,» vastas talle piimanaine. «Rubla neliküm-

mend toop — kokku kaks kaheksakümmend. Ülearust pole mulle vaja.»

Vanamees kobas veidi ja võttis taskust suure roostetatud revolvri.

«Isake, ma tulen pärast...» ütles piimanaine, kahmas piimanõud ja eemaldus pooljoostes. «Sina, mu kullake, ära nae vaeva!» jätkas ta kiirust lisades ja lakkamatult tagasi vaadates. «Mul pole rahaga kiiret.»

Ta hüppas jalgväravast välja, lõi selle kinni ja laudis laulvalt vihaselt:

«Ilaigemajas peaks sind, vana sarvikut, hoitama, aga mitte lastama vabalt ringi joosta. Jah! Luku taga, halgemaajas.»

Vanamees kehtas õlgu, pistis väljavõetud kolmerublalise taskusse tagasi ja peitis otsekohe revolvri selja taha, kuna aeda astus elatanud džentelmen doktor F. G. Kolokolšikov.

Keskendunud ja tõsise näoga, toetudes kepile, sammus ta sirgel, veidi puisel kõnnakul mööda liivast alleed.

Silmanud kentsakat vanameest, džentelmen kõhatas, kohendas prille ja küsis:

«Kas sa, mu armuline, ei teaks öelda, kust ma võiksin selle suvila omanikku leida?»

«Selles suvilas elan mina,» vastas vanamees.

«Sellisel juhul,» jätkas džentelmen ja tõstis kätt õlgkõbara juurde, «öelge mulle, kas keegi poiss, Timur Garajev, ei ole ehk teie sugulane?»

«Jah, on küll,» vastas vanamees. «See keegi poiss on minu vennapoeg.»

«Mul on väga kahju,» alustas džentelmen kõhatades ja heitis nõutuid pilke maassetorgatud mõõgale. «Kuid teie vennapoeg tegi eile hommikul katset meie maja tühjaks röövida.»

«Mis?!» hämmastus vanamees. «Minu Timur tahtis teie maja tühjaks röövida?»

«Jah, kujutage ette!» jätkas džentelmen, piiludes erutunult vanamehe selja taha. «Ta tegi katset minu magamise ajal mind katvat baikatekki näpata.»

«Kes? Timur röövis teid paljaks? Näppas baikateki?» jahmus vanamees. Ja tema selja taha peidetud käsi revolvriga langes tahtmatult alla.

Ärevus valdas auväärse džentelmeni ja ta kõneles, väarikalt väljapääsu poole taganedes:

«Ma ju muidu ei kinnitaks seda, kuid faktid... faktid!»

Armuline härra! Ma palun teid, ärge lähenege minule. Ma muidugi ei tea, millega seda seletada... Aga teie välimus, teie kummaline käitumine...»

«Kuulge,» lausus vanamees, astudes džentelmeni poole, «arvatavasti on see kõik arusaamatus.»

«Armuline härra!» hüüdis džentelmen, pööramata silmi revolvrilt ja jätkates taganemist. «Meie vestlus omandab mittedesoovitava, ma ütleksin, meie eale ebaväärika suuna.»

Ta hüppas väravast välja ja läks kiiresti minema, korraldades:

«Ei, ei, mittedesoovitava ja ebaväärika suuna...»

Vanamees astus värava juurde just hetkel, mil supleminev Olga kohtas tänaval ärritatud džentelmeni.

Vanamees hakkas äkki kätega vehklema ja Olga hüüdma, et ta peatuks. Ent džentelmen hüppas osavalt nagu kits üle kraavi, haaras Olgal käest, ja silmapilkselt kadusid nad nurga taha.

Siis puhkes vanamees naerma. Erutatud ja rõõmus, kopsis ta sõjakalt oma puujalaga ja laulis:

Kuid teie ei saa aru,
sest lendate kui maru,
kuis ootasid teid ma kuni koiduvalgeni.
Jaal!

Ta päästis rihma põlve ümbert lahti, viskas puujala murule, rebis paruka peast ja habeme eest ning tormas maja poole.

Kümne minuti pärast jooksis noor ja lõbus insener Georgi Garajev trepist alla, tõi kuurist mootorratta, hüüdis koer Ritale, et see valvaks maja, vajutas käivile, hüppas sadulasse ja kihutas jõe äärde otsima Olgat, keda ta oli ehmatanud.

Kell üksteist läksid Geika ja Kolja Kolokoltšikov ultimatumi vastusele järele.

«Käi korralikult!» torises Geika Koljaga. «Astu kergelt, kindlalt. Sa käid keksides nagu kanapoeg ussi järel. Kõik on sul, vennas, hästi — nii püksid, särk kui ka kogu vorm, aga välimust pole sul sellegi poolest. Sina, vennas, ära solvu, ma räägin sulle asja pärast. Noh, ütle: miks sa käies keelega huuli limpsid? Topi keel suhu ja lase tal seal olla oma koha peal... Aga misjaoks sina ilmusid?» küsis Geika, silmates põiki ette hüpanud Sima Simakovi.

«Mind saatis Timür sidepidamiseks,» vuristas Simakov. «Nii on tarvis, aga sina ei saa millestki aru. Teil on oma ajajada, minul oma. Kolja, las ma õige puhun korra pasunat. Vaat kui tähtis sa täna oled! Geika, tola! Lähed asju ajama — oleksid võinud ka säärikud või saapad jalga panna. Kas siis saadikud käivad paljajalu? Noh, hea küll, ole sinna, mina siia. Hopp-hopp, nägemisenii!»

«Küll on lobasuul!» vangutas Geika pead. «Kulutab seal sõna, kus võiks olla neli. Puhu, Nikolai, näe ongi muur.»

«Toimeta sinna üles Mihhail Kvakin!» käsutas Geika kakest, kes oli ülevalt pea välja pistnud

«Tulge paremalt poolt sisse!» hõikas Kvakin müüritagant. «Seal on väravad just teie jaoks avatud.»

«Ara mine,» sosistas Kolja, tõmmates Geikat varrukast. «Nad püüavad meid kinni ja annavad kolki.»

«Tulevad nad siis kõik meie kahe kallale või?» küsis Geika kõrgilt. «Pasunda, Nikolai, valjemini! Meie meeskonnal on igal pool tee lahti.»

Nad astusid läbi roostetanud raudvärava ja sattusid ruhma poiste ette, kelle eesotsas seisis Figuur ja Kvakin

«Andke kirjale vastus,» lausus Geika kindlalt

Kvakin naeratas, Figuur kortsutas kulmu.

«Käägime läbi,» pani ette Kvakin. «Noh, võta istet, istu veidi, kuhu sa kiirustad?»

«Andke kirjale vastus,» kordas Geika külmalt. «Juttu hakkame ajama teiega hiljem.»

Ja oli imelik, arusaamatu: kas mängib, kas heidab nalja see sirge, rässakas poiss madrusesärgis, kelle korval seisab väike, juba kahvatuks muutunud pasunapuhuja? Või nõuab tõepoolest vastust see paljajalgne, laiaõlgne, oma karme halle silmi pilgutav Geika, tundes enese poolel nii õlgust kui jõudu?

«Säh, võta,» ütles Kvakin ja ulatas paberi

Geika harutas lehe lahti. Sinna oli jämedalt joonistatud räs, mille all seisis söimusõna.

Rahulikult, silmagi pilgutamata, tõmbas Geika paberi puruks. Samal hetkel haarati teda ja Koljat tugevasti õlgadest ning kätest.

Nad ei hakanud vastu.

«Selliste ultimaatumite eest oleks teile vaja naha peale anda,» sõnas Kvakin Geikale lähenedes. «Aga... meie oleme head inimesed. Ööni paneme teid vaat siia luku

laha,» ja ta osutas kabelile, «aga õösel teeme number kümne neljanda aia lõplikult lagedaks.»

«Seda juba ei juhtu,» vastas Geika tasa.

«Juhtub küll!» hüüdis Figuur ja lõi Geikat põsele.

«Tao kas või sada korda,» lausus Geika silmi pilutades ja neid uuesti avades. «Kolja,» pomises ta julgustavalt «ära sa verest välja löö. Ma tunnen, et meil antakse üldise kokkukutse signaal vorm number ühe järgi.»

Vangid tõugati yäikesse kabelisse, mille aknad olid ehitatud tugevate raudluukidega. Mõlemad ukсед pandi neid taga kinni, lükati ette riiv ja see löödi puupulgaga kinni.

«Noh, kuidas on?» karjus Figuur uksele lähenedes. «Kuidas teie meele moodi või teie moodi?»

Ukse tagant kostis tumedalt, vaevalt kuuldavalt:

«Fi, hulgused, nüüd ei lähe enam mitte kunagi ega midagi midagi teie moodi.»

Figuur sülgas.

«Tema vend on madrus,» seletas paljakspöetud poiss Aljoška tusaselt. «Ta teenib minu onuga ühel laeval.»

«Noh,» küsis Figuur ähvardavalt, «aga kes sina oled kapten või?»

«Teda hoitakse kätest kinni, ja sina peksad teda. Kas see on hea?»

«Säh sulle ka!» vihastas Figuur ja lõi Aljoškat tagantkätt.

Nüüd veeresid mõlemad poisid murule. Neid tiriti käte ja jalust, lahutati...

Ja keegi ei märganud üles vaadata, kus müüri ääres kasvava pärna tihedas lehestikus vilksatas Sima Simakovi nägu.

Vindina libises ta maha. Ja otseteed läbi võõraste juurviljaaedade tormas ta Timuri juurde, omade juurde jõele.

Katnud pea käterätiga, lebas Olga kuumal rannaliival ja luges. Zenja suples. Ootamatult võttis keegi tal õlgadest kinni.

Ta pöördus ümber.

«Tere,» ütles talle pikakasvuline tumedasilmnine tütarlaps. «Ma ujusin siia Timuri juurest. Mind hüütakse Tanjaks, ja mina olen ka tema meeskonnast. Tal on kahju, et sa said tema pärast õe käest tõrelda. Sinu õde on arvatavasti väga tige?»

«Pole põhjust kahetseda,» pomises Zenja punastades

«Olga pole üldse tige, tal on niisugune iseloom.» Ja lüües käsi kokku, lisas ta ahastuses: «Ah, õde! õde! ja õde! Oodake, kui tuleb isa...»

Nad tulid veest välja ja ronisid järsule kaldale vasakul pool liivast rannariba. Siin sattusid nad kokku Njurkaga.

Tütarlaps, tundsid sa mind ära?» küsis ta Zenjalt kiiresti ja läbi hammaste nagu alati. «Jah! mina tundsin sind kohe ära. Aga näe, seal on Timur!» ütles ta kleiti seljast võttes ja osutas vastaskaldale, kus oli poisse. «Ma tean, kes mu kitse kinni püüdis, kes meil puud üles ladus ja kes mu vennakesele maasikaid andis. Ja sind tunnen ma ka,» pöördus ta Tanja poole. «Sa istusid ükskord peenral ja ootsid. Aga sa ära nuta. Mis sest kasu? ... Heil Seisa, sarviline, või ma viskan su jõkke!» hõikas ta põõsaste külge seotud kitsele. «Tüdrukud, hüppame õige vette!»

Zenja ja Tanja vahetasid pilke. Ta oli siiski väga naljakas, see väike, päevitunud, mustlase moodi Njurka.

Võtnud üksteisel kätest kinni, astusid nad üsna järsaku servale, mille all loksus selge helesinine vesi.

«Noh, hüppame?»

«Hüppame!»

Ja nad viskusid korraka vette.

Kuid tütarlapsed ei jõudnud veel veepinnale tõusta, kui neile sulpsatas järele keegi neljas.

Sima Simakov kargas otse nii, nagu ta oli — sandaalide, pükste ja särgiga —, jooksu pealt jõkke. Ta raputas oma märgi kokkukleepunud juukseid, sülitas ja puristas ning ujus pikkade tõmmetega teisele kaldale.

«Häda, Zenja! Häda!» hüüdis ta ümber pöördudes. «Geika ja Kolja sattusid löksul!»

Raamatut lugedes sammus Olga mäest üles. Ja seal, kus järsk rada teega ristus, kohtas ta mootorratta juures seisvat Georgit. Nad tervitasid.

«Ma sõitsin,» seletas talle Georgi, «vaatan, teie tulete. Mõtlesin, et ootan teid ja viin edasi, kui on üks tee.»

«See pole tõsi!» ei uskunud Olga. «Te seisite ja ootasite mind ettekavatsetult.»

«Noh, õigus,» nõustus Georgi. «Tahtsin valetada, aga ei tulnud välja. Ma pean teie ees vabandama sellepärast, et teid hommikul ehmatasin. Lombak vanamees värava juures — see olin mina. Ma olin grimeeritud ja valmistusin prooviks. Istuge peale, viin teid masinaga edasi.»

Olga raputas eitavalt pead.
Georgi asetas ta raamatule lillekimbu.
Kimp oli ilus. Olga punastas, kohmetus ja ... vlik.
lillekimbu teele.

Seda Georgi ei oodanud.

«Kuulge!» lausus ta kurvalt. «Te mängite hästi, laulate, teie silmad on otsekohe sed, selged. Ma pole teid millegagi solvanud. Ja ma mõtlen, et nii nagu teie, ei talita isegi mimesed ... raudbetooni erialalt.»

«Lilli pole vajal» vastas Olga süüdlaslikult, olles ka oma käitumisest kohkunud. «Ma ... sõidan teiega samuti, ilma lilledeta.»

Ta istus nahkpadjale ja mootorratas lendas piki teed minema.

Teehargnes kaheks, kuid mootorratas möödus asu poole viivast teevarust ning käändus põldude suunas.

«Te ei pööranud õigesti!» hüüdis Olga. «Meil on vaja paremale!»

«Siin on parem tee,» vastas Georgi. «Siin on tee lõbusam.»

Jälle käänak, ja nad kihutasid läbi mühava varjuli metsatuka. Karja hulgest hüppas välja koer, hakkas haukuma ja püüdis neile järele jõuda. Aga eil Kus nüüd sed! Nad olid juba kaugel.

Nagu raske mürsk vuhises neist mööda vastusõitev veoauto. Ja kui Georgi ning Olga üleskeerutatud tolmupilvel välja jõudsid, nägid nad mäe all mingisuguse tundmatu linna suitsu, korstnaid, torne, klaasi ja rauda.

«See on meie tehas!» hüüdis Georgi Olgale. «Kolm aastat tagasi käisin ma siin seeni ja maasikaid korjamas.»

Kiirust peaaegu üldse vähendamata pöördus mootorratas järsult ümber.

«Otsel» hüüdis Olga hoiatavalt. «Sõitke otsekohe koju.»

Äkki vaikis mootor ja nad peatusid.

«Oodake,» lausus Georgi rattalt maha hüpates, «väike avari!»

Ta asetas ratta murule kase alla, võttis taskust võtme ja hakkas sellega midagi keerama ja pingutama.

«Keda te ooperis mängite?» küsis Olga, istudes murule. «Miks teie grimm selline karm ja kohutav oli?»

«Ma mängin vanameest-invaliidi,» vastas Georgi, katkestamata askeldamist mootorratta kallal. «Ta on endine partisan ja tal ei ole ... kõik päris korras. Ta elab piiri

lähedal ja talle näib alatasa, et vaenlased on meist kavalamad ja veavad meid ninapidi. Ta on vana, kuid ettevaatlik. Punaarmeeelased on ju noored — naeravad, pärast valvekorda mängivad võrkpalli. Tüdrukuid on neil seal mitmesuguseid ... Katjušad!»

Georgi tõmbas kulmud kortsu ja hakkas lasa laulma:

Kuu pilve tagant jälle paistis üle maa
Ju kolmat ööd mul und ei silma tule.
Õös roomab vaen. Sa ära maga, kodumaal
Ma vana. Nõrk. Oo, häda mulle, kole!

Siin muutis Georgi häält ja laulis, jäljendades koori:

Oo, vanal Säilita rahul

«Mis tähendab «säilita rahu?»» küsis Olga, pühkides rätikuga oma tolmuseid huuli.

«See tähendab,» seletas Georgi, jätkates võtmega koputamist vastu rattapussi, «see tähendab, et maga rahulikult, vana tobul. Kõik sõdurid ja komandörid seisavad juba ammu oma kohtadel ... Olja, kas te õeke rääkis teile minu kohtumisest temaga?»

«Rääkis, ma tõrelesin temaga.»

«Asjata. Väga naljakas tütarlaps. Mina ütlen talle «a», tema mulle vastu «be!»

«Saab alles vaeva näha selle naljaka tütarlapsega,» kordas Olga uuesti. «Talle hakkas külge mingisugune poiss, nimega Timur. See on huligaan Kvakini jõugust. Ja ma ei saa teda kuidagi meie majast eemale ajada.»

«Timur! ... Hm ...» Georgi kõhatas hämmeldunult. «Kas ta on jõugust? Tema, näib, ei ole sellest ... ei ole väga. Noh, hea küll! Aga ärge muretsege ... Mina võõrutan ta teie majast ära. Olja, miks te ei õpi konservatooriumis? Mõtelda — insener! Mina ise olen ka insener, aga mis sellest kasu on?»

«Kas te olete siis halb insener?»

«Mispärast siis halb?» vastas Georgi, nihkudes Olgale lähemale, ja hakkas nüüd koputama vastu esimese ratta pussi. «Üldsegi mitte halb, aga teie mängite ja laulate väga hästi.»

«Kuulge, Georgi,» lausus Olga, nihkudes hämmeldunult eemale. «Ma ei tea, milline insener te olete, aga ... masinat parandate te kuidagi väga kummaliselt.»

Ja Olga vehkis käega, näidates, kuidas Georgi koputades võtmega kord vastu pussi, kord vastu rehvi.

«Siin pole midagi kummalist. Kõik tehakse nii nagu vaja.» Ta hüppas üles ja lõi võtmega vastu raami. «Nüüd ongi valmis! Olja, kas teie isa on komandör?»

«Jah.»

«See on hea. Ma ise olen ka komandör.»

«Kes teist aru saab!» kehitas Olga õlgu. «Kord olete te insener, kord artist, kord komandör. Võib-olla olete pealt selle veel lendur?»

«Ei ole,» muigas Georgi. «Lendurid pilluvad ülevaate pomme pähe, meie aga sihime maa pealt läbi raua ja betooni otse südamesse.»

Ja jälle vilksatasid nende ees rukis, põllud, salad, jõek. Lõpuks oligi suvila.

Mootorratta mürina peale hüppas Zenja rõdult välja. Silmanud Georgit, sattus ta segadusse, aga kui noormees oli minema kihutanud, siis, vaadates talle järele, lähenedes ta Olgale, embas teda ja sõnas kadedusega:

«Ah, kui õnnelik sa täna oled!»

Polsid leppisid kokku kohtuda maja nr. 24 läheduses ja jooksid siis kabeli müüri tagant laiali.

Ainult Figuur viivitas. Teda vihastas ja pani imestama vaikus kabelis. Vangid ei karjunud, ei taganud ega vastanud Figuuri küsimustele ja hüüetele.

Siis võttis Figuur tarvitusele kavaluse. Ta avas vältimise ukse, astus kivist eeskotta ja jäi seal tardunult seisma, otsekui poleks teda olnudki. Ja nii, asetanud kõrva vastu lukuauku, seisis ta seni, kui välimine rauduks sellise mürtsuga kinni löödi, nagu oleks sellele palgiga pihta antud.

«Hei, kes seal on?» vihastus Figuur, tormates ukse juurde. «Hei, ära tee koerust, muidu saad vastu vahtimist!»

Aga talle ei vastatud. Väljast kuuldus võõraid hääli. Hakkasid kriuksuma aknalaukude hinged. Keegi kõneles vangidega läbi aknavõre.

Seejärel kostis kabeli sisemusest naer. Figuur aimas, et see naer ei tähenda midagi head.

Lõpuks paiskus välisuks lahti. Figuuri ees seisis Timur, Simakov ja Ladõgin.

«Tee teine riiv lahti!» käskis Timur, jäädes liikumatult paigale. «Ava kohe, või sul läheb halvasti!»

Figuur lükkas vastumeelselt riivi eest. Kabelist astusid välja Kolja ja Geika.

«Roni nende asemele!» käsutas Timur. «Roni ruttu, kõlvatul!» hüüdis ta käsi rusikasse surudes. «Mul pole aega sinuga seletada!»

Molemad ukseid löödi Figuuri järel kinni, ukse ette kinnitati tugev põikpuu ja riputati lukk.

Siis võttis Timur tüki paberit ja kirjutas sellele sinise pliiatsiga konarlikult:

«Kvakin, valvata pole vaja. Panin nad luku taha, võti on minu käes. Tulen määratud kohta, aia juurde, õhtul.»

Seejärel kadusid kõik. Viie minuti pärast tuli müüri taha Kvakin.

Ta luges sedeli läbi, katsus lukku, muigas ja läks värava juurde, samal ajal kui luku taha pandud Figuur meeleheitlikult rusikate ja jalgadega vastu raudust tagus.

Värava juures pöördus Kvakin ümber ja pomises ükskõikselt:

«Koputa, Geika, koputa! Küll sul, vennas, õhtuks isu otsa saab.»

Edasi arenesid sündmused nii.

Enne päikeseloojangut jooksid Timur ja Simakov turuplatsile.

Seal, kus korratus reas seisis kalja-, karastusjookide, juurvilja-, tubaka-, toiduainete ja jäääskioskid, seisis üsna turuplatsi serval kohmakas tühi putka, milles turupäevadel töötasid kingsepad.

Timur ja Simakov viibisid selles putkas ainult vähe aega.

Videvikus hakkas kuuri pööningul tööle tüüriratas. Üksteise järel tõmbusid pingule tugevad nõorjuhimeed, andes vajalikke signaale sinna, kuhu vaja.

Saabusid abijõud. Neid oli juba palju — kakskümmend kuni kolmkümmend poissi. Aga läbi aiaaukude pugesi sennapoole vaikselt ja käratult veel üha uusi ja uusi inimesi.

Tanja ja Njurka saadeti tagasi. Zenja istus kodus. Tema ülesandeks oli Olgat kinni pidada ja teda mitte aeda lasta.

Timur seisis pööningul ratta juures.

«Korda signaali kuuendal juhtmel,» palus murelikult aknast pea sisse pistnud Simakov. «Seal miskipärast ei vastata.»

Kaks poissi joonestasid vineerile mingisugust plakati. Saabus Ladõgini salk.

Lõpuks tulid luurajad. Kvakin jõuk oli kogunenud lagdale platsile, maja nr. 24 aia lähedusse.

«On aeg,» lausus Timur. «Seadke end valmisi!»

Ta laskis ratta käest lahti, võttis nõõri. Ruttavate pilvede vahelt paistva kuu ebaühtlases valguses lõi vana kuuri kohal lehvima aeglaselt kerkiv meeskonna lipp lahingusignaal.

Piki maja nr. 24 aeda liikus ahelik kümnekonnast poist. Peatunud varjus, lausus Kvakin:

«Kõik on kohal, aga Figuuri ei ole.»

«Ta on kaval,» vastas keegi. «Ta on arvatavasti juba aias. Ta ronib alati teistest ette.»

Kvakin lükkas kaks juba aegsasti naelte küljest lahti karigutatud lauda kõrvale ja ronis läbi augu aeda. Tema järel ronisid ka teised. Tänavale, augu juurde, jäi ainult üks tunnimees, Aljoška.

Teispool tänavat asuvast nõgestesse ja muusse umbrohtu kasvanud kraavist vaatasid välja viis pead. Neli neist peitsid end kohe. Viies, Kolja Kolokoltšikovi oma, peatus veidi, ent kellegi käsi andis talle laksu vastu pead ja see kadus.

Tunnimees Aljoška vaatas ringi. Kõik oli vaikne ja ta pistis pea läbi augu, et kuulata, mida aias tehakse.

Kraavist jooksid välja kolm poissi. Ja järgmisel hetkel tundis tunnimees, kuidas tal suure jõuga jalust ning kätest kinni haarati. Jõudmata karjatada, lendas ta tarast eemale.

«Geika,» pomises ta, tõstes näo, «kust sa tulid?»

«Sealt,» sisistas Geika. «Vaata, et sa vait oled! Muidu ma ei hooli sellest, et sa minu eest välja astusid.»

«Hästi,» nõustus Aljoška, «ma vaikin.» Kuid ootamatult ta vilistas läbilõikavalt.

Samal hetkel aga sulges Geika lai peopesa ta suu. Kellegi käed haarasid tal õlgadest ning jalust ja tassisid ta minema.

Aias kuuldi vilet. Kvakin pöördus ümber. Vile ei kordunud enam. Kvakin silmitses hoolega ümbrust. Nüüd näis talle, et põõsad aia nurgas liikusid.

«Figuur!» hüüdis Kvakin tasa. «Kas sina, tola, peidad end seal?»

«Miškal Tuli!» hüüdis äkki keegi. «Pererahvas tuleb!»

Kuid see polnud pererahvas.

Tagapool, tihedas lehestikus, süttis mitte vähem kui kümnekond taskulampi. Pimestades silmi, liikusid need hoogsalt kohmetunud rüüstajate poole.

«Peksa neid, ära taganel!» karjus Kvakin, haaras taskust õuna ja virutas sellega tulede suunas. «Kisu lambid kas või koos kätega ära! Seal tuleb tema... Timka!»

«Seal on Timka ja siin on Simka!» kraaksatas põõsa tagant väljahüppav Simakov.

Ja tagantpoolt ning külgedelt sööstis välja veel kümnekond poissi.

«Heheel!» kisendas Kvakin. «On neil aga suured jõud! Lennake, poisid, aia tahal!»

Sissepiiratud jõuk tormas paanikas plangu poole. Tõugeldes ja peadpidi kokku põrgates hüppasid poisid tänavale ning sattusid otse Geika ja Ladõgini käte vahele.

Kuu oli täiesti pilvede taha kadunud. Oli kuulda ainult hääli:

«Lase lahti!»

«Jätal!»

«Ära roni ligil! Ära puutul!»

«Kõigil tasemini olla!» kostis pimeduses Timuri hää. «Vange mitte peksta! Kus Geika on?»

«Siin!»

«Vii kõik kohale.»

«Aga kui mõni ei lähe?»

«Haarake tal kätest-jalgadest kinni ja tassige teda auga, nagu jumalaema ikooni.»

«Laske lahti, kuradid!» kostis kellegi nutune hää.

«Kes karjub?» küsis Timur vihaselt. «Ulakusi tegema olete meistrid, aga vastust anda kardatel Geika, anna käsklus, liikugel!»

Vangid viidi turuplatsi serval oleva tühja putka juurde. Siin lükati nad üksteise järel uksest sisse.

«Mihhail Kvakin minu juurde tuua,» käskis Timur.

Toodi Kvakin.

«Valmis?» küsis Timur.

«Kõik on valmis.»

Viimane vang tõugati putkasse, uks pandi riivi ja riputati ette raske lukk.

«Kao siit,» sõnas siis Timur Kvakinile. «Sa oled naeruväärne. Sa pole enam kellelegi ei kohutav ega vajalik.»

Arvates, et teda peksma hakatakse, seisis Kvakin n...
saamatuses, noruspäi.

«Kao siit,» kordas Timur. «Võta see võti ja ava ka...
kus istub su sõber Figuur.»

Kvakin ei liikunud paigast.

«Lase poisid lahti,» palus ta süngelt. «Või pane ka mind...
koos nendega kinni.»

«Ei,» keeldus Timur, «nüüd on kõik lõpetatud. Ei ole ne...
sinuga ega sinul nendega enam tegemist.»

Vilistamise, kära ja naerukihina saate läks Kvaki...
pead õlgade vahele tõmmates aeglaselt minema. Jõudnu...
kümme-konnan sammu kaugusele, peatus ta ja ajas end sir...
geks.

«Peksa annan!» hüüdis ta vihaselt, pöördudes Timuri...
poole. «Peksa annan sulle üksinda. Üks ühe vastu, su...
manil!» Ja hüpanud eemale, kadus pimedusse.

«Ladõgin ja su viisik, teie olete vabad,» lausus Timu...
«Mis sul on?»

«Suur-Vassilkovskaja tänaval majas number kaksküm...
mend kaks palgid ära veeretada.»

«Hästi. Töötage!»

Lähedal asuvas jaamas huilgas vile. Oli saabunud suvi...
tajate rong. Rongilt tuli reisiijaid ja Timur hakkas kiirus...
tama.

«Simakov ja su viisik, mis sul on?»

«Maja number kolmkümmend kaheksa Väike-Petra...
kovskajal.» Ta puhkes naerma ja lisas: «Meie asi on nagi...
alati: panged, toober ja vesi... Hoppl Hoppl Nägemis...
senil!»

«Hästi, töötage! Noh, aga nüüd... tuleb siia inimesi...
kõik teised koju... Korraga!»

Kära ja kopsimine kandus üle väljaku. Rongilt tulijad...
võpatasid ja peatusid. Kopsimine ja ulgamine kordus...
Naabersüvilate akendes süttisid tuled. Keegi lülitas sisse...
valguse putka kohal ja seisma jäänud inimesed nägid kios...
kil sellist plakati:

Möödaminejad, ärge haletsege!

*Siin istuvad inimesed, kes argpükslikult rüüstavad õösiti...
rahulike elanike aedu.*

*Luku võti ripub selle plakati taga ja see, kes need ares...
tandid vabastab, vaadaku enne, kas ehk ei leidu nende...
hulgas tema lähedasi või tuttavaid.*

Hilisõõ. Must-punast viisnurka väraval pole näha. Kuid...
ta on olemas.

Maja aed, kus elab väike tüdrukuke. Oksliku puu otsast...
laskuvad alla kõied. Nende järel libiseb mööda karedat...
puutüve alla poiss. Ta asetab nõõridele lauakese ja istub...
et proovida, kas uus kiik on ka tugev.

Jäme oks ragiseb pisut, lehestik sahiseb ja väriseb...
Siutsudes tõuseb lendu häiritud lind. On juba hilja...
Ammu magab Olga, magab Zenja. Magavad ka poisi...
kaaslased: lõbus Simakov, vaikne Ladõgin, naljakas Kolj...
Viskleb ja pomiseb unes muidugi ka julge Gelka

Tornikell lööb veerandtunde: «Oli päev — oli elu! Plim-...
pomm... üks, kaks!»

Jah, on juba hilja.

Poisike tõuseb püsti, kobab kätega rohus ja tõstab üles...
raske kimbu põllulilli.

Need lilled noppis Zenja.

Ettevaatlikult, et magajaid mitte äratada ja ehmatada...
astub poiss kuust valgustatud trepile ja asetab hoolikalt...
kimbu ülemisele astmele. See on Timur.

Oli puhkepäeva hommik. Punaste poolt Hassani all saa...
vutatud võidu aastapäeva tähistamiseks korraldusid asula...
kommunistlikud noored pargis suure karneval-kontserdi...
ja rahvapeo.

Tütarlapsed jooksid metsasallu juba varahommikul...
Olga lõpetas kiirustades pluusi triikimise. Korraldades rii...
deid, raputas ta Zenja sarafani, selle taskust kukkus välja...
mingi paber.

Olga tõstis selle üles ja luges:

«Tüdruk, kodus ära karda kedagi. Kõik on korras ja...
keegi ei saa minu käest midagi teada. Timur.»

«Mida ei saa teada? Miks ära karda? Mis saladus sellel...
salalikul ja kavalal tüdrukul on? Eil! Sellele tuleb lõpp...
teha. Ära sõites käskis isa... Tuleb tegutseda otsustavalt...
ja kiiresti.»

Aknale koputas Georgi.

«Olja,» ütles ta, «aidake hädast välja! Minu juurde tuli...
delegatsioon. Paluvad mind laval midagi laulda. Täna on...
selline päev — ära öelda ei tohtinud. Saatke mind akor...
dionil.»

«Jaa... Aga seda võib ju teha pianist!» imestas Olga...
«Milleks siis akordionil?»

«Olja, ma ei taha pianistiga. Tahan teiega! Meil tuleb see hästi välja. Kas võib hüpata läbi akna teie juurde? Jätke triikraud ja võtke pill välja. Noh, näete, ma võtsin ta teil ise välja. Teil jääb üle ainult sõrmedega klahvidel vajutada, mina aga hakkan laulma.»

«Kuulge, Georgi,» ütles Olga solvunult, «lõppude lõpuks oleksite te võinud ka uksest tulla, aga mitte läbi akna ronida...»

Pargis oli kärarikas. Vooridena sõitsid kohale autod puhkajatega. Veoautod vedasid võileibu, saiu, joogipudeleid, vorsti, kompvekke, praänikuid.

Korrapäraselt lähehesid käsi- ja kärukastidega jäätise müüjate helesinised salgad.

Peoplatsil üürgasid mitmehäälselt grammofoonid, mille tümber olid aset võtnud nii külalised kui ka kohalikud suvilate elanikud joogi ja suupistetega.

Mängis muusika. Estraditeatrit piirava tara värava juures seisis korrapidaja-vanamees ja riidles montööriga, kes tahtis väravast läbi minna koos oma võtmete, rihmade ja «raudkassidega».

«Töörilstadega, kullake, siia ei lasta. Täna on pidu. Minu enne koju, pese end puhtaks ja pane riidesse.»

«Aga vanapapi, siin pileteid ju ei ole, on ju tasuta!»

«Ükskõik, ikka ei saa. Siin lauldakse. Ime, et sa veel telefoniposti endaga kaasa ei tassinud. Ja ka sina, kodanik, mine mööda,» peatas ta teise mehe. «Siin inimesed laulavad... muusika. Sinul aga tolkneb pudel taskust välja.»

«Kallis papi,» püüdis mees kokutades vastu vaielda, «mul on vaja... ma olen ise tenor.»

«Mine, mine aga edasi, tenor,» vastas vanamees, osutades montöörile. «Näe, bass ei vaidle vastu. Ja sina, tenor, ära vaidle ka.»

Zenja, kellele poisid olid öelnud, et Olga läks akordiooniga lava taha, istus rahutult pingil.

Lõpuks tulid lavale Georgi ja Olga. Zenjal hakkas hirm, talle näis, et nüüdsama hakatakse Olga üle naerma.

Kuid keegi ei naernud.

Siis viskas Olga rihma õlale

Georgi ja Olga seisis poodiumil, nii lihtsad, noored ja lõbusad, et Zenjal oli tahtmine neid mõlemaid kallistada.

Sügav kurd lõius Georgi laubasse, ta tõmbus viimma,

kallutas pea küljele. Nüüd oli ta vanamees, kes hakkas madala kõlava häälega laulma:

Ju kolmas öö mul pole und, Ma aina näen,
et miski liigub sala sünges vaikuses.
Mu süda ärevil. Ma surun püssi käes,
just nagu kahekümne pika aasta eest.

Kuid kui ma nüüdki kohtan võitluses nii karmis
sind, palgasõdur vaenlase armeest,
sus mina, hallipäine rauk, veel olen valmis
ju võitlema ja seisma kindlalt sinu ees.

«Ah, kui hästi! Ja kui kahju on sellest vaprast lombakast vanamehest! Tubli, tubli...» pomises Zenja, «Nii, nii. Mängi, Olja! Kahju ainult, et isa sind ei kuule.»

Pärast kontserti jalutasid Georgi ja Olga sõbralikult teineteise käest kinni hoides mööda alleed.

«Kõik on nii, nagu olema peab,» ütles Olga. «Kuid ma ei tea, kuhu Zenja on kadunud.»

«Ta seisis pingil,» vastas Georgi, «ja hüüdis: «Braavo, braavo!» Siis tuli ta juurde...» siin Georgi takerdus, «keegi poiss, ja nad kadusid.»

«Missugune poiss?» muutus Olga rahutuks. «Georgi, te olete vanem, ütelge, mis ma peaksin temaga tegema? Vaadake! Hommikul leidsin ma talt selle paberil!»

Georgi luges sedeli läbi. Nüüd tõmbas ka tema kulmud kortsu ja jäi mõttesse.

«Ära karda, see tähendab muidugi — ära kuula sõna. Oh, kui see poiss minu kätte satuks, küll ma temaga räägiksin!»

Olga peitis sedeli ära. Mõni aeg nad vaikisid. Kuid muusika mängis väga lõbusalt, ümberringi naerdi, ja võttes jälle käest kinni, läksid nad mööda alleed edasi.

Akki pörkasid nad teeristmel kokku teise paariga, kes samuti sõbralikult käest kinni hoides neile vastu tuli. Need olid Timur ja Zenja.

Kohmetuses tegid mõlemad paarid teineteisele viisaka kummarduse.

«Seal ta on!» lausus Olga meeleheitelga, sakutades Georgit varrukast. «See ongi seesama jõnglane.»

«Jah,» sattus Georgi segadusse, «aga peaasi, et see ongi Timur, minu hulljulge vennapoeg.»

«Ja sina... teie teadsitel!» vihastas Olga. «Ja te ei öelnud mulle midagi!»

Lükanud ta käe eemale, jooksis Olga mööda alleed minema. Ent ei Timurit ega Zenjat polnud enam näha. Olga pöördus kitsale kõverale jalgrajale ja alles siin nägi ta Timurit, kes seisis Figuuri ja Kvakini ees.

«Kuule,» lausus Olga, astudes talle üsna ligi. «Teile on vähe sellest, et te kõik aiad läbi kolasite ja tühjaks tegite isegi vanakestel, isegi orvuks jäänud tüdrukukestel, teile on vähe sellest, et teie eest isegi koerad põgenevad nüüd rikad sa veel minu õde ja ässitad teda minu vastu üles. Sul on kaelas pioneeriratt, aga sa oled lihtsalt kõlvatu.»

Timur muutus kahvatuks.

«See pole tõsi,» sõnas ta. «Teie ei tea midagi.»

Olga lõi käega ja jooksis Zenjat otsima.

Timur seisis ja vaikis.

Vaikisid ka täbarasse seisukorda sattunud Figuur ja Kvakin.

«Noh, kuidas on, komissar?» küsis Kvakin. «Nagu ma näen, pole sinulgi alati lõbus.»

«Jah, ataman,» vastas Timur silmi tõstes aeglaselt. «Mul on praegu raske, mul pole lõbus. Oleks parem olnud, kui te oleksite mind kinni võtnud, läbi kolkinud, peksnud, kui et ma pean teie pärast kuulama ... seda.»

«Mis sa siis vait olid?» muigas Kvakin. «Oleksid võinud öelda, et ega see mina olnud, nemad olid. Me seisime ju siinsamas kõrval.»

«Jah! Sina oleksid võinud öelda, ja meie oleksime sulle selle eest naha peale andnud,» pistis Figuur rõõmsalt vahele.

Ent Kvakin, kes sellist toetust hoopiski polnud oodanud, vaatas külmalt ja vaikides oma seltsimeest. Timur aga, puudutades käega puutüvesid, läks aeglaselt ära.

«Uhke,» ütles Kvakin tasa. «Nutt tikub peale, aga vaikib.»

«Annaks talle õige korra, ja ta hakkabki nutma,» ütles Figuur ja lennutas Timurile järele kuusekäbi.

«Tema on ... uhke,» kordas Kvakin kähinal, «aga sina ... sina oled — lurjus!» Ja pööranud ümber, virutas Figuurile rusikaga vastu otsmikku.

Figuur jahmus, kukkus siis ulguma ja pistis jooksu. Kvakin jooksis talle veel veidi järele ja andis võmmusid selga.

Lõpuks Kvakin peatus, tõstis üles mahapillatud soni,

ropsis seda vastu põlve, astus jäätisemüüja juurde, ostis portsjoni jäätist, najatus vastu puud ja hakkas raskesti hingates ahnelt suurte tükkide kaupa jäätist neelama.

Peoplatsil, lasketiiru lähedal, leidis Timur Geika ja Sima.

«Timur!» hoiatas teda Sima. «Su onu — ta näib olevat väga vihane — otsib sind.»

«Jah, lähen, ma tean.»

«Kas sa siia tagasi tuled?»

«Ei tea.»

«Timal!» lausus Geika ootamatult pehmelt ja võttis seltsimehe käe. «Mis see's on? Me ei ole ju kellelegi midagi paha teinud. Ja sa tead, et kui inimesel on õigus ...»

«Jah, tean ... siis ei karda ta mitte midagi maailmas. Aga valus on tal siiski.»

Timur läks minema.

Olgale, kes akordioni koju tassis, lähenes Zenja.

«Oljal!»

«Mine ära!» vastas Olga, heitmata õele pilku. «Ma sinuga enam ei räägi. Sõidan praegu Moskvasse, ja ilma minuta võid sa käia, kellega tahad, kas või hominikuni.»

«Aga, Olja ...»

«Ma ei räägi enam sinuga. Ülehomme sõldame me Moskvasse. Seal ootame isa.»

«Jah! Isa, aga mitte sina — tema saab kõik teada!» hüüdis Zenja vihaselt pisarsilmil ning tormas otsima Timurit.

Ta leidis Geika ja Simakovi ning päris neilt Timuri järele.

«Ta kutsuti koju,» sõnas Geika, «onu on tema peale millegipärast seoses sinuga väga vihane.»

Meeletus vihas lõi Zenja jalaga vastu maad, surus käed rusikasse ja hüüdis:

«Niiviisi ... mitte millegi eest ... inimesed hukuvad!»

Ta võttis kase tüve ümbert kinni, kuid järsku hüppasid ta juurde Tanja ja Njurka.

«Zenka!» hüüatas Tanja. «Mis sul on? Zenja, jooksemel Sinna tuli bajaanimängija, seal algas tants — tüdrukud tantsivad.»

Nad haarasid Zenja kaasa, sakutasid teda ja tirisid ta ringi lähedale, mille keskel viiksatasid lilledena kirevad kleidid, pluusid ja sarafanid.

«Ära nuta, Zenja,» ütles Njurka kiiresti ja läbi ham-
maste nagu alati. «Mina ei nuta isegi siis, kui vanaema
mind kolgib! Tüdrukud, lähme parem ringil Hüppamel!»

«Hü-hüppamel!» osatas Zenja Njurkat.

Nad pugesid ahelikust läbi ning hakkasid keerlema ja
tiirlema meeletult lõbusas tantsus.

Kui Timur oli koju jõudnud, kutsus onu ta enda juurde.

«Mind on sinu õised seiklused ära tüüdanud,» ütles
Georgi. «Ma olen tüdinenud su signaalidest, helistamis-
test, nõoridest. Mis imelik lugu see tekiga oli?»

«See oli eksitus.»

«Tore eksitus! Selle tüdrukuga ära enam tegemist tee:
ta õde ei salli sind.»

«Mispärast?»

«Ei tea. Küllap oled ära teeninud. Mis kirjad need sul
on? Mis kummalised kohtumised need on koiduajal aias?
Olga ütleb, et sa õpetad tüdrukule ulakusi.»

«Ta valetab,» ägestus Timur, «ja ise on veel kommunist-
lik noor! Kui ta mõnest asjast aru ei saa, siis kutsugu
mind enda juurde ja küsi. Ma vastan igale ta küsimu-
sele.»

«Hästi. Seni aga, kui sa talle veel midagi pole vastanud,
keelan sul läheneda nende suvilale ja — üleüldse, kui sa
hakkad omavoli tarvitama, saadan su otsekohe koju ema
juurde.»

Ta tahtis lahkuda.

«Onu,» peatas teda Timur, «aga kui teie veel poisike
olite, mida teie siis tegite? Kuidas teie mängisite?»

«Mele? ... Me jooksiime, hüplesime, ronisime mööda
katuseid, juhtus, et koguni kaklesime. Kuid meie mängud
olid lihtsad ja kõigile arusaadavad.»

Et Zenjale õpetust anda, sõitis Olga õhtul Moskvasse,
lausumata õekesele sõnagi.

Moskvas polnud tal mingisugust asjaajamist. Seepärast
läks ta enne kojuminekut sõbratari poole, istus selle juu-
res pimedani ja alles umbes kella kümne ajal läks oma
korterisse.

Ta avas ukse, süütas valguse ja samas võpatas: ukse
külge oli nõelaga kinnitatud telegramm.

Olga avas telegrammi ja luges läbi. Telegramm oli
lsalt.

Õhtul, kui veoautod olid pargist juba ära sõitnud, jook-
sid Zenja ja Tanja suvilasse. Hakati võrkpalli mängima ja
Zenja pidi kingade asemel tuhvliid jalga panema.

Ta sidus parajasti paelu kinni, kui tuppa astus naine,
valgepäise tüdrukukese ema. Tütarlaps lamas ta kätel ja
lukkus.

Kuulnud, et Olga pole kodus, muutus naine nukraks.

«Ma tahtsin tüdrukukese teie juurde jätta,» ütles ta.
«Ma ei teadnud, et õde ei ole ... Rong saabub täna öösel
ja ma pean Moskvasse emale vastu minema.»

«Jätke ta siia,» sõnas Zenja. «Milleks siin Olga ... Kas
siis mina ei olegi inimene või? Pange ta minu voodisse,
ma ise heidan teise.»

«Ta magab rahulikult ja ärkab alles hommikul,» rõõ-
mustas ema. «Tema juurde on vaja ainult harva minna, et
patja kohendada.»

Tüdrukuke riietati lahti, pandi magama. Ema läks ära.
Zenja tõmbas kardina eest, et voodike läbi akna näha
oleks, paugatas rõduukse kinni ja nad jooksid Tanjaga
võrkpalli mängima, leppides kokku pärast lga mängu
kordamööda vaatama joosta, kuidas tütarlaps magab.

Vaevalt jõudsid nad lahkuda, kui trepile astus kirja-
kandja. Ta koputas kaua, et talle aga keegi ei vastanud,
läks ta värava juurde tagasi ja küsis naabrilt, kas ehk
pererahvas pole linna sõitnud.

«Ei,» vastas naaber, «tüdrukut nägin ma praegu siin.
Anna, ma võtan telegrammi vastu.»

Naaber kirjutas alla, pistis telegrammi tasku, istus pin-
gile ja läitis piibu. Tal tuli Zenjat kaua oodata.

Möödus umbes poolteist tundi. Jälle astus naabri juurde
kirjakandja.

«Näh,» ütles ta. «Ja mis tulekahju või rutt see küll on?
Võta, sõber, ka teine telegramm vastu.»

Naaber kirjutas alla. Oli juba päris pime. Ta astus
väravast sisse, sammus rõduastmeist üles ja vaatas läbi
akna tuppa. Väike tüdruk magas. Tema pea juures padjal
lebas punakas kassipoeg. Täheleb, pererahvas oli kuskil
läheduses. Naaber avas õhuakna ja poetas mõlemad tele-
grammid sellest sisse. Need langesid korralikult akna-
lauale ja tagasi tulles pidi Zenja neid kohe märkama.

Kuid Zenja ei märganud. Tulnud koju, kohendas ta
kuuvalgelt tüdrukukest, kes oli padjalt maha libisenud,
ajas kassipoja minema, riietus lahti ja heitis magama.

Ta lebas kaua ärkvel, mõeldes: näe, milline võib olla elul Tema pole süüdi ja Olga vist ka mitte. Aga näe, esimest korda läksid nad Olgaga tõsiselt tülli.

Oli väga solvav. Und ei olnud ja Zenjal tuli tahtmine süüa moosiga saia. Ta hüppas üles, astus kapi juurde, lülitas sisse valguse ja nägi siis aknalaua telegramme.

Tal hakkas hirm. Värisevate kätega tõmbas ta telegrammid lahti ja luges läbi.

Esimeses oli:

«Saabun täna läbisõidul kaheteistkümnelt kolme vahel öösel pkt Oodake linnakorteris isa.»

Teises:

«Sõida viivitamata isa on öösel linnas Olga.»

Zenja vaatas hirmuga kella. Oli kolmveerand kaksteist. Tõmmanud selga kleidi ja haaranud kätele unise lapse, tormas ta otsekui poolhull trepile. Mõtles järele. Asetas lapse voodisse tagasi. Hüppas õue ja kihutas piimanaise maja juurde. Ta pörutas rusikaga ja jalaga vastu ust, seni kui aknale ilmus naabrinaise pea.

«Mis sa taod?» küsis see unise häälega. «Mis sa tembutad?»

«Ma ei tembuta,» ütles Zenja paluvalt. «Mul on vaja piimanaist, tädi Mašat. Ma tahtsin lapse tema juurde jätta.»

«Mis juttu sa ajad?» vastas naabrinaine akent kinni lüües. «Perenaine sõitis juba hommikul maale vennale külla.»

Jaama poolt kostis läheneva rongi vile. Zenja jooksis tänavale ja pörkas kokku hallipäise džentelmeniga, doktoriga.

«Vabandust!» pomises Zenja. «Ehk teie teate, missugune rong see praegu vilistab?»

Džentelmen vaatas kella.

«Kakskümmend kolm viiskümmend viis,» vastas ta «See on täna viimane Moskva poole minev rong.»

«Kuidas viimane?» sosistas Zenja pisaraid neelates. «Aga millal järgmine läheb?»

«Järgmine läheb hommikul kell kolm nelikümmend. Tütarlaps, mis sul on?» küsis vanamees osavõtlikult, haarates tuikuval Zenjal õlast. «Sa nutad? Võib-olla saan ma sind millegagi aidata?»

«Ah ei!» vastas Zenja nuukseid tagasi hoides ja jooksis eemale. «Nüüd ei saa mind enam mitte keegi maailmas aidata.»

Kodus peitis ta pea padjasse, hüppas aga kohe üles ja vaatas magavat tüdrukukest vihaselt. Siis sai ta enesevalitsemise tagasi, kohendas tekki ja tõukas padjalt maha punaka kassipoja.

Ta süütas valguse rõdul, köögis, toas, istus diivanile ja raputas pead. Nii istus ta kaua ega mõelnud arvata-vasti millestki. Kogemata riivas ta sealsamas vedelevat akordioni. Masinlikult tõstis ta selle põlvedele ja libistas sõrmedega üle klahvide. Hakkas helisema pidulik ning kurb meloodia. Zenja katkestas järsult mängimise ja astus akna juurde. Ta õlad tõmblesid.

Eil Jääda üksinda ja kannatada säärast pilna, selleks polnud tal enam jõudu. Ta süütas küünla ja läks komistades läbi aia kuuri juurde.

Ongi pööning. Nöör, kaart, kotid, lipud. Ta süütas laterna, astus tüüriratta juurde, leidis talle vajaliku juhtme, kinnitas selle haagi külge ja keeras järsult ratast.

Timur magas, kui Rita käpaga ta õlga puudutas. Seda tõuget Timur ei tundnud. Siis võttis Rita hammastega tekist kinni ja tiris selle põrandale.

Timur hüppas üles.

«Mis sul on?» küsis ta arusaamatuses. «Kas on midagi juhtunud?»

Koer vaatas talle otsa, liputas saba ja vangutas pead. Nüüd kuulis Timur pronkskellukese helinat.

Mõistmata, kellele teda praegu keskööl vaja võis olla, läks ta rõdule ja võttis telefonitoru.

«Jah, mina, Timur, olen aparaadi juures. Kes? See oled sina... Sina, Zenja?»

Algul kuulas Timur rahulikult. Siis hakkasid ta huuled liikuma ja näole ilmusid punased laigud. Ta hingamine muutus kiireks ning katkendlikuks.

«Ja ainult kolmeks tunniks?» küsis ta ärevalt. «Zenja, sa nutad? Ma kuulen... Sa nutad. Ei tohi! Ei ole tarvis! Ma tulen varsti...»

Ta riputas toru hargile ja haaras riulilt rongide sõidu-plaani.

«Jah, siin ta on, viimane, kell kakskümmend kolm viiskümmend viis. Järgmine läheb alles kell kolm nelikümmend.» Timur seisab ja hammustab huult. «Hilja! Kas siis tõesti ei saa mitte midagi teha? Ei! Hilja!»

Ent Zenja värava peal põleb punane viisnurk päeval

ja õöl. Selle oli Timur ise oma käega süüdanud ja selle sirged teravad kiired helgivad ning vilguvad ta silmade ees.

Komandöri tütar on hädas! Komandöri tütar on ootamatult sattunud väljapääsmatusse olukorda.

Ta riietus kiiresti, hüppas tänavale, ja juba mõne hetke pärast seisis ta hallipäise džentelmeni suvila ees. Doktori kabinet oli veel valgustatud. Timur koputas. Talle avati.

«Kelle juurde?» küsis džentelmen temalt kuivalt ja imestunult.

«Teie juurde,» vastas Timur.

«Minu juurde?» Džentelmen mõtles pisut, lükkas siis ukse laia žestiga lahti ja ütles: «Siis palun, ole lahke!...»

Nad ei kõnelnud kaua.

«See on kõik, mida me teeme,» lõpetas Timur säravi silmi oma jutu. «See on kõik, mida me teeme, kuidas mängime, ja selleks ongi mulle praegu vaja teie Koljat.»

Vanake tõusis vaikides. Järsu liigutusega võttis ta Timuri lõuast kinni, tõstis ta pea üles, vaatas talle silma ja väljus.

Ta läks tuppa, kus magas Kolja, ja sakutas teda õlast.

«Tõuse üles,» ütles ta, «sind kutsutakse.»

«Aga ma ei tea midagi,» ütles Kolja ehmunult silmi pungitades. «Vanaisa, ma ei tea tõesti midagi.»

«Tõuse üles,» kordas džentelmen kuivalt. «Sinu sõber tuli sulle järele.»

Pööningul põhusületäie otsas istus Zenja, käed ümber põlvede. Ta ootas Timurit. Timuri asemel aga ilmus luugi vahele Kolja Kolokoltšikovi sassis pea.

«See oled sina?» Imestas Zenja. «Mis sul vaja on?»

«Ma ei tea,» vastas jahmunud Kolja vaikselt. «Mina magasin. Tuli tema. Ma tõusin üles. Ta saatis. Ta käskis, et me läheksime sinuga alla jalgvärava juurde.»

«Milleks?»

«Ma ei tea. Mul eneselgi peas vasardab ja undab. Mina, Zenja, ma ka ei saa millestki aru.»

Luba küsida polnud kelleltki. Onu õõbis Moskvast. Timur süütas laterna, võttis kirve, kutsus koer Rita ja läks välja. Ta peatus suletud kuuriukse ees ja vaatas algul kirvest, siis lukku. Jah! Ta teadis, et nõnda teha ei tohi, kuid teist väljapääsu ei olnud. Tugeva lõõgiga purustas ta luku ja tõi mootorratta välja.

«Rita!» ütles ta kibedusega, laskus põlvele ja suudles koera koonule. «Sa ära pahandal! Ma ei saanud teisiti toimida.»

Zenja ja Kolja seisis jalgvärava juures. Eemalt hakkas paistma kiiresti lähenev tuli. Tuli lendas otse nende poole, kostis mootori mürin. Nad kissitasid pimestatult silmi ja taganesid plangu poole, kui korraga tuli kustus, mootor jäi seisma ja nende ette ilmus Timur.

«Kolja,» ütles ta, ilma et oleks terelelanud või midagi küsinud, «sina jääd siia ja valvad magavat tüdrukut. Sa vastutad tema eest terve meie meeskonna ees. Zenja, istu peale. Edasi! Moskvassel!»

Zenja hüüatas, võttis kogu jõust Timuri ümbert kinni ja suudles teda.

«Istu, Zenja, istu!» käskis Timur, püüdes näida karmina.

«Hoi! kõvemini kinnit! Noh, edasi! Liigume edasi!»

Mootor hakkas mürisema, signaal röögalas ja peatselt kadus punane tuluke hämmeldunud Kolja silmist.

Ta seisis pisut, tõstis kepi, ja hoides seda käes nagu laskevalmis püssi, hakkas liikuma ümber heledasti valgustatud suvila.

«Jah,» pomises ta, sammudes tähtsalt. «Ah, raske oled sa, sõduri elul Pole sul rahu ei päeval ega ööl!»

Aeg lähenes kella kolmele öösel. Polkovnik Aleksandrov istus laua ääres, millel seisis jahtunud teekann ja taldrikud vorsti-, saia- ning juustulõikudega.

«Poole tunni pärast sõidan ma ära,» ütles ta Olgale.

«Kahju, et Zenjat ei saanud näha. Olja, kas sa nutad?»

«Ma ei tea, miks ta ei tulnud. Mul on temast nii kahju, ta nii ootas sind. Nüüd läheb ta päris arust ära. Aga ta on juba niigi hull.»

«Olja,» ütles isa tõustes, «ma ei tea, ma ei usu, et Zenja oleks võinud sattuda halba seltskonda, et teda oleks võidud ära rikkuda, et teda käsutataks. Ei! Selline ta iseloom ei ole!»

«No näed!» muutus Olga nukraks. «Sa ainult ütle talle seda. Ta seletab selletagi, et iseloom olevat tal samasugune kui sinul. Aga mis samasugune see on! Ta ronis katusele, laskis korstnast nõõri alla. Ma tahan võtta triikrauda, aga see kargab üles. Isa, kui sa ära sõitsid, oli tal neli kleiti. Kaks on juba nartsud. Kolmandast on ta

välja kasvanud, üht ma ei ole talle seni veel kandmiseks andnud. Kolm uut õmblesin talle ise. Aga kõik otsekui põleb ta seljas. Alati on ta täis siniseid plekke ja kriimustusi. Tema aga tuleb muidugi ligi, ajab huuled torru ja sinised silmad pärani. Noh, muidugi mõtlevad kõik — lilleke, aga mitte tüdruk. Aga mine lähemale: ohoo! lillekel Kui puudutad, siis kõrvetab. Isa, ära arva, nagu oleks temal samasugune iseloom kui sinul. Katsu talle ainult seda öelda! Ta tantsib siis kolm päeva korstna otsas.»

«Hüva,» nõustus isa, süleldes Olgat. «Ma ütlen talle. Ma kirjutan talle. Noh, aga sina, Olja, ära teda nii väga pigista. Ütle talle, et ma teda armastan ja meeles pean, et me varsti tagasi tuleme ja et ta minu järele ei tohi nutta, sest ta on komandöri tütar.»

«Ta nutab ikkagi,» ütles Olga ja surus end isa vastu. «Ka mina olen komandöri tütar. Ja ka mina nutan.»

Isa vaatas kella, astus peegli juurde, pani rihma vööle ja hakkas sõduripluusi siledaks tõmbama.

Äkki paugatas välisuks. Ukse-eesriided nihkusid kõrvale. Ja õlgu kuidagi nurgeliselt kokku tõmmates, otsekui valmistudes hüppeks, ilmus nähtavale Zenja.

Ent selle asemel et hõisata, joosta ja hüpata, läks ta käratult kiiresti isa juurde ja peitis vaikides näo ta rinnale.

Ta laup oli täis poripritsmeid, kortsunud kleit kaetud plekkidega. Ja Olga küsis hirmunult:

«Zenja, kust sa tuled? Kuidas sa siia sattusid?»

Pead pööramata lõi Zenja tõrjuvalt käega — see tähendas:

«Oot! ... Peal ... Ära päril ...»

Isa võttis Zenja kätele, istus diivanile ja asetaski ta oma põlvedele. Ta vaatas Zenjale näkku ja pühkis peoga ta määrdunud otsaesise puhtaks.

«Jah, toredasti! Sa oled tubli inimene, Zenja!»

«Aga sa oled üleni porine, nagu on must! Kuidas sa siia sattusid?» küsis Olga jälle.

Zenja osutas ukse-eesriiete poole ja Olga nägi Timurit.

See päästis lahti autojuhi nahk-säärekatteid. Meelekoht oli tal määrdunud kollase õliga. Tal oli higine, väsinud, oma ülesande ausalt täitnud inimese nägu. Tervitades kõiki, noogutas ta peaga.

«Isa!» ütles Zenja, hüpates maha isa põlvedelt ja joostes Timuri juurde. «Sa ära usu kedagi! Nad ei tea midagi. See on Timur — minu väga hea sõber.»

Isa tõusis ja surus kindlalt Timuri kätt. Kiire ja juubeldav naeratus libises üle Zenja näo. Hetke silmitses ta uurivalt Olgat. Ja hämmeldunud, ikka veel arusaamatuses viibiv Olga astus Timuri juurde.

«Noh ... Tere siis ...»

Peagi lõi kell kolm.

«Isa,» kohkus Zenja, «sa tõused juba püsti? Meie kell on ees»

«Ei, Zenja, ta on täpne.»

«Isa, sinu kell on ka ees.» Ta jooksis telefoni juurde, valis «aja» ja torust kostis rahulik metalne hää:

«Kell on kolm ja neli minutit!»

Zenja vaatas seinale ja lausus ohates:

«Meie kell on ees, aga ainult ühe minuti võrra. Isa, võta meid vaksalisse kaasa, me saadame sind rongile!»

«Ei, Zenja, ei või. Mul pole seal enam aega.»

«Miks? Isa, sul on ju pilet olemas?»

«On.»

«Pehmesse?»

«Pehmesse.»

«Oh, kuidas ka mina tahaksin koos sinuga sõita pehmes vagunis kaugele-kaugele! ...»

Aga see polnudki vaksal, vaid mingi jaam, mis sarnanes Moskva-lähedase kaubajaamaga, näiteks Sortirovotš-najaga. Teed, pöörangud, rongid, vagunid. Inimesi pole. Rööbastel seisab soomusrong. Raudaken paotub, vilksatab korraks leegist valgustatud masinisti nägu ja kaob jälle.

Nahkmantel seljas, seisab platvormil Zenja isa — polkovnik Aleksandrov. Talle läheneb leitnant, tõstab käe kõrva äärde ja küsib:

«Seltsimees komandör, lubate sõita?»

«Jah!» Polkovnik vaatab kella: kolm viiskümmend kolm minutit. «On kästud välja sõita kell kolm viiskümmend kolm minutit.»

Polkovnik Aleksandrov läheb vaguni juurde ja vaatab ringi. Valgeneb, taevast aga on pilves. Ta haarab niiskest käepidemest. Tema ees avaneb raske uks. Asetades jala astmele, küsib ta naeratades iseeneselt:

«Pehmesse?»

«Jah! Pehmesse...»

Raske terasuks prantsatab tema taga mürtsudes kinni. Uhetasaselt, ilma tõugete ja kolinata hakkab kogu see soomushiiglane liikuma ja lisab sujuvalt kiirust. Möödub vedur. Libisevad mööda kahurite tornid. Moskva jääb selja taha. Udu. Tähed kustuvad. Valgeneb.

Kui hommikul töölt tulnud Georgi ei leidnud kodunt Timurit ja ka mootorratast, otsustas ta poisi otsekohe koju ema juurde saata.

Ta istus parajasti kirja kirjutama, kui nägi läbi akna teerada mööda tulevat punaarmeelest.

Punaarmeelest võttis välja ümbriku ja küsis:

«Seltsimees Garajev?»

«Jah.»

«Georgi Aleksejevits?»

«Jah.»

«Võtke saadetis vastu ja kirjutage alla.»

Punaarmeelest läks ära. Georgi vaatas ümbrikku ja vilistas arusaavalt. Jah. Siin ta ongi, seesama, mida ta juba ammu oli oodanud.

Ta avas ümbriku, luges teatme läbi ja kortsutas alustatud kirja kokku. Nüüd polnud vaja Timurit ära saata, vaid oli vaja ta ema telegrammiga siia suvilasse kutsuda.

Timur astus tuppa ja vihane Georgi lõi rusikaga vastu lauda. Timuri kannul sisenesid Olga ja Zenja.

«Taseminil!» ütles Olga. «Pole vaja karjuda ega rusikaga taguda. Timur pole süüdi. Süüdi olete teie, jah, ja mina ka.»

«Jah,» toetas kiiresti Zenja, «teie ärge tema peale karjuge. Olja, sa ära puuduta lauda. Näe, see revolver tulistab neil väga valjusti.»

Georgi vaatas Zenjale, siis revolvrile ja savist tuha-toosi katkisele kõrvale. Ta hakkas millestki aru saama, midagi aimama ja küsis:

«Nii et tookord öösel olid siin sina, Zenja?»

«Jah, see olin mina. Olja, jutusta sa talle kõik korralikult ära, meie aga võtame petrooleumi ja lapi ning lähme masinat puhastama.»

Järgmisel päeval, kui Olga rõdul istus, astus jalgvärvast sisse komandör. Ta sammus enesekindlalt, otsekui

läheks oma koju. Imestunud Olga tõusis teda vastu võtma. Tema ees seisis tankiväekapteni mundris Georgi.

«Mis see siis on?» küsis Olga tasa. «Kas jälle... uus osa ooperis?»

«Ei,» vastas Georgi. «Ma tulin hetkeks sisse, et hüvasti jätta. See pole uus osa, vaid lihtsalt uus vorm.»

«Kas see on seesama: «Meie lööme läbi raua ja betooni otse südamesse?»» küsis Olga pisut punastudes ja kraelõkmeile osutades.

«Jah, seesama. Olja, laulge ja mängige mulle midagi kaugeks reisiks.»

Ta istus. Olga võttis akordioni:

Lendurid-piloodid! Relvastus ja pommid!

Lendasidki kaugerekele.

Ma ei teagi, millal

tagasi te jõuate.

Ainult tulge jälle

siia tagasi.

Hei, kus te ka olekski,

kas maa peal või taevaski

või võõrastes maadeski —

tiibu kaks,

tiivad punatähtedega,

kallid, kuid ka kaunid nad.

Ikka teid veel ootan ma

endiselt.

«Nii,» ütles Olga. «See kõik on aga lendureist, tankistidest ma niisugust ilusat laulu ei tea.»

«Pole viga,» palus Georgi. «Leidke mulle ilma lauluta mõni hea sõna.»

Olga vajus mõttesse ja vaikis, otsides vajalikku head sõna ning silmitsedes tähelepanelikult Georgi halle ja mitte enam häervaid silmi.

Zenja, Timur ja Tanja olid aias.

«Kuulge,» ütles Zenja, «Georgi sõidab praegu ära. Kutsume õige kogu oma meeskonna teda saatma. Anname vorm number ühe järgi üldise kokkukutse signaali. Küll tuleb siis alles sagimist!»

«Pole vaja,» vaidles Timur vastu.

«Miks?»

«Pole vaja. Me pole teisi kunagi niiviisi saatnud.»

«Noh, kui pole vaja, siis pole vaja,» nõustus Zenja.

«Istuge te siin, mina lähen vett jooma.»

Zenja läks ära, Tanja aga pahvatas naerma.

«Mis sul on?» ei taibanud Timur.

Tanja naeris veel valjemini.

«Noh, küll on ikka tubli ja kaval see meie Zenjake! —

«Mina lähen vett jooma!»

«Tähelepanu!» kuuldus pööningult Zenja hele, juubeldav hää. «Annan vorm number ühe järgi üldise kokkukutse signaali.»

«Hullumeelne!» hüppas Timur üles. «Kohe tormab siia sada poissi kokku! Mis sa teed?»

Ent raske ratas juba pöörles ja nagises; juhtmed rapusid ning tõmblesid: «Kolm-stopp», «kolm-stopp», peatus! Kuurikatuste all, sahvrites ja kanakuutides hakkasid kolisema signaalkellad — käristid, pudelid, plekitükid. Sada küll ei tulnud, kuid vähemalt viiskümmend poissi kihutasid tuttava signaali kutsel kiiresti kohale.

«Olja,» hüüdis Zenja rõdule tormates, «meie tuleme ka saatmal Meid on palju. Vaata aknast!»

«Ohoo,» imestas Georgi aknakardinat kõrvale lükates. «Teil on ju suur meeskond. Selle võib ešloni panna ja rindele saata.»

«Ei või,» ohkas Zenja, korrates Timuri sõnu. «Kõigile ülemustele ja komandöridele on antud kõva käsk meesuguseid sealt nattipidi minema kihutada. Kahju! Minagi oleksin kuskil seal... lahingus, rünnakul. Kuulipildujad tuleliinile!... Esi-menet!»

«Esi-mene... kelkija ja ataman oled sa maailmas!» osatas teda Olga, viskas akordionirihma üle õla ja ütles: «Noh, kui saata, siis saata juba muusikaga.»

Nad läksid tänavale. Olga mängis akordioni. Siis hakkas etteastunud orkester kolistama klaaside ja plekitükidega, pudelite ja keppidega. Löödi lahti laul.

Nad läksid mööda haljaid tänavaid, tõmmates kaasa üha uusi ja uusi saatjaid. Algul kõrvalised inimesed ei taibanud, milleks selline kära, müra ja vingumine. Mis laul see on? Kuid saanud asjast aru, nad naeratasid ja igaüks neist, kes endamisi, kes valjult, soovis Georgile õnnelikku reisi.

Kui nad perroonile lähenesid, sõitis jaamast mööda sõjaväe-ešelon.

Esimeses vagunis olid punaarmeeelased. Neile lehvitati, hüüti. Siis lähenesid lahtised vagunid koormatega, mille

kohale kerkis terve mets rohelisi aisu. Neile järgnesid vagunid hobustega. Hobused vehkisid peadega ja närtsid heinu. Ja neilegi hüüti «hurraa!». Lõpuks vilksatas mööda platvorm, millel lebas midagi suurt, nurgelist, hoolikalt halli presentu mähitut. Siinsamas, kõikudes rongi rappumisele kaasa, seisis tunnimees.

Ešelon kadus, sõitis ette rong. Timur jättis onuga hüvasti.

Georgi juurde astus Olga.

«Noh, nägemiseni!» ütles ta. «Ja võib-olla kauaks!»

Georgi noogutas pead ja surus Olga kätt.

«Ei tea... Kuidas saatus määrab!»

Vedurivile, kära, kõrvulukustav orkestri müra. Rong sõitis minema.

Olga oli mõtlik.

Zenja silmad särasid suures, talle endalegi arusaamatus õnnes.

Timur oli erutatud, kuid ta valitses end.

«Noh nii,» ütles ta pisut muutunud häälega, «nüüd jäin ka mina üksinda.» Ja otsekohe end sirgu ajades lisas: «Muide, homme tuleb ema minu juurde.»

«Aga mina?» hüüatas Zenja. «Ja nemad?» Ta osutas seltsimeestele. «Ja see?» Ja ta näitas sõrmega punasele viisnurgale.

«Võid rahulik ollat!» ütles Timurile mõtiskelust virgunud Olga. «Sina mõtlesid alati inimestele ja nemad tasuvad sulle samaga.»

Timur tõstis pea.

Ah, ka siin, ka siin ei mõistnud ta vastata teisiti, see lihtne ja armas poisike!

Ta libistas pilgu üle seltsimeeste, naeratas ja ütles:

«Ma seisan... ma vaatan. Kõigil on heal. Kõik on rahulikud. Tähendab, et ka mina olen rahulik.»

1940. a.

SISUKORD

Sõjasaladus	5
Sinine tass	103
Trummilööja saatus	127
Suits metsas	219
Tšuk ja Gek	241
Timur ja tema meeskond	269

Гайдар Аркадий Петрович
ПОВЕСТИ II

На эстонском языке

Рисунки Х. Митта

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Тоimetaja H. Jürgenson

Kunstiline toimetaja H. Tikand

Tehniline toimetaja A. Tõnisson

Korrektorid L. Kukk ja L. Kivisalu

Ladumisele antud 15. IV 1963. Trükkimisele antud 8. VIII 1963. Paber
54×84, 1/16. Trükipoognaid 20,75 + 4 kleebigi. Tingtrükipoognaid 17,22.
Arvestuspoognaid 19,36. Trükiarv 30 000. Tellimise nr. 5288.
Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2.

Hind 70 kop.

75

534/0225